

دۇنيادىكى مەشھۇر شەخسلەر ۋە ئىقتىدارلىق كىشىلەر - 2

فرانسىيىنىڭ غۇرۇرى

دې گول

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

دۇنيادىكى مەشھۇر شەخسلەر ۋە قەدىمكى يىللار — 2

- 8 يۈەن مەشھۇر دىپلومات — كىسىسنىگېر
- 8 يۈەن ئەدەبىيات پېشۋاسى — ھېمىڭۋاي
- 8 يۈەن داڭدار پەيلاسوپ — نىچىشى
- 8 يۈەن ئىنگلىيىنىڭ پەخرى — چېرچىل
- 8 يۈەن فرانسىيىنىڭ غۇرۇرى — دې گول
- 8 يۈەن گېزىتچىلىك خاقانى — پۇلتسېر
- 8 يۈەن ئىگىلىك باشقۇرۇش پىرى — ياكوكا
- 8 يۈەن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ پارچىلىنىشى — گورىباچيۈن
- 8 يۈەن ھىندىستانلىقلارنىڭ داھىيىسى — گەندى
- 8 يۈەن تالانتلىق ئالەم مۇتەخەسسىسى — فون بىلاۋئېر

ISBN 978-7-228-05586-9

9 787228 055869 >

定价：80.00 元

بۇ ياكى شەۋرە خەلق ھەققىدە بىلىدۇ

فرانسىيىنىڭ غۇرۇرى دې گۈل

ئاپتورى : سى يەن

تەرجىمە قىلغۇچى : ئارمان

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

图书在版编目(CIP)数据

法国的尊严 - 戴高乐: 维吾尔文/司硯编著; 阿尔曼
译. - 乌鲁木齐: 新疆人民出版社, 2000.3 (2009.4 重印)
(世纪人物传记故事丛书·第2集/刘俊峰主编)
ISBN 978-7-228-05586-9

I.法... II.①司... ②阿... ③戴... III. 福... 生平事迹 - 维吾尔语
(中国少数民族语言) IV.I25

中国版本图书馆 CIP 数据核字(1999)第76828号

责任编辑	艾克巴尔·艾力
责任校对	阿孜古丽·米丽古丽
特约校对	外里·在丁
封面设计	祖力喀尔装帧
出版发行	新疆人民出版社
地 址	乌鲁木齐市解放南路348号
邮 编	830001
电 话	0991-2827472
印 刷	乌鲁木齐八家户彩印有限公司
经 销	各地新华书店
开 本	880×1230毫米 32开本
印 张	4.75
版 次	2000年3月第1版
印 次	2009年4月第2次印刷
印 数	4001 - 7000
总 定 价	80.00 元
单 价	8.00 元

بۇ كىتاب بېيجىڭ كۈتۈپخانا نەشرىياتىنىڭ 1997 - يىلى 1 - ئاي 1 - نەشرى،
1997 - يىلى 1 - ئاي 1 - باسمىسىغا ئاساسەن تەرجىمە ۋە نەشر قىلىندى.

本书根据北京图书馆出版社1997年1月第1版，1997年1月第1次印刷
本翻译出版。

دۇنيادىكى مەشھۇر شەخسلەر ھەققىدە ھېكايىلەر — 2

فرانسىيىنىڭ غۇرۇرى — دې گول

ئاپتورى: سى يەن

تەرجىمە قىلغۇچى: ئارمان

مەسئۇل مۇھەررىرى: ئەكبەر ئەلى

مەسئۇل كوررېكتورى: ئارزىگۈل كېرەم، مېھرىگۈل مۇھەممەد

تەكلىپلىك كوررېكتورى: ۋەلى زەيدىن

مۇقاۋىسىنى لايىھىلىگۈچى: زۇلقەر لايىھىچىلىكى

نەشر قىلىپ تارقاتقۇچى: شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

ئادرېسى: ئۈرۈمچى شەھىرى جەنۇبىي ئازادلىق يولى 348 - نومۇر

پوچتا نومۇرى: 830001

تېلېفون: 0991 - 2827472

باشقۇچى: ئۈرۈمچى باجباخۇرەڭلىك مەتبەئەچىلىك چەكلىك شىركىتى

ساتقۇچى: جايلاردىكى شىنخۇا كىتابخانىلار

فورماتى: 880 × 1230 مىللىمېتىر 1/32

باسما تاۋىقى: 4.75

نەشرى: 2000 - يىلى 3 - ئاي 1 - نەشرى

باسمىسى: 2009 - يىلى 4 - ئاي 2 - بېسىلىشى

تىراژى: 4001 - 7000

كىتاب نومۇرى: ISBN 978 - 7 - 228 - 05586 - 9

ئومۇمىي باھاسى: 80.00 يۈەن

يەككە باھاسى: 8.00 يۈەن

كىرىش سۆز

دې گول ناپولېئوندىن كېيىن ئۆتكەن فرانسىيە تارىخىدىكى
يەنە بىر مۇھىم شەخس.

ئۇ ئۆمرىدە ئاۋۋال ھەربىي بولۇپ، 1 - دۇنيا ئۇرۇشىغا ۋە 2 -
دۇنيا ئۇرۇشىنىڭ دەسلەپكى مەزگىلىدىكى ئۇرۇشقا قاتناشقان.
2 - دۇنيا ئۇرۇشىدا فرانسىيە ھالاكەت گىردابىغا بېرىپ قالغان
جىددىي پەيتتە، ئۇ ئەنگىلىيىگە بېرىپ مەشھۇر «18 - ئىيۇن»
ختابنامىسىنى ئېلان قىلىش ئارقىلىق فرانسىيە خەلقىنى
قوزغىلىپ داۋاملىق كۈرەش قىلىشقا چاقىرىپ، بارلىق تىز
پۈكمەس فرانسىيە خەلقىنى ئۆز ئەتراپىغا ئۇيۇشتۇرغان. ئۇنىڭ
رەھبەرلىكىدە فرانسىيە خەلقى فاشىست گېرمانىيىسىنى ئاخىر
قوغلاپ چىقىرىپ، ئازاد يېڭى ھاياتقا ئېرىشكەن.

ئۇ 2 - دۇنيا ئۇرۇشىدىن كېيىنكى نەچچە ئون يىللىق
سىياسى ھاياتىدا نەچچە يىقىلىپ، نەچچە قوپتى، لېكىن ئۆز
تەشەببۇسلىرىدا ئىزچىل تۈردە قەيسەرلىك بىلەن چىڭ تۇردى.
زۇڭتۇڭ بولغان مەزگىلدە مۇستەقىل، ئۆزىگە ئۆزى خوجا بولغان
تاشقى سىياسەت يۈرگۈزۈپ، ئامېرىكىنىڭ زوراۋانلىق
سىياسىتىگە قارشى تۇردى. ئۇرۇشتىن كېيىن مۇستەملىكە
ئەللەردە مۇستەقىللىق دولقۇنى كۆتۈرۈلگەندە، دې گول
دادىل ئوتتۇرىغا چىقىپ، ئالجىرىيىنىڭ مۇستەقىللىقىنى
قەتئىي قوللىدى، شۇ ئارقىلىق مۇستەملىكىلەرنى
مۇستەملىكىسىزلىككە ئۆتۈرۈش مەسىلىسى مۇۋەپپەقىيەتلىك ھەل
قىلىنغان، بۇ ئۇنىڭ تارىخ ئېقىمىغا ئەگىشىشتىكى ئۇلۇغ
ھەرىكىتى.

1970 - يىلى 9 - نويابىردا دې گول ۋاپات بولغان. 11 -

نويابىردا رەئىس ماۋزېدۇڭ دې گولنىڭ رەپىقىسىگە تەزىيە تېلېگراممىسى يوللاپ، دې گولنى «فاشىستلارنىڭ تاجاۋۇزچىلىقىغا قارشى تۇرۇش ۋە فرانسىيىنىڭ مىللىي مۇستەقىللىقىنى قوغداشتىكى تىز پۈكمەس جەڭچى» دەپ تەرىپلىگەن. فرانسىيە خەلقىمۇ «گېنېرال دې گول دۇنيادا فرانسىيىنىڭ يۈكسەك ئوبرازىنى تىكلدى. ئۇ ۋاپات بولۇپ 20 يىلدىن كېيىنمۇ يەنىلا فرانسىيە خەلقىنىڭ قەلبىدە ياشىماقتا. فرانسىيىگە ئوخشاش خىلمۇ خىل پىكىرلىك دۆلەتتە دې گول جامائەتچىلىك تەرىپىدىن فرانسىيىنىڭ مۇشۇ ئەسىردىكى ئەڭ ئۇلۇغ مىللىي قەھرىمانى» دەپ قارايدۇ.

مۇندەرىجە

1.....	ئۆسمۈرلۈك چاغلار	بىرىنچى باب
8.....	ھەربىيلىكتە	ئىككىنچى باب
18.....	پىشىپ يېتىلىش	ئۈچىنچى باب
28.....	فرانسىيىگە كەلگەن ئاپەت	تۆتىنچى باب
36.....	فرانسىيىنىڭ ئىلتىجاسى	بەشىنچى باب
47.....	فرانسىيە ئۈچۈن جەڭ قىلىش	ئالتىنچى باب
58.....	داھىيلىق ئورۇن	يەتتىنچى باب
70.....	غەلىبە يولى	سەككىزىنچى باب
87.....	فرانسىيىنى قايتا گۈللەندۈرۈش	توققۇزىنچى باب
97.....	تەركىدۇنيالىق	ئونىنچى باب
106.....	قايتا باش كۆتۈرۈش	ئون بىرىنچى باب
125.....	غەربكە پاتقان قۇياش	ئون ئىككىنچى باب
136....	مەشھۇر شەخس، ھەربىي، يازغۇچى	ئون ئۈچىنچى باب
146.....	دې گول يىلنامىسى	

بىرىنچى باب ئۆسمۈرلۈك چاغلار

شارل دې گول 1890 - يىلى فرانسىيىنىڭ شىمالىدا تۆۋەن قاتلام ئاقسۆڭەكلەر تەبىقىسىگە تەۋە ھاللىق شەھەر ئائىلىسىدە دۇنياغا كەلدى. بۇ ئۆز ئىشلىرىغا قاتتىق ئەمەل قىلىدىغان، دۆلەتكە سادىق خىزمەت قىلىدىغان ئەنئەنىگە ئىگە ئائىلە ئىدى. بۇ ئېسىل پەزىلەت دې گولنىڭ كېيىنكى ھاياتىغا تەسىر كۆرسەتتى.

ئۇنىڭ ئەجدادلىرىدىن مومىسى ئەدىب، تاغىسى ئالىم، دې گول جەمەتىنىڭ تارىخىنى ۋاراقلىساق، ئۇلار بۇرۇن فلاندىر، شامپانى ۋە بۇلگارىيە قاتارلىق جايلاردا ئولتۇراقلاشقان. 18 - ئەسىردە بۇ جەمەتتىن بەزىلەر ئەنگىلىيە بىلەن بولغان ئۇرۇشقا قاتناشقان. 15 - ئەسىردە ئۇلاردىن بىرى پارىژ پارلامېنتىنىڭ تەپتىشلىكىنىمۇ ئۈستىگە ئالغان.

دې گولنىڭ بوۋىسى جۇليان فىللىپ دې گول تارىخ تەتقىقاتچىسى بولۇپ، ئوتتۇرا ئەسىر يادنامىلىرىنى ئىخلاىس بىلەن ئوقۇغان، پارىژ چېركاۋىغا ئائىت ئابىدىلەرنى توپلاپ تەرجىمە قىلىپ رەتلەپ، 1839 - يىلى «پارىژ ۋە ئۇنىڭ ئەتراپىنىڭ يېڭى تارىخى» ناملىق كىتابىنى نەشر قىلدۇرغان. ئۇنىڭدىن باشقا، دې گول جەمەتىنىڭ تەپسىلىي تارىخىنى يازغان بولسىمۇ، ئېلان قىلىنمىغان. 1835 - يىلى جۇليان فىللىپ دې گول رېزېنا ئانا مالى مايوئۇ بىلەن توي قىلغان.

رېزېنا لىل شەھىرىدىن بولۇپ، ئۇنىڭ دۇكىركىتا بىر تاماكا زاۋۇتى بار ئىدى. لېكىن، بۇ ئايال — گېنېرال دې گولنىڭ مومىسى ئەينى چاغلاردا ئەدەبىيات ساھەسىدە تونۇلغان ئايال ئىدى. ئۇ «ئائىلە خەۋەرلىرى» ژۇرنىلىنىڭ مەسئۇل

مۇھەررىرى ئىدى. ئۇ، بۇ ژۇرنالدا ئىنقىلابىي سوتسىيالىزمچى ژول ۋاللىسنىڭ بىر قىسىم ماقالىلىرىنى دادىل ئېلان قىلغان. سوتسىيالىزمچى پەيلاسوپ پرۇدوننى ماقالە يېزىپ قىزغىن تەرىپلىگەن. ئۇ ھەم ئوت يۈرەك يازغۇچى بولۇپ، ئۇنىڭ داڭلىق ھېكايىسى «ئادىمار دېپېلكاستو» ناملىق رومانى ھازىرغا قەدەر نۇرغۇن كىشىلەرنى جەلپ قىلىپ كەلمەكتە. ئۇنىڭ ئەسەرلىرى ئىچىدە شادۋېر ئۇنىڭ تەرجىمىھالى ۋە ئېرلاندىيىنى ئازاد قىلغۇچى ئوكونېلدىن ئىبارەت ئىككى پارچە بىئوگرافىك ئەسەر ئۇنىڭ نەۋرىسى شارل دې گولنىڭ ئارزۇ - ھەۋسى ۋە مۇۋەپپەقىيىتىگە زور تەسىر كۆرسەتتى. دې گول كېيىن شادۋېر ئوننى ئىنتايىن ياقىتۇرۇپ قالدى. ئوكونېل ھەققىدىكى بىئوگرافىك ئەسەردە شەرھلەنگەن ئاساسىي تېمىسىمۇ دې گولنىڭ پائالىيەتلىرىگە بىر ئۆمۈر ئۆرنەك بولدى.

بۇ ئەر - خوتۇن ئۈچ ئوغۇل پەرزەنت كۆردى. چوڭ ئوغلى شارل تۇغۇلۇشىدىنلا ئاغرىقچان بولسىمۇ، ئۆمۈر بويى كائىناتلار مەسىلىسىنى تەتقىق قىلىش بىلەن ئىزچىل شۇغۇللاندى. ئۇ ۋلىش تىلى ۋە برېتون تىلىنى ئۆگەندى ھەمدە برېتون تىلىدا بىر قىسىم شېئىرلارنى يېزىپ ئېلان قىلدى. ئۇنىڭ ئەدەبىي تەخەللۇسى باز دې گول بولۇپ، برېتون تىلىدا «خۇشخۇي شائىر دې گول» دېگەن مەنىنى بىلدۈرەتتى. ئۇ 19 - ئەسىردىكى كائىناتلار توغرىسىدا كىتابمۇ يازغانىدى.

ئوتتۇرانچى ئوغۇل ژول فرانسىيە بويىچە ئالدىنقى قاتاردىكى ھاشاراتشۇناس ئىدى. ئۇ ئۆمرىدە فرانسىيىدىكى 5000 خىلدىن ئارتۇق ھەسەل ھەرىسى ۋە سېرىق ھەرىنى تۈرگە ئايرىپ چىققان. فرانسىيە تەبىئەت مۇزېيىدا ئۇنىڭ سۈرىتى ھازىرغا قەدەر ساقلانماقتا.

1848 - يىلى كەنجى ئوغۇل ھېنرى تۇغۇلدى. مانا بۇ دې گولنىڭ دادىسى ئىدى. ئۇ 1876 - يىلى نەۋرە سىڭلىسى راننا مايۇئو — دېلانوۋا بىلەن يۇرتى لىلدا توي قىلدى. راننانىڭ

ئىككى ئاچىسى موناخ بولۇپ، ئۆزىمۇ دىنغا تەقۋادارلىق بىلەن ئېتىقاد قىلاتتى. ئۇنىڭ يېقىن ئۇرۇق - تۇغقانلىرى ئىچىدە ئېرلاندىيىلىكمۇ، شوتلاندىيىلىكمۇ بار ئىدى. ھېنرى دې گول بويى ئېگىز، كېلىشكەن ھەم سالاپەتلىك ئادەم ئىدى. ئۇ ھەربىي كەسپنى تاللاپ، قۇرۇقلۇق ئارمىيىسىگە تېخنىك خادىملارنى تەربىيىلەشنى ئاساس قىلىدىغان پارىژ ھۈنەر - سانائەت ئىنستىتۇتىغا ئىمتىھان بېرىپ كىردى. لېكىن، شۇ چاغدا بىر كېلىشمەسلىك يۈز بەردى. ئۇنىڭ دادىسى تۈيۈقسىز ۋاپات بولۇپ، ئائىلىنىڭ پۈتۈن ئېغىرچىلىقى ئۇنىڭ زىممىسىگە چۈشتى. شۇڭا، ئۇ ئوقۇش پىلانىدىن ۋاز كېچىشكە مەجبۇر بولدى. 1870 - يىلى ئۇ ئەمدىلا 22 ياشتا ئىدى. ئەينى ۋاقىتتا فرانسىيە مەغلۇبىيەت گىردابىغا بېرىپ قالغان بولۇپ، ھېنرى دې گول گامبېتتانىڭ چاقىرىقىغا ئاۋاز قوشۇپ پىدائىيلار ئالاھىدە ئەترىتىگە قاتناشتى. بۇ ئەترەتنى پرۇسسىيىلىكلەر «مەرگەنلەر» دەپ ئاتاشتى. ياش ھېنرى مىلادىشى لېيتىنانت بولۇپ بىر ۋوزۋود ئەسكەرنى باشلاپ سېتىنس ۋە بولشېردىكى جەڭگە قاتناشتى ھەمدە جەڭدە يارىدار بولۇپ ئوردىن ئالدى. كېيىن بۇ ئوردىنى ئوغلى شارل قەدىرلەپ ساقلىدى.

فرانسىيەدە تىنچلىق ئەسلىگە كەلگەندىن كېيىن، ھېنرى تۇرمۇشنىڭ قىستىشى بىلەن ئۆز غايىسىدىن ۋاز كېچىپ، ئوقۇتقۇچىلىقنى ئۆمۈرلۈك كەسپ قىلىپ تاللىدى.

1890 - يىلى شارل دې گول لىل شەھىرىنىڭ مەلىكە كوچىسى يۇقىرى ماڭيودىكى كونا تۇرالغۇسىدا دۇنياغا كەلدى. بۇ ئۆي ئەتراپتىكى ھەرخىل ھەشەمەتلىك بىنالاردىن روشەن پەرقلەنەتتى. ئۆينىڭ ئۈدۈل ئىشىكىنىڭ ئۈستىدىكى ئويۇققا ئىلاھە دې راۋىنىڭ ھەيكىلى قويۇلغانىدى. فرانسىيىنىڭ مەشھۇر يازغۇچىسى لاگودور: دې گول جەمەتىدىكىلەر ئەزەلدىن قانداقتۇر «مۈلۈكدار» بولماستىن، بەلكى ئۇلار ئەدىب، مىسسىئونېر ۋە ئىش بېجىرگۈچى دۆلەت خادىملىرىدۇر،

ئۇلارنىڭ كۆپىنچىسى ئۆز كۈچىگە تايىنىپ ياشايدىغان زىيالىيلاردۇر، دېگەندى. 1962 - يىلى گېنېرال دې گولمۇ ئۆز جەمەتى توغرىسىدا توختىلىپ: «مۈلۈكدار؟ مەن ئەزەلدىن مۈلۈكدار بولمىغان. مۈلۈكدار دېگەنلىك، بۇرژۇئازىيە دېگەنلىكتۇر، بۇرژۇئازىيە — بايلىق ئىگىلەش ئېڭى دېمەكتۇر ياكى ئۇ بايلىققا ئېرىشىش تەمەسىدۇر. ئائىلەم ۋە مەن ئىزچىل نامراتلىق دەردىنى تارتىپ كەلدۇق ... مەن ئۆزۈمنى بۇرژۇئازىيىنىڭ مەنپەئىتى ۋە ئارزۇسى بىلەن ئالاقەم بار دەپ ئەزەلدىن ھېس قىلغان ئەمەسمەن» دېگەندى.

شارل دې گول تۇغۇلغان يىلى دادىسى بۇۋىمەريەم مەكتىپىنىڭ ماتېماتىكا ۋە ئەدەبىيات ئوقۇتقۇچىسى ئىدى. بۇ بىر خرىستىئان پوپ ئاچقان مەكتەپ ئىدى. بىر يىلدىن كېيىن ئۇنىڭ دادىسى مەكتەپ تەپتىشلىكىگە تەيىنلەندى. ئۇ بوش قالغان چاغلىرىدا شارلنى چاقىرىپ ئۇنىڭغا ئۆزىنىڭ ئۇرۇشتىكى كەچۈرمىشلىرىنى سۆزلەپ بېرەتتى.

شارل دې گول بالىلىق چاغلىرىدا شائىر روستاننىڭ ئەسەرلىرىنى ئوقۇشقا ئامراق ئىدى. ئۇ 10 ياشقا كىرگەن كۈنى دادىسى ئۇنى روستاننىڭ «شۇڭقار» ناملىق تىياتىرىنى كۆرۈشكە ئېلىپ باردى. ئۇ قاتتىق تەسلىنىپ، قايتىپ كەلگەندىن كېيىنلا ئاپىسىغا: مەنمۇ چوڭ بولغاندا ئەسكەر بولىمەن، دېدى. ئۇ سەل چوڭ بولغاندا روستاننىڭ «سەھانۇ» ناملىق ئەسىرىنى تولۇق يادلىۋالدى. 20 نەچچە ياشقا كىرگەندە پاگۇينىڭ ئەسەرلىرىنى ياقتۇرۇپ قالدى. بۇ ۋەتەنپەرۋەر ئەدىبىنىڭ ئىدىيىسى شارلنىڭ ھاياتىغا چوڭقۇر تەسىر كۆرسەتتى. پاگۇينىڭ كۆپىنچە ئەسەرلىرىدە پاك ئاياللارنىڭ ئىپپەت - دىيانتى ئاساسىي تېما قىلىنغان بولۇپ، فرانسىيە خرىستىئان مۇرىتلىرىنىڭ گۈزەل ئەخلاقىنىڭ سىمۋولى بولۇشى كېرەك، دېگەن غايە ئىلگىرى سۈرۈلگەن. ئۇ فرانسىيە — ئانا، ئۇنىڭ ئوغۇللىرىنىڭ بۇرچى ئانا ئۈچۈن خىزمەت قىلىش، دەپ

قارىغان، دې گول بۇ قاراشقا ئۆمۈر بويى چوقۇندى. شارل ئۈچ ئوغۇل، بىر قىز بولۇپ، چوڭىنىڭ ئىسمى گېزاۋى ئىدى. شارل دې گول بالىنىڭ ئىككىنچىسى ئىدى، سىڭلىسىنىڭ ئىسمى مارى ئانىسى ئىدى، ئىككى ئىنىسىدىن بىرىنىڭ ئىسمى ياك، يەنە بىرىنىڭ پىئېر ئىدى. ھېنرى دې گول بۇ جەمەتلىك ئائىلىنىڭ تۇرمۇشىنى ئوبدانراق ئۆتكۈزۈش ئۈچۈن دورىدون دەرياسىنىڭ بويىدىن بىر يۈرۈش ئۆي سېتىۋېلىپ، ئۇنىڭغا «لۇئار دەريا داچىسى» دەپ ئات قويدى. ئۆيىدىكىلەرنىڭ ھەممىسى يازلىق دەم ئېلىشنى مۇشۇ جايدا ئۆتكۈزەتتى. دادىسى بالىلىرىغا داچىغا بارغاندا چوقۇم كىتاب ئېلىپ بېرىشنى تاپشۇراتتى. شارل دې گول تۇنجى قېتىم بارغاندا «فرانسىيە تارىخى» دېگەن كىتابنى ئېلىۋالغانىدى.

شارل دې گول ئوغۇل بالا بولغاچقا جەڭ ئويۇنلىرى ئويناشقا ناھايىتى ئامراق ئىدى. شۇ ۋەجىدىن دادىسى ئۇنى بىرنەچچە قېتىم ئەدەپلىگەندى. بىر كۈنى ئۇنىڭ كىچىك ئىنىسى پىئېر يىغلىغىنىچە ئۆيگە كىرگەندە، ئانىسى ئۇنىڭدىن نېمە ئىش بولغانلىقىنى سورىدى، ئۇ ئۆكسۈپ تۇرۇپ: «شارل مېنى ئۇردى» دېدى. ئاپىسى نېمە ئۈچۈن ئۇرغانلىقىنى سورىغانىدى، پىئېر: «بىز جەڭ ئويۇنى ئوينىغاندۇق، مەن ئىشپىيون بولدۇم، باش شتابقا ئاخبارات يەتكۈزۈپ بېرىش داۋامىدا تۇتۇلۇپ قالدىم، مەن قورقۇپ كېتىپ قوماندانىڭ بۇيرۇقىنى ئۇنتۇپ قاپتىمەن»، «قايسى قوماندانى دەيسەن؟» «شارلنى دەۋاتىمەن، ئۇ ماڭا دۈشمەن تۇتۇۋالسا، ئاخباراتنى يۇتۇۋەت دېگەندى، لېكىن مەن ئاخباراتنى دۈشمەنگە تاپشۇرۇپ بېرىپتىمەن».

يەنە بىر قېتىم ئاكىسى گېزاۋى ھەر قېتىملىق ئويۇندا گېرمانىيە پادىشاھى بولۇۋېرىپ زېرىككەنلىكى ئۈچۈن، فرانسىيە پادىشاھى بولۇشنى تاللىشىدۇ، لېكىن شارل قەتئىي ئۇنىماي «ياق، تېگىشمەيمەن، فرانسىيە مېنىڭ!» دەپ ۋارقىرايدۇ.

1900 - يىللىرىدا شارل دې گولنى كۆرگەنلا كىشى ئۇنىڭ

كۆزلىرىدىن باتۇرلۇق چىقىپ تۇرىدىغان بالا ئىكەنلىكىنى ئېسىگە ئالالايدۇ، ئۇنىڭ كونا ساۋاقداشلىرى ئۇنى، ھەمىشە يەردىن ئۈستۈن قارىمايتتى، لېكىن ئۆزىگە بەك ئىشەنەتتى، دېگەن. ئۇ مەكتەپتىكى چېغىدا باشقا ئوغۇل بالىلارغا ئوخشاش، بىنا پەلەمپىيىنىڭ تۇتقۇچىسىدىن سىيرىلىپ ئويناشقا ئامراق ئىدى. بىر قېتىم ئۇ يىقىلىپ كەتكەندە، دەل شۇ يەردىن ئۆتۈپ كېتىۋاتقان بىر ئوقۇتقۇچى ئۇنى يۆلەپ تۇرغۇزىدۇ ھەمدە: «قورقىمىدىڭمۇ؟» دەپ سورايدۇ. ئۇ: «نېمىشقا قورقىدىكەنمەن؟ مەن ھاياتىمدىن ئايرىلىپ قالسام!» دەيدۇ.

شارل دې گول كىچىك چېغىدا ئۆگىنىشكە قىزىقمايتتى. ئۇ 5 - يىللىققا چىققاندا بىر كۈنى ئۆيىگە قايتىپ كېلىپ ئاتا - ئانىسىغا چوڭ بولغاندا ھەربىي بولۇشقا بەل باغلىغانلىقىنى ئېيتتى. ئۇ: «مەن بىر قارارغا كەلدىم، سايىت كىيىر ھەربىي مەكتىپىگە ئىمتىھان بېرىپ ھەربىي بولىمەن» دېدى، دادىسى ئۇنى ئوبدان ئويلاپسەن، دەپ ماختىدى، شۇنىڭ بىلەن بىللە، ئەگەر ئوقۇشقا بۇنداق سەل قارىساڭ، ھەربىي مەكتەپكە ھەرگىزمۇ كىرەلمەيسەن، دەپمۇ ئاگاھلاندۇردى.

شارل دې گول 14 ياشقا كىرگەندە دادىسىنىڭ تەربىيىسى ئارقىسىدا ئۆگىنىشكە قاتتىق بېرىلىپ، ئوقۇش نەتىجىسى كۆرۈنەرلىك ياخشىلىنىپ، سىنىپنىڭ ئەلاچى ئوقۇغۇچىسى بولۇپ قالدى. ئۇ دەستىن سىرتقى ۋاقىتلاردا نۇرغۇن تارىخىي رومانلارنى ۋە مەشھۇر كىشىلەرنىڭ تەرجىمىھالىنى ئوقۇپ چىقتى. ئۇ دادىسىنىڭ يېتەكچىلىكىدە تارىختىن ئۆتمۈشنى بىلىش بىلەنلا قالماستىن، تارىختىن كەلگۈسىگە نەزەر سېلىشنىمۇ ئۆگەندى. ئۇ ئۇرۇش تارىخى ۋە ئۇرۇش قەھرىمانلىرىنىڭ ھېكايىسىنى ئوقۇشقا بەك قىزىقاتتى. ئالايسىيە ھەربىي لاگېرىدىن سېدان ھەربىي لاگېرىغىچە، كارولىن سۇلالىسىنىڭ مائارىپ قانۇنىدىن مەشھۇر سىياسىي ئەرباب فاررونىڭ مائارىپ قانۇنىغىچە، لونگېۋىل خانىمىنىڭ قوراللىق جازا يۈرۈش قىلغانلىقىدىن گېرتسوگ بېرىل

خېنىمنىڭ قارام ھەرىكىتىگىچە، فرانسىيىنىڭ قەدىمكى دەۋرىدىكى ئۆز بېجى ئىسلاھاتىدىن ھازىرقى دۆلەت مال - مۈلۈك قانۇنىغىچە بولغان كىتابلارنىڭ ھەممىسىنى ئوقۇپ چىقتى. ئۇ ئوتتۇرا مەكتەپتە ئوقۇۋاتقان چاغدىلا، فىلىپ ئاۋگۇستتىن برانگىغىچە بولغان فرانسىيىنىڭ تارىخى بىر پۈتۈن گەۋدە، فرانسىيە مىللىتىمۇ بىر پۈتۈن گەۋدە، «بۆلگۈنچىلەر» چىقىمىسىلا، ھەممە ئادەم دۆلەت ئۈچۈن خىزمەت قىلىشنى خالايدۇ، دەپ قەتئىي ئىشىنەتتى. ئۇنىڭ فرانسىيىنىڭ ئىزچىللىقىنى داۋاملاشتۇرۇشتىكى قەتئىي پوزىتسىيىسى ئۇنى ھەر خىل تەلىماتلارنى بىرلەشتۈرۈپ قوبۇل قىلىش ئىمكانىيىتىگە ئىگە قىلدى. ئۇ، چەتكە قېقىش ئايرىۋېتىشكە بولمايدىغان مىللەتنىڭ ھايات ئۆملۈكىگە خەۋپ يەتكۈزىدۇ، دەپ قارىدى.

شارل دې گولنىڭ بويى ناھايىتى تېز ئۆستى، ئۇ ساۋاقداشلىرىدىن خېلىلا ئېگىز ئىدى. ئۇنىڭ مۇنازىرىگە ئامراقلىقى داھىيىغا خاس تۇغما تالانتتىن دېرەك بېرەتتى، ئۇنىڭ گەپلىرىمۇ يۈمۈرلۈك ئىدى. بىر كۈنى ئۇ بويىنىڭ چوڭ ئادەملەرگە ئوخشاش ئېگىزلىكىدىن پايدىلىنىپ سالاپەتلىك ياسانغاندىن كېيىن، ئۆيىگە كېلىپ دەرۋازىنى قېقىپ، مەن «گېنېرال فرېدېرىخ»، زىيارەتكە كەلدىم، دېگەنىدى. ئۇنىڭ ئۆزىنى فرانسىيىنىڭ بۇ يېڭىلىمەس گېنېرالغا ئوخشىتىشى ئۆزىنىڭ كەلگۈسىنى ئالدىن كۆرگەندەكلا بىر ئىش.

1907 - يىلى دادىسى دې گولنى ئوتتۇرا مەكتەپنى تاماملاش ئۈچۈن فرانسىيە - بېلگىيە چېگراسىنىڭ بېلگىيە تەرىپىدىكى ئانتوۋان دېگەن مەكتەپكە ئاپىرىپ بەردى. بۇ مەكتەپنى فرانسىيىلىك سەرگەردان پوپ ئاچقاندى. بىر يىلدىن كېيىن دې گول پارىژغا قايتىپ كېلىپ ستانسىلاۋ مەكتىپىگە كىرىپ، ساينىت كىيىر مەكتىپىگە كىرىش ئىمتىھانىغا تەييارلىق قىلدى. 1908 - يىلى ئاۋغۇستتا ئۇ ساينىت كىيىر ھەربىي مەكتىپىگە قوبۇل قىلىنغانلىق ئۇقتۇرۇشىنى تاپشۇرۇۋالدى. شۇنىڭدىن ئېتىبارەن ئۇنىڭ ھەربىي ھاياتى باشلاندى.

ئىككىنچى باب ھەربىيلىكتە

شارل دې گول ھەربىيلىك ھاياتىنى باشلىغاندا، فرانسىيىدە ئىشچىلار ھەرىكىتى ئەۋج ئېلىپ، مىللەت ئېڭى يۇقىرى كۆتۈرۈلگەنىدى. 1909 - يىلى، يەنى دې گول ھەربىي مەكتەپكە كىرگەن يىلى فرانسىيىدە 1000 قېتىمدىن ئارتۇق ئىش تاشلاش يۈز بەردى. فرانسىيە جەمئىيىتىدە بۇرۇنقى ئەنئەنە داۋام قىلىۋاتقان بولسىمۇ، بەزى جەھەتلەردە 20 - ئەسىرگە يۈزلەنگەنىدى. شارل دې گول كېيىن «فرانسىيە ۋە ئۇنىڭ ئارمىيىسى» دېگەن كىتابىدا مەنسىتمەسلىك نەزىرى بىلەن: «ئىجتىمائىي ھەرىكەتنىڭ ئاكتىپلىرى» فۇرىيېر، پروتون قاتارلىق فرانسىيە پەيلاسوپلىرىنى تاشلاپ كارىل ماركس تۇغى ئاستىغا ئويۇشماقتا، دەپ يازغانىدى. شۇ كىتابنىڭ ئاخىرىدا ئۇ يەنە ئىشچىلار ئاممىسىنىڭ ئىنقىلاب بىلەن باغلانغان بۇرۇنقى ئۇرۇشخۇمارلىقتىن ۋاز كېچىۋاتقىنىغا ئېچىنىپ: «خېلى كۆپ قىسىم كىشىلەر ئىنتېرناتسىئونالغا قاتناشتى. پرولېتارىياتنىڭ دۈشمەنلىرىلا ئۇلارنىڭ دۈشمىنى!» دەپ يازغانىدى.

بەلگىلىمە بويىچە سايىنت كىر ھەربىي مەكتىپىگە قوبۇل قىلىنغان يېڭى ئوقۇغۇچىلار مەكتەپكە كىرىشتىن بۇرۇن بىر يىل ئەسكەر بولۇشى شەرت ئىدى. دې گول بۇ بىر يىلنى ئارراستا تۇرۇشلۇق 33 - پىيادە ئەسكەرلەر پولكىنىڭ 9 - روتىسىدا ئۆتكۈزدى. ئۇ ھەر كۈنى بىر خىللا ھەربىي مەشىق قىلىدىغان ۋە ياڭيۇ ئاقلاشتەك پارچە - پۇرات ئىشلارنى قىلىدىغان بۇنداق مەنىسىز تۇرمۇشنى ياقتۇرمىدى. ئۇنىڭ كۆڭلىنى ئاللايدىغان بىردىنبىر جاي — قەدىمكى ئىبادەتخانا ئىچىدىكى ئارراس شەھەرلىك كۈتۈپخانا بولۇپ، ئۇ يەردە

قەدىرلىنىپ ساقلىنىۋاتقان نۇرغۇن نادىر كىتابلار بار ئىدى. بەزىلەر ئۇنىڭ روتا كوماندىرى كاپىتان دېتېرىندىن: دې گولنى نېمە ئۈچۈن سېرژانتلىققا ئۆستۈرمەيسىلەر؟ دەپ سورىغاندا، كاپىتان: «بۇنداق يىگىتنى مەن قانداقمۇ سېرژانتلىققا ئۆستۈرەلەيمەن، ئۇ مارشال بولسا ئاندىن رازى بولىدۇ!» دېگەندى.

ھەربىي بولۇش دې گولنىڭ كىچىك چېغىدىن باشلانغان ئىستەك ئىدى، لېكىن ئۇ ساينىت كىير ھەربىي مەكتىپىگە كىرگەندىن كېيىنلا بېلىق سۇغا ئېرىشكەندەك قانائەت تاپتى. ئۇ بويىنىڭ ئېگىزلىكى، مىجەز - خۇلقىنىڭ ياخشىلىقى ۋە ئەستە قالدۇرۇش ئىقتىدارىنىڭ كۈچلۈكلۈكى بىلەن ساينىت كىير ھەربىي مەكتىپىدە كىشىلەرنىڭ ئالاھىدە دىققىتىنى قوزغىدى. ھەربىي مەكتەپتە ئوقۇغۇچىلارغا لەقەم قويۇش ئادەتتىكى ئىش ئىدى. كىشىلەر كۆپ ۋاقىتلاردا ئۇنىڭ ئىسمىنى چاقىرماي، ئۇنى «ئۇزۇن تۇرا شارل»، «چوڭ خوراز»، «قومۇش»، «ئىككى مېتىر» دەپ چاقىراتتى. دې گول بۇ لەقەملەرگە پەرۋا قىلمايتتى. ئۇنىڭ بويىغا قويۇلغان لەقەملەردىن باشقا، ئۇنىڭ بۇرنىنىڭ ئۇزۇنلۇقىنى زاڭلىق قىلىدىغان «سىھانو» دېگەن لەقەممۇ بار ئىدى. لېكىن، ئۇ روستاننىڭ ئەسەرلىرىنى ياخشى كۆرگەچكە، خاپا بولۇپ كەتمەيتتى.

ساۋاقداشلىرى ئۇنىڭ مۇلايىم، يۇمۇرلۇق تاشقى قىياپىتى ئاستىدا سوغۇق مۇئامىلىلىك ۋە تەكەببۇرلۇق خاراكتېرىنىڭمۇ بارلىقىنى بايقىدى. ساۋاقداشلار بىلەن پاراڭلاشقاندا، بەس - مۇنازىرە قىلىشقاندا دې گولنىڭ گەپلىرى فرانسىيە تارىخىدىن نېرى كەتمەيتتى. ئۇ بۇ ھەقتە سۆزلىگەندە نۇرغۇن تارىخىي پاكىتلار ۋە يىلنامىلەرنى نەقىل كەلتۈرۈپ، ئاڭلىغۇچىلارنى ھەيران قالدۇراتتى. ئۇ مەشىق دەپتىرىگە ۋىكتور ھىۋگوننىڭ: «ئۇسلۇبى ئىخچام، پىكرى ئېنىق، ئىشتا كەسكىن بولۇش» دېگەن سۆزىنى كۆچۈرۈۋالغان ھەمدە ئۇنى ئۆز ئەقىدىسى قىلغانىدى.

1912 - يىلى 1 - ئۆكتەبىردە، شارل دې گول سىنىپ بويىچە 13 - ئورۇندا بولۇشتەك نەتىجە بىلەن مىلادىشى لېيتىنانتلىق ئۇنۋانىغا ئېرىشتى. سىنىپنىڭ ئەلاچىسى ئالفونسۇس ژۇھان بولۇپ، كېيىن ئۇ فرانسىيىنىڭ مارشالى بولدى.

ھەربىي مەكتەپنى پۈتتۈرگەندىن كېيىن، بەلگىلىمە بويىچە خالىغان بىر پولىكتا ۋەزىپە ئۆتسە بولاتتى. دې گول بۇرۇن بىر يىل پىراكتىكانت ئەسكەر بولغان 33 - پىيادە ئەسكەرلەر پولىكىنى تاللاپ يەنە ئاراسقا قايتىپ كەلدى. بۇ چاغدا پىيادە ئەسكەرلەر پولىكىنىڭ كوماندىرى پولىكوۋنىڭ فىلىپ پېتائىن ئىدى.

بىر كۈنى پولىكوۋنىڭ پېتائىن سكاپ دەرياسى بويىدا قول ئاستىدىكى ئوفىتسېرلارغا ئوت كۈچىنىڭ مۇھىملىقى ھەققىدە سۆزلىدى. ئۇنىڭ قارىشى شۇ چاغدىكى باش شتابتا «ئىلغار» قاراش بولۇپ ھېسابلىناتتى. چۈنكى، شۇ چاغدىكى فرانسىيىدە كۆپىنچە كىشىلەر يەنىلا، نەيزە توپ - زەمبىرەكتىن ئۈستۈن تۇرىدۇ، دەپ قارايتتى. پولىكوۋنىڭ پېتائىن شاھزادە كوندې ئۆتكۈزگەن بىر قېتىملىق مانېۋىرنى تىلغا ئالغاندا، ياش دې گول ئورنىدىن تۇرۇپ ئۇنىڭ گېپىنى بۆلۈپ، ئۆزى ئىگىلىگەن بىلىملەرگە ئاساسەن مارشال ترېننىڭ كوندېنى زەمبىرەك ئارقىلىق مەغلۇپ قىلىپ ئارراسنى قۇتقۇزۇپ قالغانلىقىنى ئوتتۇرىغا قويدى.

كاپىتان پېتائىن ئىختىساس ئىگىلىرىنى قەدىرلەيدىغان كىشى ئىدى. تۆۋەن دەرىجىلىك ئوفىتسېرنىڭ قىستۇرغان گېپى ئۇنىڭ دىققىتىنى قوزغىدى، ئۇ دې گولنى قولتۇقلاپ باشقا ئوفىتسېرلارنىڭ قېشىدىن چىقىپ، بۇ ياش يىگىت بىلەن كوندې ۋە ترېننىڭ ئارتۇقچىلىقى ۋە يېتەرسىزلىكى ھەققىدە مۇلاھىزە قىلىشتى. بۇ دې گول بىلەن پېتائىننىڭ تۇنجى قېتىم كۆرۈشۈشى ئىدى. كېيىن بۇ ئالاقە كۈچىيىپ يۇقىرى

دەرىجىلىك ئوفىتسېر بىلەن تالانتلىق ياش شاگىرت ئوتتۇرىسىدىكى دوستلۇققا ئايلاندى. لېكىن، كېيىنكى چاغلارغا كەلگەندە، فرانسىيە خەۋپ ئىچىدە قالغاندا بۇ ئىككى كىشى خاراكتېرى ئوخشاش بولمىغاچقا، بىر - بىرى بىلەن قارشىلىشىپ قالدى، ھەر ئىككىسىلا مەن فرانسىيىگە ۋەكىللىك قىلىمەن، دەپ قارايتتى.

قىسمغا بارغاندا كاپىتان پېتائىن بۇ يىگىتنىڭ ئىقتىدارىنى باقتۇرۇپ قالدى، لېكىن پېتائىن ئىنتىزام ھەممىدىن مۇھىم، دەپ قارايتتى. 1913 - يىلى فرانسىيىنىڭ دۆلەت بايرىمى كۈنى كاپىتان ئاتلىق يۈرۈپ ئۆز قوشۇنىنى پاراتىن ئۆتكۈزۈۋېتىپ، دې گولنىڭ قول ئاستىدىكىلەرنى تارقىتىۋەتكەنلىكىنى سېزىپ قالدى. ئۇ قاتتىق غەزەپلىنىپ، دې گولنى تەقىب قىلىدىغانلىقىنى جاكارلىدى. دې گول باشقىلارنىڭ گۇناھىغا كەتتىم دەپ قارىسىمۇ ئىلاج يوق ئىدى، شۇ سەۋەبتىن ئۇ ئەتىسى يەكشەنبە كۈنى پارىژغا بارالمايتتى. ھېلىمۇ ياخشى، كېيىن كاپىتان پېتائىن دې گولغا بېرىلگەن جازانى ئەمەلدىن قالدۇردى. دې گول ئۆزىنى ئانچە - مۇنچە تۈزەشتۈرۈپلا ۋوگزالغا يۈگۈرۈپ كېلىپ، ئەمدىلا قوزغالغان پويىزغا ئېسىلىپ چىقىۋالدى. ئۇ بىر لوزىغا كىردى، ئۇ يەردە پۇقراچە كىيىنگەن ئوتتۇرا ياشلىق كىشى ئولتۇراتتى، بۇ دەل كاپىتان پېتائىن ئىدى.

— پاھ، يىگىت، پويىزغا ئۈلگۈرەلمىگىلى تاسلا قالدىڭ - ھە؟ — دېدى كاپىتان.

— شۇنداق، كاپىتان، لېكىن مەن ئۈلگۈرەلەيدىغانلىقىمغا ئىشىنەتتىم، — دېدى يىگىت پەس ئاۋازدا.

— لېكىن، تەقىب قىلغان بولسام ئۈلگۈرەلمەيتتىڭ.

— ئوغۇ راست، لېكىن جازا ئادىل بولمىغانىدى. شۇڭا، ئۇنى بىكار قىلىدىغانلىقىڭىزغا ئىشىنەتتىم.

1913 - يىلى ئۆكتەبىردە دې گول لېيتىنانتلىققا

ئۆستۈرۈلگەندە 23 ياش ئىدى. ھەمراھلىرى قاپىقى ئېچىلمايدىغان بۇ يىگىتنىڭ كەلگۈسىدىكى ئارزۇسىنىڭ نېمە ئىكەنلىكىنى بىلمەيتتى، ھەتتا ئۇنىڭ قول ئاستىدىكى ئەسكەرلەرمۇ ئۆز باشلىقىنى زادى چۈشەنمەيتتى. ئۇلارنىڭ كۆپىنچىسى فرانسىيىنىڭ شىمالىدىن بولۇپ، ئەسكەرلىككە كىرىشتىن بۇرۇن كان ئىشچىسى ۋە دېھقان ئىدى. ئۇلار مەردانە ھەم قاۋۇل، غۇرۇرلۇق، چىداملىق ئىدى، لېكىن ئۇلارنىڭ قىزىققانلىق تەرىپىمۇ بار ئىدى، مۇھەببەت - نەپرەتنى ئاسان ئاشكارىلايتتى. دې گولمۇ مۇشۇنداق كىشىلەرنى ياقىتۇراتتى. دې گولنىڭ دوستلىرى بۇ ئىشلارنى ئەسلەپ، دې گول كېيىنكى ھاياتىدا فرانسىيە خەلقى ھەققىدە توختالسىلا ئاشۇ شىماللىقلارنى تىلغا ئالاتتى، دېگەن.

ئەينى چاغلاردا دۇنيا مىقياسىدا كاپىتالىزمنىڭ تەرەققىياتى تەكشى بولمىغانلىقتىن، جاھانگىر دۆلەتلەر ئارا مۇستەملىكە ئاللىشىش ئۇرۇشلىرى كۆپىيىپ كەتكەندى، ئەنگىلىيە بىلەن فرانسىيىدىن ئىبارەت ئىككى كونا كاپىتالىستىك دۆلەتنىڭ تېخنىكا - ئۆسكۈنىلىرى قالاق بولغانلىقى ھەمدە كاپىتالى كۆپلەپ چىقىپ كەتكەنلىكى ئۈچۈن ئىقتىسادىي تەرەققىياتى توختاپ قېلىش ھالىتىگە بېرىپ قالغانىدى. ئامېرىكا، گېرمانىيە قاتارلىق كېيىن باش كۆتۈرگەن كاپىتالىستىك دۆلەتلەر بولسا ئۇلارغا يېتىشىۋېلىش ئۈچۈن تىرىشماقتا ئىدى. 19 - ئەسىرنىڭ ئاخىرلىرىدا ئەنگىلىيە «دۇنيا زاۋۇتى» لىق ئورنىدىن مەھرۇم بولۇپ، ئامېرىكىنىڭ سانائەت ئىشلەپچىقىرىش ئومۇمىي سوممىسى دۇنيا بويىچە بىرىنچى ئورۇنغا ئۆتتى، گېرمانىيە ياۋروپا بويىچە ئالدىنقى قاتاردىن ئورۇن ئالدى. 20 - ئەسىرنىڭ بېشىدا فرانسىيە بىلەن گېرمانىيە ئوتتۇرىسىدىكى زىددىيەت ئىنتايىن كەسكىنلىشىپ كەتتى. فرانسىيىلىكلەر پىرۇسسىيىلىكلەر بېسىۋالغان ئالساپ بىلەن لوررانىنى قايتۇرۇۋېلىشقا تەشنا ئىدى. گېرمانىيىلىكلەر بولسا

فرانسىيىنىڭ تېخىمۇ كۆپرەك زېمىنىنى مۇستەملىكە قىلىۋېلىشنى ئۈمىد قىلاتتى. ھەر ئىككى دۆلەت جىددىي ئۇرۇش تەييارلىقىغا كىرىشىپ كەتكەندى.

1914 - يىلى ئىيۇلدا ئاۋسترو - ۋېنگرىيە ئىمپېرىيىسىنىڭ خان ۋارىسى فېردىنان سارايېۋغا زىيارەتكە بارغاندا سېربىيىلىك بىرنەچچە ياش تەرىپىدىن ئۆلتۈرۈلدى. بۇ ۋەقە ئىككى چوڭ جاھانگىر ھەربىي گۇرۇھنىڭ توقۇنۇش پەيدا قىلىپ تاجاۋۇزچىلىق قارا نىيىتىنى ئىشقا ئاشۇرۇشىغا باھانە بولدى. ئۇزاق ئۆتمەيلا 1 - دۇنيا ئۇرۇشى رەسمىي پارتلىدى. 3 - ئاۋغۇستتا گېرمانىيە فرانسىيىگە ئۇرۇش ئېلان قىلدى. 4 - ئاۋغۇستتا گېرمانىيە بېلگىيىگە تاجاۋۇز قىلدى، شۇنىڭ بىلەن ياۋروپانى ئاساسىي جەڭ مەيدانى قىلغان جاھانگىرلىك ئۇرۇشى باشلىنىپ كەتتى.

1 - دۇنيا ئۇرۇشى پارتلىغاندا لېيتىنانت دې گول تېخى 24 ياشقا توشمىغانىدى. ئۇ شۇ چاغلاردا كرىيىسمېنزولغا بەك چوقۇناتتى، ئۇ كرىيىسمېنزول مۇستەقىل ئىش كۆرۈش ۋە تىز پۈكمەسلىك خاراكتېرىگە ئىگە، يىراقنى كۆرەر، بىلىملىك، ۋەتەننىڭ بارلىق مۇداپىئە كۈچىنى سەپەرۋەر قىلىپ رېيىن دەرياسىنىڭ ئۇ تەرىپىدىن كېلىدىغان ھۇجۇمغا تاقابىل تۇرۇش كېرەكلىكىنى بۇرۇنلا كۆرۈپ يەتكەن، دېگەندى. دې گول تۇرۇشلۇق 1 - پىيادە ئەسكەرلەر دىۋىزىيىسىنىڭ 33 - پولك 1 - باتالىيىنى ئۇرۇش باشلىنىپ ئۇزاق ئۆتمەي، ئۇنىڭ تۇغۇلغان يېرى — لىلدىن ئانچە يىراق بولمىغان شىمالىي چېگرىغا يۆتكەلدى.

15 - ئاۋغۇستتا شارل دې گول بېلگىيە چېگراسىدىكى ماس دەرياسى بويىدىكى دىنانغا يېقىن جايدا تۇنجى قېتىم جەڭگە قاتنىشىپ يارىلاندى. ئۇ ئارقا سەپ دوختۇرخانىسىدا ئۈچ ئاي داۋالانغاندىن كېيىن 33 - پولكقا قايتىپ كەلدى، شىددەتلىك جەڭدىن كېيىن بۇ پولكنىڭ ئادىمى بەك ئازىيىپ كەتكەندى.

1915 - يىلى 1 - يانۋاردا 2 - دىۋىزىيە ئېلان قىلغان تەقدىرلەش پەرمانىدا دې گول: «ئىنتايىن خەتەرلىك ئەھۋالدا دۈشمەن ئارمىيىسىنىڭ ئىستېھكامغا قارىتىلغان بىر قاتار رازۋېدكا ۋەزىپىسىنى ئىجرا قىلىپ، قىممەتلىك ئاخبارات ئېلىپ كەلدى» دەپ تەرىپلەندى.

كېيىنكى جەڭلەردە شارل دې گول يەنە ئىككى قېتىم يارىلاندى، بىرىنچى قېتىم 1915 - يىلى 3 - مارت شامپانى فرونتىدا يارىلاندى. 4 - سېنتەبىر دې گول يارىسى ساقىيىشىغىلا كاپىتالىققا ئۆستۈرۈلدى. 30 - ئۆكتەبىر ئۇ 33 - پولك 10 - روتىسىنىڭ كوماندىرلىقىغا تەيىنلەندى. 33 - پولكنىڭ كوماندىرى پولكوۋنىك بۇدول ئىدى. قول ئاستىدىكى دې گولنىڭ باتۇرلۇقى ۋە خاتىرىسىنىڭ كۈچلۈكلۈكى پولكوۋنىكتا ئىنتايىن چوڭقۇر تەسىر قالدۇرغانىدى. نۇرغۇن يىللاردىن كېيىن پولكوۋنىك بۇدول بۇ ئىشلارنى ئەسلەپ: ئارمىيىدىكى پوپ ھەر قېتىم مۇقەددەس ئاۋگۇستىننىڭ سۆزىنى خاتا نەقىل كەلتۈرگەندە، دې گول شۇن قوپۇپ تۈزىتەتتى. ئۇ پۈتۈن پولكتىكى ھەربىر ئادەمنىڭ ئەھۋالىنى بەش قولىدەك بىلەتتى، دېگەندى. كاپىتان دې گول روتا كوماندىرلىقىغا تەيىنلىنىپ ئۈچ ئاي ئۆتمەيلا، ئۆز روتىسىنى ۋېردېن فرونتىغا ئەۋەتىشنى تەلەپ قىلدى، پولكوۋنىك بۇدول ئۇزاق ئويلىنىپ ئاخىر ئۇنىڭ تەلىپىگە قوشۇلدى. ئۇ دې گولغا بۇيرۇق چۈشۈرگەندە: «ۋەزىيەتنىڭ كەسكىنلىكىنى، بۇ قېتىمقى ۋەزىپىنىڭ ئىنتايىن مۇھىملىقىنى كۆزدە تۇتۇپ، بۇ ۋەزىپىنىڭ ھۆددىسىدىن كاپىتان دې گوللا چىقالايدۇ دەپ قارايمەن» دېگەندى.

1916 - يىلى 2 - مارتتا گېرمانىيە ئارمىيىسى دۇئاموندكى فرانسىيە ئىستېھكامىنى شىددەتلىك توپقا تۈتتى. فرانسىيىلىكلەر بەرداشلىق بېرەلمەيدىغان ھالغا چۈشۈپ قالاي دېگەندى. شۇ ئەسنادا كىمدۇر بىردىنلا «ياردەمچى قوشۇن

كەلدى» دەپ توۋلىۋەتتى. كاپىتان دې گول خۇشال بولۇپ ئاكوپتىن بېشىنى چىقىرىپ فرانسىيە ئارمىيىسىنىڭ كۆك پولات قالپىقىنى كىيگەن بىر توپ ئەسكەرلەرنىڭ يۈگۈرۈپ كېلىۋاتقانلىقىنى كۆردى، لېكىن دې گول كېلىۋاتقانلار فرانسىيىنىڭ ياردەمچى قوشۇنى ئەمەس، بەلكى قۇربان بولغان فرانسىيە ئەسكەرلىرىنىڭ قالپىقىنى كىيىۋالغان گېرمانلار ئىكەنلىكىنى بىردىنلا تونۇپ قالدى. ئۇ پۈتۈن روتىدىكى ئەسكەرلەرنى نەيزىنى چىقىرىپ ھۇجۇمغا ئۆتۈشكە بۇيرۇق قىلدى. شۇ دەقىقىدە بىر پاي ئوق ئۇنىڭ يوتىسىنى تېشىپ ئۆتۈپ كەتتى. ئۇ ھوشسىزلىنىپ يىقىلدى. ئۇنىڭ ئوق تېگىپ يىقىلغانلىقىنى كۆرگەن پولكوۋنىڭ بۇدول ئۇنى ئۆلدى دەپ ئويلاپ، ئاتا - ئانىسىغا خەت يېزىپ شارل دې گول جەڭ مەيدانىدا شەرەپ بىلەن قۇربان بولدى، دەپ ئۇقتۇردى. كېيىنكى چاغلاردا بۇدول ھەمىشە: «مەن 1916 - يىلىدىن باشلاپلا دې گول تەرەپدارى ئىدىم» دەيتتى. گېنېرال پېتائىن دې گولنىڭ قازا تاپقانلىقى توغرىسىدىكى دوكلاتىنى تاپشۇرۇۋالغاندىن كېيىن، بۇ ياش كاپىتاننى ئەڭ ئالىي ئوردېن - كرېست ئوردېنى بىلەن «مۇكاپات» لىدى ھەمدە مۇنداق دەپ يازدى:

«بۇ روتىغا قوماندانلىق قىلغۇچى كاپىتان دې گول ئەخلاقى، ئەقلى جەھەتتە ئەلا نەتىجە يارىتىش ئارقىلىق تونۇلغانىدى. شۇ كۈنى ئۇ تۇرۇشلۇق باتالىيون دۈشمەننىڭ شىددەتلىك زەمبىرەك ئوقىنىڭ ھۇجۇمىغا دۇچ كېلىپ ئېغىر تالاپەتكە ئۇچرىدى. شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا دۈشمەن يەنە ئۇنىڭ روتىسىغا تۆت تەرەپتىن قىستاپ كەلگەندە، ئۇ ئەسكەرلەرنى باشلاپ باتۇرلۇق بىلەن ئالغا ئېتىلىپ دۈشمەن بىلەن تىغمۇتىخ ئېلىشتى. ئۇ ھەربىي دېگەن شان - شەرەپكە مۇناسىپ ئىش قىلدى. ئۇ شىددەتلىك جەڭدە ۋەتەن ئۈچۈن ئۆزىنى پىدا قىلدى. ئۇ ھەر جەھەتتىن تەڭداشسىز مۇنەۋۋەر ئوفىتسېر بولۇشقا مۇناسىپتۇر.»

ئەمەلىيەتتە، كاپىتان دې گول ئۆلمىگەندى. ئۇ ئوق تېگىپ يىقىلغاندا، شۇ يەردىن ئۆتۈپ كېتىۋاتقان بىر گېرمان ئەسكىرى ئۇنى ئەسەرگە ئېلىۋالغانىدى. شۇنداق قىلىپ، ئۇ ئىككى يىل سەككىز ئاي مەھبۇسلۇق تۇرمۇشىنى باشتىن كەچۈردى. دەسلەپتە ئۇ فېردېيىگدىكى ئەسەرلەرنى ۋاقىتلىق يىغىۋېلىش پونكىتىغا قامالدى. ئۇ يارىسى ساقىيىشى بىلەنلا لەخمە كولاشقا كىرىشىپ، لەخمە ئارقىلىق شەھەر ئەتراپىدىكى قاقاسلىققا قېچىپ چىقتى. بىراق، ئۇنىڭ بويى ئېگىز بولغاچقا، ئوچۇق دالادا يوشۇرۇنالمى، يەنە تۇتۇلۇپ قالدى. ئىككىنچى، ئۈچىنچى قېتىم قېچىشقا ئۇرۇنۇپ يەنە تۇتۇلۇپ قالدى. شۇنىڭدىن كېيىن دې گولنى ئىنگول شتادىتىكى جازا لاگېرىغا يۆتكىۋەتتى. جازا لاگېرىدا ئۇ ئۆزىگە ئوخشاش قېچىپ تۇتۇلۇپ قالغان رېمى رور دەك بىر قىسىم باتۇر ئەزىمەتلەر بىلەن تونۇشتى، بۇ كىشى كېيىن «ۋاقىت گېزىتى» نىڭ مەخسۇس ئىستون يازغۇچىسى بولۇپ، دائىم ماقالە يېزىپ دې گولنى قوللىدى، بېررى لېۋېرلور بولسا دې گول ئەسەرلىرىنى نەشر قىلىدىغان نەشرىيات سودىگىرىگە ئايلاندى. مايور كارترو 1940 - يىلى فرانسىيىگە تەۋە ھىندىچىنىغا باش ۋالىي بولدى، 2 - دۇنيا ئۇرۇشىدا ئۇ دې گولنىڭ چاقىرىقىغا ئەڭ بۇرۇن ئاۋاز قوشتى.

تۈرمە ھاياتى دې گولنىڭ كېيىن قول ئاستىدىكىلەرگە ۋە پۈتۈن دۇنياغا تونۇلغان خاراكتېرىنى تېخىمۇ تاۋلىدى. ئۇ ئۆگىنىشكە، بىلىم ئاشۇرۇشقا تەشنا ئىدى، ئۆزى بىلىدىغانلىرىنى باشقىلارغا ئۆگىتىشنى خالايتتى. ئۇ تولىمۇ جاھىل ئىدى، بىر قېتىم ئۇ 9 - قورغاننىڭ قوماندانى بىلەن توقۇنۇشۇپ قالغانلىقى ئۈچۈن ئايرىم قاماقخانىغا سولاپ قويۇلغانىدى. ئۇ ھەمراھلىرى بىلەن تاكالىلىشىپ قالغاندا ھەمراھلىرى ئۇنىڭغا يول قويمايتتى، كىشىلەر ئۇنىڭغا «گېنېراللىسىسمۇس» دەپ لەقەم قويۇۋالغان بولۇپ، بۇ لەقەم ئارراستىكى چاغدا روتا كوماندېرى ئۇنىڭغا بەرگەن باھا بىلەن

بىر يەردىن چىقىپ قالغانىدى. نۇرغۇن يىللاردىن كېيىن
ۋېنستون چېرچىلمۇ ئۇنىڭغا شۇنداق لەقەم قويدى.
كېيىن، كاپىتان دې گول ماگدېبۇرگ، ليۇدۋىگس خافېن
ئەسەرلەر لاگېرىدىمۇ ياتتى. سۈكىن ۋە رائوسونېرگتا تۈرمىگە
تاشلاندى. گاستون بۇئالنىڭ ئېيتىشىچە: دې گول «پۇت
تېپىش» دېگەن كىتابنى ليۇدۋىگس خافېندا يېزىشقا
باشلىغانىكەن. مايور كارترو بۇ كىتابنىڭ تۇنجى ئوقۇرمەنى
ئىكەن.

1918 - يىلى 11 - نويابىردا گېرمانىيە خانى ئۇرۇش
توختىتىش پەرمانى چۈشۈردى، ئىككى يىلدىن ئارتۇق قاماقتا
ياتقان دې گول ئاخىر قايتا ئەركىنلىككە ئېرىشتى.

ئۈچىنچى باب پىشپ يېتىلىش

ئۇرۇش ئاخىرلاشتى، لېكىن شارل دې گول ئۆزىنىڭ ئۇرۇشتىكى ئىپادىسىدىن ئەسلا رازى ئەمەس ئىدى، ئائىلىسىدىكىلەر ئۇنى «لۇئار دەرياسى داچىسى» دا كۈتۈۋاتقان، ئىللىق ئائىلە ھاياتى ئۇنىڭغا قۇچاق ئاچقان بولسىمۇ، لېكىن ئۇنىڭ قەلبىدىكى پۇشايىماننىڭ ئورنىنى تولدۇرالمىدى. دې گولنىڭ شۇ چاغلاردا ئۈچ ئاكا - ئىنىسى بىلەن ھويلىدا چۈشكەن بىر سۈرىتى بولۇپ، تۆت يىگىتنىڭ ھەممىسى ھەربىي كىيىم بىلەن ئوردىن ئېسىپ مەغرۇر قاراپ تۇراتتى، ئۇلارنىڭ ئىچىدە دې گول ئەڭ ئالىي شەرەپ ئوردىنى تاقاپ باشقىلاردىن يىراق تۇراتتى، ئۇ يېنىدىكى گېزاۋېيدىن خېلىلا ئېگىز بولۇپ، نۇرلۇق كۆزلىرىدىن ئۇلۇغ ئىستەك بالقىپ تۇراتتى.

1919 - يىلى ئەتىيازدا دې گول فرانسىيە ھەربىي ۋەكىللەر ئۆمىكى بىلەن پولشاغا باردى. 1917 - يىلى نويابرىدا رۇسىيىدە ئۆكتەبىر سوتسىيالىستىك ئىنقىلابى پارتلاپ تۇنجى سوتسىيالىستىك ھاكىمىيەت — سوۋېت ئىتتىپاقى دۇنياغا كەلگەنىدى. ئەنگلىيە، فرانسىيە، ئامېرىكا ۋە ياپونىيە قاتارلىق جاھانگىر دۆلەتلەر يېڭىدىن دۇنياغا كەلگەن بۇ ھاكىمىيەتنى ئاغدۇرۇۋېتىش ئۈچۈن قوراللىق مۇداخىلە يۈرگۈزدى. پولشامۇ رۇسىيىگە قارشى ئۇرۇش ھالىتىگە كىرگەنىدى.

دې گول پولشاغا كەلگەندىن كېيىن رامبولتوپ ئوفىتسېرلارنى تەربىيىلەپ يېتىشتۈرۈش مەكتىپىگە ئوقۇتقۇچىلىققا ئەۋەتىلىپ تەكشۈرۈش ناسىلىقتىن دەرس بەردى. بۇ يەردە ئۇنىڭ راھەت - پاراغەتلىك تۇرمۇش كەچۈرۈشىگە شارائىت بار ئىدى. ھەر ئاينىڭ ئالدىنقى ئىككى ھەپتىسىدە ئۇ

ئۆزىنىڭ ئوفىتسېرلىق مائاشى بىلەن ئاقسۆڭەكلەرچە تۇرمۇش كەچۈرەتتى. ئالىي رېستورانلارغا، پولشا جەمئىيىتىدىكى يۇقىرى قاتلام سالونلىرىغا بېرىپ تۇراتتى.

1920 - يىلى شارل دې گولغا پولشا ئارمىيىسى تەرىپىدىن ۋاقىتلىق مايورلۇق ئۇنۋانى بېرىلىپ، بىر يېنىك پىيادىلەر باتالىيونىنىڭ ئۇرۇش قىلىشىغا قوماندانلىق قىلدى، ئۇ زېرۇچ دەرياسىنى مۇداپىئە قىلىش ۋەزىپىسىنى مۇۋەپپەقىيەتلىك ئورۇندىغانلىقى ئۈچۈن، پولشانىڭ ئەڭ ئالىي شەرەپ ئوردىنىغا ئېرىشتى. رۇسىيە پولشا ئۇرۇشى گاھ توختاپ، گاھ داۋاملىشىپ 1921 - يىلى مارتتا ئاخىرلاشتى. دې گولمۇ دۆلىتىگە چاقىرتىپ كېتىلدى. شۇ يىلى 7 - ئايرىلدا دې گول كالاي رايونىدىكى بۈۋىمەريەم چېركاۋىدا ئېفىننا ۋەندېرلو بىلەن توي قىلدى.

ئۇلارنىڭ تونۇشۇشى قويۇق دراماتىك تۈسكە ئىگە ئىدى. 1920 - يىلى ئۆكتەبىردە پولشانىڭ ئالدىنقى سېپىدە ئۇرۇش بېسىقچى، دې گول دەم ئېلىش ئۈچۈن پارىژغا قايتىپ كەلدى، ئېفىننا ۋەندېرلونىڭ جەمەتلىكلىرى ئەجدادلىرىدىن تارتىپ فرانسىيىنىڭ شىمالىدىكى كالاي رايونىدا ئولتۇراقلىشىپ كەلگەنىدى. ئېفىننانىڭ دادىسى پېچىنە - پىرەنىك سودىگىرى ئىدى، ئېفىننا ئۆزىگە توي قىلىش تەلىپى قويغان بىر گېنېرالنىڭ ئوغلىنى ئوفىتسېر بولغانلىقى ئۈچۈن رەت قىلغانىدى، ئۇ ئۆز يۇرتىدا توي قىلىپ پەرزەنتلىرىنى بېقىپ ئۆتۈشكە رازى ئىدىكى، ھەربىيگە تېگىپ ئېرىنىڭ ئارقىسىدىن سەرسان بولۇپ يۈرۈشنى خالىمايتتى. دانكىن خانىم دې گوللار ئائىلىسى بىلەن كىچىكىدىن تارتىپلا تونۇشاتتى، كېيىن ئۇ كالايغا كۆچۈپ بېرىپ پېچىنە - پىرەنىك سودىگىرى ۋەندېرلو ئائىلىسىدىكىلەر بىلەن تونۇشقانىدى. بۇ قېتىم دې گول دۆلىتىگە دەم ئېلىشقا كېلىپ دانكىن خانىم بىلەن ئۇچرىشىپ قالدى. دانكىن خانىم ئۆسمۈرلۈك چاغلىرىدا ھەمىشە ئۇنىڭ بىلەن چاقچاق قىلىشىدىغان بۇ ياش ئوفىتسېرنىڭ ھالا بۈگۈن

تولمۇ سالاپەتلىك بولۇپ كەتكىنىنى كۆرۈپ ئۇنى بەكلا ياقتۇرۇپ قالدى. ئۇنىڭ كاللىسىغا بىردىنلا، ئېفىننا بۇ يىگىتنى كۆرسە ھەربىگە تەگمەيمەن دېگەن خىيالىنى ئۆزگەرتىشى مۇمكىن، دېگەن ئوي كەچتى ۋە ۋەندېرلو خانىم بىلەن مەسلىھەتلەشكەندىن كېيىن، دې گول بىلەن ئېفىننانى «تاسادىپى» ئۇچراشتۇرۇشنى پىلانلىدى. ئىككى ھەپتىدىن كېيىن ئىككى ئائىلىدىكىلەر پارىژدىكى «سۈرۈك كۈز سالونى» دا ئۇچراشتى. دانكېن خانىم ئۇلارنى تونۇشتۇردى. بىردەمدىن كېيىنلا دې گول بىلەن ئېفىننا باشقىلاردىن ئايرىلىپ بىر رەسىمنىڭ ئالدىغا كەلدى. ئۇ شائىر ۋە دراماتورگ مورس روستاننىڭ بالىلىق چېغىدىكى رەسمى ئىدى. روستان دې گول ئەڭ ياقتۇرىدىغان شائىرلارنىڭ بىرى ئىدى. ئۇ، بۇ پۇرسەتنى قولدىن بەرمەي ئۆزىنى كۆرسىتىپ، شائىرنىڭ نۇرغۇن شېئىرلىرىنى يادقا دېكلاماتسىيە قىلىپ، روستاننىڭ ئەسەرلىرىنى پىششىق بىلىدىغانلىقىنى ۋە خاتىرىسىنىڭ كىشىنى ھەيران قالدۇرغۇدەك دەرىجىدە كۈچلۈك ئىكەنلىكىنى نامايان قىلدى، ئېفىننا بۇنى كۆرۈپ دې گولغا مەپتۇن بولۇپ قالدى.

ئۇزاق ئۆتمەي ۋەندېرلو ئائىلىسىدىكىلەر دې گول ئائىلىسىدىكىلەرنى چايغا چاقىردى. شارل دې گول ھەربىي شەپكىسى، پەلىپى ۋە زاكون تايىقىنى ئىككى تىزىغا قويۇپ ئولتۇراتتى، ئۇ ئالدىغا كەلگەن بىر ئىستاكىن چاينىمۇ تىزىغا قويمىقچى بولۇپ، ئېھتىياتسىزلىقتىن چاينى ئېفىننانىڭ ئېتىكىگە تۆكۈۋەتتى. لېكىن، ئاللىقاچان يۈرىكىگە ئاشىقلىق ئوتى تۇتىشىپ قالغان ئېفىننا خۇشخۇي تەسەسسۇم ئەيلەپ، قۇلاقلىرىغىچە قىزىرىپ كەتكەن ياش ئوفىتسېرنى ئوڭايسىزلىقتىن قۇتۇلدۇردى.

بىر ھەپتىدىن كېيىن بۇ ئاشىق - مەشۇقلار ۋېرسال سارىيىدا ئۆتكۈزۈلگەن كاتتا كەچلىك بەزمىدە يەنە ئۇچراشتى. ئالتىنچى قول ۋالىس تۈگىگەندە شارل دې گول ئېفىنناغا توي

قىلىش تەلپىنى قويۇپ ئۇنىڭ ماقۇللۇقىنى ئالدى. بىرنەچچە ئايدىن كېيىن دې گول بىلەن ئېفىنىئا كالايدىكى بۈۋمەريەم چېركاۋىدا كاتتا توي مۇراسىمى ئۆتكۈزدى.

ئۇلار ئۈچ پەرزەنت كۆردى: ئوغلى فىلىپ 1921 - يىلى دېكابىردا، قىزلىرى ئېلزابېت ۋە ئاننا 1924 - يىلى ۋە 1928 - يىلىدا تۇغۇلدى.

1921 - يىلى ئۆكتەبىردە شارل دې گول ساينىت كىيىر ھەربىي ئىنستىتۇتقا ئۇرۇش تارىخى ئوقۇتقۇچىلىقىغا يۆتكىگەنلىك بۇيرۇقىنى تاپشۇرۇۋالدى. ئىككىنچى يىلى نويابرىدا ئۇ فرانسىيە ئالىي ھەربىي ئىنستىتۇتقا بىلىم ئاشۇرۇشقا باردى. ئىككى يىللىق بىلىم ئاشۇرۇش ۋاقتى دې گول ئۈچۈن ئۆزىنىڭ ھەربىي ئىدىيىسىنى تاكامۇللاشتۇرۇشنىڭ كەڭتاشا پۇرسىتى ئىدى. ئۇ 1 - دۇنيا ئۇرۇشىدىكى ئەمەلىي تەجرىبىسىگە ئاساسەن، كەلگۈسىدىكى ئۇرۇش مۇقەررەر ھالدا ماشىنىلاشقان ئۇرۇش بولىدۇ، ئۇنىڭ ئالاھىدىلىكى پاسسىپ مۇداپىئەلىنىش ئەمەس، بەلكى يۈكسەك دەرىجىدە موتورلاشقان قۇرۇقلۇق قوشۇنىنى ئىشقا سېلىپ تەشەببۇسكارلىق بىلەن ھۇجۇم قىلىشتىن ئىبارەت، كېيىنكى ئۇرۇش تانكا ئۇرۇشى بولىدۇ، دەپ قارايتتى. 1924 - يىلى ئىيۇندىكى ئوقۇش تاماملاش مەنبۇرىدا دې گول ئۆزىنىڭ تەشەببۇسكارلىق بىلەن ھۇجۇمغا ئۆتۈش ئاساسىي نۇقتا قىلىنغان تاكتىكا نەزەرىيىسىنى ئەمەلىيەتتىن ئۆتكۈزدى. مەنبۇرىدا دې گولغا «كۆك ئارمىيە» گە قوماندانلىق قىلىش بۇيرۇقى چۈشۈرۈلگەنىدى. ئۇ يۈكسەك دەرىجىدە موتورلاشقان قۇرۇقلۇق قىسىمىنى باشلاپ، چاقماق تېزلىكىدە ھۇجۇم قىلىپ «دۈشمەن» نىڭ ۋەتەنرىكىنى چىقىرىۋەتتى، لېكىن ئۇنىڭ بۇ خىل ئىدىيىسى مەكتەپ مۇدىرى پولكوۋنىڭ مويرانىڭ تاكتىكا ئىدىيىسىگە زىت ئىدى. شۇ سەۋەبتىن ئىمتىھان كومىسسسىيىسىنىڭ ئەزالىرى دې گولغا خېلى يۇقىرى باھا بەرگەن بولسىمۇ، ئوقۇش پۈتتۈرۈش ئىمتىھان

نەتىجىسى «ياخشى» دەپ بېكىتىلدى. مەكتەپ مۇدىرى ئىمزا قويغان باھالاش پىكرىدە: «چۈشىنىش ئىقتىدارى كۈچلۈك، بىلىمى مول، كەسكىن، ئەستايىدىل، تالانتلىق، ئىقتىدارلىق ھەربىي، يېڭىلىق يارىتىشقا بەك ئىنتىلىدۇ، ئەپسۇسلىنارلىقى شۇكى، ئۆزىگە زىيادە ئىشىنىپ كېتىدۇ، باشقىلارنىڭ پىكرىدىن پۇتاق چىقىرىشقا ئامراق، يۈرۈش - تۇرۇشى سەرگەردان پادىشاھقا ئوخشايدۇ، بۇ ھال ئۇنىڭ ئىنكار قىلىپ بولمايدىغان ئېسىل پەزىلىتىگە ئېغىر دەخلى يەتكۈزىدۇ» دەپ يېزىلدى.

دې گول ئالىي ھەربىي ئىنستىتۇتنى پۈتتۈرگەندىن كېيىن باش شتاب قارمىقىدىكى ترانسپورت لاۋازىمات ئىدارىسىگە تەقسىم قىلىنىپ، بىرنەچچە ئاي ئىشلىگەندىن كېيىن ماينىزنىڭ رېيىن رايونىدىكى فرانسىيە ئارمىيىسى قوماندانلىق شتابىغا يۆتكىۋېتىلدى. شۇ يىلى دې گول تۇنجى ئەسىرى «دۈشمەننىڭ ئىچكى قىسمىدىكى پۇت تېپىش» نى نەشر قىلدۇردى. بۇ ئەسەر ئۇنىڭ ئەسىرگە چۈشۈپ تۇرمىدە يازغان خاتىرىلىرىگە ئاساسەن رەتلەنگەن بولۇپ، بۇ كىتابنى ھەربىي ئىشلارغا دائىر ئەسەر دېگەندىن كۆرە، تارىخشۇناسلىققا ئائىت ئەسەر دېگەن تۈزۈك ئىدى. ئۇ ئۆز كىتابىدا ئوتتۇرىغا قويغان ئاساسىي نۇقتىئىنەزەر: تارىخ تەتقىقاتىنىڭ ئوبيېكتى مىللەت ۋە دۆلەت، ھالبۇكى، ھەربىر مىللەت ۋە دۆلەتنىڭ ئۆز ئالاھىدىلىكى بولىدۇ، دېگەندىن ئىبارەت ئىدى. دې گول بۇ ئالاھىدىلىكلەرنىڭ مەڭگۈ ئىدىئولوگىيە تەرىپىدىن ئۆزگەرتىلمەيدىغانلىقىغا ئىشىنىتتى.

1925 - يىلى دې گولغا پۇرسەت ئاخىر كەلدى. بۇ چاغدا ئالىي ھەربىي كېڭەشنىڭ مۇئاۋىن رەئىسى ۋە فرانسىيە ئارمىيىسىنىڭ باش تەپتىشى بولغان مارشال پېتائىن بۇ ئەقىللىق يىگىتنى ئۇنتۇپ قالمىغانىدى. ئۆكتەبىردە ئۇ دې گولنى ئۆزىنىڭ مەسلىھەتچىسى قىلىپ تەيىنلىدى، دېمەك، ئۇ دې گولنىڭ ئىقتىدارى ۋە تەشەببۇسلىرىغا ئاخىر قايىل بولغان

ۋە قىزىقىپ قالغانىدى. 1927 - يىلى 12 يىل كاپىتان بولغان شارل دې گول مايورلۇققا ئۆستۈرۈلۈپ، 19 - يېنىك پىيادە ئەسكەرلەر باتالىيونىغا قوماندانلىق قىلىشقا بەلگىلەندى. شۇ يىلى ئاپرىلدا دې گول مارشال پېتائىننىڭ شەخسەن ھەمراھلىقىدا بۇرۇن ئۇنىڭ «كۆڭلىگە ئازار بەرگەن» ئالىي ھەربىي ئىنستىتۇتقا يەنە بىر قېتىم بېرىپ ئوقۇتقۇچى - ئوقۇغۇچىلارغا نۇتۇق سۆزلىدى. بۇ دې گولنىڭ ئۆمرىدە تۇنجى قېتىم مۇشۇنداق ئالىي شان - شەرەپكە ئائىل بولۇشى ئىدى. ئۇ «ئۇرۇش ۋە داھىي»، «داھىيلارنىڭ مىجەز - خۇلقى» ۋە «ئىناۋەت» دېگەن تېمىلاردا ئۈچ قېتىم نۇتۇق سۆزلىدى.

ئىككى يىلدىن كېيىن دې گولنىڭ رېيىن رايونىدىكى ۋەزىپە ئۆتەش مۇددىتى توشۇپ، ئۆزىنىڭ ئىلتىماسى بىلەن بېيرۇتتىكى فرانسىيە قوشۇنىدا ۋەزىپە ئۆتەشكە ئەۋەتىلدى. ئوتتۇرا شەرقىدە تۇرغان ئىككى يىلدا دې گول قاھىرە، باغدات، دەمەشق، ھەلەپ ۋە ئېرۇسالىم قاتارلىق نۇرغۇن مەشھۇر شەھەرلەرنى كۆردى. شۇ قېتىمقى كەچۈرمىشلىرى ئۇنىڭ كېيىن ھاكىمىيەت يۈرگۈزگەن مەزگىلدە ئالجىرىيە كرىزىسىنى بىر تەرەپ قىلىشىدا زور رول ئوينىدى. بۇ ئىككى يىل جەريانىدا دې گول ئالىي ھەربىي ئىنستىتۇتتا سۆزلىگەن نۇتقىنىڭ ئورگىنالىنى تۈزىتىپ ۋە تولۇقلاپ، ئۇنىڭغا «مەسلەك توغرىسىدا» ۋە «سىياسىي ۋە ھەربىي» دېگەن ئىككى بابنى قوشۇپ يازدى. 1931 - يىلى ئۇ پارىژغا دەم ئېلىشقا كەلگەندە ئورگىنالىنى پۈتتۈرۈپ، ئىككىنچى يىلى «شەمشەر» دېگەن نام بىلەن نەشر قىلدۇردى. بۇ كىتابنىڭ تىتۇلىغا دې گول پېتائىنغا بېغىشلاپ مۇنداق دەپ يازغانىدى:

«بۇ كىتابنى مارشال جانابلىرىغىلا بېغىشلايمەن، چۈنكى سىزنىڭ شانلىق تۆھپىڭىز تەپەككۈر نۇرىدىن ھاسىل بولغان ھەرىكەتنى، ئالىيجاناب، گۈزەل ئەخلاقىنى ئەڭ كۈچلۈك دەرىجىدە ئىسپاتلايدۇ.»

ئاپتور بۇ سۆزنىڭ ئاستىغا يەنە: «ئەڭ يۈكسەك، ئەڭ قىزغىن

ئېھتىرام بىلەن — شارل دې گول» دەپ يازدى.
1931 - يىلىنىڭ ئاخىرىدا دې گول ئوتتۇرا شەرقتىن دۆلىتىگە قايتىپ كېلىپ، مارشال پېتائىن رىياسەتچىلىكىدىكى ئالىي دۆلەت مۇداپىئەسى كومىتېتىنىڭ كاتىبات باشقارمىسىدا خىزمەت قىلدى، ئىككى يىلدىن كېيىن پودپولكوۋنىكلىققا ئۆستۈرۈلدى. 1937 - يىلىنىڭ ئاخىرىدا يەنە پولكوۋنىكلىققا كۆتۈرۈلدى. شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا مېتستاتۇرۇشلۇق 507 - تانكا پولكىنىڭ كوماندىرلىقىغا تەيىنلەندى. دې گول مانا شۇ چاغدىلا ئۆز نەزەرىيىسىنى ئەمەلىيەتكە تەتبىقلاش پۇرسىتىگە ئىگە بولدى.

ئوتتۇرا شەرقتىن دۆلىتىگە قايتىپ كەلگەندىن كېيىنكى بىرنەچچە يىل جەريانىدا دې گول نەزەرىيە تەتقىقاتىنى ئىزچىل تاشلىمىدى ھەمدە ئۇنى ئۈزلۈكسىز مۇكەممەللەشتۈرۈپ باردى. 1934 - يىلى ئۇ «فرانسىيە ھەربىي ئوبزورلىرى» دا «چەت ئەللەرنىڭ ئىقتىسادىي سەپەرۋەرلىكى» دېگەن ماقالىسىنى ئېلان قىلىپ، ئۇرۇش ۋاقتىدىكى مۇداپىئە سىستېمىسىغا دائىر مەسىلىلەرنى شەرھىلىدى. تۆت ئايدىن كېيىن ئۇ يەنە «كەسپىي ئارمىيە توغرىسىدا» دېگەن ئەسىرىنى ئېلان قىلدى، ئۇ، دې گولنىڭ ئۈچىنچى كىتابى، شۇنداقلا ھەربىي ئىشلار ئىدىيىسى شەرھىلەنگەن مەخسۇس ئەسەر ئىدى. ئۇ «كەلگۈسىدىكى ئۇرۇش تېز سۈرئەتتىكى ماشىنىلاشقان ئۇرۇش بولىدۇ» دېگەن نەزەرىيىسىدە چىڭ تۇرۇپ، ئۇرۇش شارائىتىدا فرانسىيىنىڭ يەر شەكلى ئىنتايىن قۇلايسىز، بولۇپمۇ فرانسىيىنىڭ بېلگىيە بىلەن تۇتىشىدىغان چېگراسى تولۇمۇ ئاجىز. فرانسىيە پايتەختى پارىژنىڭ ئەتراپى ئوچۇق تۈزلەڭلىك، مۇداپىئە قىلىش قىيىن، بۇنىڭغا ھەربىي جەھەتتە قاتتىق دىققەت قىلىش لازىم. بۇنداق ئەھۋالدا مۇستەھكەم مۇداپىئە ئىستېھكاملىرىنى ياساش بىلەن ئىش پۈتمەيدۇ، بىردىنبىر چارە ھەر ۋاقىت ئىشقا سالغىلى بولىدىغان ھەرىكەتچان كۈچ تەشكىللەشتىن ئىبارەت، دەپ

قارىدى. ئۇ يەنە ھازىر ھەربىي خىزمەت ئۆتەۋاتقان ھەربىيلەرنىڭ ئومۇمىي سانى 100 مىڭ كىشى ئەتراپىدا بولسا بولىدۇ، ئۇلار خىللاڭغان قىسمىدا ئالتە يىل ھەربىي خىزمەت ئۆتەپ بىرەر خىل مەخسۇس تېخنىكا ئىگىلىشى، ئالغا ئىنتىلىش روھى، كوللېكتىۋىزىملىق روھ يېتىلدۈرۈشى لازىم، يەنە بىر تەرەپتىن ئوفىتسېرلارمۇ ماشىنىلاشقان ئۆزگىرىشچان ئۇرۇشقا ماسلىشىش ئۈچۈن قوماندانلىق جەھەتتە جانلىق بولۇشى لازىم، دەپ قارىدى. دې گولنىڭ بۇ قاراشلىرى شۇ چاغدىكى فرانسىيىنىڭ ھەربىي، سىياسىي ساھەسىدە ئوخشاشمىغان پىكىرلەرنى پەيدا قىلدى. ئۇ چاغدا دې گولنىڭ ھەربىي ئۇنۋانى تۆۋەن، تەسىر دائىرىسى تار بولغاچقا، ئۇنى قوللىغۇچىلارمۇ كۆپ بولمىدى. دې گولنى تېخىمۇ ئۈمىدسىزلەندۈرگىنى، بۇرۇن دې گولنى زور كۈچ بىلەن قوللىغان پېشقەدەم ھەربىي — مارشال پېتائىنمۇ ئىدىيىسى مۇتەئەسسىپلىككە يۈزلىنىپ، «فرانسىيە بىخەتەرلىكىنىڭ ئاساسىي ئامىلى يەنىلا مۇستەھكەم قورغانلار ئارقىلىق تۇتاشتۇرۇلغان تۇتاش مۇداپىئە لىنىيىسى بەرپا قىلىشتىن ئىبارەت» دېگەن نۇقتىئىنەزەرنى ئوتتۇرىغا قويدى. بۇ ھال دې گولنى كۈچلۈك مەدەتتىن مەھرۇم قىلدى.

دې گولنىڭ نەزەرىيە سىستېمىسى پىشپ يېتىلىۋاتقاندا، ياۋروپادا بىر مەيدان يېڭى كىرىزىس بىخلىنىۋاتاتتى.

1930 - يىلى سېنتەبىردە گېرمانىيىنىڭ پارلامېنت سايلىمىدا ناتسىستلار پارتىيىسى بىراقلا بىرىنچى چوڭ پارتىيىگە ئايلاندى. 1933 - يىلى يانۋاردا گىتلىر باش مىنىستىر بولدى. ئۇنىڭ زوراۋانلىق سىياسىتى ئاستىدا گېرمانىيە «ۋېرسال تىنچلىق كېلىشىمى»، «لوكارنو ئەھدىنامىسى» قاتارلىق شەرتنامىلەرگە قارىماي ھەربىي تەييارلىقلارنى پائال كېڭەيتتى. شۇ يىلى ئۆكتەبىردە گېرمانىيە ھەربىي تەييارلىقلارنى قىسقارتىش كېڭىشى ۋە خەلقئارا ئىتتىپاقىتىن چېكىنىپ چىققانلىقىنى جاكارلىدى. 1935 - يىلى

مارتتا گېرمانىيە «ئەسكەر ئېلىش تۈزۈمى»نى يېڭىلاشتىن يولغا قويۇپ، گېرمانىيە قۇرۇقلۇق ئارمىيىسىنى 36 دىۋىزىيىگە كۆپەيتىدىغانلىقىنى جاكارلىدى. بىر يىلدىن كېيىن ئوچۇقتىن - ئوچۇق ئەسكەر چىقىرىپ رېيىن رايونىنى قايتىدىن بېسىۋالدى. گىتلىر گېرمانىيىنى ئۇرۇش يولىغا ئۇچقاندەك باشلاپ ماڭدى.

بۇ چاغدا دې گول بۇ رېئاللىقنى سەگەكلىك بىلەن كۆرۈپ يەتكەنىدى. ھالبۇكى، فرانسىيىنىڭ ھەربىي - سىياسىي ساھەسىدىكى چوڭ ئەربابلار ماگىنو مۇداپىئە لىنىيىسى مەڭگۈ بۇزۇلمايدۇ، دېگەن ئەپسانىگە مەستانە بولۇپ كەتكەنىدى. دې گول ئۆزىنىڭ تەشەببۇسلىرى بەزى جامائەتچىلىكنىڭ قوللىشىغا ئېرىشكەن بولسىمۇ، لېكىن دۆلەت مۇداپىئە ۋەزىپىسىنى زىممىسىگە ئالغان ھۆكۈمەتكە يەنىلا تەسىر كۆرسىتەلمەيدىغانلىقىنى چوڭقۇر چۈشەندى.

1934 - يىلى دېكابدېردا دې گول باشقىلارنىڭ ۋاسىتىسى ئارقىلىق خەلق پارلامېنتىنىڭ ئەزاسى پائۇل رېينائۇد بىلەن تونۇشۇپ قېلىپ، ئۆز نۇقتىئىنەزەرلىرىنى يەنە بىر قېتىم تونۇشتۇردى ھەمدە رېينائۇدنىڭ قۇۋۋەتلىشىگە ئېرىشتى. 1935 - يىلى مارتتا پارلامېنت دۆلەت مۇداپىئەسى مەسلىسىنى مۇھاكىمە قىلغاندا، رېينائۇد بۇ ئورۇنلۇق تەكلىپلەرنى ئوتتۇرىغا قويدى. لېكىن، دۆلەت مۇداپىئە مىنىستىرى مورىن ئىنتايىن قاتتىق پوزىتسىيە بىلەن: «بىز شۇنچە زور كۈچ سەرپ قىلىپ مۇستەھكەم (ماگىنو مۇداپىئە لىنىيىسى)نى بەرپا قىلدۇق، نېمە ئۈچۈن ئەتەي بۇ مۇداپىئە لىنىيىسىنى قايرىپ قويۇپ بىھۆدە تەۋەككۈلچىلىك قىلىدىكەنمىز؟» دېدى. مورىن ھەتتا دې گولغا قاتتىق غەزەپ بىلەن: «خەير - خوش، دې گول! مەن بار جايدا ساڭا ئورۇن يوق!» دېدى.

1936 - يىلى ئۆكتەبىردە گېرمانىيە بىلەن ئىتالىيە بېرلىندا ئۆزئارا ياردەم كېلىشىمى ئىمزالاپ، بېرلىن - رېم ئوق مەركىزىنى شەكىللەندۈردى.

1936 - يىلى دېكابرда دې گول ئاپىسىغا يازغان خېتىدە: گىتلىر قانداقمۇ ئالساق ۋە ئۆز مۇستەملىكىلىرىنى فرانسىيىگە ئۆتۈنۈپ بەرسۇن؟ ھازىر ھەممە ئىشنى گېرمانىيىگە قارشى تۇرىدىغان بارلىق كىشىلەرنى ئىتتىپاقلاشتۇرۇپ، گېرمانىيىنىڭ ئۇرۇش قوزغىشىنى توسۇشتىن ئىبارەت پىلانغا بويسۇندۇرۇش كېرەك. ئەگەر گېرمانىيە ئۇرۇش قوزغىسا، ئۇنى مەغلۇپ قىلىش كېرەك. سۆھبەت ئۆتكۈزگەن ھالەتتىمۇ، تارىختا ناپولېئون III بىسماركقا ئىشەنگەندەك ھازىرقى گېرمانىيىگە ئىشەنگىلى بولمايدۇ، دېگەندى.

بۇ چاغدا ئەنگلىيىنىڭ تىزگىنلىشى ئارقىسىدا ئەنگلىيە، فرانسىيە، گېرمانىيە ۋە ئىتالىيەلەر ياۋروپانىڭ تەقدىرى بىلەن ئوينىشىدىغان بىر سودىنى باشلىغانىدى. 1938 - يىلى مارتتا گىتلىر ئاۋستىرىيىنى بېسىۋېلىپ، گېرمانىيىنىڭ دوناي دەرياسى بويلىرىغا كېڭىيىشى ئۈچۈن يول ئاچتى. سېنتەبىردە ئۇ يەنە چېخ - سلوۋاكىيىنى ساتىدىغان ۋە ئۇرۇشقا باشلايدىغان «مىۋنخېن كېلىشىمى» نى ئىمزالىدى. بىرنەچچە ئايدىن كېيىن گېرمانىيە چېخ - سلوۋاكىيىنى پۈتۈنلەي بېسىۋالدى.

تۆتىنچى باب فرانسىيىگە كەلگەن ئاپەت

1939 - يىلى 1 - سېنتەبىردە گېرمانىيە پولشاغا تاجاۋۇز قىلدى. بۇ چاغدا مەيلى دې گول بىلەن رېيناۋۇد بولسۇن ياكى دالادېر بىلەن چېمبېرلىن بولسۇن، بۇ ئۇرۇشنى توسۇشقا قۇربى يەتمەيدىغان پاسسىپ قاراپ تۇرغۇچى بولۇپ قالغانىدى.

1939 - يىلى مارتىلا ئەنگىلىيە باش ۋەزىرى چېمبېرلىن پارلامېنتتا ئەنگىلىيە ھۆكۈمىتى پولشانىڭ مۇستەقىللىقىنى قوغدايدىغانلىقىنى جاكارلىدى، ھالبۇكى، «لوكارنو ئەھدىنامىسى»دە پولشانىڭ زېمىن پۈتۈنلۈكىگە كېيىللىك بەرگەن فرانسىيىلىكلەرمۇ 19 - مارتتا پولشا ئۈچۈن ھەربىي مەجبۇرىيەتنى ئۈستىگە ئالىدىغانلىقىنى ئېنىق بىلدۈردى. فرانسىيە ئارمىيىسىنىڭ باش شتاب باشلىقى گېنېرال گامپلىن پولشا دۆلەت مۇداپىئە مىنىستىرىغا، فرانسىيە ئۇرۇش باشلىنىپ ئۈچىنچى كۈنى پولشانى مەلۇم ياردەم بىلەن تەمىن ئېتىدۇ، 15 - كۈنى ئومۇمىي ھۇجۇم قوزغايىدۇ، دەپ ئۈمىدۋارلىق بىلەن كاپالەت بەرگەنىدى. بۇخىل بېسىم ئاستىدا ئەنگىلىيە بىلەن فرانسىيە 3 - سېنتەبىردە گېرمانىيىگە ئورتاق ئۇرۇش ئېلان قىلدى، لېكىن ئەمەلىيەتتە ھېچقانداق ھەربىي ھەرىكەت قوللانمىدى.

گېرمانىيە ئارمىيىسى ئەنگىلىيە بىلەن فرانسىيىنىڭ «ساختا ئۇرۇش» ھالىتىدىن پايدىلىنىپ، مۇتلەق كۆپ سانلىق ئەسكەرىي كۈچىنى شەرقىي فرونتتىكى ئۇرۇشقا سېلىپ، غەربىي فرونتتا ئەنگىلىيە - فرانسىيە بىرلەشمە ئارمىيىسىنىڭ 110 دىۋىزىيىسى بىلەن تىركىشىشكە 25 لا دىۋىزىيىنى قالدۇردى. نەتىجىدە 16 كۈن ئىچىدىلا پولشا گېرمانىيىلىكلەرنىڭ تۆمۈر تاپىنى ئاستىدا قالدى.

دې گول بۇ خىل رېئاللىقتىن قاتتىق قايغۇردى. ئۇ مۇنداق ئىككى ئىشتىن ئەنسىرەيتتى. بىرى، گېرمانىيە برونېۋىك قىسىملىرىنى ئىشقا سېلىپ پولشاغا چاقماق تېزلىكىدە ھۇجۇم قىلىپ، توسالغۇسىز ئىلگىرىلەۋاتاتتى. ھالبۇكى، غەربتىكى بېلگىيىنىڭ ئالدىنقى سېپى بىر قېتىملىق زەربىگىمۇ بەرداشلىق بېرەلمەيتتى. ئۇنىڭ ئۈستىگە سىياسىيونلار قارىغۇلارچە ئۈمىدۋار ئىدى. ئارمىيىنىڭ تېخنىكىسى قالاق، كۈرەش ئىرادىسى ئاجىز ئىدى. 1940 - يىلى يانۋاردا دې گول «ماشىنىلاشقان قىسىمنىڭ بارلىققا كېلىشى» دېگەن تېمىدا بىر پارچە ئەسلىمە يېزىپ، ئاساسلىقى سىياسىيونلارنىڭ كۆرۈپ بېقىشىغا سۈندى. لېكىن، ئۇلار بۇنىڭغا قىلچە ئېتىبار قىلمىدى.

1940 - يىلى 10 - مايدا گىتلىر يەنە بىر قېتىم چاقماق تېزلىكىدە ھۇجۇم قوزغاپ گوللاندىيە ۋە بېلگىيىگە تاجاۋۇز قىلىپ، «غەربىي فرونتتىكى ئۇرۇشسىز» تىنچ ۋەزىيەتنى يەنە بىر قېتىم بۇزۇپ تاشلىدى. 14 - مايدا گوللاندىيە ئارمىيىسى تەسلىم بولدى. بۇ چاغدا فرانسىيە ۋەزىيەتنىڭ خەۋپلىك ئىكەنلىكىنى كۆرۈپ يەتكەنىدى. دې گول 4 - برونېۋىك دىۋىزىيىسىگە قوماندانلىق قىلىشقا بەلگىلەندى. دۈشمەننىڭ پارىژغا تاجاۋۇز قىلىشىنى توسۇش ئۈچۈن دې گول تانكا دىۋىزىيىسىنى باشلاپ لائون رايونىدا مۇستەقىل جەڭ قىلىدىغان بولدى.

دې گول بۇيرۇقنى تاپشۇرۇۋالغاندىن كېيىن شەھەرنىڭ شەرقىي جەنۇبىدا قوماندانلىق شتابى قۇردى ھەمدە ماشىنا بىلەن ئەتراپتىكى رايونلارنى كۆزدىن كەچۈردى. ئۇ ئەسكەرىي كۈچىنى مەركەزلەشتۈرۈپ، نېمىس ئارمىيىسى تەۋەككۈلچىلىك بىلەن بېسىپ كېلىۋاتقاندا تانكىدىن پايدىلىنىپ يول بويى دۈشمەننى سۈر - توقاي قىلىپ، مونكېلېنغا تېز سۈرئەتتە يېتىپ باردى. بۇ قىسقا ۋاقىتتىلا قولغا كەلتۈرۈلگەن، كىشىنىڭ روھىنى

ئۇرغۇتىدىغان غەلىبە ئىدى، لېكىن گېرمانىيە ئارمىيىسى تاجاۋۇز قىلىشنى ئۈزۈندىن بېرى پىلانلاپ كەلگەن بولغاچقا، ئۇلارنىڭ ئۈستۈن ئەسكېرىي كۈچى ئالدىدا فرانسىيە ئارمىيىسى قىلچە تەجرىبىسىزلا ئالدىراپ - تېنەپ جەڭگە ئۆتۈپ، مەغلۇبىيەت گىردابىغا بېرىپ قالدى.

بىر ھەپتىدىن كېيىن دې گول گېنېرال بىرىگادىرلىققا ئۆستۈرۈلۈپ، بۇيرۇققا بىنائەن 2 - دۇنيا ئۇرۇشىدىكى ئىككىنچى قېتىملىق، شۇنداقلا ئەڭ ئاخىرقى قېتىملىق جەڭگە ئاتلاندى. ئۇ ئۈچ كۈن ئىچىدىلا دۈشمەن قوشۇنىنى تەخمىنەن توققۇز ئىنگىلىز مىلى ئارقىغا چېكىنىشكە مەجبۇر قىلىپ، 500 ئادەمنى ئەسىرگە ئالدى ھەمدە نۇرغۇن غەنىيمەتكە ئېرىشتى. ئۇنىڭ باتۇرلۇق روھى، تولۇپ تاشقان غەزەپ - نەپرەتى ئۇنى توختاۋسىز ئالغا بېسىشقا ئىلھاملاندۇرغانىدى. لېكىن، داۋاملىق جەڭ قىلىشنىڭ ھېچقانداق ئەھمىيىتى قالمىغانىدى. چۈنكى، تۆت كۈننىڭ ئالدىدا بېلگىيە ئارمىيىسىنىڭ 300 مىڭدىن ئارتۇق ئادىمى قۇدرەتلىك گېرمانىيە ئارمىيىسىنىڭ ھۇجۇمى ئالدىدا يەككە - يېگانە قالغانىدى. دۇنكىرك ساھىلىغا چوڭ - كىچىك كېمىلەر ئەۋەتىلىپ، نەچچە يۈز مىڭ ئەنگىلىيە - فرانسىيە ئەسكېرىنىڭ ئەنگىلىيىدىكى ئۈچ ئارالغا چېكىنىشىگە ياردەم بەردى. لېكىن، ئېغىر - يېنىك قوراللارنىڭ ھەممىسى تۈگىشىپ كەتتى. 5 - ئىيۇن گېرمانىيە ئارمىيىسى سېداندىن ئابېۋىلغىچە بولغان يايىسمان ئۇرۇش سېپىدىن فرانسىيە ئارمىيىسىگە ھۇجۇم قىلدى. فرانسىيە ئارمىيىسىنىڭ قوماندانلىق شتابى پارىژنى «مۇداپىئەسىز شەھەر» دەپ ئېلان قىلدى. پارىژلىقلار ئۆيلىرىنى تاشلاپ كېتىشكە باشلىدى. پۈتۈن شەھەر مالىمانلىشىپ، جەنۇبقا بارىدىغان تاشيوللارغا ئۇرۇشتىن قاچقان كىشىلەر تولۇپ كەتتى. قىلچە كۈرەش ئىرادىسى بولمىغان فرانسىيە ئەسكەرلىرى تەرەپ - تەرەپكە پىتىراپ كەتتى. ھۆكۈمەتمۇ بوردۇ ۋە نۇرسقا كۆچۈشكە مەجبۇر بولدى. 1940 -

يىلى مارتتا باش مىنىستىر بولغان رېينائۇد گېرمانىيىگە قارشى ئۇرۇشنىڭ ھالقىلىق پەيتىدە 5 - ئىيۇن ھۆكۈمەتنى ئۆزگەرتىپ تەشكىللەپ، ئەمدىلا گېنېرال بىرگادىرلىققا ئۆستۈرۈلگەن دې گولنى دەرىجە ئاتلىتىپ دۆلەت مۇداپىئەسى ۋە قۇرۇقلۇق ئارمىيە مىنىستىرلىقىنىڭ مۇئاۋىن مىنىستىرلىقىغا ئۆستۈردى. بۇ دې گولنىڭ ھاياتىدىكى مۇھىم بۇرۇلۇش بولدى. شۇنىڭدىن ئېتىبارەن ئۇ ھەربىي ساھەدىن سىياسىي ساھەگە قەدەم قويۇپ، ئەگرى - توقاي ۋە مول مەزمۇنلۇق سىياسىي ھاياتىنى باشلىدى.

گىتلىرنىڭ چاقماق تېزلىكىدىكى ئۇرۇشى ئەنگىلىيە بىلەن فرانسىيىنىڭ خام خىياللىرىنى تەلتۆكۈس بەربات قىلدى. 10 - ئىيۇندا مۇسسولىن ھۆكۈمرانلىقىدىكى ئىتالىيە ئەنگىلىيە بىلەن فرانسىيىگە ئۇرۇش ئېلان قىلىپ، جەنۇب تەرەپتىن فرانسىيىگە ھۇجۇم قىلدى، بۇ شۈبھىسىزكى، ئارقىدىن پىچاق ئۇرغانلىق ئىدى. 14 - ئىيۇن گېرمانىيە ئارمىيىسى پارىژنى ئىشغال قىلدى.

ئۇرۇش ۋەزىيىتىنىڭ يامانلىشىشىغا ئەگىشىپ فرانسىيە ھۆكۈمىتى ۋە ئارمىيە ئىچىدىكى ئۇرۇشنى ياقلىغۇچىلار بىلەن تىنچلىقنى ياقلىغۇچىلار ئوتتۇرىسىدىكى كۈرەشمۇ كۈنساين كەسكىنلەشتى. باش قوماندان ۋېيگاندى، مۇئاۋىن باش مىنىستىر پېتائىن باشچىلىقىدىكى بىر تەرەپ يارىشىشنى تەشەببۇس قىلدى. باش مىنىستىر رېينائۇد، ئىچكى ئىشلار مىنىستىرى ماندال ۋەكىللىكىدىكى بىر تەرەپ داۋاملىق ئۇرۇش قىلىشنى تەشەببۇس قىلدى. دې گولنىڭ ئىدىيىسى ئۇرۇشنى ياقلىغۇچىلارنىڭ ئارزۇسىغا ۋەكىللىك قىلاتتى، ئۇ باش مىنىستىر رېينائۇدقا دوكلات قىلغاندا: بىز ياۋروپا قۇرۇقلۇقىدا ئۇرۇش قىلىشتا ئىمكانىيەتنىڭ بارىچە چىڭ تۇرۇشمىز، شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا قەتئىي نىيەتكە كېلىپ، فرانسىيە ئىمپېرىيىسى دائىرىسىدە داۋاملىق ئۇرۇش قىلىشقا

تەييارلىنىشىمىز لازىم. بۇنىڭ ئۈچۈن مۇناسىپ سىياسەت بولۇشى كېرەك. يەنى ئۇرۇش بايلىقىنى شىمالىي ئافرىقىغا يۆتكىشىمىز، بۇ خىزمەتكە رەھبەرلىك قىلىشقا قابىل رەھبەرنى تاللاپ قويۇشىمىز لازىم. شۇنىڭ بىلەن بىللە ئەنگىلىيىلىكلەرنىڭ پىكرى ھەرقانچە كۆپ بولسىمۇ، ئۇلار بىلەن زىچ مۇناسىۋەتنى ساقلىشىمىز كېرەك، دېدى. دې گول يەنە بۇ بۇيرۇقنى مەن ئىجرا قىلاي، دەپ ئوتتۇرىغا چىقتى. باش مىنىستىر رېنئۇد ئامېرىكا زۇڭتۇڭى روزۋېلتقا ياردەم تەلەپ قىلىپ تېلېگرامما ئەۋەتىدىغان بولدى.

دې گول لوندونغا بېرىپ ئەنگىلىيە باش ۋەزىرى چېرچىل بىلەن كۆرۈشتى. ئەتىسى ئەتىگەندە ئۇ بوردوننىڭ ۋەزىيىتى جىددىيلىشىپ، ئۇرۇشنى ياقلىغۇچىلارنىڭ ئوغۇشسىز ئەھۋالدا قالغانلىقىدىن خەۋەر تاپتى. شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا ئەنگىلىيىدىكى فرانسىيە، ئەنگىلىيە ئەمەلدارلىرى بىرلىشىپ «ئەنگىلىيە - فرانسىيە مەڭگۈلۈك ئىتتىپاقى» قۇرۇش لايىھىسى تەييارلاۋاتقانلىقىنى ئاڭلاپ ھەيران قالدى. ئۇنىڭدا ئۇرۇش ۋاقتىدا ئىككى دۆلەت بىرلىككە كەلگەن ئىچكى كابىنېت، پارلامېنت، قوماندانلىق شتابى تەشكىل قىلىدۇ، چەت ئەلدىكى بايلىقلار، دېڭىز ئارمىيىسى ۋە سودا كېمىلىرى قاتارلىقلاردىن ئورتاق پايدىلىنىدۇ، دەپ بەلگىلەنگەنىدى. دې گول بۇنىڭدىن قاتتىق ئىككىلەندى، بىر تەرەپتىن، ئۇ ئەنگىلىيە بىلەن فرانسىيىنىڭ ئۆز ئالاھىدىلىكلىرى بار، مەنپەئىتى دېگەندەك ئوخشىشىپ كەتمەيدۇ، «مەڭگۈلۈك ئىتتىپاق» قۇرۇش ياخشى ئۇسۇل ئەمەس، دەپ ئويلايتتى. لېكىن يەنە بىر تەرەپتىن، ئۇ ھازىرقى ۋەزىيەتتە ئەڭ مۇھىمى داۋاملىق ئۇرۇش قىلىش، پەۋقۇلئاددە تەدبىر قوللانغاندىلا جەڭگىۋارلىقنى ئاشۇرۇپ، خەتەرلىك ۋەزىيەتنى ئوڭلىغىلى بولىدۇ، دەپ قاراپ بۇ لايىھىنى قوللاش قارارىغا كەلدى.

ئەنگىلىيە ئىچكى كابىنېتى بۇ لايىھىنى تەستىقلىغاندىن

كېيىن، دې گول ئىچكى كابىنېت يىغىنى ئۆتكۈزۈۋاتقان رېينائۇدقا دەرھال تېلېفون بېرىپ لايھىنى ئوقۇپ بەردى. لېكىن، ۋېيگاندىن فرانسىيە زۇڭتۇڭىغا بېسىم ئىشلىتىپ، ئەگەر ھۆكۈمەت ئۇرۇش توختىتىشنى ئوتتۇرىغا قويىمىسا، فرانسىيە ئارمىيىسى يىمىرىلىش خەۋىگە دۇچ كېلىدۇ، دېدى. بۇ چاغدا ئامېرىكا زۇڭتۇڭى روزۋېلتىمۇ جاۋاب تېلېگرامما ئەۋەتىپ، ئامېرىكىنىڭ ئۇرۇشقا قاتناشمايدىغانلىقىنى، پەقەت فرانسىيىگە چەكلىك ماددىي ئەشيا ۋە قورال - ياراغ ياردەم قىلالايدىغانلىقىنى بىلدۈردى. بۇنىڭ بىلەن يارىشىش تەرەپدارلىرى ئۈستۈنلۈكنى ئىگىلەپ، ئەنگلىيە - فرانسىيە ئىتتىپاقى قۇرۇش تەكلىپى رەت قىلىندى.

16 - ئىيۇن كەچ سائەت 9 يېرىمدا دې گول ئەنگلىيە ئايروپىلانى بىلەن بوردوغا قايتىپ كەلدى، لېكىن باش مىنىستىر رېينائۇد سائەت 8دە يېڭىلا ئىستېپا بەرگەن بولۇپ، زۇڭتۇڭ لېيرون يارىشىش تەرەپدارلىرىنىڭ كاتتىۋېشى مارشال پېتائىننى ھۆكۈمەت تەشكىللەشكە تەكلىپ قىلغانىدى. پېتائىننىڭ تەختكە چىقىشى تەسلىم بولۇشنىڭ مۇقەررەرلىكىنى چۈشەندۈرەتتى. شۇ كۈنى دې گول تۈن بويى كىرىپك قاقمىدى. ھەربىينىڭ بۇيرۇققا بويسۇنۇشتىن ئىبارەت بۇرچىغا قانائەت قىلىپ ئۆتۈش كېرەكمۇ ياكى ھۆكۈمەتنىڭ خائىنى، ئارمىيىنىڭ قاچقۇنى بولۇپ، فرانسىيىنىڭ ئەركىنلىك، مۇستەقىللىقى ئۈچۈن جەڭ قىلىش كېرەكمۇ؟ ئۇ قايتا - قايتا ئويلىنىپ ئاخىرىغىچە جەڭ قىلىش قارارىغا كەلدى. ئۇ لوندوندا چېرىپىل بىلەن بىرنەچچە قېتىم ئۇچرىشىپ، ئۇنىڭ گېرمانىيىگە قارشى تۇرۇشتىكى ئوي - پىكرىنى چۈشىنىپ قالغانىدى، شۇڭا ئەنگلىيىنىڭ قوللىشىغا ئېرىشىشى مۇمكىن دەپ پەرەز قىلدى، دې گول ئۆز ئوينىنى سابىق باش مىنىستىر رېينائۇدقا ئېيتقاندى، ئۇ مەخپىي پۇلىدىن دې گولغا 100 مىڭ فرانك ئاجرىتىپ بېرىشكە ماقۇل بولدى، لېكىن مۇئاۋىن قۇرۇقلۇق

ئارمىيە مىنىستىرى بولغان دې گول ئۇنىڭدىن بۇرۇنلا، يەنە لوندوندىلا ھوقۇق دائىرىسىدىن ھالقىپ، فرانسىيىنىڭ بوردوغا ماڭغان «باستېد» ناملىق پاراخوتىنى يۆنىلىشنى ئۆزگەرتىپ ئەنگىلىيە پورتىغا بېرىشقا ئورۇنلاشتۇرۇش توغرىسىدا تېلېگرامما ئارقىلىق بۇيرۇق چۈشۈرگەنىدى. بۇ پاراخوتتا ئامېرىكىدىن ئەكەلگەن 1000 دانە 75 مىللىمېتىرلىق زەمبىرەك، نەچچە مىڭ دانە پىلىموت ۋە نۇرغۇن ئوق - دورا بار ئىدى، دې گول بۇ مۇھىم قورال - ياراغلارنى گېرمانىلارنىڭ قولىغا چۈشۈپ كېتىشتىن ساقلاپ، دۇنكىرىكتىن چېكىنىپ چىققان فرانسىيە يىراققا يۈرۈش قىلغۇچى قوشۇنىنى يېڭىۋاشتىن قوراللاندۇردى.

17 - ئىيۇن چۈشتىن بۇرۇن سائەت 9 دا، دې گول گېنېرال سىپېرس ۋە لېيتىنانت دېكسېلنىڭ ھەمراھلىقىدا ئايروپىلان بىلەن ئەنگىلىيىگە ماڭدى. بۇ مۇھىم پەيت بولۇپ، فرانسىيىنىڭ گېرمانىيىگە قارشى كۈرىشىنىڭ يېڭى باشلىنىش نۇقتىسىدىن دېرەك بېرەتتى.

دې گول ئەنگىلىيىگە ماڭغان كۈنى كەچتە پېتائىن «ئۇرۇش توختىتىلسۇن» دەپ بۇيرۇق چۈشۈردى. 22 - ئىيۇن پېتائىن گېرمانىيە بىلەن ئۇرۇش توختىتىش كېلىشىمى تۈزدى. كېلىشىمدە، فرانسىيىنىڭ شىمالىي قىسمى ۋە شىمالىي ئاتلانتىك ئوكيانغا تۇتاشقان دېڭىز بويىدىكى رايونلار گېرمانىيىنىڭ ئىشغالىيىتىدە بولىدۇ، غەربىي قىسمىنى پېتائىن ھۆكۈمىتى ئىدارە قىلىدۇ، پايتەخت ۋىشىدا بولىدۇ، دەپ بەلگىلەنگەنىدى.

5 - ئىيۇلدا ۋىشىدىكى فرانسىيە يېڭى ھۆكۈمىتى بۈيۈك برېتانىيە بىلەن دىپلوماتىك مۇناسىۋەتنى ئۆزگەنلىكىنى جاكارلىدى. ئالتە كۈندىن كېيىن مارشال پېتائىن دۆلەت رەھبىرى بولۇپ سايلىنىپ زۇڭتۇڭنىڭ ئورنىنى ئالدى. شۈبھىسىزكى، بۇ فرانسىيە جامائەتچىلىكىنىڭ قىلچە كۈرەش ئىرادىسى يوقلۇقىنى ئەكس ئەتتۈرەتتى. ياۋروپا قۇرۇقلۇقىدىكى

قۇدرەتلىك كونا مۇستەملىكىچى دۆلەت فرانسىيىنىڭ قىسقا ۋاقىت ئىچىدىلا گېرمانلارنىڭ تۆمۈر تاپىنى ئاستىدا تىز پۈكىدىغانلىقىنى ھېچكىم ئويلىمىغانىدى، شۇنىڭدىن باشلاپ فرانسىيىلىكلەر تۆت يىلدىن ئۇزاق ۋاقىت مەھكۇملۇقتا ئۆتتى.

بەشىنچى باب فرانسىيىنىڭ ئىلتىجاسى

چېكىنىشكە يول يوق ئىكەنلىكى دې گولنىڭ كۆڭلىگە ئايان ئىدى. ئۇ ئۆز نىشانىنى ئاساسىي جەھەتتىن ئايدىڭلاشتۇرۇۋالغان بولسىمۇ، لېكىن بۇ نىشانغا قانداق يېتىشنىڭ يولىنى تاپالماي گاڭگىراپ قالغانىدى.

دې گول رېئاللىق پوزىتسىيە بىلەن ئىشنىڭ مۇھىملىق تەرتىپى بويىچە ئاۋۋال كۈرەش نىشانىنى جاكارلاش، ئاندىن قورال - ياراغقا ئىگە بولۇش، ئاخىرىدا بىر قوشۇن بەرپا قىلىشنى كۆڭلىگە پۈكتى. ئىشنىڭ ئوڭ كېلىۋاتقان تەرىپى، ئەنگىلىيە باش ۋەزىرى چېرچىلنىڭ پوزىتسىيىسىمۇ دې گولغا ئوخشاشلا قەتئىي ئىدى. 18 - ئىيۇن دې گول پېتائىن ھۆكۈمىتىنىڭ ئۇرۇش توختىتىشقا بۇيرۇق چۈشۈرگەنلىكىنى ئاڭلىغاندىن كېيىن، چېرچىلنى تېپىپ ئەنگىلىيە رادىئو شىركىتىنىڭ رادىئو ئىستانسىسىنى ئىشلىتىۋېلىشنى تەلەپ قىلدى. شۇ كۈنى چۈشتىن كېيىن سائەت 6 دە دې گول فرانسىيىگە تۇنجى قېتىم رادىئو نۇتقىنى سۆزلىدى. بۇ تارىخىي خاراكتېرلىك پەيت ئىدى. شۇ چاغدىن باشلاپ، بولۇپمۇ فرانسىيىدە دې گول «18 - ئىيۇن قەھرىمانى» دەپ ئاتىلىدىغان بولدى. لېكىن، كىشىلەر ئەينى ۋاقىتتا بۇ ئۇلۇغ پەيتنىڭ ئەھمىيىتىنى قىلچە چۈشىنىپ يەتمىگەن، ھەتتا بۇ رادىئو نۇتقىنى ئۇنئالغۇغا خاتىرىلەپمۇ قويىمىغانىدى:

ماڭا ئىشنىڭلارنى، مەن ئەمەلىيەتنى تولۇق چۈشىنىپ تۇرۇپ سۆزلەۋاتىمەن، فرانسىيە تۈگەشكىنى يوق، بىزنى مەغلۇبىيەتكە ئېلىپ بارغان ئاشۇ ئامىللار ئاخىر بىر كۈنى بىزنى مەغلۇبىيەتتىن غەلىبىگە ئېرىشتۈرىدۇ.

فرانسىيە يەككە - يېگانە ئەمەس، فرانسىيە يېتىم قالغىنى يوق. فرانسىيىگە بىر چوڭ ئىمپېرىيە يار - يۆلەك بولۇۋاتىدۇ. فرانسىيە دېڭىزنى تىزگىنلەپ تۇرغان ھەمدە داۋاملىق ئۇرۇش قىلىۋاتقان بىرتانىيە ئىمپېرىيىسى بىلەن ئىتتىپاق تۈزلەيدۇ، فرانسىيىمۇ ئەنگلىيىگە ئوخشاش ئامېرىكىنىڭ غايەت زور سانائەت بايلىقىدىن تولۇق پايدىلىنالايدۇ.

مەن گېنېرال دې گول بولىمەن. ھازىر لوندوندا تۇرۇۋاتىمەن. ئەنگلىيە زېمىنىدا تۇرۇۋاتقان ۋە كەلگۈسىدە ئەنگلىيە زېمىنىغا كېلىدىغان بارلىق قورال - ياراغ زاۋۇتلىرىنىڭ ئىنژېنېرلىرى ۋە تېخنىك ئىشچىلىرىنىڭ مەن بىلەن ئالاقە باغلىشىنى ئۈمىد قىلىمەن.

قانداق ئىش يۈز بېرىشتىن قەتئىينەزەر، فرانسىيىدىكى قارشىلىق كۆرسىتىش يالقۇنى ئۆچۈپ قالماسلىقى كېرەك ھەم مەڭگۈ ئۆچمەيدۇ.

شۇ كۈنى ئەنگلىيىنىڭ باش ۋەزىرى چېرچىلمۇ مەشھۇر نۇتۇق سۆزلىدى. ئۇ فرانسىيە ئۇرۇشىنى ئەسلەپ ئۆتتى، شۇنداقلا بىرتانىيە ئۇرۇشىنىڭ پات ئارىدا باشلىنىدىغانلىقىدىن ئالدىن بېشارەت بەردى ھەمدە: «شۇڭا بىز مەسئۇلىيىتىمىزنى ئۈستىمىزگە ئېلىشىمىز، جەسۇرانە جەڭ قىلىشىمىز كېرەك، بۇ ئارقىلىق بىرتانىيە ئىمپېرىيىسى ۋە ئەنگلىيە فېدېراتسىيىسى 1000 يىل مەۋجۇت بولۇپ تۇرالايدىغان بولسا، كىشىلەر بۇ بىزنىڭ ئەڭ شانلىق دەۋرىمىز ئىدى دېيەلەيدۇ» دەپ ئۈنلۈك مۇراجىئەت قىلدى.

ۋىشى ھۆكۈمىتى قۇرۇلغان چاغدا دې گول لوندوندا دەرھال رادىئو باياناتى ئېلان قىلىپ كەسكىن ھالدا، ۋىشى ھۆكۈمىتى دۈشمەن دۆلەتكە تەسلىم بولۇپ نەزەردىن چۈشۈپ كەتتى، دەپ كۆرسەتتى ھەمدە «ئەركىن فرانسىيە ھەرىكىتى» قۇرغانلىقىنى رەسمىي جاكارلاپ، «ئەركىنلىك دۇنياغا مەنسۇپ، شان - شەرەپ ۋە تەنگە مەنسۇپ!» دەپ خىتاب قىلدى. پېتائىن ھۆكۈمىتى 19 -

ئىيۇندىلا ئاخبارات ئېلان قىلدى. دې گول ھۆكۈمەت ئەزالىقىدىن قالدۇرۇلدى. دەرھال دۆلىتىگە قايتىپ كەلسۇن، دەپ جاكارلىدى. 24 - ئىيۇندا يەنە ئۇنىڭ ھەربىي تىزىملىكتىن ئۆچۈرۈلگەنلىكىنى ئېلان قىلدى. 30 - ئىيۇندا فرانسىيىنىڭ ئەنگىلىيىدىكى باش ئەلچىخانىسى ئۇنىڭغا دۆلەتكە قايتىپ ئۆزىنى مەلۇم قىلىپ، ھەربىي سوتنىڭ ھۆكۈمىنى كۈتۈشنى ئۇقتۇردى. كېيىن، ۋېيگاندىنىڭ چىڭ تۇرۇۋېلىشى بىلەن دې گولغا «ئۆلۈم جازاسى» ھۆكۈم قىلىندى.

ۋەتەن ساتقۇچ ھۆكۈمەتنىڭ بۇ رەزىل قىلمىشلىرى دې گولنى يوق قىلىۋېتەلمىگەننىڭ ئەكسىچە، ئۇنىڭ جامائەت ئارىسىدىكى ئىناۋىتىنى ئۆستۈردى. 28 - ئىيۇن ئەنگىلىيە دې گولنى «بارلىق ئەركىن فرانسىيىلىكلەرنىڭ داھىيىسى» دەپ رەسمىي ئېتىراپ قىلدى. لېكىن، دې گولنىڭ باشقا پائالىيەتلىرى ئوڭۇشلۇق بولمىدى. ئۇ ئۆزىنىڭ كۈرەش نىشانىنى ئېلان قىلغاندىن كېيىنلا ئەركىن فرانسىيە قوراللىق قوشۇنىنى تەشكىللەشكە تۇتۇش قىلىشى كېرەك ئىدى. ئۇ، فرانسىيە ئارمىيىسىنىڭ نۇرغۇن يۇقىرى دەرىجىلىك گېنېراللىرىغا خەت يازغان ياكى تېلېگرامما ئەۋەتكەن بولسىمۇ، ھېچقايسىسى دې گولنىڭ تەشەببۇسىغا ئىنكاس بىلدۈرمىدى. نۇرغۇن كىشىلەر «گېنېرال» دې گول دېگەن كىم ئىكەنلىكىنى بىلمەيتتى، ئۇلارنىڭ نەزىرىدە دې گول قارا نىيەت، نام - مەنپەئەت قوغلىشىدىغان، تەختتىن چۈشكەن رېپىئائۇد ئىچكى كابىنېتى قۇرۇقلۇق ئارمىيە مىنىستىرلىقىنىڭ مۇئاۋىن مىنىستىرى ئىدى. ئۇنىڭ ئۈستىگە، كىشىنى غەم - ئەندىشىگە سالىدىغان ئاشۇ كۈنلەردە دې گولنىڭ نۇقتىئىنەزىرىگە قوشۇلىدىغانلار ناھايىتى ئاز بولۇپ، ئۇلار ھۆكۈمەت تەسلىم بولسىلا بارلىق ھوقۇق - مەنپەئەتتىن مەھرۇم بولىدۇ، دەپ قارايتتى. لېكىن، كۆپ سانلىق كىشىلەر پېتائىن ھۆكۈمىتىنىڭ قانۇنلۇق ياكى قانۇنسىز ئىكەنلىكىنى ئەستايىدىل ئويلىنىپ

باقمىغانىدى. دې گول كۆڭلى قاتتىق پاراگەندە بولسىمۇ، لېكىن ئىرادىسىدىن قەتئىي يانمىدى. ئۇ: «مېنىڭ كۈچۈم چەكلىك، يەككە - يېگانە، شۇڭا چوقۇم يۇقىرى پەللىگە يامىشىپ چىقىشىم، مەڭگۈ ئارقىغا يانماسلىقىم لازىم!» دېگەندى.

ئەركىن فرانسىيە كىشىلەرنىڭ نەزىرىدە پەقەت بىر قارشىلىق كۆرسىتىش تەشكىلاتلا ئىدى، ئۇنى «ھۆكۈمەت» دەپ قارمايتتى. ئەنگلىيە ھۆكۈمىتىمۇ بۇ تەشكىلاتقا دې گولدىن ئابىرۇيلۇق ياكى ۋەكىللىك سالاھىيىتىگە ئىگە فرانسىيىلىكلەرنىڭ رەھبەرلىك قىلىشىنى ئۈمىد قىلاتتى. لېكىن، ئەنگلىيە تەرەپ بۇنىڭغا خېلى ئۇرۇنۇپ باققان بولسىمۇ، قىلچە نەتىجە چىقمىدى. شۇڭا، 23 - ئىيۇن ئەنگلىيە ھۆكۈمىتى بوردو ھۆكۈمىتى گىتلىرغا پۈتۈنلەي باش ئېگىپ، ئەركىن فرانسىيە پۇقرالىرىنى بارلىق ئەركىنلىك ۋە ھوقۇق - مەنپەئەتتىن مەھرۇم قىلغانلىقى ئۈچۈن، ئۇنى مۇستەقىل دۆلەتنىڭ ھۆكۈمىتى دەپ قارمايدىغانلىقىنى جاكارلىدى. شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا: «ئەنگلىيە پادىشاھلىق ھۆكۈمىتى فرانسىيە ۋاقىتلىق مىللىي كومىتېت قۇرۇش توغرىسىدىكى تەكلىپكە دىققەت قىلدى، بۇ كومىتېت ئۇرۇش قىلىپ فرانسىيىنىڭ خەلقئارا مەجبۇرىيىتىنى ئادا قىلىشقا بەل باغلىغان مۇستەقىل فرانسىيە خەلقىگە تولۇق ۋەكىللىك قىلغۇسى. پادىشاھ ئالىيلىرى ھۆكۈمىتى ۋاقىتلىق فرانسىيە مىللىي كومىتېتىنى ئېتىراپ قىلىدىغانلىقىنى ھەمدە بۇ كومىتېت ئورتاق دۈشمەن بىلەن كۈرەش قىلىشقا بەل باغلىغان بارلىق فرانسىيىلىكلەرگە داۋاملىق ۋەكىللىك قىلسىلا، ئۇرۇش قىلىشقا دائىر بارلىق ئىشلار توغرىسىدا بۇ كومىتېت بىلەن ئالاقە باغلاشنى خالايدىغانلىقىنى جاكارلايدۇ» دەپ بايانات ئېلان قىلدى. ۋەزىيەت پەيدىنپەي ياخشىلىنىشقا باشلىدى. 29 - ئىيۇندا دې گول لىۋىرپول ئەتراپىدىكى تىرونتوم باغچىسىگە بېرىپ، چەت ئەللىك

ئەسكەرلەر پولكى 13 - بىرگادىسىنىڭ ئىككى باتالىيىنىڭكى ئەسكەرلەرنىڭ كۆپ قىسمىنى، 200 نەپەر ئالىپ تېغى پىيادە ئەسكىرىنى، بىر تانكا روتىسىنىڭ ئۈچتىن ئىككى قىسىم كۈچىنى، بىر قىسىم زەمبىرەكچى ئەسكەرلەرنى، قۇرۇلۇش ئەسكەرلىرى ۋە خەۋەرلىشىش ئەسكەرلىرىنى ئۆزىگە قوشۇۋالدى. بىرنەچچە كۈندىن كېيىن يەنە ھاللوۋىس باغچىسىدا بىرنەچچە دېڭىز ئارمىيە ئوفىتسېرى ئۇنىڭ سېپىگە قوشۇلدى، ئىككى سۇ ئاستى پاراخوتى بىلەن بىر چارلىغۇچى پاراخوت دې گولنى ھىمايە قىلىدىغانلىقىنى جاكارلىدى. سانتاتائېندا تۇرۇۋاتقان نەچچە ئون ئۇچقۇچى كېيىن ئەركىن فرانسىيە ھاۋا ئارمىيىسىنىڭ يادروسى بولۇپ قالدى.

شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا ئەنگىلىيىگە ئاز - ئازدىن كېلىۋاتقان پىدائىيلار دې گولنى زور دەرىجىدە ئىلھاملاندۇردى. بۇ كىشىلەرنىڭ سانى كۆپ بولمىسىمۇ، لېكىن ئۇلارنىڭ مۇھىملىقىنى سان بىلەن ئۆلچەپ بولمايتتى. ئۇلارنىڭ بەزىلىرى فرانسىيىدىن ئىسپانىيە ئارقىلىق قېچىپ كەلگەندى، بەزىلىرى شىمالىي ئافرىقىدىن جەبىلتارق ئارقىلىق قېچىپ كەلگەندى. مېن - نوبېس شەھىرىدىكى ① 200 نەپەر يارىدار ئەركىن فرانسىيىگە تەسلىم بولۇشنى قارار قىلدى. ئۇنىڭدىن باشقا، يەنە بىر بېلىقچى كېمە ئەترىتى بىرتانىيىدىن ② قىرغاق بويلاپ سېينا ئارىلىقىدىكى قاۋۇل ئەرلەرنىڭ ھەممىسىنى ئەنگىلىيىگە توشۇدى. ئۇلارنىڭ چەت ئەللەر بىلەن بولغان ئالاقىسىمۇ كۈچەيدى، ھەر كۈنى نەچچە ئون مىڭ پارچە خەت - چەك كېلىپ تۇرىدىغان بولدى، بۇ ھال دې گولنىڭ چەت ئەللەردىكى شۆھرىتىنى زور دەرىجىدە ئۆستۈردى.

13 - ئىيۇل دې گول: «فرانسىيىلىك قېرىنداشلار! شۇنى ئېنىق بىلىۋېلىڭلاركى، سىلەرنىڭ بىر جەڭگىۋار قوشۇنۇڭلارمۇ

① مىسىردىكى قەدىمكى شەھەر.

② فرانسىيىنىڭ غەربىي قىسمىدىكى ئاتلانتىك ئوكياندىن چىقىپ تۇرغان يېرىم ئارال.

بار» دەپ جاكارلىدى. 14 - ئىيۇل دې گول ۋىتى خالغا^① يىغىلغان كىشىلەر ئالدىدا ئۆزىنىڭ 7000 دىن ئارتۇق ئادەمگە ئىگە قوشۇنىنى كۆزدىن كەچۈردى ھەمدە مارشال فۇشىنىڭ ھەيكىلى ئالدىغا ئۈچ خىل رەڭلىك گۈلچەمبىرەك قويدى. 21 - ئىيۇل تۇنجى تۈركۈمدىكى ئۇچقۇچىلار رۇر رايونىنى بومباردىمان قىلىشقا قاتناشتى. دې گول ئەركىن فرانسىيە قايتىدىن جەڭگە ئاتلانغانلىقىنى ئېلان قىلدى ھەمدە لوررئىن كرېست بايرىقىنى ئەركىن فرانسىيە قوراللىق كۈچلىرىنىڭ بەلگىسى قىلغانلىقىنى جاكارلىدى. 24 - ئاۋغۇستتا ئەنگىلىيە پادىشاھى گېئورگى VI مۇ ئالايتەن كېلىپ بۇ قوشۇننى كۆزدىن كەچۈردى. بۇ ئەنگىلىيىنىڭ رەسمىي ئېتىراپ قىلغانلىقىنىڭ بىر خىل شەكلى ئىدى.

7 - ئاۋغۇستتا ئەنگىلىيە باش ۋەزىرى چېرچىل بىلەن دې گول بىر تۈرلۈك رەسمىي كېلىشىم ئىمزالىدى. دې گول كېلىشىمنىڭ بەزى ماددىلىرىدىن قانائەتلىنمىگەن بولسىمۇ، لېكىن بۇ كېلىشىم دې گولنىڭ فرانسىيىنى تىرىشىپ قايتىدىن قۇرۇپ چىقىشىدىكى ئۇل تېشى ئىدى. كېلىشىمدە ئەنگىلىيىلىكلەر «فرانسىيىنىڭ مۇستەقىللىقى، بۈيۈكلۈكىنى مۇكەممەل ئەسلىگە كەلتۈرۈش» كە ماقۇل بولدى. دې گولنىڭ شەخسىي ھوقۇق دائىرىسىنى بەلگىلەيدىغان چاغدا كەسكىن مۇنازىرە بولدى، دې گول رېئاللىقنى كۆزدە تۇتۇپ، ھەرقانداق بىرلەشمە ھەرىكەتكە قوماندانلىق قىلىشنىڭ ئالىي ھوقۇقى ئەنگىلىيىگە مەنسۇپ ئىكەنلىكىنى ئېتىراپ قىلىشقا مەجبۇر بولدى. كېلىشىمنىڭ 2 - ماددا 6 - تارمىقىدا دې گول ئەركىن فرانسىيە قوراللىق كۈچلىرىنىڭ باش قوماندانى دەپ ئاتالغان بولسىمۇ، لېكىن «ئەنگىلىيە باش قوماندانلىق شتابىنىڭ ئومۇمىي يوليورۇقلىرى» نى قوبۇل قىلىدۇ ھەمدە دې گول ئۆزىنىڭ بىر قىسىم قوشۇنىنى ئەنگىلىيە ئوفىتسېرلىرىنىڭ قوماندانلىق قىلىشىغا تاپشۇرۇشنى خالايدۇ، دەپ ئەسكەرتىلگەنىدى.

① لوندوندىكى مۇھىم ھۆكۈمەت ئورگانلىرى جايلاشقان كوچا.

كېلىشىمدە بەزى ھاقارەتلىك بەلگىلىمىلەرمۇ بار ئىدى، مەسىلەن، 4 - ماددىنىڭ 1 - تارمىقىدا ئەركىن فرانسىيە ئارمىيىسىنىڭ بارلىق راسخوتىنى ۋاقىتنىچە ئەنگىلىيە ھۆكۈمىتىنىڭ ئالاقىدار تارماقلىرى بېرىپ تۇرىدۇ، دەپ بەلگىلەنگەنىدى. 10 - ماددىنىڭ 2 - تارمىقىدا يەنە، بارلىق چىقىملار ئايرىم ھېسابقا ئولتۇرغۇزلۇپ كېيىن قايتۇرۇلىدۇ، دەپ بەلگىلەنگەنىدى (ئەمەلىيەتتە، خۇددى دې گولنىڭ ئىپتىخار بىلەن بايان قىلغىنىدەك، ئۇرۇش ئاخىرلاشماي تۇرۇپلا، ئالدىن بېرىپ تۇرۇلغان پۇللارنىڭ ھەممىسى تولۇق قايتۇرۇلغانىدى).

«چېرچىل - دې گول» دەپ ئاتالغان بۇ كېلىشىم بۇ ئىككى رەھبەر ئوتتۇرىسىدىكى مۇناسىۋەتنىڭ يۇقىرى پەللىگە يەتكەنلىكىدىن دېرەك بېرەتتى. چېرچىل ئەمەلىيەتتە دې گولنىڭ يېڭىدىن شەكىللىنىۋاتقان ھاكىمىيىتىنى ئېتىراپ قىلغانىدى.

فرانسىيىنىڭ چەت ئەللەردىكى نۇرغۇن مۇستەملىكىلىرى ئىچىدە ئافرىقا گەۋدىلىك ئورۇن تۇتاتتى. شۇڭا، دې گول ئۆزىنىڭ قوراللىق قوشۇنىنى قۇرغانىدىن كېيىنلا دىققەت مەركىزىنى ئافرىقىغا يۆتكىدى. كەلگۈسىدىكى ياۋروپانى ئازاد قىلىش ئۇرۇشىدا ئافرىقىنىڭ ياۋروپا قۇرۇقلۇقىغا ئۆتۈشتىكى كۈچلۈك تايانچ پونكىت بولۇپ قالدىغانلىقى ئۇنىڭغا ئايان ئىدى.

دې گول فرانسىيە تەسلىم بولغاندىلا فرانسىيىنىڭ ئافرىقىدا تۇرۇشلۇق نۇرغۇن قىسىملىرى بىلەن ئالاقىلەشكەن بولسىمۇ، لېكىن بۇ نامى چىقمىغان بىرىگادا گېنېرالنى ھېچكىم كۆزگە ئىلمىغانىدى. ئۇلار ۋىشى ھۆكۈمىتىنىڭ مەنپەئەت بىلەن قىزىقتۇرۇشى ئارقىسىدا ئۆزلىرىنىڭ قوماندانلىق ھوقۇقىنى ۋىشى ھۆكۈمىتىگە ئىككى قولىلاپ ئۆتۈنۈپ بەرگەنىدى. ئوتتۇرا يەر دېڭىزىنىڭ شەرقىي رايونلىرىدىكى 70 مىڭ كىشىلىك قوشۇندىن ئاران بىرنەچچە يۈزلا ئادەم ئەركىن فرانسىيە تەرەپكە

ئۆتتى، ئىسكەندىرىيە فلوتىدىن ئالتە نەپەر ئوفىتسېر، 20 - 30 دەك ۋارانت ئوفىتسېر ۋە ماتروسلارلا دې گول تەرەپكە ئۆتتى.

لېكىن، يىراقراق بولغان غەربىي ئافرىقا ۋە ئېكۋاتور ئافرىقىسىدا ئومۇمىي ۋەزىيەتتىن ئۈمىد باردەك قىلاتتى، ئۇ جايدىكى كىشىلەردىن گېنېرال دې گولغا ئىلھام بېرىدىغان نۇرغۇن خەت - چەكلەر كېلىپ تۇراتتى. كامېرون ۋە چادتا تەسلىمچىلىككە قارشى تېخىمۇ كۈچلۈك دولقۇن كۆتۈرۈلدى. كىشىلەر ناۋادا گېرمانىيە غەلىبە قىلسا بۇ مۇستەملىكىلەر قايتىدىن گېرمانلارنىڭ قولىغا ئۆتۈپ كېتىدىغانلىقىنى كۆرۈپ يەتكەنىدى. جامائەت قۇرۇلۇشى ئىدارىسىنىڭ باشلىقى موكلېرنىڭ رەھبەرلىكىدە بىر ھەرىكەت كومىتېتى قۇرۇلۇپ، دې گولنى قوللايدىغانلىقىنى جاكارلىدى. چادتا دې گول «ئوت يۈرەك فرانسىيىلىك نېگىر» دەپ ئاتىغان باش ۋالىي ئېبېئېر ئاشكارا بايانات قىلىپ، دې گولنى قوللاشقا ھەر ۋاقىت تەييار ئىكەنلىكىنى بىلدۈردى. بۇلارغا سېلىشتۇرغاندا، ئافرىقىنىڭ فرانسىيە ھامىيلىقىدىكى باشقا رايونلىرىدا ئىنكاس ئانچە ياخشى ئەمەس ئىدى. گېنېرال دې گول بۇ خىل ۋەزىيەتنى كۆرۈپ، ئىشنى ۋەزىيەتنى پايدىلىق بولغان چاد، كامېرون ۋە كونگو قاتارلىق جايلاردىن باشلاشنى دەرھال قارار قىلدى. دې گول ئەنگلىيىنىڭ مۇستەملىكە ئىشلىرى ۋەزىرى لورد لا ئودېرنىڭ ياردىمى بىلەن ئۆزىنىڭ بىرنەچچە خۇسۇسىي ۋەكىلىنى ناھايىتى تېزلا ئافرىقىغا ئەۋەتتى.

بىرىنچى تۈركۈمدە بارغانلار ئىچىدە پىلىۋون، مايور پاللان، لې كلایر ۋە دې گولنىڭ ئىچكى كابىنېت خوجىدارى ئېستىئى دې بۇئىلا بېنىز قاتارلىقلار بار ئىدى. بىرىنچى بېكەت چادتىكى فورت لامىي ئىدى. ئۇلار باش ۋالىي ئېبېئېر بىلەن كۆرۈشۈپ، چادنى ئامال قىلىپ ئەرگىن فرانسىيىگە بېقىندۇرۇپ، ئاندىن دۇئالاغا بېرىپ موكلېر ۋە ئۇنىڭ ھەرىكەت كومىتېتىنىڭ

پىلانلىق «سىياسىي ئۆزگىرىش» قىلىشىغا ياردەملىشىپ، كامېروننىڭ دې گول تەرەپكە ئۆتۈشىنى قولغا كەلتۈرمەكچى بولدى. بۇ بىرنەچچە ياش ۋەزىپىنى مۇۋەپپەقىيەتلىك ئورۇندىدى. ئاۋغۇستىنىڭ ئاخىرىدا چاد، كامېرون، كونگو ۋە ئۇبانگىرنىڭ ھەممىسى دې گول تەرەپكە ئۆتتى. بۇ فرانسىيە فاشىزمغا قارشى جەڭچىلىرىنىڭ زور غەلىبىسى ئىدى.

ئەركىن فرانسىيىنىڭ بۇ داھىيىسى داكارغا بىر قېتىم مۇۋەپپەقىيەتلىك يۈرۈش قىلغىلى بولسا، سېنىگالىنى، شۇنداقلا فرانسىيىگە قاراشلىق شىمالىي ئافرىقىدىكى باشقا جايلارنىمۇ ئۆز بايرىقى ئاستىغا ئويۇشتۇرغىلى بولىدىغانلىقىنى ئۈمىد قىلغانىدى. لېكىن، ئويلىمىغان ئەھۋاللار يۈز بېرىپ دې گولنىڭ پىلانى مەغلۇپ بولدى. لوندوندىكى گېزىتلىر بۇ قېتىمقى مەغلۇبىيەتنى دې گولغا ئارتىپ قار - يامغۇردەك تىل ياغدۇردى، ۋىشى ھۆكۈمىتى بولسا دې گولنىڭ ئوڭۇشسىزلىققا ئۇچرىغىنىغا گۈل قەقەلىرى ئېچىلىپ كەتتى ھەمدە ماراكەشتىن ئايروپىلان چىقىرىپ جەبىلتارىقنى بومباردىمان قىلدى.

لېكىن، بۇ قېتىمقى مەغلۇبىيەت بىلەن ھەممە ئىش تۈگىشىپ كەتمىدى. چېرچىل ئەنگىلىيە تۆۋەن پالاتاسىدا سۆز قىلىپ، دې گولنىڭ ئىپادىسىنى كۆرۈپ، بۇ گېنېرالغا بۇرۇنقى ھەرقانداق چاغدىكىدىنمۇ بەكرەك ئىشىنىدىغان بولدۇم، دېدى. دې گولنىڭ ئاز ساندىكى ئەگەشكۈچىلىرىمۇ ئۇنىڭغا يەنىلا قەتئىي سادىق بولدى. بۇنداق ئوچۇق - ئاشكارا يېقىنچىلىق بىلدۈرۈش دې گولنى قىيىن ئەھۋالغا چۈشۈرۈپ قويدى. ئۇ بۇنىڭدىن ئۆزىنىڭ تىز پۈكمەس فرانسىيىنىڭ سىمۋولى بولۇپ قالغانلىقىنى، چوقۇم بۇ يېڭى ئوبرازغا مۇناسىپ ئىش قىلىشى كېرەكلىكىنى ھېس قىلدى. ئۇ ئۆز تەرجىمىھالىدا، بۇ مەن ئۈچۈن ئېغىر يۈك، دەپ يازغانىدى.

فورت لامىيغا قايتىپ كېلىپلا گېنېرال كارتىرۇ بىلەن ئۇچرىشىپ قېلىش دې گولنى ئىنتايىن خۇشال قىلدى، چېرچىل

لوندوندا بۇ گېنېرالنى قوبۇل قىلغاندا، راسا ماختاپ ئۇچۇرغانىدى. دې گول چېرچىلىنىڭ بۇ گېنېرالنى مېنىڭ ئورنۇمغا دەستىش خىيالى بار ئىكەن، دەپ پەرەز قىلدى. دې گول فورت لامىدا گېنېرال كارترو ئۈچۈن ئۆتكۈزگەن كەچلىك زىياپەتتە قەدەھ سۆزى قىلىپ: «مەن بۇ ئۇلۇغ رەھبەرگە بۇرۇندىن ھۆرمەت قىلىپ كېلىۋاتاتتىم» دېدى. گېنېرال كارترونىڭ جاۋابى ئىنتايىن تەسرلىك ئىدى، ئۇ دې گولنىڭ رەھبەرلىكىنى قوبۇل قىلىدىغانلىقىنى بىلدۈردى. زىياپەتكە قاتناشقان باش ۋالىي ئېبېئېر ۋە باشقىلارنىڭ ھەممىسى گېنېرال كارترونىڭ نەزىرىدە دې گولنىڭ مۇھىملىقى ئۇنىڭ ھەربىي ئۇنۋانىدىن ئېشىپ كەتكەنلىكىنى تونۇپ يەتتى. كارترو دې گولنىڭ ماقۇللۇقىنى ئېلىپ قاھىرەگە قايتتى.

24 - ئۆكتەبىردە پېتائىن مۇنتويىرىدا گىتلىر بىلەن ئۇچرىشىپ، ۋىشى ھۆكۈمىتىنىڭ ناتىسىستلار بىلەن تىل بىرىكتۈرۈشكە پائال تەييارلىق كۆرۈۋاتقانلىقىنى بىلدۈردى. دې گول ھازىر ۋىشى ھۆكۈمىتىنى ئەيىبلەش ۋە ئۇنىڭ قانۇنلۇقلۇقىنى ئېتىراپ قىلماسلىق بىلەنلا ئىش پۈتمەيدىغانلىقىنى، چوقۇم ئۆزى فرانسىيە مىللىي مەنپەئىتىنىڭ قوغدىغۇچىسى سۈپىتىدە ئوتتۇرىغا چىقىشى كېرەكلىكى، ئەركىن فرانسىيە ئازاد بولغان زېمىنىدا ئىگىلىك ھوقۇقلۇق ھۆكۈمەت فۇنكسىيىسىنى يۈرگۈزۈشى لازىملىقىنى سەگەكلىك بىلەن تونۇپ يەتتى. 1940 - يىلى 27 - ئۆكتەبىردە دې گول برازاۋېلدا تەنتەنىلىك خىتابنامە ئېلان قىلىپ، ۋىشىنىڭ «ھۆكۈمەت ئاپپاراتى» «ئاساسىي قانۇنغا خىلاپ»، ئۇ تاجاۋۇزچىلارغا «قۇللارچە ئىتائەت قىلماقتا» دەپ ئەيىبلىدى. ئۇ، فرانسىيە خەلقى ئۆز ۋەكىلىنى ئەركىن تاللىيالىسىلا، بارلىق ھەرىكىتىدە ۋەكىللەر ئالدىدا جاۋابكار بولىدىغانلىقىغا تەنتەنىلىك كاپالەت بەردى. 27 - ئۆكتەبىردە ئۇ يەنە ئىككى يەرماننى ئېلان قىلدى. بىرىنچى يەرمان: دۆلەت مۇداپىئە

كومىتېتى قۇرۇپ ھۆكۈمەت ھوقۇقىنى يۈرگۈزۈش، ئىككىنچى پەرمان: گېنېرال كارترو، ئىسكادرا ۋېتسې، ئادىمېرال مىسېلىي، گېنېرال دېلامىنا، باش ۋالىي ئېيېئېر، باش ۋالىي سوتتوف، گېنېرال ھەربىي دوختۇر سىسې پروفېسسور كاسسىن، ئاببات دارجانرىي ۋە مايور لى كىليرنى دۆلەت مۇداپىئە كومىتېتىنىڭ ئەزالىقىغا تەيىنلەش ئىدى. دې گول ئۆزى دۆلەت مۇداپىئە كومىتېتىنىڭ رەئىسى بولىدىغان بولدى. بىراززاۋېل خىتابنامىسى ۋە شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا ئېلان قىلىنغان ئىككى پەرماننىڭ مۇھىم ئەھمىيىتىنى بارلىق فرانسىيىلىكلەرگە تونۇتۇش ئۈچۈن، دې گول بىراززاۋېلدىن ئايرىلىشتىن ئىلگىرى، يەنى 16 - نويابىر يەنە بىر «تەشكىلى خىتابنامە» نى تەنتەنىلىك ئېلان قىلىپ، ئۆزىنىڭ ھوقۇق تۇتۇشتىكى مەقسىتى پۈتكۈل فرانسىيىنى ئازاد قىلىش ئىكەنلىكىنى جاكارلىدى. شۇنىڭ بىلەن بىللە 1884 - يىلىدىكى قانۇنغا ئاساسەن، ۋىشى ھۆكۈمىتى ئويدۇرۇپ چىقارغان ئاتالمىش «فرانسىيە دۆلىتى» نىڭ ئاساسىي قانۇنغا خىلاپ ئىكەنلىكىنى ئەيىبلىدى.

27 - ئۆكتەبىردىكى خىتابنامىدە دې گول ئۆزىنى «مەن» دەپ ئاتىغانىدى، لېكىن پەرمان چىقارغاندا بىرىنچى قېتىم «بىز» دېگەن سۆزنى ئىشلەتتى، «تەشكىلى خىتابنامە» دىمۇ «بىز» دېيىلدى. چۈنكى، ئۇ چاغدا دې گول ئۆزىنى فرانسىيىنىڭ ۋەكىلى دەپ ھېسابلايدىغان بولغانىدى.

17 - نويابىردا دې گول ئافرىقىدىكى ئەركىن فرانسىيىگە قاراشلىق جايلاردىن ئايرىلىپ، لاگوس، فرىتائون، بانىيورست ۋە جەبىلتارق ئارقىلىق ئەنگىلىيىگە باردى. دې گول ئافرىقىدا بىپايان ئۇرۇش بازىسى ۋە خىل مەمۇرىي ئاپپارات بەرپا قىلدى، بۇ ئەمەلىي مۇۋەپپەقىيەتلەر ئارقىلىق دې گولنىڭ ئوبرازى تىكىلىنىپ، دې گول قانۇنلۇق داھىي بولغان ئەركىن فرانسىيىلىكلەرنىڭ فرانسىيىسى بارلىققا كەلدى.

ئالتىنچى باب فرانسىيە ئۈچۈن جەڭ قىلىش

ئافرىقا جەڭ مەيدانلىرىدا ئەركىن فرانسىيە ئارمىيىسى ئارقا - ئارقىدىن غەلىبىگە ئېرىشتى. 1941 - يىلى مارتتا پولكوۋنىڭ لې كلایر قورال - ياراغلىرى ئىنتايىن ناچار قوشۇن بىلەن ئىتالىيىنىڭ كۇھراھتىكى قوشۇنىنى مەغلۇپ قىلدى. ئېرىترېئا ۋە سۇدان ئۇرۇش بازىسىدا گېنېرال پرادت قوماندانلىقىدىكى قوشۇن ئىتالىيىنىڭ كرون ئېگىزلىكىدىكى مۇداپىئە لىنىيىسىنى ئىشغال قىلدى. ئاپرېلدا گېنېرال لېگېندىوم ۋىشى ئارمىيىسى ئىشغال قىلىپ تۇرغان جىبۇتنى ئېلىپ، دۈشمەننىڭ قىزىل دېڭىز فلوتىنى ئۆتكۈزۈۋالدى. 10 - ئاپرېلدا دې گول گېنېرال ۋاۋېلغا خەت يېزىپ، گېنېرال لېگېندىوم قوماندانلىقىدىكى ئەركىن فرانسىيە 1 - دىۋىزىيىسىنى كۇرېنىكا - مىسر جەڭ مەيدانىغا يۆتكەشنى رەسمىي ئوتتۇرىغا قويدى. لېكىن، دې گول بۇ دىۋىزىيىنىڭ بىر پۈتۈنلۈكىنى ساقلاپ قالىدىغانلىقىنى ھەم ئۇنىڭغا ئۆزىنىڭ دىۋىزىيە كوماندىرى قوماندانلىق قىلىدىغانلىقىنى ئېنىق كۆرسەتتى.

ئەركىن فرانسىيە كۈچلىرىنىڭ ئۈزلۈكسىز زورىيىشىغا ئەگىشىپ، دې گول ئوتتۇرا يەر دېڭىزىنىڭ شەرقىي قىسمىدىكى رايونلارنىڭ مەسلىسىنى كۆپرەك ئويلايدىغان بولدى. ۋاقىتنىڭ ئۆزى بىلەن، دوست قوشنا دۆلەتلەر تەشكىلاتىنىڭ ئىچكى قىسمىدىكى زىددىيەتلەرمۇ پەيدىنپەي ئاشكارىلىنىشقا باشلاپ، دې گولنىڭ ئەنگىلىيە بىلەن بولغان مۇناسىۋىتى جىددىيلىشىپ قالدى.

1941 - يىلى فېۋرالدا ئەنگىلىيە دېڭىز ئارمىيىسى مىنىستىرلىقى دې گولنىڭ ئاگاھلاندۇرۇشىغا قارىماي، «ئىلاھىي تەقدىر» ناملىق يولۇچىلار پاراخوتىنىڭ بېيروتتىن مارسېلىغا بېرىپ، ئوتتۇرا يەر دېڭىزىنىڭ شەرقىي رايونلىرىدىكى ۋىشى دائىرىلىرى تەرىپىدىن «دې گول تەرەپدارلىرى» دەپ ئاتالغان فرانسىيىلىكلەرنى دۆلىتىگە قايتۇرۇپ كېلىشكە رۇخسەت قىلدى. ھەتتا ئەركىن فرانسىيىنىڭ ئوتتۇرا شەرقتىكى ۋەكىلىنىڭ ئۇلار بىلەن ئۇچرىشىشىمۇ پۇرسەت بەرمىدى. ئارقىدىنلا فرانسىيىگە قاراشلىق سومالى مەسلىسىدە ئىختىلاپ تۇغۇلدى، ئۇلارنىڭ سۈرىيە مەسلىسىدىكى قاراشلىرىمۇ بىر - بىرىگە زىت ئىدى. 9 - مايدا ئەنگىلىيە ۋەكىلى گېنېرال سېرىس قاھىرەدىن دې گولغا تېلېگرامما ئەۋەتىپ، ھازىر ئەركىن فرانسىيە ئارمىيىسىنىڭ بۇ رايوندا داۋاملىق جەڭ قىلىشىنىڭ ئانچە زۆرۈرىيىتى قالمىغانلىقىنى ئېيتتى. ئۇنىڭدىن باشقا، گېنېرال ۋاۋېل دې گول بىلەن كۆرۈشۈشنى باشتىن - ئاخىر خالىغان تەقدىردىمۇ، ئۇنىڭ قارشىچە، مەيلى ئەينى ۋاقىتتا بولسۇن ياكى يېقىن كەلگۈسىدە بولسۇن، دې گولنىڭ قاھىرەگە كېلىشىنىڭ ھاجىتى يوقلۇقىنى ئەسكەرتتى.

دې گول بۇ ئىشقا قورسقى كۆپۈپ، ئەنگىلىيە ھۆكۈمىتىگە تېلېگرامما ئەۋەتىپ، ئەنگىلىيە ھۆكۈمىتىنىڭ سۈرىيە ۋە جېبۇتى مەسلىسىدە ئۆز ئالدىغا قارار چىقارغانلىقىنى كۆزدە تۇتۇپ، قاھىرەگە بارمايدىغانلىقىنى ئېيتتى. 13 - مايدا دې گول گېنېرال كارترونى چاقىرتىۋالدى. شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا گاستون پالېۋىسكىنى ئۆزىنىڭ يېقىن شەرقتىكى سىياسىي ۋەكىللىكىگە، گېنېرال لېگېندىومنى باش قوماندانلىققا تەيىنلىدى.

1941 - يىلى 6 - ئىيۇن فرانسىيە بىلەن ئەنگىلىيە بىرلەشمە ھەرىكەت قولىنىشىنىڭ ھارپىسىدا، چېرچىل دې گولغا تېلېگرامما ئەۋەتىپ، ئەنگىلىيىنىڭ سۈرىيە مەسلىسى

توغرىسىدىكى قارىشىنى ئوتتۇرىغا قويۇپ، سۈرىيىگە مۇستەقىللىق ھوقۇقى بېرىشكە كاپالەت بەردى. دې گول ئەنگلىيە ھۆكۈمىتىنىڭ بۇرۇلۇش ھاسىل قىلغانلىقىنى كۆرۈپ ئىنتايىن خۇشال بولۇپ، 15 - ئىيۇن چېرچىلغا بىر پارچە تېلېگرامما ئەۋەتتى. تېلېگرامما ئىخچام، مەزمۇنى تېرەن، ئۇنىڭ ئۈستىگە ئىنگلىز تىلىدا يېزىلغان بولۇپ، كىشىنىڭ دىققىتىنى قوزغايتتى. تېلېگراممىدا مۇنداق دېيىلگەندى: «(1) رەھمەت. (2) كارترو پەلەستىندە قالدى. (3) مەن پات ئارىدا قاھىرەگە بارىمەن. (4) سىز ئۇرۇشتا چوقۇم غەلىبە قىلىسىز.»

بۇ قېتىمقى كرىزىستا گېنېرال دې گول باشتىن - ئاخىر قىلچە مادارا قىلماي، ئۆزىنىڭ ئورنىنىڭ ئاجىزلىقىغا قارىماي قەيسەرلىك بىلەن چىڭ تۇردى. ئۆز ھەرىكىتىنىڭ توغرىلىقىغا قەتئىي ئىشەنەتتى. ھازىرقى كرىزىس فرانسىيىنىڭ ئەنگلىيە بىلەن ئادىل مۇناسىۋەت ئورنىتىشىغا پايدىلىق دەپ قارايتتى. چېرچىلنىڭ ئۆزىمۇ بۇ نۇقتىنى چۈشىنىپ، قول ئاستىدىكىلەرگە: «بىزنىڭ ئۇلۇغلۇقىمىز ۋە كۈچ - قۇدرىتىمىز فرانسىيىنىڭ ھوقۇق - مەنپەئىتى مەسىلىسىدە قىلچە يول قويماسلىقتا، تاكى رېيىن دەرياسىدىكى دۆلەت چېگراسىغا يېتىپ بارغۇچە بىز مۇشۇنداق مۇرەسسە قىلماسلىق روھىغا موھتاج» دېگەندى. نەتىجىدە، دې گول ئوتتۇرا شەرق مەسىلىسىدە غەلىبە قىلىپ، ئەنگلىيە يول قويدى، ئەركىن فرانسىيە سۈرىيە ۋە لىۋانغا كىرىپ، ۋىشى ھۆكۈمىتىنىڭ نەچچە مىڭ ئوفىتسېر - ئەسكىرى ئەركىن فرانسىيە تەرەپكە ئۆتتى، دې گول بۇنىڭدىن يەنە ئىككى بىرىگادا ۋە بىر برونىۋىك قىسمى تەشكىللىدى.

بۇ قېتىمقى كرىزىستىن دې گول ئۆز پۇرسىتىنىڭ سىياسىي ۋە دىپلوماتىيە جەھەتتە ئىكەنلىكىنى ھەمدە بۇ پۇرسەتتىن تازا ئوبدان پايدىلىنىدىغان جاي ئافرىقا ئەمەس، بەلكى لوندون ئىكەنلىكىنى بايقىدى. 1 - سېنتەبىردە ئۇ ئەنگلىيە پايتەختىگە يەنە قايتىپ كەلدى.

دې گول لوندونغا قايتىپ كەلگەندىن كېيىن بەزى قىيىن مەسىلىگە دۇچ كەلدى. بۇنىڭ بىرى مىسېلىنى مەسىلىسى ئىدى. بۇ ئادىمىرلارنىڭ فرانسىيە ئارمىيىسىدىكى دەرىجىسى دې گولدىن يۇقىرى بولسىمۇ، لوندونغا كەلگەندىن كېيىن سىياسىي جەھەتتە ۋە ھەربىي جەھەتتە دې گولنىڭ قول ئاستىدىكى ئادەمگە ئايلىنىپ قالغانلىقى ئۈچۈن ئىزچىل تۈردە نارازى بولۇپ يۈرەتتى. يەنە بىرى: «ئەركىن فرانسىيە» نىڭ باش مۇھەررىرى ئاندرى لاباتنىڭ مەسىلىسى ئىدى. دې گولنىڭ تەكلىپى بىلەن مەملىكەتلىك كومىتېت قۇرۇلۇپ ئىش تەقسىم قىلىنغاندا، لابات مىسېلىنى بىلەن دې گولنىڭ قېشىغا بېرىپ ئۆزىگە تەقسىم قىلىنغان ئورۇننى رەت قىلدى. مىسېلىنى بەزى تەكلىپى بارلىقىنى ئېيتتى. 18 - سېنتەبىردە بۇ ئادىمىرال دې گولغا خەت يېزىپ، «ئىجرائىيە كومىتېتى» قۇرۇپ، ئۆزى (مىسېلىنى) رەئىس بولۇپ، دۆلەت مۇداپىئەسى، سودا كېمىلىرى ۋە ھەربىي تەييارلىقلارنى باشقۇرۇش، لابات فرانسىيە زېمىنىدىكى ۋە فرانسىيە ئىمپېرىيىسى قانات يايدۇرغان سىياسىي ھەرىكەتلەرنى ئاساسلىق باشقۇرۇش ھەمدە تەشۋىقات ئىشلىرىنى قوشۇمچە باشقۇرۇش توغرىسىدا تەكلىپ بەردى. گېنېرال دې گولنى بولسا ئەركىن فرانسىيە ھەرىكىتىنىڭ رەئىسلىكىگە كۆرسەتكەنىدى، لېكىن بۇ ئورۇن قۇرۇق ئاتاقىنىلا ئىبارەت ئىدى.

مىسېلىنى توقۇنۇش يۈز بېرىدىغانلىقىنى تۇيۇپ، ئەنگىلىيىلىكلەردىن ياردەم تىلىدى. ئۇ: ئەنگىلىيە ھۆكۈمىتى ئەينى ۋاقىتتا ئۆزىنىڭ تەشەببۇسى بىلەن قۇرۇلغان ئەركىن فرانسىيە ھەرىكىتى ئۈچۈن مەسئۇلىيەتنى ئۈستىگە ئالغانىكەن، ئۇ ھالدا ھازىر بۇ ھەرىكەتنىڭ ئىچكى قىسمىدىكى شۇنچىۋالا زور تەرەققىيات بىلەن كارى بولماي يۈرسە بولمايدۇ، دېدى. ئۇ يەنە ئۆزىچە ئەنگىلىيىلىكلەر مېنى يۆلەيدۇ، دەپ ئويلاپ، ئۆز قاراشلىرىنى تەپ تارتماستىن پەرمان سۈپىتىدە يېزىپ، بىر پارچە چۈشەندۈرۈشنى قوشۇپ دې گولغا ئەۋەتىپ بەردى. پەرماندا

كومىتېتنىڭ نامى «ئازادلىق ئىجرائىيە كومىتېتى» دەپ ئۆزگەرتىلگەن بولۇپ، دې گول رەئىسلىككە تەيىنلەنگەندى، لېكىن ئۇ ئومۇمىي يىغىنغا رىياسەتچىلىك قىلىش بىلەنلا چەكلىنەتتى، مۇئاۋىن رەئىسلىكنى ئۈستىگە ئالىدىغان ئادمېرال مىسېلىئې بولسا ئىجرائىيە ھوقۇقىغا ئىگە ئىدى ھەم ئومۇمىي يىغىننى ئېچىش ۋاقتىنى بەلگىلىيەلەيتتى. دې گول بۇنىڭدىن ئىنتايىن قاتتىق غەزەپلەندى. ئۇ، ئادمېرالغا خەت يېزىپ، ئۇنى «خىزمەت ھوقۇقىنى چىداپ تۇرغىلى بولمايدىغان دەرىجىدە قالايمىقان ئىشلەتتىڭىز» دەپ ئەيىبلىدى ھەمدە ئۇنى 24 سائەت ئىچىدە قىنىغا چۈشۈشنى، بولمىسا تەدبىر قوللىنىپ، «بۇزغۇنچىلىق رولىنى ئوينىيالماس» قىلىپ سېستىۋېتىدىغانلىقىنى ئېيتتى.

شۇ كۈنى كەچتە گېنېرال دې گول ئاخبارات ساھەسىدىكىلەرگە مەملىكەتلىك كومىتېتنىڭ تەشكىللەنگەنلىكىنى، تىزىملىكى ئەتىسى ئېلان قىلىنىدىغانلىقىنى جاكارلىدى. كەچ سائەت 11دە چېرچىل، ئېدېن ۋە دېڭىز ئارمىيە ۋەزىرى ئالبېكساندر قاتارلىقلار ئەركىن فرانسىيىدە يېقىندا يۈز بەرگەن بۇ داۋالغۇشنى مۇھاكىمە قىلدى. ئۇلار بىردەك، ئادمېرال ئۆز ئەھۋالىنى دې گولغا خەت ئارقىلىق چۈشەندۈرۈشى ھەمدە گېنېرال دې گولغا ئۇنى شەخسىي قارا نىيىتى بار دەپ ئەيىبلىگەنلىكى پۈت تىرەپ تۇرالمايدىغانلىقىنى بىلدۈرۈش لازىم، دەپ قارىدى. ئەنگىلىيىلىكلەرنىڭ مۇرەسسە قىلىشى بىلەن مىسېلىئې خاتالىقنى تونۇدى، دې گولمۇ يول قويۇپ، مىسېلىئېنى شۇئانلا دېڭىز ئارمىيىسى ۋە سودا پاراخوتلىرى ھەيئەتلىكىگە تەيىنلىدى، لابارت بولسا ھېچنېمىگە ئېرىشەلمىدى.

ئاۋدى ۋەقەسى دې گولنى تېخىمۇ قىيىن ئەھۋالغا قويدى. فرانسىيە ھاۋا ئارمىيىسىنىڭ بۇ گېنېرالى تۇتامى يوق ئادەم ئىدى. ئۇ 1941 - يىلى شىمالىي ئافرىقىدا ۋەزىپە ئۆتىگەن

بولۇپ، ۋىشى ھۆكۈمىتى بىلەن چىقىشالمىغاچقا ۋاشىنگتونغا بېرىپ، ئۇ يەردە بايانات ئېلان قىلىپ ۋىشى ھۆكۈمىتىنى ئەيىبلىگەن ھەمدە گېنېرال دې گولغا خىزمەت قىلىشنى خالايدىغانلىقىنى بىلدۈرگەندى، لېكىن، ئەنگلىيىگە بارغاندىن كېيىن ئۇ ئىشلارنىڭ ئۆز تەسەۋۋۇرىدىكىدەك ياخشى ئەمەسلىكىنى سەزدى. ئۇ ئەنگلىيىدە تۆت ئاي تۇرغاندىن كېيىن دې گول بىلەن تاكالىلىشىپ قېلىپ، كېيىن ئادا - جۇدا بولۇشۇپ كەتتى. ئاۋدې قاتتىق غەزەپلىنىپ، ئەنگلىيە ھۆكۈمىتىگە، بۇرۇن ۋىشى ھۆكۈمىتى بىلەن ھەمكارلىشىشقا غۇرۇرۇم يول قويىمىغانىدى، ھازىر ئەركىن فرانسىيە تەشكىلاتى بىلەن مۇناسىۋەت باغلاشقىمۇ غۇرۇرۇم يول قويمايدۇ، دېدى.

بۇ ئىچكى زىددىيەتلەرگە قارىغاندا، ئامېرىكا بىلەن بولغان مۇناسىۋەت مەسىلىسى دې گولنىڭ بېشىنى تېخىمۇ قاتۇردى. دې گولنىڭ ئىشلىرى ئامېرىكا جامائەتچىلىكى ئارىسىدا كەڭ ھەم قىزغىن ئىنكاسقا ئېرىشكەندە، ئامېرىكا ھۆكۈمىتى «ئۇنىڭغا سوغۇق ۋە پەرۋاسىز پوزىتسىيە بىلەن مۇئامىلە قىلىشتا چىڭ تۇردى.» روزۋېلت ھۆكۈمىتى گېرمانىيىنىڭ فرانسىيىگە بولغان كونتروللۇقىنى ئازايتىش ئۈچۈن ۋىشى ھۆكۈمىتى بىلەن بولغان مۇناسىۋەتنى ئىزچىل ساقلاپ كەلگەنىدى.

دې گول ئامېرىكىنىڭ ياردىمىگە ئېرىشىش ئۈچۈن كۆپ قېتىم تەشەببۇسكارلىق بىلەن ھەرىكەت قىلدى. 1941 - يىلى مايدا ئۇ ئۆزىنىڭ قابىل ياردەمچىسى پىلۋوننى ئامېرىكىغا ئەۋەتتى، مېڭىش ئالدىدا دې گول ئۇنىڭغا: «ئامېرىكا گوۋۇيەنى بىلەن مەڭگۈلۈك، بىۋاسىتە مۇناسىۋەت ئورنىتىش، ئەركىن فرانسىيىگە قاراشلىق شىمالىي ئافرىقا ۋە ئوكيانىيىنىڭ ئامېرىكا بىلەن بولغان ئىقتىسادىي مۇناسىۋىتىنى ئورنىتىش، ئۇرۇش ئەشىالىرىنى بىۋاسىتە سېتىۋېلىش مەسىلىسىنى ھەل قىلىش، ئامېرىكىدا ئاخبارات ۋە تەشۋىقات ئاپپاراتى قۇرۇش، ئامېرىكىدا ئەركىن فرانسىيە كومىتېتى تەسىس قىلىپ، ئەركىن

فرانسىيىگە ھېسداشلىق قىلىدىغان ئامېرىكىلىقلارنىڭ ياردىمىنى تەشكىللەش» توغرىسىدا يوليورۇق بەردى. پىلىۋون ئامېرىكىدا كەڭ كۆلەمدە پائالىيەت ئېلىپ بارغان بولسىمۇ، كۆرۈنەرلىك ئۈنۈمگە ئېرىشەلمىدى.

ئامېرىكىنىڭ 2 - دۇنيا ئۇرۇشى مەزگىلىدىكى زوڭتۇڭى روزۋېلت باي ئائىلىدە دۇنياغا كەلگەنىدى. ئۇ ئوتتۇرا مەكتەپنى پۈتتۈرگەندىن كېيىن خارۋارد ئۇنىۋېرسىتېتىغا كىرىپ ئوقۇغان. ئۇ بۇرۇنلا «ئەركىن دېموكراتىك» ئىدىيىنى قوبۇل قىلغان. ئۇنىڭ ئەتراپىدىكى نۇرغۇن كىشىلەرمۇ «يېڭىچە ئاۋام ئىدىيىسى»گە ئىگە ئىدى. روزۋېلت ھاكىمىيەت بېشىغا چىققاندا غەرب دۆلەتلىرى ئىجتىمائىي، ئىقتىسادىي جەھەتتە مىسلىسىز ئېغىر «ئىقتىسادىي كرىزىس»قا دۇچ كەلگەنىدى. ئۇ «يېڭى سىياسەت» نى زور كۈچ بىلەن يولغا قويۇپ، ئىقتىساد ۋە دىپلوماتىيە قاتارلىق نۇرغۇن جەھەتلەردە ئىسلاھات يۈرگۈزۈپ، ئامېرىكىنى ئىقتىسادىي ھاڭدىن مۇۋەپپەقىيەتلىك قۇتۇلدۇرۇپ، كاپىتالىستىك چوڭ دۆلەتلىك ئورنىنى ئەسلىگە كەلتۈردى. روزۋېلت تالانتلىق سىياسىي ئەرباب، زېرەك ۋە قابىل شەخس ئىدى. شۇنداقلا كامالەتكە يەتكەن سۆھبەت ماھىرى بولۇپ، جەلپ قىلىش ئىقتىدارى يۇقىرى ئىدى. ئۇنىڭ ئۆزىنى مەركەز قىلىشقا زىيادە بېرىلىشتەك خاراكتېرى دې گول بىلەن ئوخشاشاتتى. خۇددى ئامېرىكىلىق مەشھۇر تارىخشۇناس مىلتون ۋېبوستېر ئېيتقاندەك: «بۇ ئىككى كىشىنىڭ ئىچىدە كۈچلۈكى بولغان روزۋېلت دې گولغا مەلۇم دەرىجىدە كۆڭۈل بۆلۈپ يېقىنچىلىق قىلىپ قويسىمۇ ھېچقانداق زىيان تارتمايتتى. لېكىن، ئۇ بۇنداق قىلماستىن، بەلكى دې گولنى بىر شەخسىيەتچى، ئىچى تار ۋە شوۋىنىزمچى، دې گولنىڭ بىردىنبىر ئارزۇسى مۇتلەق ھوقۇقنى تارتىۋېلىش ۋە ساقلاپ قېلىشتىن ئىبارەت، دەپ قارىدى. روزۋېلت دۆلەتنىڭ ئىگىلىك ھوقۇقى ۋە غۇرۇرىنى قوغداش يولىدا ھەرقانداق خېسىمخەتەرگە

تەييار تۇرغان دې گولنى فرانسىيىنىڭ شان - شەرپىنى قوغدىغۇچى باتۇر دەپ بىلىشنى خالىمىدى. دې گولنىڭ نەزىرىدە بولسا روزۋېلت تەكەببۇر، دۆلىتىنىڭ كۈچلۈكلۈكى بىلەن ماختىنىدىغان، تەڭرىنىڭ رولىنى ئېلىشنى، فرانسىيىنىڭ تەقدىرىنى ئىلكىدە تۇتۇشنى ئۈمىد قىلىدىغان كىشى ئىدى، ئۇلارنىڭ بىر - بىرىگە توغرا مۇئامىلە قىلالمىغانلىقى سىياسىي ئىختىلاپتىن تۇغۇلغان قىيىنچىلىقنى تېخىمۇ ئېغىرلاشتۇرۇۋەتتى.

دې گولنىڭ ئۆزىدىن ئېلىپ ئېيتقاندا، ئۇ: مەن فرانسىيىگە ۋەكىللىك قىلىپلا قالماستىن، مانا ئۆزۈم فرانسىيە، دەپ قەتئىي ئىشەنەتتى. بىر قېتىم ئۇ چېرچىل بىلەن سۆزلەشكەندە، بۇ ئەنگىلىيە ۋەزىرى: «سىز ئۆزىڭىزنى فرانسىيە دەپ ھېسابلامسىز؟ سىز فرانسىيە ئەمەس! فرانسىيىمىش تېخى! فرانسىيە نەدە؟ ئەلۋەتتە، مەن گېنېرال دې گول ۋە ئۇنىڭ ئەگەشكۈچىلىرىنىڭ فرانسىيە مىللىتىنىڭ مۇھىم ھەم ھۆرمەتكە سازاۋەر بىر قىسمى ئىكەنلىكىگە ئىقرار. لېكىن، ئۇلاردىن باشقا ئۆزىگە خاس قىممەتكە ئىگە نوپۇز ئىگىلىرىنىمۇ شۈبھىسىز تاپالايمىز» دەپ قايناپ كەتكەنىدى. دې گول ئۇنىڭ گېپىنى بۆلۈپ: «ئەگەر مېنى فرانسىيىگە ۋەكىللىك قىلىدۇ دەپ قارىمىسىڭىز، مەن بىلەن فرانسىيىنىڭ دۇنيادىكى مەنپەئەتتى توغرىسىدا مەسلىھەتلىشىشكە نېمە ھوقۇقىڭىز بار؟» دېگەندە، چېرچىل گەپ قىلالماي قالغانىدى.

دې گول سىرتتىكى ئۇقۇشماسلىقنى تۈگىتىش ئۈچۈن، 1942 - يىلى ئاپرىلدا بىر نۇتۇق سۆزلەپ، ئۆزىنىڭ تاشقى سىياسىتىنى ئومۇميۈزلۈك شەرھىلىدى، شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا روزۋېلتنىڭ «ئادىل بولمىغان» پوزىتسىيىسىنىمۇ دارىتمىلاپ تەنقىد قىلدى. ھەر تەرەپتىن ئۇزاق مۇددەت تىرىشچانلىق كۆرسىتىش ئارقىسىدا دې گولنىڭ ۋاشىنگىتون بىلەن بولغان مۇناسىۋىتى ئاخىر ياخشىلاندى. شۇنىڭدەك،

چېرچىلىنىڭ كۈچلۈك سالاسى بىلەن ئامېرىكا ھۆكۈمىتى 1942 - يىلى 9 - ئىيۇلدا بىر ئاخبارات ئېلان قىلىپ، دې گول ھەرىكىتىنى مەلۇم دەرىجىدە ئېتىراپ قىلدى. ئامېرىكا تەرەپ گېنېرال دې گولنىڭ تۆھپىسىنى ۋە مەملىكەتلىك كومىتېتىنىڭ فرانسىيىنىڭ ئەنئەنىۋى روھى ۋە تۈزۈمىنى ساقلاپ قېلىش يولىدا كۆرسەتكەن تىرىشچانلىقىنى ئېتىراپ قىلدى. مەملىكەتلىك كومىتېت «فرانسىيىنىڭ ئوق مەركىزى دۆلەتلىرىگە زەربە بەرگۈچى تاجاۋۇزچىلىققا قارشى كۈچلەرنىڭ سىمۋولى بولۇش سۈپىتى بىلەن» مۇمكىن بولغان بارلىق ياردەمگە ئېرىشىدىغانلىقىنى بىلدۈردى. ئاخباراتتا يەنە ئامېرىكا ھۆكۈمىتى بىلەن ئەنگىلىيە ھۆكۈمىتىنىڭ بىردەك «فرانسىيىنىڭ سىياسىي ئىستىقبالى ئۈزۈلگەن، زورلۇق بولمىغان شارائىت ئاستىدىلا بەلگىلىنىدۇ، دەپ قارايدىغانلىقى، فرانسىيە مەملىكەتلىك كومىتېتىنىڭمۇ شۇنداق قارايدىغانلىقىغا ھەقىقىي ئىشىنىدىغانلىقى» قەيت قىلىندى.

پيۇرل - خاربور ۋەقەسىدىن كېيىن ئامېرىكا بىلەن فرانسىيىنىڭ ھەربىي ھەمكارلىقىمۇ خېلى كۈچەيدى. فرانسىيىنىڭ تىنچ ئوكياندىكى يېڭى كالىدونىيە تاقىم ئارىلى، ماركىز تاقىم ئارىلى، تومۇتۇ تاقىم ئارىلى قاتارلىقلار ئىتتىپاقداش دۆلەتلەرنىڭ ئىستراتېگىيىلىك تايانچ پونكىتلىرى بولۇپ قالدى. دې گول ھەربىي جەھەتتە ئالدى بىلەن ئىمكانقەدەر ئامېرىكا ۋە ئەنگىلىيىنىڭ تەلپىنى قاندۇرۇشنى قارار قىلدى، بۇنىڭ بىردىنبىر شەرتى قارشى تەرەپنىڭ فرانسىيىنىڭ ئىگىلىك ھوقۇقى ۋە شۇ جايلاردىكى ھوقۇقىغا ھۆرمەت قىلىشتىن ئىبارەت ئىدى.

شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا دې گول ئارمىيىسى شىمالىي ئافرىقا جەڭ مەيدانلىرىدىمۇ ئۈزلۈكسىز غەلىبىگە ئېرىشتى. 1942 - يىلى 18 - ئىيۇن، «18 - ئىيۇن» چاقىرىقىنىڭ ئىككى

يىللىقنى خاتىرىلەش يىغىلىشىدا گېنېرال دې گول يەنە كىشىنى روھلاندۇرىدىغان نۇتۇق سۆزلىدى:

«شامفېر ئاقىلانى كىشى سەۋرچان كېلىدۇ، قىزغىن كىشى ھايات كەچۈرۈشنى بىلىدۇ، دېگەندى. فرانسىيىنىڭ بوردودا تەسلىم بولغىنىغا ۋە بەزىلەر تەرىپىدىن سېتىۋېتىلگىنىگە ئىككى يىل بولدى، لېكىن فرانسىيىنىڭ فاشىستلارغا قارشى جەڭچىلىرى يەنىلا قەيسەرلىك بىلەن داۋاملىق جەڭ قىلماقتا. ئىككى يىلدا بىز ھاياتنى ئۇلۇغلاپ كەلدۇق. چۈنكى، بىز قىزغىن كىشىلەر، بىز سەۋرچان بولدۇق، چۈنكى بىز ئاقىلانى كىشىلەر.

مەن بىز قىزغىن كىشىلەر دېدىم. بىزدىكى قىزغىنلىق بىرلا، ئۇ بولسىمۇ ئۇلۇغ ۋەتىنىمىز فرانسىيىگە بولغان قىزغىنلىق! ئاتالمىش ئۇرۇش توختىتىشتىن كېيىن مېڭىلغان - ئون مېڭىلغان كىشىلەر ئافرىقىدىكى ۋە شەرقتىكى جەڭ مەيدانلىرىدا، بېييان دېڭىز - ئوكيانلاردا، ئەنگىلىيە، ئېرتىربېئا ۋە لىۋىيە ئاسمىنىدا، ساينت نازايرېدىكى كىچىك جەڭلەردە ياكى سەھەردىكى جازا مەيدانلىرىدا جان بەردى، ئۇلار ئەڭ ئاخىرقى تىنىقى قالغاندىمۇ فرانسىيىنىڭ نامىنى ئاغزىدىن چۈشۈرمىدى. مەيدانى مۇستەھكەم سانسىزلىغان فرانسىيىلىكلەر مەيلى ئۆز ۋەتىنىدە قىساس ئۈچۈن جەڭ قىلىپ دۈشمەنگە زەربە بېرىشتە بولسۇن ياكى چەت ئەللەردە خىلمۇ خىل ئۇسۇل بىلەن ۋەتەننىڭ غۇرۇرى ۋە تەسىرىنى قوغداشتا بولسۇن، فرانسىيە ئۈچۈن خىزمەت قىلىمەن دېگەن بىرلا ئارزۇنى، فرانسىيە ئۈچۈن خىزمەت كۆرسىتىمەن دېگەن بىرلا ئويىنى كۆڭلىگە يۈكتى. قىزغىنلىق بولمىسا، چوڭ ئىشلارنى ئۇچۇدقا چىقارغىلى بولمايدۇ.

مەن بىز ئاقىلانى كىشىلەر دېدىم. دۇرۇس، بىز ئەڭ قىيىن، ئەڭ شەرەپلىك ئۇرۇش يولىنى تاللىۋالدۇق. ۋەتەننىڭ ئازادلىقى ئۈچۈن بارلىقىمىزنى قۇربان قىلىشتىن ئايانمايمىز، بىر ئۇلۇغ

دۆلەت ئۆزى ۋە باشقا دۆلەتلەر ئۈچۈن ئۇلۇغلۇقىنى داۋاملىق ساقلىشى كېرەك. لېكىن، ئۇنىڭ پەرزەنتلىرى ئۇنى تاشلىۋەتسە، ئۇ ئۇلۇغلۇقىنى قانداقمۇ داۋاملىق ساقلاپ قالالامسۇن؟ ئەگەر جەڭچىلىرى ئۇنىڭ شان - شۆھرىتىنىڭ سىمۋولى، باتۇرلۇقىنىڭ بۇلىقى، ئۈمىدىنىڭ مەركىزى بولالامسا، ئۇ ئۆزىنىڭ بىرلىكىنى قانداقمۇ ئىشقا ئاشۇرالمسۇن؟ ئۇلۇغ شان - شەرىپىنى قانداقمۇ ئەسلىگە كەلتۈرەلمسۇن؟

بىزنىڭ دەۋرىمىز ئۇلۇغ دەۋر، ئۇرۇش دەۋرى، شۇڭا بىز شەخسىيەتچىلىكتىن ۋە ئاداۋەتتىن خالىي بولۇشىمىز، قاشىمىزغا قارشى بارلىق ئەللەر ۋە خەلق بىلەن بىرلىشىشىمىز لازىم. بىر ئۇلۇغ ئېقىم خەلقئارا غايىنىڭ يۈكسىك چوققىسىغا قاراپ كەلمەكتە.

قانلىق سىناق تېخى ئۆتۈپ كەتكىنى يوق، فرانسىيە ئالدىدىكى بۇرچىمىزنى سادىقلىق بىلەن ئادا قىلىشىمىز، پۈتۈن مەملىكەتنى ئازاد قىلىمىغۇچە ھەرگىز توختىماسلىقىمىز لازىم. شۇ چاغدىلا خىزمىتىمىزنى تاماملىغان، رولىمىزنى جارى قىلدۇرغان بولىمىز، بىز ۋەتىنىمىزنىڭ تارىخى باشلانغاندىن تارتىپلا ئۇنىڭ ئۈچۈن خىزمەت قىلىپ كېلىۋاتقان كىشىلەرگە، شۇنىڭدەك ئۇنىڭ مەڭگۈلۈك كەلگۈسىدە ئۇنىڭ ئۈچۈن خىزمەت قىلىدىغان باشلامچىلارغا ئەگىشىمىز، فرانسىيىگە پىچۇننىڭ سۆزى بويىچە قىسقىلا قىلىپ: ئانا، جاپالىق جەڭ قىلىۋاتقان ئاشۇ ئوغلانلىرىڭغا نەزەر سېلىپ قويغىن! دەيمىز.»

دې گوللىنىڭ نۇتقى خۇددى باھار گۈلدۈرمامىسىدەك خام خىيالغا ياتقان كىشىلەرنى ئويغايىتى، ئەركىن فرانسىيە جەڭچىلىرىنىڭ ئالغا ئىلگىرىلەش يولىنى مەشئەل بولۇپ يورۇتتى. ئۇلارنى يەنىمۇ جاسارەت بىلەن ئىلگىرىلەشكە ئۈندىدى.

يەتتىنچى باب داھىيلىق ئورۇن

2 - دۇنيا ئۇرۇشىنىڭ ئۈچىنچى يىلىدا ئۇرۇشۇۋاتقان ئىككى تەرەپنىڭ كۈچ سېلىشتۇرمىسىدا ئۆزگىرىش بولدى. سوۋېت ئىتتىپاقى جەڭ مەيدانىدا سوۋېت ئارمىيىسى ئەڭ ئېغىر كۈنلەرنى بېشىدىن كەچۈرۈپ قىسمەن قايتۇرما ھۇجۇمغا ئۆتتى. گېرمانىيىنىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ بىپايان زېمىنىغا يېتىشكۈدەك ئەسكىرىي كۈچى قالمدى. تىنچ ئوكيان تەرەپتە ياپونىيە تاجاۋۇزچى كۈچلىرى يۈگەنلەندى. جۇڭگو جەڭ مەيدانلىرىدا ياپونىيە پاسسىپ مۇداپىئە ھالىتىگە چۈشۈپ قالدى. ئامېرىكا ئارمىيىسىمۇ تىنچ ئوكياندىكى بىرنەچچە ئارالدا ھۇجۇم باشلىدى. شىمالىي ئافرىقا جەڭ مەيدانلىرىدا ئىتتىپاقداش دۆلەتلەر ئۇرۇشنىڭ دەسلەپىدىكى زەربە يېيىش ھالىتىدىن قۇتۇلۇپ، كەڭ كۆلەملىك قايتۇرما ھۇجۇمغا ئۆتۈشكە تەييارلاندى.

1942 - يىلى كۈزدە دې گول ئىتتىپاقداش دۆلەتلەرنىڭ ھەربىي جەھەتتىكى مۇددىئاسىنى پەرەز قىلغان بولسىمۇ، ئىتتىپاقداش دۆلەتلەرنىڭ پىلانى ۋە ھىيلە - مەكرلىرىنى بىلمەيتتى. ئۇ ئۆزىنىڭ يېتىملىك ھالىتىدىن قۇتۇلۇشتىكى ئاچقۇچ روزۋېلتتا ئىكەنلىكىنى سەزدى. شۇڭا، ئۇ ئۆزىنىڭ ئىككىنچى پەۋقۇلئاددە ئەلچىسى ئاندرې فىلىپپىنى ئامېرىكا زۇڭتۇڭىغا يازغان خۇسۇسىي خەت بىلەن ئامېرىكىغا ئەۋەتتى. روزۋېلت خەتنى تاپشۇرۇۋالغان بولسىمۇ جاۋاب بەرمىدى. بۇنىڭدىكى سەۋەب، روزۋېلت ئۆزىنىڭ سىياسىي ۋە ھەربىي پىلانىدا باشقا بىر ئادەمنى، يەنى ھېنرى گىرائۇدنى شىمالىي ئافرىقىغا قارىتىلغان سىياسەتنى ئىجرا قىلىش قورالى قىلىپ

تاللىغانىدى.

گىرائۇد گېنېرال ئارمىيە ئىدى، ئۇنىڭ ھەربىيلىك ھاياتى ئۆزگىچە ئۆتكەنلىكى ھەمدە قىلچە سىياسىي قارا نىيىتى بولمىغانلىقى ئۈچۈن ئامېرىكىلىقلارغا يېقىپ قالغانىدى. دې گول مېتسىتىكى چېغىدا ئۇنىڭ قول ئاستىدا ئىدى. ئۇ گېرمانىيە ئارمىيىسى فرانسىيىنى بېسىۋالغاندا كونستامىن تۈرمىسىگە قامالغانىدى. لېكىن، ئۇ تۈرمىدىن مۇۋەپپەقىيەتلىك قېچىپ چىققان ھەمدە 1942 - يىلى ئاپرىلدا شۋېتسارىيىگە كەلگەنىدى. دۈشمەنلەر ئۇنى تۇتۇۋالغانلارغا 100 مىڭ مارك ئىنئام بېرىدىغانلىقىنى ئېلان قىلدى، لېكىن ئۇ خەۋپ - خەتەرگە قارىماي، فرانسىيىنىڭ ئىشال قىلىنمىغان رايونلىرىغا بېرىپ مارشال پېتائىن تەرىپىدىن قوبۇل قىلىندى. كېيىن ۋىشى ھۆكۈمىتىنىڭ باش مىنىستىرى لاۋال ئۇنى گېرمانىيىلىكلەرگە تەسلىم بولۇشقا ئۈندىگەن بولسىمۇ، ئەمما گىرائۇد قەتئىي رەت قىلغانىدى.

ئامېرىكىلىقلار گىرائۇدنى كۆپرەك ئۇنىڭ ھەربىي ئۇنۋانىغا قىزىقىپ تاللىغان بولۇپ، ئۇنىڭ خۇي - پەيلىنى بىلمەيتتى. گىرائۇد دې گۈلدەك زېرەك، تالانتلىق بولمىسىمۇ، لېكىن ئۇنىڭ مادارا قىلمايدىغان، تەكەببۇر مەجەزى دې گولغا ئوخشىشىپ قالاتتى. ئۇ ياش ۋاقتىدا تۈنستا ئوفىتسېر بولۇپ تۇرغاندا تار بىر كوچىدا شۇ يەرلىك بىر ئادەم بىلەن دوقۇرۇشۇپ قالىدۇ، ھېلىقى ئادەم قەستەن يول بەرمەيدۇ، گىرائۇد بۇ بىچارىنى قۇچاقلاپ كۆتۈرگىنىچە دۇكاننىڭ پوكىيىگە تاشلىۋېتىدۇ. بەزىلەر ئۇنى ئوبدان قىلمىدىڭ دەپ ئەيىبلەيدۇ. ئۇ، ھەربىيگە خاس شان - شەرەپنى ساقلاش، شۇنداقلا فرانسىيىنىڭ غۇرۇرىنى قوغداش يولىدا مۇشۇنداق قىلىشقا قىلچە ئىككىلەنمەيمەن، دەيدۇ.

دې گول گىرائۇدنىڭ قەدەم تەشرىپ قىلغانلىقىنى قىزغىن قارشى ئالدى ھەمدە ئۇنى كەلگۈسىدىكى فرانسىيىنى ئازاد

قىلىش ئۇرۇشىدا بىرلىككە كەلگەن فرانسىيە ئارمىيىسىگە قوماندانلىق قىلىشقا تەكلىپ قىلدى. لېكىن، گىرائۇد بۇ تەكلىپكە پىسەنت قىلمىدى. ئۇ، شىمالىي ئافرىقىدا ئوتتۇرىغا چىقىدىغانلا بولسام، ھەممە ئادەم مېنىڭ ئەتراپىمغا ئويۇشىدۇ، شۈبھىسىزكى، دې گولمۇ شۇنداق قىلىدۇ، چۈنكى مېنىڭ ھەربىي ئۇنۋانىم ھەممىدىن يۇقىرى، دەپ قارايتتى.

ئەنگىلىيە بىلەن ئامېرىكا ئىتتىپاقداش ئارمىيە شىمالىي ئافرىقىدا قۇرۇقلۇققا چىقىسلا، رومبېل قوشۇنلىرىنىڭ ئارقا سېپىگە تەھدىت سېلىپ، مىسىر مۇھاسىرىسىنى بۇزۇپ، مۇسۇلىن ۋە گىتلىر قوشۇنلىرىنى شىمالىي ئافرىقىدىن قوغلاپ چىقىرىپ، جەبىلئارقىنىڭ بىخەتەرلىكىگە كاپالەتلىك قىلغىلى، ئوتتۇرا يەر دېڭىزىدىكى قاتناشنى ئەسلىگە كەلتۈرگىلى بولىدۇ، دەپ قارايتتى. شىمالىي ئافرىقا ۋە ئوتتۇرا شەرقنى ئېلىشتىكى بۇ پىلان «مەشئەل» پىلانى دەپ ئاتالدى، ئامېرىكا «بۇ ئارقىلىق غەربىي ئافرىقىنى قولغا ئېلىپ، ئەڭ ئاخىرى ئوتتۇرا يەر دېڭىزىنى كونترول قىلىشقا ئاساس سالغىلى بولىدۇ» دەپ قارىدى. ئامېرىكىنىڭ بۇنىڭدىكى مەقسىتى فرانسىيە ئىمپېرىيىسىنىڭ خەۋپىدىن پايدىلىنىپ ئامېرىكىنىڭ تەسىرىنى كېڭەيتىش ئىدى. شۇڭا، بۇ پىلان دې گولدىن «يۇقىرى دەرىجىدە مەخپىي» تۇتۇلدى.

«مەشئەل» پىلانى يوشۇرۇن تەييارلىق باسقۇچىدا كېتىۋاتاتتى. ئامېرىكا بىلەن ئەنگىلىيە ھەربىي تەييارلىقتىن باشقا يەنە پائال تۈردە سىياسىي ھۇجۇم قوزغاپ، ۋىشى ھۆكۈمىتىنى بويسۇندۇرۇپ، فرانسىيىگە قاراشلىق شىمالىي ئافرىقىنى «قان تۆكمەي» ئىشغال قىلماقچى بولدى. بۇنىڭ ئۈچۈن گېنېرال گىرائۇدنىڭ ئورنى ۋە سالاھىيىتى ئامېرىكىلىقلار ۋە ئەنگىلىيىلىكلەرنىڭ تەلىپىگە بەكمۇ مۇۋاپىق ئىدى. ئامېرىكىلىقلار گېنېرال گىرائۇد بىلەن مەخپىي سۆھبەت ئۆتكۈزدى ھەمدە ھەل قىلغۇچ پەيتتە ئۇنى رىۋىئېرادىن

جەبىلئارىققا ئەۋەتىش توغرىسىدا بىر پىلان تۈزدى. ئۇلار گېنېرال گىرائۇدتىن ناھايىتى زور ئۈمىد كۈتكەندى.

ئۇرۇش باشلانغاندا دې گول دوۋىنىڭ كۈچىسى 10 - نومۇرلۇق قورۇغا تەكلىپ قىلىندى، چېرچىل ئۇنىڭغا ئامېرىكا ئەركىن فرانسىيىنى چەتكە قېقىشتا چىڭ تۇرۇۋاتقانلىقىنى چۈشەندۈردى. «بىز ئامالسىز شۇنداق قىلىۋاتىمىز، — دېدى چېرچىل، لېكىن سىز خاتىرجەم بولۇڭ، سىز بىلەن تۈزگەن كېلىشىمدىن ھەرگىز ۋاز كەچمەيمىز. 1940 - يىلى ئىيۇندىن بۇيان سىزنى قوللاشقا ئىزچىل ماقۇل بولۇپ كېلىۋاتىمىز، — چېرچىل قوشۇمچە قىلدى، — ئۇرۇشنىڭ ئەڭ قىيىن يەتلىرىدە بىزگە ھەمدەم بولىدىڭىز، ئەمدى ئىستىقبال بارغانسېرى نۇرلىنىۋاتقاندا سىزنى ھەرگىز تاشلىۋەتمەيمىز.»

چېرچىل دې گولغا ئامېرىكا بىلەن ئەنگىلىيە مەسلىھەتلىشىپ گېنېرال گىرائۇدنى شىمالىي ئافرىقىدىكى فرانسىيە ئارمىيىسىگە قوماندانلىق قىلىشقا ئەۋەتمەكچى بولغانلىقىنى ئېيتتى، دې گول بۇنى ئاڭلاپ ئالقىشلىدى ۋە ياخشى تىلەك بىلدۈردى. ئۇ: «گېنېرال گىرائۇد ئۇلۇغ ھەربىي، ئۇنىڭ سىناپ بېقىشىغا مۇۋەپپەقىيەت تىلەيمەن، ئەپسۇسكى، ئىتتىپاقداش دۆلەتلەر كۈشكۈرتۈپ ئۇنى مەن بىلەن يىرىكلەشتۈرۈپ قويدى، بولمىسا ئۇنىڭغا مۇۋەپپەقىيەت تىلەش بىلەنلا قالماي، ياردەممۇ بەرگەن بولاتتىم. بىز بىر - بىرىمىزنى ھامان بىر كۈنى چۈشىنىشىپ قالىمىز. ئىتتىپاقداش دۆلەتلەر قانچە ئاز ئارلاشسا، بىزنىڭ ھەمكارلىقىمىز شۇنچە ياخشى بولىدۇ» دېدى.

ئىتتىپاقداش ئارمىيە ئالجىرنى ئىشغال قىلغاندىن كېيىن، گېنېرال گىرائۇد ئۇ يەرگە بېرىپ بىر قېتىم رادىئو نۇتقى سۆزلىگەندە قىلچە رولى بولمىدى. ھەر تەرەپتىن تىرىشىش ئارقىلىق ۋەزىيەت ئاخىر ئىتتىپاقداش ئارمىيىگە پايدىلىق تەرەپكە تەرەققىي قىلدى. ئەنگىلىيە بىلەن ئامېرىكىنىڭ قوللىشى ئارقىسىدا گېنېرال گىرائۇد فرانسىيىگە قاراشلىق شىمالىي

ئافرىقىنىڭ يۇقىرى دەرىجىلىك ۋالىيسى ۋە باش قوماندانى بولدى. دې گول ئۇنى تەبرىكلىدى ھەمدە جەڭگىۋار فرانسىيىلىكلەرنىڭ بىردەك ئىتتىپاقلىشىشىنى يەنە بىر قېتىم تەشەببۇس قىلدى. 1943 - يىلى 2 - يانۋاردا دې گول يەنە رادىئو سۆزى قىلىپ، كەڭ ئاساستا ۋاقىتلىق مەركىزىي ھۆكۈمەت قۇرۇشنى تەشەببۇس قىلدى. دې گولنىڭ باياناتى ھەمدە بۇ باياناتنىڭ دۆلەت ئىچىدە قوزغىغان كەڭ تەسىرى ۋە ئاممىنىڭ كۈچلۈك قوللىشى روزۋېلت ۋە ئۇ قوللىغان گىرانتۇنى ئىنتايىن پاسسىپ ھالەتكە چۈشۈرۈپ قويدى.

1943 - يىلى يانۋاردا ئامېرىكىنىڭ ئورۇنلاشتۇرۇشى بىلەن دې گول كاسابلانكىدا گىرانتۇد بىلەن سۆھبەت ئۆتكۈزدى. فرانسىيە مەسىلىسى ئەنگىلىيە بىلەن ئامېرىكا ئۈچۈن بىر باش ئاغرىق ئىدى، روزۋېلت دې گولغا قىزىقمايتتى، ئەمما ئۆزى يۆلەپ كېلىۋاتقان گىرانتۇدا «سىياسىي كالا» كەمچىل ئىدى. يەنە كېلىپ گىرانتۇد جاھىل، تەكەببۇر ئىدى، ئىتتىپاقداش ئارمىيىنىڭ باش قوماندانى بولۇشنىلا ئويلايتتى، مەمۇرىي باشقۇرۇشنى قىلچە بىلمەيتتى، سىياسىي غايىسىمۇ يوق ئىدى. 17 - يانۋاردا گىرانتۇد بىرنەچچە خادىمنى ئەگەشتۈرۈپ ئالدىدا يېتىپ باردى. 22 - يانۋاردا دې گولمۇ كاسابلانكىغا يېتىپ كەلدى.

دې گول ئاۋۋال چېرچىل بىلەن ئۆتكۈزگەن سۆھبەتتە ئۆزىنىڭ چۈشەنمەيۋاتقان تەرەپلىرىنى ئىزھار قىلدى. چېرچىل ئۇنىڭغا ئامېرىكا بىلەن ئەنگىلىيىنىڭ فرانسىيە مەسىلىسىنى «ھەل قىلىش لايىھىسى» نى چۈشەندۈرۈپ، ئىجرائىيە كومىتېتىنىڭ رەئىسلىكىنى دې گول بىلەن گىرانتۇد ئورتاق ئۈستىگە ئېلىش، ئۇلارنىڭ ھوقۇقى تەڭ بولۇش ئىكەنلىكىنى ئېيتتى، لېكىن گىرانتۇد يەنە ئەڭ ئالىي ھەربىي ئەمەلدارلىق ۋەزىپىسىنىمۇ قوشۇمچە ئۆتەيتتى، بۇ كومىتېت تەركىبىدە يەنە فرانسىيىگە قاراشلىق شىمالىي ئافرىقىدىكى

يۇقىرى دەرىجىلىك ئەمەلدارلاردىن نوگائې، پېرۇدۇن بوۋاسوم، پېرژىرېلار بار ئىدى.

دې گول بۇ ئىشنى ئاڭلىغاندىن كېيىن مۇنداق دەپ كەسكىن باھا بەردى: «بۇ ھەل قىلىش ئۇسۇلى ئامېرىكا ئارمىيىسىگە مۇۋاپىق كېلىشى مۇمكىن. ئۆزۈمنى ئالسام، مەن فرانسىيىنىڭ ئەزەلدىن كېلىۋاتقان ئىگىلىك ھوقۇقىغا ئەھمىيەت بېرىمەن. ئىتتىپاقداش دۆلەتلەر مېنى قايرىپ قويدى ھەمدە مېنىڭ مۇددىئايىمغا خىلاپ ھالدا ئالجىردا خىزمەت ھوقۇقىنى يۈرگۈزىدىغان سىستېمىسىنى ئورناتتى. روشەنكى، ئۇلار بۇ جەھەتتە ئېھتىياجنى بىر ئازمۇ قاندۇرالمىغاچقا، ھازىر يەنە جەڭگىۋار فرانسىيىنى تۇنجۇقتۇرۇپ قويماقچى بولۇۋاتىدۇ. لېكىن، جەڭگىۋار فرانسىيە بۇنداق قىلىشقا يول قويمايدۇ. جەڭگىۋار فرانسىيىنىڭ يوقىلىشى مۇقەررەر بولىدىغان بولسا، ئۇمۇ شەرەپ بىلەن يوقىلىشنى خالايتتى.»

22 - يانۋار بۇ قېتىمقى سۆھبەت چىرايلىق بىر داچىدا باشلاندى. روزۋېلت دې گولنى «سايلام ئارقىلىق ۋۇجۇدقا كەلمىگەن» دەپ قاراپ، ئۇنىڭ تەشكىلاتىنى ئېتىراپ قىلىشنى خالىمىدى. دې گول فرانسىيىنى قۇتقۇزغان جېئانىمۇ ① سايلام ئارقىلىق ۋۇجۇدقا كەلمىگەنغۇ، دەپ جاۋاب بەردى. كېيىن دې گول ئۆز «كەسلىمە» سىدە: سۆھبەت تەكەللۇپ ئىچىدە، لېكىن بەكمۇ زورىغا ئۆتتى. فرانسىيە ئىشلىرى ئۈستىدە توختالغاندا ھەر ئىككىمىز مەلۇم دەرىجىدە سىر ساقلىدۇق، دەپ يازدى.

ئەتىسى دې گول گېنېرال گىرائۇد بىلەن يەنە يالغۇز كۆرۈشتى. گىرائۇد ئۇنىڭغا ئامېرىكا بىلەن ئەنگلىيىنىڭ كەلگۈسى پىلاننى يەنە بىر قېتىم چۈشەندۈردى ھەمدە دې گولنى قۇرۇقلۇق ئارمىيىسىنىڭ گېنېراللىقىغا ئۆستۈرمەكچى بولۇۋاتقانلىقىنى، شۇنىڭدەك «فرانسىيە ئىمپېرىيىسى پارلامېنتى»دىن ئىبارەت يەنە بىر تەشكىلات قۇرۇلىدىغانلىقىنى،

① فرانسىيىنىڭ 15 - ئەسىردە ئۆتكەن مەشھۇر ئايال قەھرىمانى.

بۇ پارلامېنت فرانسىيە ئىمپېرىيىسىنىڭ مەمۇرىي ئىشلىرىنى باشقۇرىدىغانلىقىنى، لېكىن ئۇنىڭ سىياسىي پائالىيەتلەر بىلەن شۇغۇللىنىشىغا ھەرگىز بولمايدىغانلىقىنى ئېيتتى. دې گول «ئۆز خاھىشى» بويىچە تۈزۈلگەن بۇ پىلانى ئاڭلىغاندىن كېيىن قاتتىق نارازى بولدى. ئۇ گىرانتۇدىن قىلچە يۈز - خاتىر قىلمىغان بۇ پىلانىڭ سەۋەبىنى سۈرۈشتۈردى ھەمدە گىرانتۇدىنىڭ ئاتالمىش ئامېرىكا - ئەنگىلىيە پىلانىغا فرانسىيەنىڭ مىللىي مەنپەئىتى نۇقتىسىدىن رەددىيە بەردى. دې گولنىڭ سوراقلىرى ئالدىدا گىرانتۇدىنىڭ تىلى تۈتۈلۈپ، بۇ سىياسىي مەسىلىگە ياتىدىغان ئىش، مەن فرانسىيە ئارمىيىسىنى قايتا قۇرۇشنىلا بىلىمەن، ئىتتىپاقداشمىز ئامېرىكىغا تولۇق ئىشىنىمەن، دەپ ئىزاھات بېرىشكە مەجبۇر بولدى.

ئىنتايىن كۆڭۈلسىز كەيپىيات ئىچىدە ئامېرىكا بىلەن ئەنگىلىيە دې گولنىڭ ئىزچىل قارشىلىقىغا قارىماي، مەجبۇرىي خاراكتېرلىك بىر لايىھىنى ئوتتۇرىغا قويدى. يىغىن ئاخىرلاشقاندا روزۋېلت كۈلۈمسىرىگەن ھالدا دې گولدىن، ھېچبولمىسا گىرانتۇد، مەن ۋە ئەنگىلىيە باش ۋەزىرى بىلەن سۈرەتكە چۈشۈپ قويسىڭىز قانداق، دەپ سورىغانىدى. دې گول ئەدەپ بىلەن ماقۇللۇق بىلدۈرۈپ: «ئەلۋەتتە خالايمەن، چۈنكى مەن بۇ ئۇلۇغ جەڭچىنى چەكسىز ھۆرمەتلەيمەن» دېدى. زۇڭتۇڭ روزۋېلت خۇشال بولۇپ يەنە: «ئەمدى گېنېرال گىرانتۇد بىلەن بىزنىڭ ئالدىمىزدا قول تۇتۇشۇپ بىر سۈرەتكە چۈشۈڭلار، بولامدۇ؟» دەپ سورىغانىدى، دې گول ئىنگىلىز تىلىدا: «سىز ئۈچۈن شۇنداق قىلىشنى خالايمەن» دەپ جاۋاب بەردى. ئىككى گېنېرال فوتو ئاپپارات ئالدىدا ئۆزلىرىنى زورمۇزور تۈزەشتۈرۈپ يارىشىپ قالغان قىياپەتتە سۈرەتكە چۈشتى. زۇڭتۇڭ روزۋېلت بۇنىڭدىن قالتىس خۇش بولدى، مانا ئەمدى ئۇ مۇشۇ سۈرەت بىلەن ئامېرىكا ئاخبارات ساھەسىدىكىلەرگە ئۆز سىياسىتىنىڭ نەقەدەر مۇۋەپپەقىيەتلىك ئىكەنلىكىنى كۆز - قىلايتتى.

دې گول كېتىش ئالدىدا بىر قىسقا ئاخبارات تەييارلىدى،
ئۇنىڭ مەزمۇنى مۇنداق ئىدى:

«بىز كۆرۈشتۈق، سۆھبەتلەشتۈق. بىز ئۆزىمىز يەتمەكچى
بولغان نىشاننىڭ تامامەن بىردەك ئىكەنلىكىگە دىققەت قىلدۇق.
ئۇ نىشان دۈشمەننى ئۈزۈل - كېسىل مەغلۇپ قىلىش ئارقىلىق
فرانسىيىنىڭ ئازادلىقىنى ۋە ئىنسانىيەت ئەركىنلىكىنىڭ
غەلىبىسىنى قولغا كەلتۈرۈشتىن ئىبارەت.
ئىتتىپاقداش دۆلەتلەر بىلەن مۇرىنى مۇرىگە تىرەپ جەڭ
قىلىۋاتقان بارلىق فرانسىيىلىكلەر ئۇرۇشتا بىردەك
ئىتتىپاقلىشىدىغانلا بولسا بۇ نىشانغا يېتەلەيدۇ.»

گىرائۇدنىڭ ئىشخانىسىدا ئۇزاق ئۆتمەيلا «جۇمھۇرىيەت» نىڭ
كۆپلىگەن تەدبىرلىرى تۈزۈپ چىقىلىپ، نۇرغۇن ھۆججەتلەر
تارقىتىلدى. 10 - ئايرىلدا گىرائۇد «چەت ئەللەردىكى خوجىلىق
زېمىن كومىتېتى» قۇرۇش ھەققىدە تەكلىپ بەردى. بۇ
كومىتېتقا ئۆزى ۋە دې گول ئەزالىققا كۆرسىتىلگەن بولسىمۇ،
سىياسىي ھوقۇقى يوق ئىدى. گىرائۇد ئۆزىنىڭ ھەربىي
قوماندانلىق ھوقۇقىنى ئىتتىپاقداش ئارمىيىنىڭ ئالىي
قوماندانلىق شتابىغا بەرمەكچى بولۇۋاتاتتى. ئۇنىڭ بۇ تەكلىپى
فرانسىيە مەملىكەتلىك كومىتېتىنى قاتتىق چۆچۈتتى. 15 -
ئايرىلدىكى يىغىندا كومىتېت دې گولنى بىردەك قوللاپ،
ئەمەلىي ھوقۇقى بولغان بىر ئىجرائىي كومىتېت تەشكىللەپ،
فرانسىيە باش قوماندانى (گىرائۇد) نى مۇشۇ كومىتېتنىڭ
رەھبەرلىكى ئاستىغا قويۇشنى تەلەپ قىلدى.

گىرائۇد يېڭى تەكلىپ بېرىمەن دەپ ئۈستىلىق قىلىپ
چاندۇرۇپ قويغانلىقى ئۈچۈن فرانسىيىنىڭ مىللىي كەيپىياتىغا
نۇقسان يەتكۈزدى، بۇنىڭ بىلەن دې گولنىڭ ئابروى تېخىمۇ
ئۆستى. قارشىلىق كۆرسىتىش ھەرىكەتىنىڭ لورىرائىن كرىست

بايرىقى ئالجىردا پەيدا بولۇپ، نۇرغۇن كىشىلەر ئاشكارا تېلېگرامما بېرىپ دې گولنى قوللىدى. 14 - ئاپرېل ئەركىن فرانسىيە ئارمىيىسى بىلەن ئەنگىلىيە ئارمىيىسى تۇنىسقا كىرگەندە، كىشىلەر ئۇلارنى «ياشسۇن دې گول» دېگەن شوئار بىلەن قارشى ئالدى. بۇ چاغدا مەملىكەتلىك قارشىلىق كۆرسىتىش ھەرىكەت كومىتېتى قۇرۇلۇپ، سىياسىي ئېتىقادى ئوخشاش بولمىغان ھەر خىل تەشكىلاتلار بىرلىشىپ، گېنېرال دې گولغا ۋە ئۇلار بېكىتكەن پرىنسىپنى پۈتۈنلەي ئەستە ساقلاشقا كاپالەتلىك قىلىدىغانلىقىنى ھەمدە ئۇنى ئاخىرغىچە ئىزچىللاشتۇرىدىغانلىقىنى بىردەك بىلدۈردى. ئۇنىڭدىن باشقا، ئالجىردا «دې گول رەئىسلىكىدىكى مەركىزىي ۋاقىتلىق ھۆكۈمەتنى تېزدىن قۇرۇپ چىقىشنى ھەمدە گېنېرال گىرائۇدىنى ھەربىي باشلىقلىققا تەيىنلەش» نى تەلەپ قىلدى.

مۇشۇنداق ئەھۋالدا، گىرائۇد ئاخىر دې گولنى فرانسىيە مەركىزىي ھاكىمىيەت ئورگىنىنى ئورتاق تەشكىللەش ئۈچۈن دەرھال ئالجىرغا كېلىشكە تەكلىپ قىلدى. بۇنىڭ بىلەن دې گول تۇنجى غەلىبىنى قولغا كەلتۈردى.

1943 - يىلى 30 - مايدا دې گول ئالجىرغا يېتىپ كەلدى، 31 - مايدا قارىمۇ قارشى ئىككى تەرەپ دۆلەتلىك فرومېنتىن ئوتتۇرا مەكتىپىدە كەسكىن تالاش - تارتىش بىلەن بىر يىغىن ئۆتكۈزدى. دې گول ئالجىرىيە باش ۋالىيسى پېرۇدۇن، ماراكەش باش ۋالىيسى گېنېرال نوگائې ۋە فرانسىيىگە قاراشلىق غەربىي ئافرىقىنىڭ باش ۋالىيسى گېنېرال بوۋاسومنى ۋەزىپىسىدىن ئېلىپ تاشلاشنى قاتتىق تەلەپ قىلدى، كېيىن پېرۇدۇننىڭ ئۆزلۈكىدىن ئىستېپا بېرىشى بىلەن ئىككى تەرەپ بىر - بىرىگە مەلۇم دەرىجىدە يول قويدى. 3 - ئىيۇندىكى يىغىندا فرانسىيە مىللىي ئازادلىق كومىتېتى قۇرۇش توغرىسىدىكى كېلىشىم تېزلا ئىمزالاندى. دې گول بىلەن گىرائۇد ئورتاق رەئىس بولدى. دې گول تەرەپدارلىرىدىن كارترو، موسسېيگېر ۋە فىلىپ؛

گىرائۇد تەرەپدارلىرىدىن گېئورگى ۋە مونېل بار ئىدى. كومىتېت ئۆزىنىڭ فرانسىيىنىڭ ھەرقايسى جايلىرىدىكى ئۇرۇش قىلغۇچى كۈچلىرىگە رەھبەرلىك قىلىدىغانلىقىنى ھەمدە فرانسىيىنىڭ ئىگىلىك ھوقۇقىنى يۈرگۈزىدىغانلىقىنى جاكارلىدى. مۇستەبىتلىك خاھىشى ئېنىق ئىنكار قىلىندى. «كومىتېت تاكى ھوقۇقنى كەلگۈسىدىكى جۇمھۇرىيەت ۋاقىتلىق ھۆكۈمىتىگە ئۆتكۈزۈپ بەرگەنگە قەدەر فرانسىيە پۇقرالىرىنىڭ بارلىق ئەركىنلىكىنى، جۇمھۇرىيەت قانۇنىنى، جۇمھۇرىيەت تۈزۈملىرىنى ئەسلىگە كەلتۈرۈشكە ھەمدە ھازىر بۇ دۆلەتتە شەخسىي ھوقۇق ئۈستىدىن يۈرگۈزۈلۈۋاتقان زالىم ھۆكۈمرانلىقنى تەلتۈكۈس گۇمران قىلىشقا كاپالەت بەردى.»

5 - ئىيۇن ئازادلىق كومىتېتىنىڭ 2 - سانلىق يىغىنى ئۆتكۈزۈلۈپ، كومىتېت ئەزالىرىنىڭ ئىش تەقسىماتى مەسلىسى مۇزاكىرە قىلىنىپ بېكىتىلدى. كارتىرۇنىڭ ئەسلىي ۋەزىپىسى ساقلاپ قېلىندى، گېئورگى دۆلەت ئىشلىرى كومىسسارلىقىغا تەيىنلەندى، موسسېيگېر بىلەن فىلىپ دىپلوماتىيە ھەيئىتى ۋە ئىچكى ئىشلار ھەيئىتى بولدى. تامۇپر مالىيە ئىشلىرىغا مەسئۇل بولدى، پىلېۋون مۇستەملىكە ئىشلىرىغا مەسئۇل بولدى، مونېل ھەربىي ھازىرلىقلار ۋە تەمىنات ئىشلىرىغا مەسئۇل بولدى، ۋەھاكازا. ئارمىيىگە قوماندانلىق قىلىش مەسلىسىدە ئىككى تەرەپ ئوتتۇرىسىدا ئىختىلاپ تۇغۇلدى، ھەيئەتلەرنىڭ كۆپ قىسمى گېنېرال گېئورگىنىڭ گىرائۇدقا ئارمىيە ھوقۇقىنى تولۇق بېرىش توغرىسىدىكى تەكلىپىنى رەت قىلدى. مۇشۇ تەكلىپكە بىنائەن، گىرائۇد يەنىلا رەئىسلەرنىڭ بىرى بولدى، لېكىن ھەربىي ئىشلاردا كومىتېتنىڭ چەكلىمىسىگە ئەمدى ئۇچرىمايتتى. دې گول: ھەربىي ۋەزىپە ئىنتايىن مۇشكۈل بولۇۋاتقان ئەھۋالدا باش قوماندان ئىتتىپاقداش ئارمىيە قوماندانلىرى بىلەن ئالاقىلىشىش ۋەزىپىسىنى ئۆتەشكە ئەۋەتىلىشى كېرەك. گىرائۇد ئالدىنقى سەپكە تېزدىن بېرىپ

قوماندانلىق قىلىشى لازىم، شۇڭا ئۇنى ھۆكۈمەتتىكى ۋەزىپىسىدىن بوشىتىش كېرەك. ھەربىي ئىشلارنىمۇ بىر پەۋقۇلئاددە كومىتېت بىر تەرەپ قىلىشى، گىرائۇد بىلەن دې گول ئۇنىڭدا ۋەزىپە ئۆتىشى لازىم. ئەمما، بۇ كومىتېت ئاخىرىدا ھۆكۈمەت ئالدىدا جاۋابكار بولۇشى كېرەك، دەپ تەكلىپ بەردى.

لېكىن، گىرائۇد بىلەن ئۇنىڭ دوستى گېئورگې بۇنى كەسكىن رەت قىلىپ، يىغىننى قاتمال ھالەتكە چۈشۈرۈپ قويدى. ئېزىنخاۋر روزۋېلتنىڭ ھاۋالىسى بىلەن گىرائۇد ۋە دې گولنى ئۆزى بىلەن بىللە «فرانسىيە قوراللىق كۈچلىرىگە قوماندانلىق قىلىش ۋە ئۇنى تەشكىللەشكە دائىر مەسلىھەتلەر» ئۈستىدە سۆھبەتلىشىشكە تەكلىپ قىلدى. يىغىندا دې گول ئۆزىنىڭ تالانتىنى يەنە بىر قېتىم تولۇق نامايان قىلدى. ئۇ ئامېرىكىنىڭ تەھدىتى ئالدىدا قىلچە تەۋرەنمەي: «سىزنىڭ تەدبىرىڭىزنى بىلىمەن. سىز تەلەپ قىلغان كاپالەتنى بېرىشكە ھوقۇقۇم يوق. چۈنكى، فرانسىيىنىڭ ھوقۇق دائىرىسى ئىچىدىكى ئىش، ھەرگىز سىلەرگە تەۋە ئەمەس! فرانسىيىنىڭ ئۆز ھوقۇقىنى ئىجرا قىلىشىغا ھەرقانداق چەت دۆلەتنىڭ ئارىلىشىشىغا يول قويمايمەن» دېدى. دې گول دەيدىغان گېپىنى دەۋىلىپ، يىغىن مەيدانىدىن چىقىپ ياتىقىغا قايتىپ كەتتى. ئەتىسى ئۇ ئىتتىپاقداش ئارمىيە باش شتابىدىن ئۆزىنىڭ تۈرلۈك تەلەپلىرىنى يازما ھۆججەت قىلىپ، فرانسىيە ئازادلىق كومىتېتىغا رەسمىي تاپشۇرۇشنى تەلەپ قىلدى.

21 - ئىيۇندىكى بىر قېتىملىق كومىتېت يىغىنىدا كومىتېت ئەزالىرى گىرائۇدتىن يا فرانسىيە ھۆكۈمىتىنىڭ نوپۇزىنى ئېتىراپ قىلىشىنى، يا ھۆكۈمەتتىن ئايرىلىپ، باش قوماندانلىق ۋەزىپىسىنى ئۆتمەسلىكىنى قارار قىلىشنى تەلەپ قىلدى. شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا دې گول ئۆزى رەئىس بولغان ھەربىي ئىشلار كومىتېتى تەسىس قىلىشنى قاتتىق تەلەپ قىلدى. بۇ ھەربىي كومىتېت دې گولنىڭ رەھبەرلىكىدە باش

قوماندان، باش شتاب باشلىقى ۋە ھۆكۈمەتنىڭ ۋەكىلىنى ئۆز ئىچىگە ئالدىغان بولۇپ، فرانسىيە ئارمىيىسىنى تەشكىللەش، ئەسكەر قوبۇل قىلىش ۋە بىرلەشتۈرۈش ھەمدە ئۇلارنى جەڭ مەيدانلىرىغا ۋە جايلارغا تەقسىم قىلىش مەسلىھىتىنى ئۈستىدە قارار چىقىراتتى. ئىجرا قىلىش مەسلىھىتىدە ئىككى ئالىي ھەربىي باش قوماندانلىق شتابى ئايرىم قۇرۇلماقچى بولدى. گىرائۇد يەنىلا شىمالىي ئافرىقا قوماندانلىق شتابىغا مەسئۇل بولىدىغان، دې گول فرانسىيە ئىمپېرىيىسىنىڭ باشقا جايلارنى ۋە فرانسىيىنىڭ فاشىستلارغا قارشى ھەرىكىتىگە مەسئۇل بولىدىغان بولدى. كىشىنى چۆچۈتىدىغىنى شۇكى، گىرائۇد بۇ تەكلىپنى قوبۇل قىلدى.

شۇنىڭدىن ئېتىبارەن دې گول فرانسىيىنىڭ ئىسمى - جىسمىغا لايىق داھىيىسى ۋە ئالىي ھەربىي قوماندانى بولۇپ قالدى. 2 - ئىيۇل گىرائۇد روزۋېلتنىڭ تەكلىپىگە بىنائەن ئامېرىكىغا زىيارەتكە كەتتى، بۇ دې گول ئۈچۈن ياخشى پۇرسەت ئىدى: ئۇ ئەمدى بىر كومىتېتنى ئۆزىنىڭ ئىرادىسى بويىچە ئۈنۈملۈك خىزمەت قىلىدىغان ھۆكۈمەتكە ئايلاندۇرالايتتى. بۇ مەزگىلدە دې گول قانۇن كومىتېتى، ئەرزىيەت كومىتېتى قاتارلىق بەزى كومىتېتلارنى تەسىس قىلدى. بۇ خىل ۋەزىيەت ئىككى باشلىقلىق تۈزۈمنىڭ دەخلىسىگە ئۇچرىمىغانلىقتىن، دې گولنىڭ خىزمەتلىرى ئوڭۇشلۇق يۈرۈشۈپ كەتتى. ئەمەلىيەتتە، نام - ئاتاقىتىن باشقا، فرانسىيە مىللىي ئازادلىق كومىتېتى ھەممە جەھەتتە دې گول باش مىنىستىرلىقىدىكى فرانسىيە ۋاقىتلىق ھۆكۈمىتىگە ئايلانغانىدى.

سەككىزىنچى باب غەلىبە يولى

دې گولنىڭ گىرائۇد ئۈستىدىن غەلىبە قىلىشى ئۇنىڭ كېيىنكى كۈنلەردە فرانسىيە زېمىنىدىكى كۈرىشى ئۈچۈن يول ئېچىپ بەردى. بۇ چاغدا فرانسىيىنىڭ ئۆزىدىمۇ فاشىستلارغا قارشى بىرمۇنچە تەشكىلاتلار قۇرۇلغان بولۇپ، ئۇلارنىڭ رەئىسى گېئورگې بۇدول ئىدى، مەملىكەت ئىچىدىكى فاشىستلارغا قارشى نۇرغۇن تەشكىلاتلار دې گولنىڭ ئۆز داھىيىسى ۋە ئېزىشكە قارشى كۈرەشتىكى مىللىي ئىرادىسىنىڭ سىمۋولى ئىكەنلىكىنى ئېتىراپ قىلدى. دې گولنى تېخىمۇ خۇشال قىلغىنى، ئۇ ئائىلىسىدىكىلەر بىلەن ئاخىر جەم بولغانىدى. ئۇنىڭ ئايالى كېسەلچان قىزى ئانىنى ئېلىپ ئالجىرغا كەلدى، ئىككىنچى قىزى ئېلزابېتتەمۇ ئوكسفوردتەن يېتىپ كەلدى، ئوغلى فىلىپ دېڭىز ئارمىيىسىدە ھەربىي خىزمەت ئۆتەۋاتاتتى. ئۇنىڭ ئاكا - ئۇكا، ئاچا - سىڭىللىرىدىنمۇ ئۇچۇر كەلدى.

1943 - يىلى ئەتىيازدا فرانسىيىنىڭ فاشىستلارغا قارشى تۇرۇش قىسمى ئىتتىپاقداش ئارمىيە قوزغىغان ئىنتايىن كەڭ كۆلەملىك تۈنس ئۇرۇشىغا قاتناشتى. 250 مىڭ كىشىلىك گېرمانىيە - ئىتالىيە ئارمىيىسى تەسلىم بولغانلىقىنى جاكارلىدى. ئىتتىپاقداش ئارمىيە جەڭدە غەلىبە قىلغاندىن كېيىنلا شىمالغا يۈرۈش قىلىشقا تەييارلىنىپ، ئوتتۇرا يەر دېڭىزىنى كېسىپ ئۆتۈپ ئىتالىيە زېمىنىغا يۈرۈش قىلدى. گېنېرال دې گول ئىنتايىن خۇشال بولۇپ، فرانسىيە جەڭگىۋار قىسمىنى باشلاپ ئىتتىپاقداش ئارمىيە قوزغىغان ئىتالىيە جېڭىگە قاتنىشىپ، ئۆز ۋەتىنىنى تولۇق ئازاد قىلىش ئۈچۈن كۈچ توپلاشقا بەل باغلىدى.

تۆت يىللىق كۈرەش ئارقىلىق فرانسىيىنىڭ نېمىس فاشىستلىرىغا قارشى تۇرۇش قوراللىق كۈچى كىچىكلىكتىن چوڭىيىپ، 1943 - يىلىنىڭ ئاخىرىغا كەلگەندە ئۇلار 230 مىڭ كىشىلىك دالا ئارمىيىسى، 150 مىڭ كىشىلىك مۇستەملىكە ئارمىيىسى، 50 مىڭ ماتروس ۋە 320 توننازلىق فىلوت، 1 مىليون 200 مىڭ توننازلىق مال كېمىسى ۋە سودا كېمىسىگە ئىگە بولدى، ئۇنىڭدىن باشقا يەنە 500 ئۇرۇش ئايروپىلانى، 30 مىڭ مۇلازىمى بولغان ھاۋا ئارمىيىسىگە ئىگە بولدى. ئىتالىيە ئۇرۇشى باشلىنىشتىن ئىلگىرى دې گول ئۆز ئارمىيىسىنىڭ ھەربىر پولكى، ھەربىر پاراخوتى ۋە ھەربىر ئۇچقۇچىلار شۆبە ئەترىتىنى كۆزىدىن كەچۈرۈپ چىقتى. ئۇ: مەن ھەربىر ئادەمنىڭ كۆزىدىن بىزنىڭ قوراللىق كۈچىمىزنىڭ ئىپتىخارىنى كۆرۈپ يەتتىم، فرانسىيە ئارمىيىسىنىڭ ئۇلى مانا شۇنداق يىمىرىلمەس كۈچ - قۇدرەتكە ئىگە!» دېگەنىدى.

سىتسىلىيە ئارىلى ئوتتۇرا دېڭىزدىكى ئەڭ چوڭ ئارال بولۇپ، يەر كۆلىمى 25 مىڭ كۋادرات كىلومېتىردىن ئارتۇق، ئاھالىسى 4 مىليون، بۇ ئارال ئاپىنىن يېرىم ئارىلى بىلەن شىمالىي ئافرىقا ئارىلىقىدا بولۇپ، ئەڭ يېقىن يېرى ئىتالىيە زېمىنىغا 3219 مېتىرلا كېلەتتى. ئۇ ئىتالىيىنىڭ جەنۇبىدىكى مۇھىم توسۇق ئىدى. ئىتتىپاقداش ئارمىيە قوماندانلىق شتابىنىڭ پىلانى بويىچە 10 - ئىيۇل ھۇجۇم باشلىناتتى، ئالدى بىلەن ھاۋا ئارمىيىسى بومباردىمان قىلىپ، دۈشمەننىڭ دېڭىز، ھاۋا كۈچلىرىنى ئېغىر تالاپەتكە ئۇچراتقاندىن كېيىن قۇدرەتلىك قۇرۇقلۇق ئارمىيىسى قۇرۇقلۇققا چىقىپ مۇھىم جايلارنى ئىگىلەيتتى. ئىتالىيە ئوپېراتسىيىسى مەزگىلىدە ئىتتىپاقداش ئارمىيە فرانسىيە ئارمىيىسىنىڭ ئۇرۇشقا قاتنىشىشىنىلا تەلەپ قىلىپ، ئۇنى پىلان تۈزۈش ۋە چوڭ - چوڭ مەسلىھەتلەرنى مۇزاكىرە قىلىشقا قاتناشتۇرمىدى. دې گول بۇنىڭدىن قاتتىق غەزەپلەنگەنىدى. ئۇ «ئەسلىمە» سىدە مۇنداق دەپ يازدى:

«ئىتتىپاقداش دۆلەتلەر ئۆزلىرىنىڭ تەدبىر بەلگىلىشىگە بىزنى ھەر ئاماللار بىلەن قاتناشتۇرمايۋاتقان بولسىمۇ، بىزنىڭ ھازىرقى قوراللىق كۈچىمىز كىشىلەرنى بىزگە مۇناسىۋەتلىك ھەرقانداق قارارنى بىزنىڭ رۇخسىتىمىزسىز ماقۇللانماستىن بولمايدىغانلىقىغا تولۇق ئىشەندۈردى.»

ئىتالىيە ئوپىراتسىيىسىدە دې گول 120 مىڭ كىشىلىك يىراققا يۈرۈش قىلغۇچى ئۈچ دىۋىزىيىنى جەڭگە قاتناشتۇردى. بۇ قوشۇن باتۇرلۇق بىلەن جەڭ قىلىپ، ھۇجۇم قىلغان يېرىنى جەزمەن ئېلىپ، رىمنى ئازاد قىلىش جېڭىدە مۇھىم تۆھپە قوشتى. 1944 - يىلى 4 - ئىيۇن دې گولنىڭ ئاۋانگارت قىسمى رىمغا كىردى. 5 - ئىيۇن ئەنگلىيە، ئامېرىكا ۋە فرانسىيە ئۈچ دۆلەت ئارمىيىسى ئىتالىيىنىڭ پايتەختىنى ئالدى. دې گول بۇ خۇش خەۋەرنى ئاڭلىغاندىن كېيىن دەرھال پۈتۈن قوشۇندىكى كوماندىرلارغا تەبرىك تېلېگراممىسى ئەۋەتتى: «رىمدىكى زور غەلىبىدە فرانسىيە ئارمىيىسى غايەت زور تىرىشچانلىق كۆرسەتتى. شۇنداق بولۇشى كېرەك! سىلەر ياخشى قىلدىڭلار! گېنېرال جۇئىن! سىز ۋە سىزنىڭ باشچىلىقىڭىزدىكى ئارمىيە ۋەتەننىڭ ئۈمىدىنى پۈتۈنلەي ئاقلدى!» دېدى.

1944 - يىلى 18 - ئىيۇن فرانسىيە قوشۇنى كورسكا ئارىلىنى ئازاد قىلغاندىن كېيىن يەنە ئېلىيا ئارىلىنى قايتۇرۇۋېلىپ، دۈشمەننىڭ 2300 ئادىمىنى ئەسەرگە ئالدى، ھەرخىل زەمبىرەكتىن 60 نى ۋە باشقا نۇرغۇن ماددىي ئەشياىنى غەنىمەت ئالدى. ئېلىيا ئارىلىنىڭ ئازاد بولۇشى ئىتتىپاقداش ئارمىيىنىڭ فرانسىيىنىڭ جەنۇبىدا قۇرۇقلۇققا چىقىشى ئۈچۈن ئىنتايىن پايدىلىق شارائىت ھازىرلاپ بەردى.

جەنۇبىي ئاتلانتىك ئوكياندا فرانسىيە ئارمىيىسىمۇ غايەت زور جەڭ نەتىجىسىنى قولغا كەلتۈردى. 1944 - يىلى 1 - مارت پورا دېڭىزىدا فرانسىيە كرېسىپرى دۈشمەننىڭ بەش پاراخوتىنى چۆكتۈرۈۋەتتى، 19 - مارت مورېلىيە دېڭىزىدا يەنە دۈشمەننىڭ

بەش پاراخوتىنى چۆكتۈرۈۋەتتى. ئىيۇندا ئادىرياتىك دېڭىزىدا فرانسىيىنىڭ يېنىك كرىسپېرى بىر قېتىمىدىلا دۈشمەننىڭ تۆت پاراخوتىنى چۆكتۈرۈۋەتتى، شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا ئەنگىلىيە بوغۇزى ۋە نورماندىيىدىكى كەڭ دېڭىز تەۋەلىكىدە قاتنىغان ئىتتىپاقداش ئارمىيىسىنىڭ يېنىك - ئېغىر قوراللارغا بارلىق قىسىملىرىنى فرانسىيە پاراخوتلىرى مۇھاپىزەت قىلىپ ماڭدى. ئۇرۇش تەرەققىياتىغا ئەگىشىپ فرانسىيىنىڭ دۆلەت ئىچىدىكى مۇنتىزىم ئارمىيىسى كەڭ كۆلەمدە تەرەققىي قىلدى. پارتىزان ئەترەتلىرى دۈشمەنگە تۆشمۈتۈشتىن زەربە بېرىپ، دۈشمەننىڭ ئامبارلىرى ۋە ھەربىي ئەسلىھەلىرىنى بۇزۇپ تاشلىدى. يېزىلاردىن شەھەرلەرگىچە، تاغلاردىن تۈزلەڭلىكلەرگىچە ھەممە يەردە قىساس يالقۇنى لاۋۇلدى.

دې گولنىڭ قايتا - قايتا تەلەپ قىلىشى ئارقىسىدا ئامېرىكا - ئەنگىلىيە باشچىلىقىدىكى ئىتتىپاقداش ئارمىيە ئىنچىكىلەپ مەسلىھەتلىشىپ، ئاخىر ياۋروپادا قۇرۇقلۇققا چىقىپ، ياۋروپادا 2 - فرونتىنى ئاچماقچى بولدى.

قۇرۇقلۇققا چىقىش ھارپىسىدا دې گول ئەنگىلىيە باش ۋەزىرىنىڭ خۇسۇسىي ئايروپىلانى بىلەن ئالجىردىن لوندونغا كېلىپ، ئەنگىلىيە باش ۋەزىرى چېرچىل، ئىتتىپاقداش ئارمىيىنىڭ باش قوماندانى ئېزىنخاۋېر بىلەن بىرلىكتە قۇرۇقلۇققا چىقىش پىلانى ۋە تەييارلىق ئەھۋالىنى مۇزاكىرە قىلدى. لېكىن، ۋاقىتنى ئورۇنلاشتۇرۇشتا ئېزىنخاۋېر سەل ئىككىلىنىپ قالدى، قۇرۇقلۇققا چىقىش 3 - ئىيۇندىن 7 - ئىيۇنغىچە بولغان ئارىلىقتا باشلانماقچى ئىدى. بۇ مەزگىل ئۆتۈپ كەتسەلا دېڭىز سۈيىنىڭ كۆتۈرۈلۈشى ۋە پەسىيىشى شۇنىڭدەك ئاي نۇرى تۈپەيلىدىن قۇرۇقلۇققا چىقىش ئوپېراتسىيىسى بىر ئايچە كەينىگە سۈرۈلۈپ كېتەتتى. بۇ بىرنەچچە كۈن ھاۋا بۇزۇلىدىغان ۋاقىت بولۇپ، دېڭىز دولقۇنى كۈچىيىپ كەتكەندە كېمە ۋە قۇرۇقلۇققا چىققۇچى كاتېرلارغا ئىشەنچ قىلغىلى

بولمايتتى. لېكىن، كېچىكتۈرۈلسە، يەنە بىر ئاي كۈتۈشكە توغرا كېلەتتى.

دې گول، مېنىڭ پىكرىم قەتئىي كېچىكتۈرمەسلىك، دەپ ئېنىق بىلدۈردى. ئۇ ھاۋا رايىنىڭ خەۋپ - خەتىرى بىرنەچچە ھەپتە كېچىكتۈرۈشنىڭ خەۋپ - خەتىرىدەك چوڭ ئەمەس، ۋاقىتنى كېچىكتۈرۈۋەرسەك ئارمىيىدە چېچىلاڭغۇلۇق تۇغۇلىدۇ، ھەربىي مەخپىيەتلىكنىڭ ئاشكارىلىنىپ قېلىش خەۋپىمۇ چوڭىيىپ كېتىدۇ، دەپ قارايتتى.

قۇرۇقلۇققا چىقىشتىن بىرنەچچە سائەت بۇرۇن دې گول بىلەن ئىتتىپاقداش ئارمىيە سۈلھىگە كەلدى، يەنى رادىئو ئارقىلىق كۆپلەپ مەخپىي بەلگە بېرىلىپ، فرانسىيە قارشىلىق كۆرسىتىش ھەرىكىتىنىڭ ھەرىكەتنى باشلىشىغا بۇيرۇق چۈشۈرۈلىدىغان بولدى. بىرىنچى، دۈشمەننى ئىمكانىيەتنىڭ بارىچە ئېزىقتۇرۇپ، قۇرۇقلۇققا چىقىشنىڭ ئېنىق ئورنىنى بىلەلمەيدىغان قىلىۋېتىش؛ ئىككىنچى، دۈشمەن ئارمىيىسىنى بىر زەربە بىلەنلا مەغلۇپ قىلىشقا ئەڭ زور دەرىجىدە تىرىشىپ، ئۇلارنى تېزدىن يىغىلالمايدىغان قىلىۋېتىش؛ ئۈچىنچى، دۈشمەن ئارمىيىسىنى پارچىلاپ، فرانسىيە تۇپرىقىدا ئارام تاپالمايدىغان قىلىۋېتىش.

بۇيرۇق چۈشۈرۈلۈپ بىر سائەتتىن كېيىن، ئەنگىلىيە رادىئو شىركىتى دىكتورىنىڭ غەلىتە ۋە سىرلىق ئاھاڭدا ھەرىكەت شوئارىنى ئالدىرىماي تەكرارلاۋاتقانلىقى ئاڭلاندى. ئۇ سۆزنىڭ ھەر بىر بوغۇمىنى تەكرارلاپ ئوقۇيتتى: «سەكسەنپۈت سۈت ئەمگۈچى ھايۋان ! ... تىمساھ ئۇسساپ كەتتى ! ... دوختۇر بارلىق كېسەللەرنى دەپنە قىلىدۇ ! فرورانىڭ بويىنى قىزىل ! ... سۆيۈملۈكۈم، سىز بىلەن ئاۋىنئوداندا ئىككى قېتىم كۆرۈشسەم دەيمەن ... ياكى مېلىبونىغا موھتاج ! ... ئەمدى دەرەخنى ئىرغىتىپ نەشپۈت تەرسىڭىز بولىدۇ ! ... پېپىئاندا پەمىدۇر پىشتى، ئۈزسەك بولىدۇ ! فرانسىيىنىڭ جەنۇبىدا سۆگەتگۈلى قىپقىزىل

پورەكلەپ ئېچىلىپتۇ!» بۇ ئاڭلىتىش بىر سائەت داۋاملاشتى. بۇ خىل ئاڭلىتىش تولا تەكرارلىنىپ قۇلاق كۆنۈپ قالغاچقا، نېمىس ئارمىيىسى ھېچقانداق ئالاھىدە ئىنكاس قايتۇرمىدى، يەنە كېلىپ نېمىس ئارمىيىسىنىڭ ھاۋا رايىدىن بېرىلگەن مەلۇماتىدا ئاي فازىسى بىلەن دېڭىز دولقۇنى ئىتتىپاقداش ئارمىيىنىڭ قۇرۇقلۇققا چىقىشىغا پايدىلىق بولسىمۇ، لېكىن ھاۋا ئوسال بولغاچقا ئىتتىپاقداش ئارمىيە ئىككى ھەپتە ئىچىدە ئالدى بىلەن بىرلەشمە ھۇجۇم قوزغىيالمىدۇ، دېيىلگەندى. قۇرۇقلۇققا چىقىش ھارپىسىدا پۈتكۈل نېمىس ئارمىيىسىنىڭ ئالىي قوماندانلىق شتابى: ئىتتىپاقداش ئارمىيىنىڭ مۇددىئاسى قانداق بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، ھاۋا بەك ئوسال بولغاچقا، ئىيۇننىڭ بىرىنچى ھەپتىسىدە ئۇلار ھۇجۇم قوزغىيالمىدۇ، دەپ ھۆكۈم چىقىرىپ، ھوشيارلىقنى بوشاشتۇرۇپ قويدى. لېكىن، بۇ چاغدا ئىتتىپاقداش ئارمىيىنىڭ ھاۋادىن توشۇلغان بىرىنچى تۈركۈم قوشۇنى نورماندىيەدە قۇرۇقلۇققا چىقىشقا باشلاپ، دەسلەپكى ھۇجۇم ۋەزىپىسىنى ئۈستىگە ئالغان دېڭىز ئارمىيە قىسىملىرى سېپىنا قولتۇقىغا كىرگەندى.

دۇنيا تارىخىدىكى ئەڭ زور بىر قېتىملىق سۇ ھەم قۇرۇقلۇق ئۇرۇشى 1944 - يىلى 6 - ئىيۇن ئاخىر باشلاندى. يېرىم كېچىدىن بۇرۇن فرانسىيىنىڭ ھەرقايسى جايلىرىدىكى قارشىلىق كۆرسىتىش تەشكىلاتلىرىنىڭ ئەزالىرى ھەرىكەتنى باشلىۋەتتى. ئۇلار گۇرۇپپىلارغا بۆلۈنۈپ ھەرىكەت قىلغان بولۇپ، ئاساسلىق ۋەزىپە دۈشمەننىڭ خەۋەرلىشىش ئىشلىرىغا بۇزغۇنچىلىق قىلىشتىن ئىبارەت ئىدى. ئۇلار دۈشمەننىڭ خەۋەرلىشىش تېلېفون سىملىرىنى ئۈزۈپ تاشلىدى، تۈن نىسپىدىن كېيىن فرانسىيەدە تۇرۇشلۇق نېمىس ئارمىيىسىنىڭ ئاچقۇچلۇق بازىلىرى خەۋەرلىشىشتە ئېغىر توسالغۇغا ئۇچراپ، نېمىس ئارمىيىسىنىڭ قوماندانلىق سىستېمىسى ئېغىر دەرىجىدە قالايمىقانلىشىپ كەتتى. ئەنگلىيە تەرەپتە ئالدى بىلەن

ئىتتىپاقداش ئارمىيىنىڭ ترانسپورت ئايروپىلانلىرى، پىلانېرلىرى ئۇچۇپ پاراشوتچىلارنى نورماندىيە دېڭىز قىرغىقىنىڭ ئارقىسىدىكى مۇھىم جايلارغا تاشلىدى، تاڭ ئالدىدا ئەنگلىيىنىڭ مىڭدەك ئايروپىلانى ئالدىن بەلگىلەنگەن دۈشمەن ئىستېھكاملىرىنى كەڭ كۆلەمدە بومباردىمان قىلدى.

شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا ھۇجۇمچى قىسىمنىڭ ترانسپورت كېمىلىرى دېڭىز قىرغىقىدىن 10 مىلچە ئىچكىرىگە ھەيدەپ كىرىلدى، ئاندىن چوڭ تىپتىكى قۇرۇقلۇققا چىقىش كاتېرىغا ياكى كىچىك تىپتىكى ھۇجۇمچى كاتېرىغا ئۆزگەرتىلىپ ئالغا ئىلگىرىلىدى، تەخمىنەن ئەتىگەن سائەت 6دىن ئاشقاندا ئاۋانگارت قىسىم قۇرۇقلۇققا مۇۋەپپەقىيەتلىك چىقىپ، خېلى مۇستەھكەم كىچىك ئىستېھكاملىرىنى قۇرۇۋالدى. سەھەردە فرانسىيە دېڭىز قىرغىقىدىن خەۋەر كېلىپ، ھۇجۇم قىلغۇچى قىسىمنىڭ دۈشمەننىڭ توسۇپ زەربە بېرىشىگە ئۇچرىماي دېگۈدەكلا ئەنگلىيە بوغۇزىدىن ئۆتكەنلىكى، دېڭىزدىن ۋە ھاۋادىن توشۇلغان قىسىملارنىڭ ھەممىسى قۇرۇقلۇققا چىقىپ ئىستېھكاملىرىنى مۇستەھكەملەۋاتقانلىقى ئىسپاتلاندى.

6 - ئىيۇن چۈشتىن بۇرۇن سائەت 9دىن 17 مىنۇت ئۆتكەندە، ئىتتىپاقداش ئارمىيىنىڭ ئالىي قوماندانلىق شتابى ھۇجۇم خەۋىرىنى ئېلان قىلدى. ئېلاندا: «قۇدرەتلىك ھاۋا ئارمىيىسىنىڭ ماسلىشىشى ئارقىسىدا ئىتتىپاقداش ئارمىيىنىڭ دېڭىزدىن توشۇلغان قىسىملىرى بۈگۈن ئەتىگەندە فرانسىيىنىڭ شىمالىي تەرىپىدىكى دېڭىز بويىدا قۇرۇقلۇققا چىقتى» دېيىلگەنىدى. گىتلىر جېنىنىڭ بارىچە ماختىغان «ئاتلانتىك ئوكيان تېمى» بۆسۈلۈپ، غەربىي سەپتىكى نېمىس ئارمىيىسىنى تارمار قىلىشقا ئاساس سېلىندى.

قۇرۇقلۇققا چىققان كۈننىڭ ئەتىسى، يەنى 7 - ئىيۇن تاڭ سۈزۈلگەندە ئەنگلىيە مارشالى مونتگومېر نورماندىيەدە جەڭ قىلىۋاتقان ئىتتىپاقداش ئارمىيە قىسىملىرىغا «ھەممىگە قادىر

خۇدا كۈرەش قىلماقتا» دېگەن نام بىلەن ھەرىكەت بۇيرۇقى چۈشۈرگەندىن كېيىن، فرانسىيىنىڭ دېڭىز قىرغىقىغا يېتىپ كېلىپ قوماندانلىق شتابى قۇردى. ئىتتىپاقداش ئارمىيە نورماندىيىدە قۇرۇقلۇققا چىققاندىن كېيىن توسقۇنسىز ئىلگىرىلىدى، نېمىس ئارمىيىسى بولسا ئارقا - ئارقىدىن مەغلۇپ بولۇپ چېكىندى.

گېنېرال دې گول لوندونغا يېڭىۋاشتىن قايتىپ كەلگەندىن كېيىن، ئىتتىپاقداش دۆلەتلەرنىڭ رەھبەرلىرى بىلەن ئۇچراشقاچ، فرانسىيىنىڭ ئىچكى جايلىرىدىكى ئارمىيە ۋە مۇنتىزىم ئارمىيىنىڭ ئىتتىپاقداش ئارمىيە بىلەن ھەمكارلىشىپ جەڭ قىلىشىغا پائال تەييارلىق كۆردى ۋە قوماندانلىق قىلدى. ئۇ جەڭگىۋار فرانسىيىنىڭ فلوتلىرى، ئايروپىلانلىرى، پاراشوتچىلىرى، زەربىدار ئەترەتلىرى ۋە يول باشلىغۇچىلىرىنىڭ ئىتتىپاقداش ئارمىيە بىلەن بىللە نېرىقى قىرغاققا غەلىبىلىك يېتىپ كەلگەنلىكىنى ئاڭلاپ قاتتىق ھاياجلاندى. ئۇ مۇشۇ كۈننى ئۇزاقتىن بۇيان ئارزۇ قىلىپ كېلىۋاتقاندى. 14 - ئىيۇن گېنېرال دې گول «كۈرەش» ناملىق قوغلىغۇچى پاراخوتقا ئولتۇرۇپ فرانسىيە تۇپرىقىغا قايتا قەدەم قويدى. ئۇ قىرغاققا چىقىشى بىلەنلا فرانسىيە خەلقى ۋە قوراللىق خادىملارنىڭ قىزغىن قارشى ئېلىشىغا ئېرىشتى. دې گول بىيول شەھىرىگە كىرىپ كۆچىدىن پىيادە ئۆتكەندە ئاھالىلەر باشتا ھەيران قېلىپ، ئارقىدىنلا قىزغىن ئالقىش سادالىرىنى ياڭراتتى، بەزىلەر ياش تۆكۈپ يىغلاشتى. ئۇلار دې گولغا تۆت يىلدىن بۇيانقى ئازابلىق تۇرمۇشى ۋە فاشىست باندىتلىرىنىڭ بۇ يەردە ئۆتكۈزگەن جىنايەتلىرى ئۈستىدىن شىكايەت قىلىشتى. شۇ جاينىڭ يەرلىك ئەمەلدارى ئاممىغا: «شان - شەرەپ ۋە تەنگە مەنسۇپ! گېنېراللىرىمىز دې گول قايتىپ كەلدى!» دېدى. قىزغىن ئالقىش سادالىرى ئىچىدە دې گول ئۆز خەلقىگە: «دۈشمەن ھامان دۈشمەن، بىزنىڭ ۋەزىپىمىز ئۇلارنى مەغلۇپ قىلىش، فرانسىيە

چوقۇم غەلبە قىلىدۇ. راست گەپنى قىلغاندا، مىللىي ئىنقىلاب دېگەن مانا شۇ ئەمەسمۇ؟» دېدى.

دې گول يىغىلىشتا خەلقنى پائال ھەرىكەتكە كېلىپ، ئىتتىپاقداش ئارمىيىنىڭ جەڭ قىلىشىغا ياردەم بېرىشكە، فرانسىيىنىڭ ئىچكى جايلىرىدىكى ئارمىيىنىڭ ۋە مۇنتىزىم ئارمىيىنىڭ جەڭ قىلىشىغا پائال ياردەم بېرىشكە، ئۆز ۋەتىنىنى ئازاد قىلىش ئۈچۈن تۆھپە قوشۇشقا چاقىردى. ئۇ مۇنداق دېدى: «بىز فرانسىيىلىكلەر 6 - ئىيۇننى مەڭگۈ ئەستە ساقلىشىمىز كېرەك، بۇ كۈن ئۇلۇغ ئازادلىق ئۇرۇشىنىڭ تۇنجى كۈنى. شۇ كۈندىن باشلاپ بىز فرانسىيە تۈپرىقىدا قايتۇرما ھۇجۇم باشلىدۇق؛ مۇشۇ كۈندىن باشلاپ بىز غەلبىگە ئېرىشىمىز، دۆلىتىمىز ۋە مىللىتىمىز فاشىستلارنىڭ تۆمۈر تاپىنى ئاستىدىن ئازاد بولىدۇ!» ئاخىرىدا ئۇ ئاتاقلىق شائىر بايروننىڭ «دون - رۇون» ناملىق شېئىرىدىكى بىرنەچچە مىسراىنى ئوقۇپ بەردى.

1943 - يىلى نوپابىردىلا دې گول فرانسىيىنىڭ ئىچى - سىرتىدىكى ۋەتەنپەرۋەر كۈچلەرنى ئوبدان ئويۇشتۇرۇش ئۈچۈن، ئالجىرىدىكى ۋاقىتدا «فرانسىيە ھەرىكەت كومىتېتى» قۇرۇپ، ئۆزى رەئىس بولغانىدى. 1944 - يىلىنىڭ بېشىغا كەلگەندە فرانسىيىنىڭ ئىچىدىكى يەر ئاستى قارشىلىق كۆرسىتىش ھەرىكىتىنىڭ بارلىق قوراللىق كۈچلىرى ۋە قوراللانمىغان ھەربىي تەشكىلاتلار «فرانسىيە ئىچكى ئارمىيىسى» رەھبەرلىكىدە بىرلىككە كەلگەنىدى. بۇ قوشۇنغا بولغان رەھبەرلىكنى كۈچەيتىپ، تاجاۋۇزچىلىققا قارشى تۇرۇش كۈچلىرىنىڭ ھەرقايسى قوراللىق گۇرۇپپىلىرى ئوتتۇرىسىدىكى ئۆزئارا ئالاقە قىلماسلىق، بەزىدە ئۆزئارا زىتلىشىپ قېلىشتەك قالايمىقان ۋەزىيەتنى ئوڭشاش ئۈچۈن گېنېرال كونش باش قوماندانلىققا تەيىنلەندى. ئەنگلىيىدە تۇرۇۋاتقان بارلىق فرانسىيە ئارمىيىسى ھەمدە ئىتتىپاقداش ئارمىيىنىڭ

قۇرۇقلۇققا چىققۇچى قوشۇنلىرىغا ماسلىشىپ جەڭ قىلالايدىغان فرانسىيە ئىچكى ئارمىيە قىسىملىرى ئۇنىڭ باشقۇرۇشىغا ئۆتتى. دې گولنىڭ «فرانسىيىنى ئازاد قىلىش» چاقىرىقى ئېلان قىلىنغاندىن كېيىن، ئىچكى ئارمىيە ناھايىتى تېز ھەرىكەتكە كەلدى.

ئېزىنخاۋېر فرانسىيە ئىچكى ئارمىيىسىنىڭ ئىتتىپاقداش ئارمىيىگە ماسلىشىپ جەڭ قىلىش جەھەتتە قوشقان تۆھپىسى 15 مۇنتىزىم دېۋىزىيىنىڭ قوشقان تۆھپىسىگە باراۋەر كېلىدۇ، دەپ مۆلچەرلىگەنىدى. ئىچكى ئارمىيىنىڭ جەڭگىۋار ئىش ئىزلىرى فرانسىيىدە ئىنتايىن زور ئىنكاس قوزغاپ، فرانسىيە خەلقىنىڭ كۈرەش قىلىشىغا كۈچلۈك ئىلھام بەردى. ئىيۇلنىڭ ئوتتۇرىلىرىغا كەلگەندە، مەملىكەت بويىچە 40 ئۆلكىدە قوزغىلاڭچى قوشۇن بارلىققا كەلدى. نۇرغۇن جايلارنىڭ كۆپ قىسمى پارتىزان ئەترەتلىرىنىڭ قولىغا ئۆتتى، يېڭى ئازاد ھاكىمىيەت بۇ بارلىققا كەلدى. كىشىلەرنىڭ مەيدىسىگە، تاملارغا، ئاممىۋى خاتىرە بۇيۇملىرىنىڭ بايرىقىغا لوررائىن كرېست بەلگىسى ئېسىلدى.

ئاۋغۇستنىڭ ئوتتۇرىلىرىدا ئىتتىپاقداش ئارمىيە پارىژغا قېستاپ كېلىپ مۇھاسىرە ھاسىل قىلدى، فرانسىيىنىڭ پايتەختى ئازاد بولىدىغان كۈنلەر ساناقلىققا قالغانىدى. 20 - ئاۋغۇست دې گول پارىژنى ئازاد قىلىش ئۇرۇشىغا قاتنىشىش ئالدىدا تۇرغان ئوفىتسېر - ئەسكەرلەرگە مۇنداق دېدى: «بىز چىققان مۇشەققەتلىك تاغ چوققىسى بىزنىڭ تارىخىمىزدىكى ئەڭ زور سىناق، لېكىن بىزنىڭ قانداق چوڭقۇر ھاڭدىن تىرىشىپ چىققانلىقىمىز، شۇنداقلا قانداق چوققىغا ئۆرلەيدىغانلىقىمىز ئۆزىمىزگە ئايان.»

تۆت يىلدىن كۆپرەك ۋاقىتتىن بۇيان پارىژ ئىزچىل نۇردە كىشىلەرنى يىرگەندۈرىدىغان ناتىسىستلار گېرمانىيىسى ئىشغالىيەتچى ئارمىيىسىنىڭ ھۆكۈمرانلىق مەركىزى بولۇپ

كەلگەندى. بۇ مۇرەككەپ ۋەزىيەتتە پارىژ كىشىلەر كۆڭۈل بۆلىدىغان مۇھىم نۇقتا بولۇپ قالدى. ھەربىي قوماندانلارنىڭ پىلانلىرى، ھۆكۈمەت پىلانى، ئاممىنىڭ ئارزۇسى ھەمدە قارا نىيەتلەرنىڭ سۈيىقەستى پۈتۈنلەي پارىژغا مۇجەسسەملەنگەندى. دې گول ئىنتايىن يىراقنى كۆرەرلىك بىلەن مۇنداق دەپ كۆرسەتكەندى: «مەملىكەتنىڭ ئىچى - سىرتىدا مەيلى قايسى مەيداندا تۇرۇشىدىن قەتئىينەزەر، مۇشۇنداق ئەھۋالنىڭ بارلىققا كېلىشىگە توسقۇنلۇق قىلماقچى بولغان ياكى ھېچبولمىغاندا بۇ ئەھۋالنىڭ بۇنداق مۇكەممەل بولۇشىنى خالىمىغان كىشىلەر ئازادلىقنىڭ ئەڭ ئاخىرقى پەيتلىرىدىن تۈرلۈك ئاماللار بىلەن پايدىلىنىپ، كىشىنى قىيىن ئەھۋالغا قالدۇرىدىغان ۋەزىيەت پەيدا قىلماقچى بولۇۋاتىدۇ. ناۋادا قولىدىن كەلسە، بىزنى ئاغدۇرۇۋەتمەكچىمۇ بولۇۋاتىدۇ. لېكىن، مىللىتىمىز ئۆز يولىنى تالىۋالدى، ئاممىنىڭ ئاڭلىقلىقى بۇ سۈيىقەستلەرنى بىتچىت قىلىپ تاشلايدۇ.»

مۇشۇنداق پەيتتە سەكرەپ چىققان ئادەم سېسىق نامى پۇر كەتكەن پىئېرلاۋال ئىدى. 1940 - يىلى ئۇ گىتلىېرغا تەسلىم بولۇپ، ئىلگىرى - كېيىن ۋىشى ھۆكۈمىتىدە دىپلوماتىيە مىنىستىرى ۋە باش مىنىستىر بولغان. ئۇ گېرمانىيىلىكلەرنىڭ قوللىشى ئارقىسىدا «مىللىي پارلامېنت يىغىنى چاقىرىپ، ئاتالمىش بىرلەشمە ھۆكۈمەت قۇرماقچى بولغان، ئاندىن ئۇنى قانۇنلۇق ھۆكۈمەت قىلىپ، ئىتتىپاقداش دۆلەتلەر بىلەن دې گولنىڭ پايتەختكە كىرىشىنى قارشى ئالماقچى بولدى. مۇشۇنداق قىلغاندا ئۇ دې گولدىن بۇرۇن ھۆكۈمەت تەشكىللەپ، خەلق ئىچىدە ئاۋام رېئاللىقنى قوبۇل قىلىپ، دې گولنىڭ ھەربىي ھۆكۈمىتىگە قارشى تۇردى، دېگەن پاكىتىنى پەيدا قىلاتتى.

دې گول باشچىلىقىدىكى تاجاۋۇزچىلارغا قارشى زاتلار بۇ سۈيىقەستكە قەتئىي قارشى تۇرۇپ، سۈيىقەستنى پاش قىلدى.

14 - ئىيۇلدا پارىژ شەھەر ئەتراپىدىكى كىشىلەر داغدۇغىلىق

نامايىش ئۆتكۈزدى، كىشىلەر تۇشمۇتۇشقا ئۈچ رەڭلىك بايراقنى قاداپ، «مارسىل مارشى» نى ياڭراق ئاۋاز بىلەن ئېيتىپ، «ياخشۇن دې گول!» دەپ ئۈنلۈك توۋلىدى. 10 - ئاۋغۇستتا تۆمۈر يول ئىشچىلىرى ئىش تاشلىدى. 15 - ئاۋغۇستتا ساقچىلار ئىش تاشلىدى، 18 - ئاۋغۇستتا پوچتا - تېلېگراف خادىملىرى ئىش تاشلىدى، پارىژلىقلارنىڭ قەلبى دې گولغا تەلپۈنەتتى، كىشىلەر ئازادلىققا تەشنا ئىدى.

پۈتۈن مەملىكەتنىڭ ئازاد بولۇشىنى كۈتۈۋېلىش ئۈچۈن دې گول گېنېرال كوشېرنى «فرانسىيە ئىچكى ئارمىيىسى» جەنۇبىي ئۇرۇش رايونىنىڭ قوماندانلىقىغا تەيىنلىدى، فرانسىيە 1 - گۇرۇپپىۋوي ئارمىيىسىدە ئالاقە ئورنى تەسىس قىلىندى، فرانسىيە ۋاقىتلىق ھۆكۈمىتى دۆلەت مۇداپىئە مىنىستىرلىقىدىمۇ فرانسىيە ئىچكى ئارمىيە ئىدارىسى تەسىس قىلىنىپ، بۇ قىسىمنىڭ يۆتكىلىش ۋە قوماندانلىق ئىشلىرىغا مەسئۇل قىلىندى. گېنېرال دې گول: «فرانسىيىنىڭ پايتەختىنى فرانسىيىنىڭ ئۆز ئارمىيىسى ئازاد قىلىشى كېرەك!» دەپ قايتا - قايتا تەكىتلىدى. گېنېرال دې گولنىڭ تەلپى بىلەن گېنېرال لې كلاير باشچىلىقىدىكى فرانسىيە 2 - برونېۋىك دىۋىزىيىسى پارىژغا ئۇچقاندەك يۈرۈش قىلدى.

گېنېرال لې كلاير پارىژنىڭ ئەھۋالىنى كۆزدىن كەچۈرگەندىن كېيىن، دادىل ھەرىكەت قوللىنىشنى قارار قىلىپ، ئاۋۋال 1 - تۈركۈمدىكى بىرنەچچە جەڭگىۋار قىسىمنى ئەۋەتتى، جەڭگىۋار قىسىملار 24 - ئاۋغۇستتا رامبۇئىللىپتتىن يولغا چىقىپ، نېمىس ئارمىيىسىدىن ئەگىپ ئۆتۈپ پارىژغا ئىلگىرىلىدى. شۇ كۈنى كەچ سائەت 9 دىن ئاشقاندا ئالدىن يۈرگۈچى تانكا قىسمى شەھەرلىك ھۆكۈمەت ئالدىدىكى مەيدانغا كىردى، ئەتىسى لې كلاير پارىژغا يېتىپ كېلىپ گېرمانىيە قوماندانى بىلەن گېرمانىيىنىڭ پارىژدا تۇرۇشلۇق قوشۇنىنىڭ تەسلىم كېلىشىمنى ئىمزالاپ، پارىژنى رەسمىي ئۆتكۈزۈۋالدى.

24 - ئاۋغۇست گېنېرال دې گول سىنا ئۆلكىسىنىڭ باشلىقىنىڭ ئىشخانىسىغا كەلدى. ئۇ يەردە ئۇ قارشىلىق كۆرسىتىش ھەرىكىتى ئەمەلدارلىرىنىڭ قىزغىن ئالقىشىغا ئېرىشتى. كىشىلەر: «قاراڭ، گېنېرال، مەملىكەتلىك قارشىلىق كۆرسىتىش ھەرىكىتى كومىتېتى ۋە پارىژ ئازادلىق كومىتېتى سىزنىڭ ئەتراپىڭىزغا ئۇيۇشتى، سىزنىڭ بۇ يەرگە يىغىلغان خەلق ئاممىسى ئالدىدا جۇمھۇرىيەتنىڭ قۇرۇلغانلىقىنى تەنتەنە بىلەن جاكارلاپ بېرىشىڭىزنى سورايمىز» دېيىشتى. دې گول جاۋاب بېرىپ: «جۇمھۇرىيەت ئىزچىل مەۋجۇت بولۇپ كەلدى، ئەركىن فرانسىيە، جەڭگىۋار فرانسىيە ۋە فرانسىيە مىللىي ئازادلىق كومىتېتى بۇرۇنمۇ، ھازىرمۇ ئىناۋەتسىز ۋە قانۇنسىز ھۆكۈمەت، مەن جۇمھۇرىيەتنىڭ رەئىسى تۇرسام، نېمە ئۈچۈن يەنە جۇمھۇرىيەتنىڭ قۇرۇلغانلىقىنى جاكارلايمەن؟» دېدى. گېنېرال دېرېزە ئالدىغا كېلىپ مەيداندىكى سانجاق - سانجاق ئاممىغا قول پۇلاڭلىتىپ ئېھتىرام بىلدۈرۈپ: «ياخشىۋەن فرانسىيە جۇمھۇرىيىتى!» دەپ تۇۋلىدى.

پارىژنىڭ ئازاد بولغانلىقى توغرىسىدىكى خەۋەر ناھايىتى تېزلا پۈتۈن فرانسىيىگە ۋە پۈتۈن دۇنياغا تارقالدى، پۈتكۈل پارىژ شادلىق قاينىمىغا چۆمۈلدى. گېنېرال دې گول چۈشتىن كېيىن پارىژغا يېتىپ كېلىپ كونا قۇرۇقلۇق ئارمىيە مىنىستىرلىقىنىڭ ئورنىدا باش شتاب تەسىس قىلدى، كەچتە ئۇ قارشىلىق كۆرسىتىش ھەرىكىتىنىڭ بەزى ئاساسلىق رەھبەرلىرى ھەم گېنېرال لې كلایر ۋە گېنېرال جۇخاننىڭ ھەمراھلىقىدا ئەركىن فرانسىيىنىڭ رەھبىرى سۈپىتىدە شەھەرلىك ھۆكۈمەت ئالدىدىكى شاد - خۇراملىققا چۆمگەن ئامما ئالدىدا پەيدا بولدى.

1944 - يىلى 25 - ئاۋغۇست گېنېرال دې گول پارىژ شەھەرلىك ھۆكۈمەت سارىيىدا قارشىلىق كۆرسىتىش ھەرىكىتىگە قاتناشقان ھەربىي - مۈلكىي ئەمەلدارلارغا ۋە ھەر

ساھەدىكىلەرگە سۆز قىلىپ مۇنداق دېدى:

سىلەر نېمە ئۈچۈن ئۆز ۋەتىنىمىزدە، ئازادلىق ئۈچۈن قوزغالغان ۋە ئۆز قولىمىز بىلەن ئازاد قىلغان پارىژدا ھەممىمىزنى ھاياجانغا سېلىۋاتقان ئىچكى ھېسسىياتلارنى يوشۇرسىلەر؟ قەتئىي يوشۇرما سىلىقىمىز كېرەك، بىز بۇنداق چوڭقۇر ھەم مۇقەددەس ھاياجىنىمىزنى يوشۇرالمىمىز. بۇ بىزنىڭ بەختسىز ھاياتىمىزدا ئەزەلدىن بولۇپ باقمىغان دەققە! پارىژ! دۈشمەنلەر ئاياغ ئاستى قىلغان پارىژ! ۋەھشىيلەرنىڭ بۇزغۇنچىلىقىغا ئۇچرىغان پارىژ! ھەددى - ھېسابسىز كۈلپەنلەرنى تارتقان پارىژ! پارىژ ئاخىر ئازاد بولدى! پارىژ ئۆزىنى ئۆزى ئازاد قىلدى. پارىژ ئۆز خەلقى بىلەن فرانسىيە ئارمىيىسىنىڭ ھەمكارلىقىدا پۈتۈن فرانسىيە، كۈرەشچان فرانسىيە، بىردىنبىر فرانسىيە، ھەقىقىي فرانسىيە، مەڭگۈلۈك فرانسىيىنىڭ ياردىمىدە ۋە قوللىشى ئارقىسىدا ئازاد بولدى.

ئەلۋەتتە، پارىژنى بېسىۋالغان دۈشمەنلەر بىزنىڭ قولىمىزدا تەسلىم بولدى. فرانسىيە يەنە پارىژغا قايتىپ كەلدى، ئۇ يەنە ئۆز ئائىلىسىگە قايتىپ كەلدى. فرانسىيە پۈتۈنلەي زەخمىلەنگەن ھالدا پارىژغا قايتىپ كەلگەن بولسىمۇ، لېكىن ئۇ كەسكىن ۋە قەتئىي فرانسىيە پارىژغا قايتىپ كەلگەندە سانسىز ساۋاقلار ئۇنى سەگەكلەشتۈرگەن بولۇپ، ئۇ ئۆزىنىڭ مەجبۇرىيىتى ۋە ھوقۇقىنى ھەرقانداق ۋاقىتتىكىدىنمۇ روشەن كۆردى.

مەن ئاۋۋال ئۇنىڭ مەجبۇرىيىتىنى سۆزلەپ ئۆتەي، ھازىر بىز بارلىق مەجبۇرىيەتنى ئۇرۇش قىلىش مەجبۇرىيىتى دەپ يىغىنچاقلايمىز. دۈشمەن گەرچە لىڭشىپ قالغان بولسىمۇ، لېكىن ئۇنىڭ باش ئەگىكىنى يوق. ئۇلار يەنىلا بىزنىڭ زېمىنىمىزدا تۇرماقتا: بىز سۆيۈملۈك ۋە كىشىنى قايىل قىلىدىغان ئىتتىپاقداش ئارمىيە دۈشمەننى زېمىنىمىزدىن قوغلىۋېتەلەيدۇ دەپ قانائەتلەنسەك بولمايدۇ، ئۆتمۈشىمىز بىلەن

قانائەتلىنىپ قالماسلىقىمىز كېرەك. بىز غەلىبە قىلغۇچى سۈپىتىدە ئۇلارنى دۆلىتىنىڭ چېگراسىغا قوغلاپ بېرىشىمىز كېرەك. شۇڭا، فرانسىيىنىڭ ئاۋانگارت قىسىملىرى توپ - زەمبىرەكلەر بىلەن پارىژغا بېسىپ كىرەلەيدى، ئىتالىيىدە فرانسىيىنىڭ بۈيۈك ئارمىيىسى جەنۇبتا قۇرۇقلۇققا چىققاندىن كېيىن روننى دەرياسىغا تېزلىك بىلەن يۈرۈش قىلدى. باتۇر ۋە سۆيۈملۈك ئىچكى ئارمىيىمىز يېڭى تىپتىكى قوراللار بىلەن قوراللىنالىدى. بۇ نومۇسنى ئاقلاش ئۈچۈن، ئىنتىقام ۋە ھەقىقەت ئۈچۈن، بىز داۋاملىق كۈرەش قىلىشىمىز، تولۇق ۋە ئۈزۈل - كېسىل غەلىبە قىلغۇچى كۈرەشنى داۋاملاشتۇرۇشىمىز لازىم. مەيداندىكى قېرىنداشلار، ئۇنىڭدىن باشقا فرانسىيىدىكى بىزنىڭ گېپىمىزنى ئاڭلايدىغان كىشىلەر بۇ ئۇرۇشنىڭ مەجبۇرىيىتى پۈتۈن مەملىكەتنى بىرلىككە كەلتۈرۈشنى تەلەپ قىلىۋاتقانلىقىنى بىلىشى كېرەك.

نۆۋەتتىكى ئەھۋالدا دۆلەت ئۆزىنىڭ بىر پۈتۈنلۈكىنى بۇزۇشقا يول قويمايدۇ، دۆلەت غەلىبە ئۈچۈن، قايتا گۈللىنىش ئۈچۈن، قۇدرەت تېپىش ئۈچۈن ئۆز ئوغۇل - قىزلىرىنىڭ ئۆزى بىلەن بىللە تۇرۇشى زۆرۈرلۈكىنى چوڭقۇر چۈشىنىدۇ. دۆلەت ئۆز ئوغلانلىرىنى، بارلىق ئوغۇل - قىزلىرىنى (دۈشمەن قوينىغا ئۆزىنى ئاتقان بىرنەچچە رەزىل ۋەتەن خائىنلىرىدىن باشقا، بارلىق ئوغۇل - قىزلار دۆلەت قانۇنىنىڭ ئىززەت - ھۆرمىتىنى بىلىدۇ ياكى كەلگۈسىدە بىلىپ قالىدۇ) چۈشىنىدۇ. شۇنداق، فرانسىيىنىڭ بارلىق ئوغۇل - قىزلىرى قېرىنداشلارچە قول تۇتۇشۇپ فرانسىيىنىڭ نىشانىغا يۈرۈش قىلىشى كېرەك. ياشىسۇن فرانسىيە!

26 - ئاۋغۇست دې گول يەنە رەسمىي شەھەرگە كىرىش مۇراسىمى ئۆتكۈزدى، يول بويلىرى شادىمان ئامما بىلەن تولغانىدى. تۇشمۇتۇشتا بايراقلار جەۋلان قىلاتتى. ئورلىئان

دەرۋازىسىنىڭ ئالدى ئادەم دېڭىزىغا ئايلانغان بولۇپ، تەنتەنە ساداسى جاھاننى لەرزىگە سالاتتى. چۈشتىن كېيىن سائەت 3 تە دې گول زەپەر دەرۋازىسىغا كەلدى. ئۇ ئۆزىنىڭ بىخەتەرلىكىگە، رەسىم - قائىدە، ئۆرپ - ئادەتكە قارىماي زەپەر دەرۋازىسىدىن پىيادە بۇيۇمىمەريەم چېركاۋىغا قاراپ ماڭدى. ئۇ ئۇزۇن قوللىرىنى دەممۇدەم كۆتۈرۈپ، كۆزلىرىگە ياش ئالغان ھالدا قارشى ئېلىۋاتقان پارىژ خەلقىگە ھۆرمەت بىلدۈرەتتى، ئۇ ئاستا ھەم سالماق قەدەم تاشلاپ ئوتتۇرا ئەسىردىكى فرانسىيىنىڭ گوت ئۆسلۈبىدا سېلىنغان چېركاۋىغا قاراپ ماڭدى. ئۇنىڭ نەزىرىدە بۇ چېركاۋ فرانسىيە تارىخىنىڭ سىمۋولى ئىدى. لىۋورل كوچىسىدا دې گول ماشىنا بىلەن ئەڭ ئاخىرقى مۇساپىنى باستى، دې گول كېيىن بۇ ئىشنى ئەسلەپ مۇنداق دېگەنىدى: «ھەممە دېرىزىلەردە ئادەم، كىشىلەر ئارىسىدا نۇرغۇن بايراقلارمۇ لەپىلدەپ تۇراتتى، شوتا ۋە تۈۋرۈك ئۈستىلىرىگىمۇ ئادەملەر يامشىپ چىقىۋالغانىدى. كۆز بىلەن كۆرگىلى بولىدىغانلىكى جايدا قۇياش ئىللىق نۇر تۆكۈپ، جەۋلان قىلىۋاتقان دۆلەت بايرىقى ئاستىدا كىشىلەر غايەت زور دولقۇن ھاسىل قىلغانىدى.»

1944 - يىلى 29 - ئاۋغۇست دې گول پارىژ رادىئوسىدا پۈتۈن مەملىكەت خەلقىگە سۆز قىلدى. ئۇ مۇنداق دېدى:

فرانسىيە پارىژنى غەلىبىگە باشلىغان بارلىق كىشىلەرگە رەھمەت ئېيتىدۇ. بىز پارىژ خەلقىگە رەھمەت ئېيتىمىز، ئۇلار مەغلۇبىيەت ۋە تىز يۈكۈشنى ئەزەلدىن ئېتىراپ قىلغان ئەمەس. دۈشمەننى زەربە بىلەن چېكىندۈرۈش ئۈچۈن بۇ يەردە تاجاۋۇزچىلارغا ئۇزاق مۇددەت قارشىلىق كۆرسەتكەن باتۇر ئوغۇل - قىزلارغا رەھمەت، قورقۇنچلۇق ئەسەبىي دولقۇن ئۆتۈپ كەتتى، پۈتۈن مەملىكەت خەلقى غالىبىيەت ۋە ھۆرلۈك ھاۋاسىدىن خۇشال - خۇرام نەپەس ئالماقتا، ھەممە يەردە مىسلىسىز

ئىتتىپاقلىق ۋە بىرلىك نامايان بولماقتا. دۆلىتىمىز بۇنىڭدىن ئۈمىدكە تولدى ھەمدە غالىب دۆلەتكە ئايلىنىشقا تولۇق ئىشەنچ بارلىقىنى ھېس قىلدى. بىزنىڭ كەلگۈسىمىز باھاردەك گۈزەل، بىز دۇنيادىن قايتا غۇرۇن ئالالايمىز ھەم بۇرۇنقىدەك ئەڭ قۇدرەتلىك دۆلەتلەر قاتارىغا كىرىمىز.

ئۇرۇشنىڭ تەرەققىياتىغا ئەگىشىپ فرانسىيىنىڭ جەنۇبىي رايونلىرىمۇ ئارقا - ئارقىدىن ئازاد بولدى. 1944 - يىلى نوپابىرغا كەلگەندە گېرمانىيىلىكلەرنىڭ ئىشغالىيەتتىكى رايونلاردىن ئالساس ۋە لوررېنىلا قالدى. بۇ چاغدا پۈتۈن مەملىكەت مىسلىسىز ئىتتىپاقلىشىپ، ئامما تولۇپ تاشقان قىزغىنلىق بىلەن يېڭى ھاياتقا تەلپۈنمەكتە ئىدى، بۇنداق ۋەزىيەتتە گېنېرال دې گول ئالجىر ھۆكۈمىتىنى ئۆزگەرتىپ تەشكىللەپ، فرانسىيە قارشىلىق كۆرسىتىش ھەرىكىتى كومىتېتىنىڭ ئەزالىرىنى ھۆكۈمەتكە كىرگۈزدى، شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا قارشىلىق كۆرسىتىش ھەرىكىتى تەشكىلاتى مەملىكەت ئىچىدە قۇرغان بەزى ۋاقىتلىق ئاپپاراتلارنى ئەمەلدىن قالدۇرۇپ، ئەنگەنۇى دۆلەت ئاپپاراتىنى ئەسلىگە كەلتۈردى. دې گولنىڭ نوپۇزىنى پۈتۈن مەملىكەت خەلقى ئېتىراپ قىلدى. تاجاۋۇزچىلىققا قەتئىي قارشى تۇرۇش، ئومۇمىي خەلق قوزغىلاڭ كۆتۈرۈش فرانسىيىنى ئىتتىپاقداش دۆلەتلەر بىلەن تەڭ قاتاردا تۇرۇش ئىمكانىيىتىگە ئىگە قىلدى.

توققۇزىنچى باب فرانسىيىنى قايتا گۈللەندۈرۈش

پارىژنىڭ ئازاد بولۇشى دې گولغا غايەت زور شان - شەرەپ ۋە شادلىق بېغىشلىدى، لېكىن ئۇنىڭ كۆڭلىنى قاتتىق بىئارام قىلىۋاتقان بىر ئىشمۇ بار ئىدى، ئۇ بولسىمۇ ئامېرىكا، ئەنگلىيە ھۆكۈمىتى دې گول ھاكىمىيىتىنى ھازىرغا قەدەر ئېتىراپ قىلمايۋاتاتتى، بۇ ھال فرانسىيىنىڭ دىپلوماتىيە ئىشلىرىغا نۇرغۇن قىيىنچىلىق تۇغدۇردى. يەنە كېلىپ، بۇنىڭدا ئامېرىكىنىڭ پوزىتسىيىسى ئىنتايىن مۇھىم ئىدى. دې گول تېگىشلىك ئورنىغا ئېرىشىش ئۈچۈن ئامېرىكىنى يەنە بىر قېتىم زىيارەت قىلىش قارارىغا كەلدى.

زۇڭتۇڭ روزۋېلت قۇللۇقتىن تەلتۆكۈس ئازاد بولغان فرانسىيە خەلقىلا ئۆزلىرىگە مۇناسىپ ھۆكۈمەتنى ئادىل سايلاپ چىقالايدۇ، دەپ قارايتتى، ئۇ ھەربىي ھاكىمىيەت رەھبەرلىك قىلغان ھۆكۈمەت ئەمەس، بەلكى ھايات قالغان فرانسىيە مۈلكىي ئەمەلدارلىرى ۋە پارلامېنت ئەزالىرىدىن تەركىب تاپقان ھۆكۈمەت قۇرۇلۇشىنى ئۈمىد قىلاتتى. شۇڭا، ئۇ گېنېرال دې گولنى ھەرقانداق ئۇسۇل بىلەن قوللاشنى ئىزچىل رەت قىلىپ كەلگەنىدى.

دې گول ئەسلىدە 6 - ئىيۇندىن 8 - ئىيۇنغىچە ۋاشىنگتوننى زىيارەت قىلىشقا ماقۇل بولغانىدى، لېكىن روزۋېلتنىڭ پوزىتسىيىسى قاتتىق بولغاچقا، زىيارەتنى كېچىكتۈرۈشكە مەجبۇر بولدى. 9 - ئىيۇندىن 20 - ئىيۇنغىچە بولغان ئارىلىقتا بېلگىيە، لىۋكسەمبۇرگ، يۇگوسلاۋىيە، نورۋېگىيە، پولشا ۋە چېخ - سلوۋاكىيىلەرنىڭ قاچاق ھۆكۈمىتى

فرانسىيە جۇمھۇرىيىتىنىڭ ۋاقىتلىق ھۆكۈمىتىنى ئېتىراپ قىلدى. 1944 - يىلى 14 - ئىيۇن دې گول فرانسىيىنىڭ شىمالىي رايونلىرىنى كۆزدىن كەچۈرۈپ، خەلقنىڭ قىزغىن ئالقىشىغا ئېرىشتى. ئۇزاق ئۆتمەي ئۇ يەنە دۆلەت رەھبىرى سۈپىتىدە ئىتالىيە ۋە ۋاتىكاننى زىيارەت قىلدى. مانا بۇلار ئۇنىڭ ئورنىنى كۆرۈنەرلىك يۇقىرى كۆتۈردى.

1944 - يىلى 6 - ئىيۇل دې گول ۋاشىنگتونغا ئاخىر يېتىپ كەلدى. ئۇ ئايروودرومدا دۆلەت رەھبىرى سۈپىتىدە 21 پاي ھۆرمەت توپى بىلەن گەمەس، بەلكى يۇقىرى دەرىجىلىك ھەربىي رەھبەر قاتارىدا 17 پاي ھۆرمەت توپى بىلەن قارشى ئېلىندى. دې گول ۋاشىنگتونغا يېتىپ بارغاندىن باشلاپ روزۋېلت ھەر خىل سورۇنلاردا قىلغان سۆزىدە دې گولنى رەسمىي تەكلىپ قىلغان بولسىمۇ، لېكىن ئامېرىكىنىڭ ئۇنىڭغا تۇتقان مەيدانى ئۆزگەرمەيدىغانلىقىنى مەقسەتلىك ياكى مەقسەتسىز ئەسكەرتىپ تۇردى. دې گول ئامېرىكىنى زىيارەت قىلغان مەزگىلدە روزۋېلت ئىككى قېتىم ئايرىم كۆرۈشتى، ئۇلار فرانسىيە - ئامېرىكا مۇناسىۋىتى ۋە كەلگۈسى دۇنيانىڭ تەشكىللىنىش مەسىلىسى ھەققىدە ئىزدەندى.

كۆرۈشۈشتىن كېيىن روزۋېلت 11 - ئىيۇل ئاقسارايىدا مۇخبىرلارنى كۈتۈۋېلىش يىغىنى ئۆتكۈزۈپ، ئۆزىنىڭ يەنىلا بۇرۇنقى مەيداندا چىڭ تۇرىدىغانلىقىنى، فرانسىيە خەلقى ئۆز ھۆكۈمىتىنى سايلاپ چىققۇچە فرانسىيە مىللىي كومىتېتىنى خەلق ئىشلىرى ئورگىنى قاتارىدا كۆرۈشكە قوشۇلىدىغانلىقىنى بىلدۈردى. روزۋېلت مۇخبىرلارنىڭ سوئاللىرىغا جاۋاب بەرگەندە: «دې گول كومىتېتىنى فرانسىيە ۋاقىتلىق ھۆكۈمىتى دەپ قارمايدىغانلىقى»نى ئېنىق كۆرسەتتى. قىسقىسى، دې گول بۇ قېتىم ئامېرىكىغا قىلغان زىيارىتىدە ماھىيەتلىك نەتىجىگە ئېرىشەلمىدى، ھەر ئىككى تەرەپ بىر - بىرىگە زادىلا ئىشەنمەيتتى، ئۇلار بۇرۇنقى توقۇنۇشلارنى ئۇنتۇپ

كېتەلمىگەنىدى. خوشلاشقاندا زۇڭتۇڭ روزۇبىلت ئۆز قەلىمى بىلەن ئەسلەتمە يازغان سۈرەتنى دې گولغا ھەدىيە قىلدى، سۈرەتكە «دوستۇم گېنېرال دې گولغا تەقدىم» دەپ يېزىلغانىدى. 1944 - يىلى 25 - ئاۋغۇست دې گول پارىژغا قايتىپ كېلىپ، ئايرودرومدا داغدۇغىلىق كۈتۈۋېلىندى، بۇ ھال ئۇنىڭ ئىزچىل مەيدانى توغرا ئىكەنلىكىنى يەنە بىر قېتىم ئىسپاتلىدى. ئەتىسى روبېرت مۇرفى ئامېرىكىغا، خاررولد ماك مىللان ئەنگلىيىگە ۋاكالىتەن فرانسىيە مىللىي ئازادلىق كومىتېتىنى ئېتىراپ قىلغان گۇۋاھنامىنى دىپلوماتىيە مىنىستىرى لېنېر ماسگارغا تاپشۇردى. ئامېرىكىنىڭ گۇۋاھنامىسىدە مۇنداق دەپ يېزىلغانىدى: «ئامېرىكا ھۆكۈمىتى فرانسىيە مىللىي ئازادلىق كومىتېتى قۇرۇشنى قۇۋۋەتلەيدۇ. ئۇرۇشنى پائال تۈردە داۋاملاشتۇرۇشقا قۇلايلىق بولسۇن ئۈچۈن، بىز كومىتېتنىڭ بارلىق ئەزالار كولىكتىپ مەسئۇل بولۇش پرىنسىپى بويىچە خىزمەت قىلىشنى ئۈمىد قىلىمىز. ئۇرۇشنىڭ غەلىبىسىنى قولغا كەلتۈرۈش ئۈچۈن ئورتاق تىرىشچانلىق كۆرسىتىش ئىنتايىن مۇھىم، شۇڭا فرانسىيە مىللىي ئازادلىق كومىتېتى بىلەن بولغان مۇناسىۋەت ئىتتىپاقداش دۆلەتلەر قوماندانلىق شتابىنىڭ ھەربىي ئېھتىياجىغا داۋاملىق بويسۇنۇشى كېرەك.» ئامېرىكىلىقلار چەكلىك ئىگىلىك ھوقۇقىنى ئېھتىيات بىلەن ئېتىراپ قىلدى، ئەنگلىيىلىكلەرنىڭ ئېتىراپ قىلىش دائىرىسى كەڭرەك بولدى، سوۋېتلىقلارغا كەلسەك، ئۇلار فرانسىيە مىللىي ئازادلىق كومىتېتى فرانسىيە جۇمھۇرىيىتى مەنپەئىتىنىڭ ۋەكىلى ئىكەنلىكىنى شەرتسىز ئېتىراپ قىلدى.

1944 - يىلى 23 - ئۆكتەبىر روزۇبىلت ئاخىر پاكىت ئالدىدا باش ئېگىپ، فرانسىيە جۇمھۇرىيىتىنىڭ ۋاقىتلىق ھۆكۈمىتىنى ئېتىراپ قىلغانلىقىنى رەسمىي جاكارلىدى. بىرنەچچە كۈندىن كېيىن دې گول بىر قېتىم مۇخبىرلارنى كۈتۈۋېلىش يىغىنى ئۆتكۈزدى، بىرى ئۇنىڭدىن بۇ ئىشقا قانداق

قارايدىغانلىقىنى سورىغاندا، ئۇ: «شۇنداق دېيەلەيمىزكى، مەن باشقىلارنىڭ فرانسىيە ھۆكۈمىتىنى ئۆز نامى بىلەن ئاتىغانلىقىغا خۇشال» دەپ جاۋاب بەردى. دې گول ئۈچۈن ئېيتقاندا، ئوچۇق - ئاشكارا ئېتىراپ قىلىش بۇ خىل قانۇنىي ھالەتنى قوبۇل قىلغانلىقىدىنلا ئەمەس، بەلكى فرانسىيىنىڭ ئىتتىپاقداش دۆلەتلەرنىڭ ئۇرۇش قىلىش كومىتېتىغا رەسمىي قوبۇل قىلىنغانلىقىدىن دېرەك بېرەتتى.

ئامېرىكىنىڭ فرانسىيە ۋاقىتلىق ھۆكۈمىتىنى ئېتىراپ قىلىشىدا ئاز - تولا دېلىغۇللۇق بولسىمۇ، لېكىن ئامېرىكىنىڭ ئېتىراپ قىلغانلىقى فرانسىيە دىپلوماتىيىسىدىكى زور بۆسۈش بولۇپ، بۇ ئۇرۇشتىن كېيىن فرانسىيىنى قايتا گۈللەندۈرۈشتە ئىنتايىن زور رول ئوينايتتى.

1944 - يىلى سېنتەبىرنىڭ ئاخىرىغا كەلگەندە ئۇرۇش ۋەزىيىتى تېز ئۆزگىرىپ، فرانسىيىلىكلەر دىققەت - ئېتىبارنى دۈشمەنگە قارشى تۇرۇشتىن ئاستا - ئاستا ئىچكى جەھەتتىكى ئەسلىگە كەلتۈرۈش ۋە قايتا گۈللەندۈرۈشكە يۆتكىدى. ئالدى بىلەن مەركىزىي ھاكىمىيەتنى نورمال يۈرگۈزۈش ئۈچۈن، ھۆكۈمەت ئەھۋال ئىگىلەپ، ھەر خىل پەرمانلارنى چۈشۈرۈشى ۋە ئۇنىڭ ئىجراسىنى نازارەت قىلىشى كېرەك ئىدى. ھالبۇكى، خېلى ئۇزاق بىر مەزگىلگىچە پارىژ بىلەن باشقا ئۆلكىلەر ئوتتۇرىسىدا خەۋەرلىشىش ئالاقىسى ئورنىتىش قىيىن ئىدى. سان - ساناقسىز تېلېفون - تېلېگراف يوللىرى ئۈزۈپ تاشلانغان، رادىئو ئىستانسىلىرى بۇزغۇنچىلىققا ئۇچرىغانىدى. تۆمۈر يوللارنى پۈتۈنلەي دېگۈدەك ئىشلەتكىلى بولمايتتى، مەملىكەت بويىچە 12 مىڭ پاراۋوزدىن ئاران 2800 ى قالغان، 3000 دىن ئارتۇق كۆۋرۈك پارتلىتىۋېتىلگەنىدى. ئەپلەپ - سەپلەپ ئاران ئىشلەتكىلى بولىدىغان 300 مىڭ ئاپتوموبىل بار ئىدى.

ئۇرۇش بۇزغۇنچىلىقىنى ئىگىلەش ئۈچۈن دې گول بىرقانچە

ھەپتىگىچە مەملىكەتنىڭ كۆپىنچە جايلىرىنى ئايلىنىپ چىقتى، تۈرلۈك سورۇنلاردىن پايدىلىنىپ 10 مىليونغا يېقىن فرانسىيىلىك بىلەن كۆرۈشتى. كىشىلەر دې گولنىڭ مۇلايىم، خەلقنىڭ دەردىگە دەرمان بولىدىغان مۇناسىپ داھىي ئىكەنلىكىنى چۈشەندى.

12 - سېنتەبىردە دې گول سايىو سارىيىدا يىغىن ئاچتى، يىغىنغا مەملىكەتلىك قارشىلىق كۆرسىتىش كومىتېتى، ھەرىكەتچان تەشكىلاتلار، شەھەرلىك پارلامېنت، دۆلەت تەشكىلاتلىرىنىڭ مەسئۇللىرى، پارىژ ئۇنىۋېرسىتېتى شۇنىڭدەك ئىقتىساد ساھەسى، ئىشچىلار ئۇيۇشمىسى، ئاخبارات ساھەسى ۋە ئادۋوكاتلار ئۇيۇشمىسى ۋەكىللىرىدىن بولۇپ 8000 دىن ئارتۇق ئادەم قاتناشتى. دې گول يىغىندا ئۆزىنىڭ ھاكىمىيەت يۈرگۈزۈش سىياسىتىنى قىسقىچە بايان قىلىپ ئۆتتى. ئۇ مۇنداق دېدى: «بىز ئىنتايىن جاپالىق مەزگىلدە تۇرماقتىمىز، ئازادلىق بىزنىڭ ھەرقانداق راھەتپەرەسلىك ئىدىيىسىدە بولۇشىمىزغا ھەرگىز يول قويمايدۇ؛ ئەكسىچە، ئازادلىق داۋاملىق جاپا تارتىدىغانلىقىمىزدىن دېرەك بېرىدۇ ھەمدە بىزدىن جاپالىق ئەمگەك قىلىشنى، تەشكىل - ئىنتىزامغا قاتتىق بويسۇنۇشنى تەلەپ قىلىدۇ.»

ئۇ ۋاقىتلىق ھۆكۈمەتنىڭ نىشانى ئۈستىدە توختىلىپ مۇنداق دېدى: «ئامال قىلىپ فرانسىيە ئىشچىلىرىنىڭ تۇرمۇش سەۋىيىسىنى ئىشلەپچىقىرىشنىڭ يۈكسىلىشىگە ئەگىشىپ پەيدىنپەي يۇقىرى كۆتۈرۈش لازىم؛ ئۆتكۈزۈۋېلىش ۋە ساقلاش ئۇسۇلى ئارقىلىق بەزى جامائەت مۇلازىمەت ئاپپاراتلىرى ۋە كارخانىلارنىڭ پائالىيىتى دۆلەتنىڭ باشقۇرۇشىغا بىۋاسىتە تاپشۇرۇپ بېرىلىشى شەرت، دۈشمەنگە سېتىلغان ئۇنسۇرلارنىڭ قولىدىكى جىنايى مال - مۈلۈكنى مۇسادىرە قىلىش كېرەك؛ ئىشلەپچىقىرىش ۋە ترانسپورت ئىستېمال ئېھتىياجىنى قامدىيالمايۋاتقان چاغدا باھا بەلگىلەش ۋە ئالماشتۇرۇشقا بولغان

نازارەتچىلىكنى يولغا قويۇش كېرەك.»

دې گول قارشىلىق كۆرسىتىش ھەرىكىتىگە قاتناشقان ئەر - ئاياللارغا مۇنداق مۇراجىئەت قىلدى: «سىلەر لورراينىن كرىست ئوردېنى تاقىغان كىشىلەر، سىلەر فرانسىيىنىڭ شان - شەرىپى ۋە ئەركىنلىكىنى قولغا كەلتۈرۈش كۈرىشىدە پۈتۈن مەملىكەتنىڭ ئاۋانگارتى بولدۇڭلار، پۈتۈن مەملىكەت خەلقىنى بېيىش، قۇدرەت تېپىشتىن ئىبارەت ئۇلۇغ يولغا باشلاش سىلەرنىڭ بۇنىڭدىن كېيىنكى ۋەزىپەڭلار. مۇشۇنداق قىلغاندا، پەقەت مۇشۇنداق قىلغاندىلا، فرانسىيە ئۇلۇغ غەلىبىگە ئېرىشەلەيدۇ. كۆپچىلىكنىڭ فرانسىيىنى قايتىدىن گۈللەندۈرۈش كۈرىشىدە باتۇرلۇق بىلەن يېڭى خىزمەت كۆرسىتىپ، خەلققە يېڭى تۆھپە قوشۇشىنى ئۈمىد قىلىمەن!»

ئەينى چاغدىكى فرانسىيىنىڭ ئىچكى ۋەزىيىتىگە ئاساسەن، دې گول ئەھۋالنى پايدىلىق تەرەپكە يېتەكلەپ، مەملىكەت بويىچە ۋىشى ھۆكۈمىتى ۋە دۈشمەنگە سېتىلغانلارنىڭ ئاسىيلىق جىنايەتلىرىنى پاش قىلىش ۋە ئۇنىڭ ئۈستىدىن شىكايەت قىلىش ھەرىكىتى قوزغاشنى قارار قىلدى. فرانسىيە خەلقى ئەڭ ئۆچ بولۇپ كەتكەنلەر ۋىشى ھۆكۈمىتىنىڭ كاتتىتۇپشى لاۋال ۋە پېتائىن ئېقىمىدىكىلەر ئىدى. فرانسىيە ۋاقىتلىق ھۆكۈمىتى — ئازادلىق كومىتېتى ئۇلارنىڭ جىنايەتلىرىگە ئاساسەن، ۋىشى ھاكىمىيىتىنىڭ ئاساسلىق كىشىلىرىنى سوتلاش ياكى سىرتىدىن سوتلاشنى قارار قىلدى، مارشال پېتائىن ئۆلۈمگە ھۆكۈم قىلىنغانىدى، لېكىن كېيىن كەڭچىلىك قىلىنىپ مۇددەتسىز قاماق جازاسىغا ئۆزگەرتىلدى. مارشال پېتائىن باشتا ئايروپىلان بىلەن پرىنپس تېغىدىكى پورتالېتېرىگقا ئاپىرىلدى، كېيىن ئاتلانتىك ئوكيان قىرغىقىدىكى خېپرو ئارىلىغا يۆتكۈۋېتىلدى. ئۇ 1951 - يىلى 23 - ئىيۇل 95 يېشىدا ۋاپات بولدى.

ئارقىدىنلا لاۋال سوتلاندى ھەم ئۆلۈم جازاسىغا ھۆكۈم

قىلىندى. جازا ئىجرا قىلىنىشتىن بۇرۇن لاۋال كىچىك بىر شېشىدىكى سىنېرودنى ئىچىۋالغانىدى، قۇتقۇزۇلۇپ يەنە جازا مەيدانىغا ئېلىپ بېرىلدى. بۇ قېتىمقى چوڭ تازىلاشتا ۋىشى ھۆكۈمىتىنىڭ مىنىستىرلىرى ۋە ئەمەلدارلىرىدىن جەمئىي 108 كىشى سوتقا تارتىلدى. قەستلەش ياكى ساتقىنلىق قىلىش نەتىجىسىدە قارشىلىق كۆرسىتىش ھەرىكىتى جەڭچىلىرىنىڭ ئۆلۈشىگە سەۋەبچى بولغان خائىنلاردىن 10 مىڭ 824 كىشى سوراق قىلىنمايلا ئۆلتۈرۈلدى. ۋىشى ھۆكۈمىتى ۋە دۈشمەنگە سېتىلغان باش جىنايەتچىلەر ئۈستىدىن قىلىنغان سوت ۋە ھۆكۈم ئارقىلىق، زىيانكەشلىككە ئۇچرىغان ئاممىنىڭ دەردى ۋە ئىنتىقامى ئېلىنىپ، دې گول ھۆكۈمىتىنىڭ ئابروۋى كۆتۈرۈلدى.

1944 - يىلى نويابرىنىڭ ئاخىرىدا دې گول ستالىننىڭ تەكلىپىگە بىنائەن سوۋېت ئىتتىپاقىدا زىيارەتتە بولدى. ئۇ ستالىن بىلەن كۆپ قېتىم سۆھبەتلىشىپ، 20 يىللىق فرانسىيە - سوۋېت ھەمكارلىق، ئىتتىپاقلىق شەرتنامىسى ئىمزالىدى.

ئۇرۇش ئاخىرلىشاي دېگەندە، فرانسىيىنى قايتا گۈللەندۈرۈشتىكى قىيىن مەسىلىلەر ئىچىدە فرانسىيە ئىقتىسادىنى قايتىدىن گۈللەندۈرۈش دې گولنىڭ بېشىنى ھەممىدىن بەك قاتۇردى. مەلۇماتلارغا قارىغاندا، ئۇرۇش تۈپەيلىدىن فرانسىيە بايلىقىنىڭ ئۈچتىن بىر قىسمى يوقالغان، 1 مىليون گېكتار يەر تېرىغىلى بولمايدىغان بولۇپ قالغان، ئۇنىڭدىن باشقا، 15 مىليون گېكتار يەر قاقاسلىشىپ كەتكەنىدى. ھەممە يەردە ئۇرۇق، ئوغۇت، دېھقانچىلىق سايمانلىرى يېتىشمەيۋاتقان، ئۆي چارۋىلىرىنىڭمۇ يېرىمى ئازىيىپ كەتكەنىدى.

دې گول ئاساسلىق ئېنېرگىيە بايلىقلىرىنى دۆلەت باشقۇرۇش، چوڭ - چوڭ قۇرۇلۇشلارنى دۆلەت ئىلىكىگە

ئۆتكۈزۈش، بانكىلارغا دۆلەت بىۋاسىتە رەھبەرلىك قىلىش، فرانسىيە ئاۋىئاتسىيە شىركىتى قۇرۇش، ئىشچىلارنىڭ مائاشىنى ئۆستۈرۈش، ئىشچىلارنىڭ تۇرمۇش شارائىتىنى تىرىشىپ ياخشىلاش، 1945 - يىلىدا ئىجتىمائىي سۇغۇرتا تۈزۈملىرىنى تولۇق ئەسلىگە كەلتۈرۈش ھەم ئۇنىڭ دائىرىسىنى كېڭەيتىش، مائاشقا تايىنىپ جان باقىدىغانلارنى ئىجتىمائىي سۇغۇرتىدىن بەھرىمەن قىلىش، ھۆكۈمەت دېھقانلارنىڭ مەنپەئىتىگە ھەقىقىي كاپالەتلىك قىلىش، يەر مەسلىسىدە دېھقانلارنىڭ ھەيدىۋېتىلمەسلىكىگە كاپالەتلىك قىلىش ھەمدە يەر سېتىشتا دېھقانلارغا «بىرىنچى رەت قىلىش ھوقۇقى» بېرىش قاتارلىقلارنى ئوتتۇرىغا قويدى. دې گول بۇ ئىسلاھات تەدبىرلىرىنى يولغا قويۇپ، ئاز سانلىق ئىمتىيازلىق تەبىقىنىڭ مەنپەئىتىگە تېگىپ قويغان بولسىمۇ، لېكىن كەڭ ئاممىنىڭ ئالقىشىغا ئېرىشتى، ئىقتىسادنىڭ ئەسلىگە كېلىشىمۇ تېزلەشتى. شۇڭا، بەزى پارتىيە - گۇرۇھلار كۆرۈنۈشتە دې گولنى ھىمايە قىلغاندەك بولۇپ، ئاستىرتىن ئۇنىڭغا قارشى ھەرىكەتنى كۈچەيتتى. 1945 - يىلى مارتتا سىياسىي تەشكىلاتلاردىن تەركىب تاپقان بىر ۋەكىللەر ئۆمىكى دې گول بىلەن كۆرۈشۈپ، بۇنىڭدىن كېيىن قارار چىقىرىشتا مەسلىھەت يىغىنىدا شەرھلەنگەن نۇقتىئىنەزەرلەرگە خىلاپلىق قىلماسلىقنى تەلەپ قىلدى. دې گول مەغرۇرلۇق بىلەن: «پەقەت خەلقلا ئالىي ھوقۇققا ئىگە. خەلق ئۆزلىرىنىڭ ئىرادىسىنى ئىپادىلىيەلەيدىغان ئىمكانىيەتكە ئىگە بولۇشتىن بۇرۇن، مېنىڭ ئۇلارغا رەھبەرلىك قىلىش مەسئۇلىيىتىم بار.» دەپ جاۋاب بەردى.

ھۆكۈمەتنىڭ ئىقتىسادىي ۋە ئىجتىمائىي ئىسلاھاتلارنى يولغا قويۇشىغا ۋە راۋاجلاندۇرۇشىغا ئەگىشىپ، ھەرقايسى گۇرۇھلار ئوتتۇرىسىدىكى زىددىيەت - توقۇنۇشلار كۈنسايىن كەسكىنلەشتى. مالىيە مىنىستىرى پىلۋون ئوتتۇرىغا قويغان ئىقتىسادنى تەڭپۇڭلاشتۇرۇش پىلانى مەسلىھەت يىغىنىدا

سولچىلار بىلەن ئوڭچىلارنىڭ تەڭلا زەربىسىگە ئۇچرىدى، سول قاناتتىكىلەر بۇ پىلاننى غەنىمەتچىلەرگە كۈچلۈك زەربە بىرەلمەيدۇ، دەپ ئەيىبلىدى؛ ئوڭ قاناتتىكىلەر بولسا، بۇ پىلان سودا پائالىيەتلىرىگە توسقۇنلۇق قىلىدۇ، دەپ قارىدى. ئاۋازغا قويغاندا، بۇ پىلان كۆپ سانلىق ئاۋاز بىلەن ماقۇللاندى، لېكىن بۇ دې گول ھۆكۈمىتىنىڭ ۋاقىتلىق پارلامېنتتىكى ئاخىرقى غەلبىسى ئىدى.

دې گول ئۆزىنىڭ سىياسىي غايىسىنى ئىشقا ئاشۇرۇش ئۈچۈن، فرانسىيىدە ئومۇمىي سايلام ئۆتكۈزۈشكە قوشۇلۇش بىلەن بىللە، ئاساسىي قانۇن مەسلىسىدە ئۆزىنىڭ مۇستەقىل تەشەببۇسىدا چىڭ تۇردى. ئۇ فرانسىيىنىڭ 1940 - يىلىدىكى ئېچىنىشلىق مەغلۇبىيىتىگە ئاساسلىقى كۆپ پارتىيىلىك پارلامېنتنىڭ ھۆكۈمەتنى ئاجىزلاشتۇرۇۋەتكەنلىكى سەۋەب بولدى، ھازىر كۆپ پارتىيە تۈزۈمى مەۋجۇت بولۇۋاتقان ئەھۋالدا زۇڭتۇڭ تۈزۈمنى يولغا قويۇش بىردىنبىر چىقىش يولى، يەنى داھىينى خەلق بىۋاسىتە سايلىشى، داھىي سىياسىي پارتىيىدىن ئۈستۈن تۇرۇشى لازىم. ئىچكى جەھەتتە سىياسىي ۋەزىيەتنى مۇقىملاشتۇرۇش، تاشقى جەھەتتە دۆلەتنىڭ ئىناۋىتىنى قايتا تىكلەش ئۈچۈن، زۇڭتۇڭ پارلامېنتنىڭ ھوقۇق بېرىشىنى كۈتمەيدىغان، سىياسىي پارتىيىلەرنىڭ چەكلىمىسىگە ئۇچرىمايدىغان ھۆكۈمەت تەسىس قىلىشى كېرەك، دەپ قارىدى. لېكىن، دې گولنىڭ لايىھىسى فرانسىيىنىڭ ئەنئەنىۋى پارلامېنت تۈزۈمى بىلەن ئەسلا سىغىشالمايتتى، ئۇرۇشتىن كېيىنكى دەسلەپكى مەزگىلدە خەلقئارادا كۈچىيىۋاتقان پارلامېنت دېموكراتىيىسى ئېقىمىغىمۇ زىت ئىدى. شۇڭا، ھەرقايسى سىياسىي پارتىيىلەرنىڭ كۈچلۈك قارشىلىقىغا ئۇچرىدى. 1945 - يىلى نويابىردا پارلامېنت قانۇن چىقىرىش كومىتېتى كەلگۈسىدىكى جۇمھۇرىيەت زۇڭتۇڭىنىڭ بارلىق ئەمەلىي ھوقۇقىنى بىكار قىلىش، ئىچكى كابىنېتنى پارلامېنتقا

بويسۇندۇرۇش توغرىسىدا بىردەك قارار ماقۇللىدى. دې گول ئۆزىنىڭ ئاساسىي قانۇن تۇرغۇزۇش تەشەببۇسىنىڭ قوبۇل قىلىنمايدىغانلىقىنى كۆرۈپ يەتتى. ئەمدى يول ئىككى بولۇپ، يا سىياسىي پارتىيىلەر ئاسارىتىگە سۈكۈت قىلىپ ئۆتۈش، يا پەشنى قېقىپ كېتىپ قېلىش كېرەك ئىدى.

قەيسەر دې گول كەسكىنلىك بىلەن كېيىنكى يولنى تاللىدى. 1946 - يىلى يانۋاردا ئۇ بىر ھەپتە ۋاقىت ئاجرىتىپ بېسىلىپ قالغان ھۆكۈمەت پەرمانلىرى ۋە قانۇن پەرمانلىرىنى بىر تەرەپ قىلدى. شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا بىرنەچچە مىنىستىرنى ئىشخانىسىغا چاقىرىپ، ئۆزىنىڭ دەرھال ئىستېپا بېرىدىغانلىقىنى ئېيتتى. 20 - يانۋاردا ئۇ ئۆز ئىشخانىسىدىلا: «باشقىلارنى چەتكە قاقىدىغان پارتىيە - گۇرۇھلار تۈزۈمى يەنە باش كۆتۈردى. مەن بۇنى قۇۋۋەتلىمەيمەن. لېكىن، قورال كۈچى ئارقىلىق مەن قوشۇلالمايدىغان، ياخشى نەتىجىمۇ بەرمەيدىغان مۇستەبىت سىياسىي تۈزۈمنى توسۇپمۇ بولالمايدىغان ئوخشايەن. شۇڭا، چېكىنمەسەم بولىمىدى...» دەپ بايانات ئېلان قىلدى. سورۇندىكى مىنىستىرلاردىن بىرەرمۇ ئۇنىڭ بۇ خىيالىدىن ۋاز كېچىشىنى تەلەپ قىلمىدى، ھەتتا بىرەر ئەپسۇسلىنىپمۇ قويمىدى. ئۇلار زۇۋان سۈرمەي تۇردى.

دې گول ھاكىمىيەتتىن چۈشكەنلىكىنى جاكارلىدى، بۇ خەۋەر بىر مەزگىل غۇلغۇلا پەيدا قىلغان بولسىمۇ، لېكىن نامايىش، ئىش تاشلاشقا سەۋەب بولمىدى، ھېچقانداق قالايىمقانچىلىقمۇ يۈز بەرمىدى.

ئونىنچى باب تەركىدۇنيالىق

دې گول پارىژ ئازاد بولغاندىن باشلاپ ۋاقىتلىق ھۆكۈمەتنىڭ رەھبىرى بولۇپ ھاكىمىيەت بېشىدىن چۈشكەنگە قەدەر ئارىدىن 18 ئايلا ۋاقىت ئۆتتى. ئۇ ئىستېپا بەرگەندىن كېيىن پارىژدىن يىراقتىكى كولونېي دېگەن جايدىكى كونا ئۆيىدە تۇردى.

دې گول ئۆز ئىستېپاسىنىڭ ئاممىۋى نامايىش قوزغىشىنى ئۈمىد قىلغانىدى، لېكىن ھېچقانداق ئىشنىڭ يۈز بەرمەسلىكى ئۇنى ئۈمىدسىزلەندۈرۈپ قويدى. ئۇنى تېخىمۇ قاتتىق ئۈمىدسىزلەندۈرگىنى خەلقنىڭ پوزىتسىيىسى سوغۇق ئىدى، ھېچكىم ئۇنى زىيارەت قىلىپ كەلمىدى، ھەتتا ئاممىنىڭ بىرەر ۋەكىلىمۇ ئۇنى زىيارەت قىلىپ كەلمىدى. ئۇ ئۈمىدسىزلەنگەن ھالدا: «فرانسىيىلىكلەر ھايۋان ئىكەن!» دەپ ئاغزىنى بۇزدى، لېكىن ئۇ: «پۈتۈن مەملىكەت بۆلۈنۈش ۋە تەھدىت تۈپەيلىدىن خەۋپكە دۇچ كەلگەندە» كىشىلەر ھامان مېنى تاپىدۇ، دەپ قاتتىق ئىشەنچ بىلەن ھۆكۈم قىلغانىدى. شۇ كۈتكەنچە 12 يىل ئۆتۈپ كەتتى.

دې گول لاپۇاسېلدا تەركىدۇنيا بولۇپ پىنھان تۇرمۇش كەچۈرۈۋاتقان بولسىمۇ، بۇ يەردە ئۆتكەن ئاستا ۋە ئۇزۇن كۈنلەردە ئۆزىنىڭ بۇرۇنقى ئەدەبىي ئەسەرلىرىنى رەتلەپ چىقتى. بىرنەچچە يىلدىن كېيىن ئۇ مۇشۇ يەردە ئۆزىنىڭ ئۇرۇش ئەسلىمىلىرىنى تاماملىدى. پىنھان تۇرمۇش ئۇنىڭ قەلبىدىكى بۈيۈك ئارزۇلارنى ئۆزگەرتەلمىدى. 1946 - يىلى ئىيۇندا ئۇ چوڭقۇر ئويلانغاندىن كېيىن، يېقىندىكى ئاۋاز بېرىشتە مەغلۇپ بولغان ھۆكۈمەت ۋە ئاساسىي قانۇنغا ئوت ئاچتى. ئۇ فرانسىيىنىڭ تۇنجى ئازاد بولغان شەھىرى بېئېدا نۇتۇق

سۆزلىدى، مانا بۇ مەشھۇر «بېئى نۇتقى» ئىدى. ئۇ چاغدا كىشىلەر ئۇنىڭ نۇرماندىيىدە قۇرۇقلۇققا چىققاندا بۇ شەھەرنى زىيارەت قىلغانلىقىنى تەبرىكلەش پائالىيىتى ئۆتكۈزۈۋاتاتتى. بۇ قېتىمقى «بېئى نۇتقى» ئىنتايىن مۇھىم رول ئوينىدى، نۇتۇق بىۋاسىتە تەسىر پەيدا قىلمىغان بولسىمۇ، لېكىن 12 يىلدىن كېيىن ئېلان قىلىنغان 5 - جۇمھۇرىيەت ئاساسىي قانۇنىدىن ئىنتايىن توغرا بېشارەت بەرگەندى. 1946 - يىلى ئۆكتەبىردە يېڭى ھۆكۈمەت جاكارلىغان يېڭى ئاساسىي قانۇن لايىھىسى ئومۇمىي خەلق ئاۋاز بېرىشتە ماقۇللاندى. شۇ يىلى نويابرىدا فرانسىيە 4 - جۇمھۇرىيىتى رەسمىي دۇنياغا كەلدى.

دې گول سىياسىي پارتىيىلەر سىياسىتىگە قارشى بولۇپ، سىياسىي پارتىيىلەر ئوتتۇرىسىدىكى نىزاھلاردىن قاتتىق بىزار بولۇپ كەتكەندى، لېكىن بىرىنچى قېتىم ھاكىمىيەت يۈرگۈزگەندە ھەرقايسى پارتىيىلەر بىلەن بولغان كۈرەشنىڭ تەجرىبە - ساۋاقلرى ئۇنىڭغا تەشكىللىك، مۇقىم سىياسىي كۈچ يۆلەك بولمىسا پۈت تەرەپ تۇرۇش مۇمكىن ئەمەسلىكىنى چوڭقۇر ھېس قىلدۇردى. شۇڭا، ئۇ كونا پارتىيىلەردىن ئۈستۈن تۇرالايدىغان سىياسىي ئىتتىپاق بەرپا قىلىپ، باشقا پارتىيىلەرنى بېسىقتۇرۇۋېتىپ، قايتا باش كۆتۈرۈشكە تۈتۈندى. 1947 - يىلى ئاپرېلدا دې گولچى يېڭى پارتىيە — فرانسىيە خەلق ئىتتىپاقى قۇرۇلۇپ، ئۇنىڭ پروگراممىسىدا فرانسىيىدە قۇدرەتلىك ھاكىمىيەت قۇرۇپ، بارلىق سىياسىي پارتىيىلەرنى ئەمەلدىن قالدۇرۇپ، مۇشۇ ئىتتىپاقنىلا ساقلاپ قېلىش ئوتتۇرىغا قويۇلدى.

شۇ يىلى ئۆكتەبىردىكى ھاكىمىيەت سايلىمى يېڭىدىن باش كۆتۈرگەن دې گولچىلار ئۈچۈن تۇنجى چوڭ سىناق ئىدى، ئۇلار بۇ سىناقتىن ئوڭۇشلۇق ئۆتتى: ئۇلار فرانسىيىدىكى ئاھالىسى 9000 دىن ئاشىدىغان 334 شەھەر - بازاردا 40% ئاۋازغا ئېرىشتى؛ يەنە پارىژ، مارسىل، بوردو، سترابۇرگ، رېن ۋە لىل

قاتارلىق چوڭ شەھەرلەرنىڭ رەھبەرلىك ھوقۇقىنى قولغا ئالدى؛ دې گولنىڭ ئىنسى پىئېر دې گولمۇ پارىژ شەھەرلىك پارلامېنتىنىڭ ئەزاسى باشلىقلىقىغا سايلاندى. ئىككىنچى يىلى ئىتتىپاقنىڭ ئەزاسى 1 مىليون 500 مىڭغا يەتتى. لېكىن، خەيرلىك كۈنلەر ئۇزاققا بارمىدى، 1951 - يىلىدىكى خەلق پارلامېنتى سايلىمىدا «كۆپ سانلىقلار ئىتتىپاقى تۈزۈمى» يولغا قويۇلۇپ، باشقا پارتىيە - گۇرۇھلار بىلەن ئىتتىپاق تۈزۈشنى خالىمايدىغان «فرانسىيە خەلق ئىتتىپاقى» 4 مىليوندىن ئارتۇق ئاۋازغا ئېرىشىپ ئومۇمىي ئاۋازنىڭ %21.56 نى ئىگىلىگەن بولسىمۇ، ئاران 121 ئورۇنغا ئېرىشتى.

«فرانسىيە خەلق ئىتتىپاقى» نىڭ تەشكىلى تارقاق، تەركىبى مۇرەككەپ، ئىچكى ئىختىلاپ ۋە زىددىيەتلىرى كۆپ ئىدى، ھە - ھۇ بىلەنلا بىرلەشكەن بۇ ئىتتىپاقنىڭ تارقىلىپ كەتمىكىمۇ ئاسان ئىدى. نۇرغۇن سىياسىي پارتىيىلەر ۋەزىيەتنىڭ يامانلىقىنى كۆرۈپ ئارقا - ئارقىدىن باشقا يول تۇتتى. 1953 - يىلى مارتتا دې گول ھەسرەت بىلەن: «شامالنىڭ يۆنىلىشى بىرلا ئۆزگەرگەنىدى، ئۆزىمىزلا قالدۇق، ھازىر ئۈستىمىزدە قارا نىيەتلەر ۋە غەنىيمەتچىلەر يوق، ئاستىمىزدىمۇ ھېچقانداق سايلىغۇچىلىرىمىز قالمايدى» دېدى. 1953 - يىلى ئاپرېلنىڭ ئاخىرىدىكى شەھەر - بازار سايلىمىدا ئىتتىپاق ئېچىنىشلىق مەغلۇپ بولۇپ، بىراقلا يىقىلدى. ئۈمىدىسىزلىككەن دې گول 6 - مايدا ئىتتىپاق بىلەن مۇناسىۋەتنى ئۆزگەرتىشنى، ئىتتىپاقنىڭ ۋەكىلى شۇنىڭدىن ئېتىبارەن ئۆز ئىشىنى قىلسا بولىدىغانلىقىنى، لېكىن قارشىلىق كۆرسىتىش ھەرىكىتىنىڭ نامىدىن پايدىلىنىشقا بولمايدىغانلىقىنى جاكارلىدى. ئۇزاق ئۆتمەي ئىتتىپاق تارقىلىپ كەتتى. 1955 - يىلى 2 - ئىيۇل دې گول ئاخبارات ساھەسىدىكىلەرگە بايانات ئېلان قىلىپ، ئالاھىدە ئەھۋال بولمىسا، بۇنىڭدىن كېيىن سىياسىيغا قىزىقمايدىغانلىقىنى ئېيتتى.

بۇ قېتىمقى مەغلۇبىيەتتىن كېيىن دې گول كولونېيىدا خاتىرجەم ئولتۇرۇپ ئۆزىنىڭ «ئۇرۇش ئەسلىمىلىرى» نى يازدى. 1954 - يىلى ئۆكتەبىردە ئەسلىمىنىڭ 1 - تومى «ئىلتىجا» نەشرىدىن چىققاندىن كېيىن، دۆلەت ئىچى ۋە سىرتىدا كىشىلەرنىڭ دىققىتىنى تارتىپ بازىرى ئىتتىك كىتابقا ئايلاندى. دې گولنىڭ ئۆزگىچە كەچۈرمىشلىرى، مول تارىخىي بىلىمى ۋە مۇپەسسەل ئەدەبىي تىلىنىڭ مەھسۇلى بولغان بۇ ئەسلىمە دۇنيا ھازىرقى زامان تارىخىنى تەتقىق قىلىشتىكى مۇھىم بىرىنچى قول تارىخىي ماتېرىيال بولۇپلا قالماستىن، بەلكى يەنە ئەدەبىي ئەسەر سۈپىتىدەمۇ يۈكسەك باھاغا ئېرىشتى. 2 - تومى «ئىتتىپاقلىق» 1956 - يىلى مايدا نەشر قىلىندى. 3 - تومى «قۇتقۇزۇش» كېچىكىپ 1959 - يىلى سېنتەبىردە نەشرىدىن چىقتى. بۇ چاغدا دې گول قايتىدىن ھاكىمىيەت بېشىغا چىققاندى.

دې گولنىڭ كۆڭلى يېزىقچىلىقتىن ئەمىن تاپقان بولسىمۇ، لېكىن سىياسىي جەھەتتىكى ئوڭۇشسىزلىق ئۇنىڭ پەرىشانلىقىنى ئېغىرلاشتۇرۇۋەتتى. دۇنيادا چوڭ - چوڭ ۋەقەلەر يۈز بەردى، بۇنىڭ بەزىلىرى تىراگېدىيىلىك ئىشلار بولۇپ، دې گول بۇ ئىشلار توغرىلىق پىكىر بايان قىلىشقا ھوقۇقسىز، بۇ ئىشلارغا ئارىلىشىشقا مادارسىز بولغانلىقى ئۈچۈن ئۆرتىنەتتى، يەنە كېلىپ ئۇنىڭ سۆزىنى ئاڭلايدىغانلارمۇ بارغانسېرى ئازىيىپ كېتىۋاتاتتى. دۇنيا دې گولنى ئۇنتۇپ كەتكەندەكلا قىلاتتى، كىشىلەر ئۇنى پەقەت بىر مەھەل زىلزىلە قوزغىغان تارىخىي شەخس دەپلا بىلەتتى. ئۇ ھەر ھەپتىدە مېھمان قوبۇل قىلغاندا، ئۆتكەن ئىشلار توغرىسىدا پاراڭلاشقىلى كەلگەن كونا سەپداشلار ۋە ئەسلىمىنى نەشر قىلىش ئىشىنى مەسلىھەتلەشكىلى كەلگەن نەشرىيات سودىگەرلىرى بىلەن كۆرۈشەتتى. ئۇنىڭدىن باشقا كىشىلەر كەمدىن - كەم كېلىدىغان بولۇپ قالغانىدى.

ئۇرۇشتىن كېيىن فرانسىيىنىڭ سىياسىي ۋەزىيىتى

ئۇزاققىچە مۇقىم بولمىدى. 1946 - يىلىدىن 1958 - يىلىغىچە بولغان 12 يىلدا ئىچكى كابىنېت 25 قېتىم ئالماشتى. ئەڭ ئۇزۇن بولغىنى بىر يىلدىن ئارتۇقراق، ئەڭ قىسقىسى ئىككى كۈنلا ھاكىمىيەت يۈرگۈزدى. يىلدىن - يىلغا ئۆلىشىپ كەتكەن مۇستەملىكە ئۇرۇشى، بولۇپمۇ ئالجىرىيە مۇستەملىكە ئۇرۇشى سىياسىي كرىزىسنى كۈنساين ئېغىرلاشتۇرۇۋەتتى. 1958 - يىلى 16 - ئايرىلدا ھۆكۈمەت تەختتىن چۈشكەندىن كېيىن ئۇدا 28 كۈن داۋاملاشقان ئىچكى كابىنېت كرىزىسى فرانسىيىدىكى ھۆكۈمرانلار گۇرۇھىنىڭ ئىچكى قىسمىدىكى زىددىيەتنىڭ مىسلىسىز كەسكىنلىشىپ، سىياسىي ۋەزىيەتنىڭ ئىنتايىن قالايمىقانلىشىپ كەتكەنلىكىدىن دېرەك بەردى. مۇشۇنداق ۋەزىيەتتە پۈتۈن مەملىكەتنى زىلزىلىگە سالغان ئالجىرىيە ھەربىي تويىلىشى يۈز بېرىپ، دې گولنىڭ قايتا باش كۆتۈرۈشى ئۈچۈن يول ئېچىلدى.

1958 - يىلى 13 - ماي چۈشتىن كېيىن ئالجىرىيە مۇستەملىكىچىلەر گۇرۇھى ۋە ئارمىيىدىكى چېكىدىن ئاشقان مۇستەملىكىچى ئۇنسۇرلا ئالجىردا 100 مىڭ ئادەمنى نامايىش قىلىشقا ئويۇشتۇردى. نامايىشچىلار باش ۋالىي بىناسىغا باستۇرۇپ كىرسىمۇ ھېچكىم توسمىدى. توپىلاڭچىلار پاراشوتچىلار قوماندانى مارشۇ رەئىسلىكىدىكى ۋەتەن قۇتقۇزۇش كومىتېتى قۇرۇلۇپ، پارىژدا ۋەتەن قۇتقۇزۇش كومىتېتى قۇرۇش، ئالجىرىيىنى فرانسىيىنىڭ ئايرىلماس زېمىنى سۈپىتىدە ساقلاپ قېلىشنى تەلەپ قىلدى. شۇ كۈنى كەچتە فرانسىيىنىڭ ئۆزىدىكى ئوڭ قانات ئۇنسۇرلارمۇ پارىژدا نامايىش تەشكىللەپ، ئالجىرىيىدىكى توپىلاڭچىلار بىلەن يىراقتىن دوست تارتىشتى، ماھىيەتتە بۇ 4 - جۇمھۇرىيەتكە قارىتىلغان ھەربىي توپىلاڭ ئىدى.

ئالجىرىيە ۋەتەن قۇتقۇزۇش كومىتېتى قۇرۇلغانلىقى توغرىسىدىكى خەۋەر ناھايىتى تېزلا پارىژغا يېتىپ كەلدى. بۇ

چاغدا خەلق پارلامېنتىنىڭ يىغىن مەيدانى قالايمىقانچىلىققا تولغانىدى. بۇ تۇيۇقسىز ۋەقەگە تاقابىل تۇرۇش ئۈچۈن، جىددىي كېڭىشىش ئارقىلىق فرىنمۇلانغا كابىنېت تەشكىللەش ھوقۇقى بېرىش توغرىسىدىكى قارار زورمۇزور ماقۇللاندى. شۇ ئەھۋالدا پارىژدىكى قانۇنلۇق ھۆكۈمەت بىلەن ئالجىرىيە ۋەتەن قۇتقۇزۇش كومىتېتى تىغمۇتىغ تىرىكشىش ھالىتىگە ئۆتتى. پۈتكۈل فرانسىيە ھەربىي ئۆزگىرىش تەھدىتى ئاستىدا قالدى، توپىلاڭغا قاتناشقان پاراشوتچىلار پارىژغا چۈشۈشكە ھەر ۋاقىت تەييار تۇراتتى، فرانسىيە ئىچكى ئۇرۇش گىردابىغا بېرىپ قالغانىدى.

15 - مايدا ئالجىرىيىدە تۇرۇشلۇق فرانسىيە ئارمىيىسىنىڭ باش قوماندانى گېنېرال ساررون ئالجىرىيە باش ۋالىي مەھكىمىسىنىڭ بالكونىدا ئۆزىگە ئالغىش ياغدۇرۇۋاتقان ئاممىغا قاراپ: «ياشسۇن فرانسىيە! ياشسۇن فرانسىيىنىڭ ئالجىرىيىسى» دەپ شوئار توۋلىدى. دېلېپىكىنىڭ تەلىپى بىلەن ئۇ يەنە: «ياشسۇن دې گول!» دەپ توۋلىدى. بۇ ھال ئارمىيە دې گولنىڭ تەختكە چىقىشىنى ھىمايە قىلىدىغانلىقىنى ئېنىق چۈشەندۈرەتتى. شۇ كۈندىن ئېتىبارەن دې گولنى قايتا ئوتتۇرىغا چىقىشقا چاقىرتىش كىرىزىنى ھەل قىلىشنىڭ ئاچقۇچى بولۇپ قالدى. «ياشسۇن دې گول» دەپ شوئار توۋلىنىپ تۆت سائەتتىن كېيىن دې گول راستتىنلا ئوتتۇرىغا چىقتى. ئۇ كۆپ يىللاردىن بۇيانقى سۈكۈتنى بۇزۇپ، ئاخبارات ساھەسىدىكىلەرگە مۇنداق بايانات ئېلان قىلدى:

دۆلەتنىڭ زاۋالغا يۈز تۇتۇشى بىرلەشكەن مىللەتلەر ئارىسىدا ئارازلىق پەيدا قىلىشتىن خالىي بولالمىدى، جەڭ قىلىۋاتقان قىسىملىرىمىز ئارىسىدا ئەنسىزلىك پەيدا قىلدى ھەمدە پۈتۈن مەملىكەت قالايمىقانلىشىش، مۇستەقىللىقتىن مەھرۇم بولۇش قاتارلىق ئاقىۋەتلەرنى پەيدا قىلدى. 12 يىلدىن بۇيان فرانسىيە ھەرخىل مەسىلىلەرگە دۇچ كەلدى، بۇ مەسىلىلەرنى پارتىيە

تۈزۈلمىسى ھەل قىلالمايدۇ، دۆلەت مانا مۇشۇنداق بالايىئايەت ئىچىدە تۇرۇپ كەلدى.

ئۆتكەن قېتىم دۆلەت ھايات - مامات خەۋىدە قالغاندا، ماڭا ۋەتەننى مۇتەئەزەللىكتىن قۇتۇلدۇرۇشتىن ئىبارەت مۇھىم ۋەزىپە تاپشۇرۇلغانىدى.

بۈگۈنكى كۈندە دۆلەت يەنە بىر قېتىم سىناققا دۇچ كەلگەندە، مېنىڭ جۇمھۇرىيەت ھوقۇقىنى ئۆتكۈزۈۋېلىش تەييارلىقىنى قىلىپ قويغانلىقىمنى بىلسە كېرەك.

ئەتىسى فرانسىيە ھاۋا ئارمىيىسى سەپ تۈزۈپ، كولونىيى ھاۋا بوشلۇقىدا «لورائىن قوش كرىست» شەكلىدە ئۇچۇپ دې گولغا ھۆرمەت بىلدۈردى. دې گول ھويلىسىنىڭ ئوتتۇرىسىدا تۇرۇپ قوللىرىنى ئېگىز كۆتۈرۈپ، غەلىبىنى بىلدۈرىدىغان «V» ھەرىپى شەكلىدە بارلىقىنى چىقىرىپ يىراقتىن جاۋاب بەردى.

19 - ماي دې گول ساقچىلارنىڭ قاتمۇقات مۇھاسىرىسى ئاستىدا قاتتىق مۇھاپىزەت قىلىنغان پارىژدىكى دورسال مېھمان سارىيىدا مۇخبىرلارنى كۈتۈۋېلىش يىغىنى ئۆتكۈزدى. بۇ ئۇنىڭ ئۈچ يىلدىن بۇيان تۇنجى قېتىم ئاشكارا ئوتتۇرىغا چىقىشى ئىدى. يىغىندا ئۇ «مەن جۇمھۇرىيەت ھاۋالە قىلغان ھوقۇقىنىلا ئىجرا قىلىمەن»، «جامائەتنىڭ ئەركىنلىكىگە دەخلى - تەرۈز قىلمايمەن»، «جۇمھۇرىيەت تۈزۈمىگە بۇزغۇنچىلىق قىلمايمەن»، «67 ياشقا كىردىم، مۇشۇ ياشقا كىرىپ قالغاندا مۇستەبىتلىك ھاياتىنى باشلىشىم مۇمكىنمۇ؟» دېدى. مۇخبىرلارغا مۇشۇنداق جاۋاب بېرىشتىن مەقسەت كۆپ سانلىق پارتىيىلەر ۋە ئاممىنىڭ ھىمايىسىنى قولغا كەلتۈرۈپ، كىشىلەرنى دې گول مۇستەبىت ھۆكۈمرانلىق ئورنىتارمىكىن دېگەن ئەندىشىدىن خالىي قىلىپ، تەختكە چىقىشتىكى توسالغۇنى ئازايتىشتىن ئىبارەت ئىدى. ئالجىر ۋەزىيىتىنىڭ ئۈزلۈكسىز يامانلىشىشىغا ئەگىشىپ، بولۇپمۇ 24 - مارتتا توپىلاڭ كورسكا ئارىلىغا كېڭەيگەندىن كېيىن، فرانسىيە ئېغىر ئىچكى ئۇرۇش تەھدىتىگە دۇچ كېلىپ،

ھۆكۈمەت ئامالسىز قالدى، ھەرقايسى پارتىيە ئىچىدىكى زاتلارنىڭ پوزىتسىيىسى ئاخىر بىرلىككە يۈزلەندى، مانا ئەمدى دې گول فرانسىيە ھۆكۈمرانلار گۇرۇھىنىڭ خەۋپلىك ۋەزىيەتنى ئوڭشاشتىكى بىردىنبىر كوزىرى بولۇپ قالغانىدى.

22 - مايدا مۇستەقىل پارتىيىنىڭ داھىيسى بىنېل «شەخسىي» سالاھىيەت بىلەن كولونىيىغا كېلىپ زۇڭتۇڭ كورتىغا ۋاكالىتەن دې گولنى ئوتتۇرىغا چۈشۈپ، ھۆكۈمەت بىلەن توپىلاڭچىلار گۇرۇھى ئوتتۇرىسىدىكى تالاش - تارتىشقا «كېسىم قىلىش» قا تەكلىپ قىلدى، دې گول قايتا تەختكە چىقىش ئىشكىنىڭ ئېچىلغانلىقىنى جەزملەشتۈرۈپ، «ھەممە مەسئۇلىيەتنى ئۆزۈم يالغۇز ئۈستۈمگە ئالمەن»، كابىنېت تەشكىللەشتىكى شەرتىم ماڭا ئاساسىي قانۇنغا تۈزىتىش كىرگۈزۈشتە تولۇق ھوقۇق بېرىش، دەپ چىڭ تۇردى. 20 - ماي كېچىدە دې گول باش مىنىستىر فرىنمۇلان بىلەن كۆرۈشۈپ، تەھدىت تەلەپپۇزى بىلەن: ھازىر ۋەزىيەت قىل ئۈستىدە قالدى، ھېچقانداق رولىڭىزنى جارى قىلالمايدىغان ئورۇندا تۇرۇۋەرمەڭ، دېدى. ئۇلار سۆھبەتتە كېلىشەلمەي، ھېچقانداق كېلىشىم ھاسىل قىلالىمىدى. لېكىن، دې گول ئەتىسى ھەيران قالارلىق ھەرىكەت قوللىنىپ، ئۆز ئالدىغا: «مەن تۈنۈگۈن دۆلەتنىڭ بىرلىكى ۋە مۇستەقىللىقىغا ھەقىقىي كاپالەتلىك قىلالايدىغان جۇمھۇرىيەتچىلەر ھۆكۈمىتى قۇرۇشتا زۆرۈر بولغان مۇساپىنى باشلىدىم» دەپ جاكارلىدى ھەمدە ئارمىيىگە: «مەن ئالجىرىيىدىكى قۇرۇقلۇق ۋە دېڭىز ئارمىيىسى قىسىملىرىنىڭ قوماندانىغا بويسۇنۇشتا داۋاملىق نەمۇنە بولۇشنى كۈتمەن. مەن ئۇلارغا تامامەن ئىشىنىمەن ھەمدە شۇ تاپتىلا ئۇلار بىلەن ئۇچرىشىشنى خالايمەن» دەپ بۇيرۇق چۈشۈردى. بۇ بايانات بىر چالمىدا ئىككى پاختەكنى سوققانداك رول ئوينىدى: بىر تەرەپتىن، ئۇ دادىل سۆزلەپ، مەن كابىنېت تەشكىللەشكە كىرىشىپ كەتتىم، دېگەن تەسىراتنى پەيدا قىلىپ، سىياسىي

ساھەدىكى قارشى كۈچلەرنى بويسۇندۇردى. يەنە بىر تەرەپتىن، توپىلاڭچىلار گۈرۈھىنى تىزگىنلەپ، توپىلاڭنىڭ فرانسىيە زېمىنىغا كېڭىيىپ ئۆزىنىڭ قانۇنلۇق يول بىلەن تەختكە چىقىش پىلانىنى بۇزۇۋېتىشنىڭ ئالدىنى ئالدى. 1 - ئىيۇندا خەلق پارلامېنتى 329 ئاۋازنىڭ قوشۇلۇشى، 224 ئاۋازنىڭ قارشى تۇرۇشى بىلەن دې گولغا كابىنېت تەشكىللەش ھوقۇقى بېرىشنى ماقۇللىدى. 2 - ئىيۇندا پارلامېنت دې گولغا ئالتە ئايلىق تولۇق سىياسىي ھوقۇق، ئاساسىي قانۇنغا تۈزىتىش كىرگۈزۈش ھوقۇقى ۋە ئالجىرىيە مەسلىھىتىنى بىر تەرەپ قىلىش ئالاھىدە ھوقۇقى بەردى.

ئون بىرىنچى باب قايتا باش كۆتۈرۈش

دې گول تەختكە چىققاندىن كېيىن يېڭى ئاساسىي قانۇن تۈزۈشنى ھەممىدىن ئۈستۈن ئورۇنغا قويدى. يېڭى ئاساسىي قانۇننىڭ تۈپ ئىدىيىسى 3 - جۈمھۇرىيەتتىن 4 - جۈمھۇرىيەتكىچە داۋاملاشقان كونا تۈزۈمنىڭ ئىللەتلەرنى يوقىتىپ، دۆلەتنىڭ نوپۇزىنى قايتا تىكلەشتىن ئىبارەت ئىدى؛ ئۇنىڭ ئاساسىي ئالاھىدىلىكى پارلامېنتنىڭ ھوقۇقىنى ئاجىزلاشتۇرۇش، باش مىنىستىر ۋە ئىچكى كابىنېتنىڭ رولىنى تۆۋەنلىتىپ زۇڭتۇڭنىڭ ھوقۇقىنى زور دەرىجىدە كېڭەيتىشتىن ئىبارەت ئىدى. بۇرۇن پارلامېنتنىڭ ئىككى پالاتاسى سايلاپ چىققان زۇڭتۇڭ پەخىرىي ۋەزىپە بولۇپ، ئەمەلىي ھوقۇق يوق ئىدى، مەمۇرىي ھوقۇق پارلامېنت ھوقۇق بەرگەن باش مىنىستىر ۋە ئىچكى كابىنېتنىڭ قولىدا بولاتتى. ھالبۇكى، يېڭى ئاساسىي قانۇن لايىھىسىدە زۇڭتۇڭ «ھەقىقىي ھاكىمىيەت يۈرگۈزىدىغان كاتتىۋاش»، «بارلىق ھوقۇق ۋە بارلىق مۇھىم قارارلار زۇڭتۇڭ ئارقىلىق ھەقىقىي ئەكس ئەتتۈرۈلىدۇ»، ئىچكى كابىنېت زۇڭتۇڭغا ئىتائەت قىلىدۇ. زۇڭتۇڭ ياكى ھۆكۈمەت پارلامېنت بىلەن توقۇنۇشۇپ قالغاندا، زۇڭتۇڭ خەلق پارلامېنتىنى تارقىتىۋېتىشكە ھوقۇقلۇق؛ زۇڭتۇڭ چوڭ - چوڭ مەسلىھەتچىلەر پارلامېنتتىن ھالقىپ پۇقرالارنى ئاۋاز بېرىشكە ئۇيۇشتۇرسا، «جىددىي ھالەت» ئېلان قىلسا، پارلامېنتتىن پۈتۈنلەي ھالقىپ «پەۋقۇلئاددە ھوقۇق» يۈرگۈزسە بولىدۇ، دېيىلگەنىدى.

ئاساسىي قانۇننى ئىسلاھ قىلىش لايىھىسىنىڭ ئوتتۇرىغا چىقىشى ھەرقايسى پارتىيىلەر ئارىسىغا كۈچلۈك بومبا

تاشلىغانلىق بىلەن باراۋەر ئىدى. فرانسىيىدە ئۇزاقتىن بۇيان پارلامېنت تۈزۈمى يولغا قويۇلۇۋاتقاچقا، سىياسىي پارتىيىلەر كۆپ ئىدى، ئۇلارنىڭ ھەممىسى ئۆزىنىڭكىنى راست دەيتتى، ئەنئەنىۋى پارتىيىلەر ۋە پارلامېنتتىكى زاتلار ئۆز رولى ۋە ھوقۇقىنىڭ ئاجىزلاپ كېتىشىنى خالىمايتتى. يەنە كېلىپ، زۇڭتۇڭ ھوقۇقى يادرو قىلىنغان سىياسىي تۈزۈلمە كىشىلەرگە خېلىلا سىرلىق تۇيۇلاتتى.

دې گول بىر تەرەپتىن كولونىيىغا كېتىمەن دەپ تەھدىت سالسا، يەنە بىر تەرەپتىن ئاممىنىڭ قالايمىقانچىلىقتىن، ئىچكى ئۇرۇشتىن قورقۇشتەك روھىي ھالىتىدىن پايدىلىنىپ، سىياسىي ۋەزىيەتنىڭ مۇقىملىقىغا ۋە ئىچكى ئۇرۇشتىن ساقلىنىشقا يېڭى ئاساسىي قانۇنلا كاپالەتلىك قىلالايدىغانلىقىنى تەشۋىق قىلدى. شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا ئۇ كەسكىن تەشكىلىي تەدبىرلەرنى قوللاندى: گەپ ئاڭلىمايدىغان بىر تۈركۈم ئۆلكە باشلىقلىرىنى ئالماشتۇرۇپ، جايلارغا بولغان تىزگىنلەشنى كۈچەيتتى؛ ئەسكەرلەرنىڭ ھەربىي لاگېردا ئاۋاز بېرىشنى بەلگىلىدى: فرانسىيىنىڭ ئۆزىدىكى بەزى قارشى كۈچلەرنى تىنچىتىش ئۈچۈن، ئاساسىي قانۇندىكى پۇقرالارنىڭ ئاۋاز بېرىش دائىرىسىنى فرانسىيىگە قاراشلىق مۇستەملىكىلەرگىچە كېڭەيتتى. ئورۇنلاشتۇرۇش ئەتراپلىق بولغانلىقى ئۈچۈن، 1958 - يىلى 28 - سېنتەبىردىكى پۇقرالارنىڭ ئاۋاز بېرىشىدە يېڭى ئاساسىي قانۇن مۇتلەق ئۈستۈن ئاۋاز بىلەن ماقۇللاندى. دې گول ئىشنىڭ دەسلەپىدىلا غەلبە قىلىپ ئابروۋى زور دەرىجىدە ئۆستى، ئەمەلىيەتتە كۆپ سانلىق پۇقرالار ئۇنىڭغا ئىشىنىپ ئاۋاز بەرگەنلىكى ئۈچۈن، دې گول ئىچكى - تاشقى سىياسەتلەرنى ئىجرا قىلىشتا زۆرۈر بولغان ۋاسىتە ۋە ھوقۇقلارغا ئىگە بولدى. 5 - ئۆكتەبىردە يېڭى ئاساسىي قانۇن رەسمىي ئېلان قىلىنىپ، 5 - جۇمھۇرىيەتنىڭ قۇرۇلغانلىقى جاكارلاندى.

دې گول ئۆزىنىڭ ھۆكۈمرانلىق ئورنىنى تىكلەش ئۈچۈن، نوپاىبرىكى خەلق پارلامېنت سايلىمىدا ئىككىنچى قېتىم تۇتۇشتى. ئۇ سايلام قانۇنىغا تۈزىتىش كىرگۈزۈپ، «بىر ئادەم ئىككى بېلەت تاشلاش» تۈزۈمىنى ئوتتۇرىغا قويدى. نەتىجىدە دې گولنى قوللىغۇچى پارتىيە — «جۇمھۇرىيەت قوغدىغۇچىلار ئىتتىپاقى» ئاران %17.6 ئاۋازغا ئېرىشكەن بولسىمۇ، لېكىن %40 ئورۇننى قولغا كىرگۈزۈپ، بىراقلا پارلامېنتتىكى 1 - چوڭ پارتىيە بولۇپ قالدى. فرانسىيە كوممۇنىستىك پارتىيىسى %18.9 ئاۋازغا ئېرىشكەندى، ئۇنىڭغا ئاران %2 ئورۇن تەگدى، 21 - دېكابىردا دې گول %78 ئاۋاز بىلەن 5 - جۇمھۇرىيەتنىڭ تۇنجى زۇڭتۇڭلۇقىغا سايلاندى. 1959 - يىلى 8 - يانۋاردا كورتى يېڭى زۇڭتۇڭ دې گولغا ھوقۇقنى ئۆتكۈزۈپ بەردى. بۇ 4 - جۇمھۇرىيەت ئاخىرلىشىپ، 5 - جۇمھۇرىيەتنىڭ بارلىققا كەلگەنلىكىدىن دېرەك بېرەتتى. شۇنداقلا بۇ فرانسىيە ھازىرقى زامان تارىخىدىكى زور بۇرۇلۇش بولۇپ قالدى.

يېڭى تۈزۈلمىنىڭ ۋە دې گولنىڭ سىياسىي ئورنىنىڭ تىكلەنىشىگە ئەگىشىپ، ئالجىرىيە مەسلىسىنى ھەل قىلىش كۈنتەرتىپكە قويۇلدى. دې گول فرانسىيە ئالجىرىيىدىكى مۇستەملىكە ئۇرۇشىنىڭ پاتىقىغا يېتىپ قېلىپ چىقالمايۋاتقان ئەھۋالدا قايتا ھاكىمىيەت بېشىغا چىققاندى. 100 نەچچە يىلدىن بۇيان ئالجىرىيە ئىزچىل تۈردە فرانسىيە زېمىنىنىڭ داۋامى دەپ قارىلىپ كېلىۋاتقان بولۇپ، 10 مىليون ئاھالىدىن 1 مىليون 500 مىڭى فرانسىيە كۆچمەنلىرىنىڭ ئەۋلادلىرى ئىدى. بولۇپمۇ 1956 - يىلى سەھرايى كەبىردە دۇنيا ئومۇمىي زاپىسىنىڭ ئالتىدىن بىر قىسمىنى تەشكىل قىلىدىغان مول نېفىت ۋە تەبىئىي گاز تېپىلغاندىن كېيىن، ئېنېرگىيە يېتىشمەيدىغان فرانسىيە ۋە نېفىت گۇرۇھلىرى بۇ رايونغا چىشلىرىنى بىلەشكە باشلىدى، شۇ ۋەجدىن فرانسىيىدىكى ھۆكۈمرانلار گۇرۇھى ئىچىدىكى ھەرقايسى گۇرۇھلار مۇستەملىكىلەردىكى مەنپەئەتنى

ھەر ئاماللار بىلەن ساقلاپ قېلىش جەھەتتە بىرلىك ھاسىل قىلدى. لېكىن، بۇنداق مەنپەئەتنى قانداق ئۇسۇل بىلەن ساقلاپ قېلىش ھەمدە قايسى مەنپەئەتنى نۇقتىلىق ساقلاپ قېلىش قاتارلىق جەھەتلەردە ئۇلار ئوتتۇرىسىدا ئېغىر ئىختىلاپ مەۋجۇت ئىدى. ئۆزىنىڭ ئاساسىي مەنپەئەتىنى ئالجىرىيىدە بولغان ئېكىنزار خوجايىنلىرىدىن ئىبارەت مۇستەملىكىچىلەر گۇرۇھىنى ۋەكىل قىلغان ھەمدە ئارمىيىنىڭ قوللىشىغا ئېرىشكەن تەرەپ «فرانسىيىنىڭ ئالجىرىيىسى»نى ھەرقانداق بەدەلدىن ئايناماي ساقلاپ قېلىشتا چىڭ تۇرۇپ، قوراللىق باستۇرۇشنى كۈچەيتىپ، كونا مۇستەملىكىچىلىكنىڭ بىۋاسىتە ھۆكۈمرانلىقىنى ساقلاپ قېلىشنى تەشەببۇس قىلدى. ئۇلارنىڭ «قاتتىق قول» دېگۈلىنى يۆلەپ تەختكە چىقىرىشىدىكى مەقسەتمۇ مۇشۇ ئىشنى ئەمەلگە ئاشۇرۇشتىن ئىبارەت ئىدى. ئارمىيىنىڭ ئۆزىدىن ئېيتقاندا، ئۇلار يەنە دېگۈلىنىڭ ئارمىيىگە قۇدرەتلىك ئارقا تىرەك بولۇشىنى، ئارمىيىنىڭ «ئىززەت - ھۆرمەت»نى قوغدىشىنى ئۈمىد قىلاتتى. ئاساسلىق مەنپەئەتنى فرانسىيىنىڭ ئۆزىدە ۋە غەربىي ياۋروپادا بولغان مونوپول كاپىتالىستلار گۇرۇھى ۋە يېڭىدىن گۈللەنگەن نېفىت كاپىتالىستلىرى گۇرۇھىنى ۋەكىل قىلغان تەرەپ بولسا ئۇنىڭ ئەكسىچە ئىدى. ئۇلار ئالجىرىيىدىكى ئۇرۇشتا غەلىبىدىن ئۈمىد يوقلۇقىنى كۆرۈپ، غەرب ئەللىرى ئىقتىسادىي «گۈللىنىش» دەۋرىدە تۇرۇۋاتقان، غەربىي ياۋروپا ئورتاق بازىرى ئېچىلىش ئالدىدا تۇرغان ئەھۋالدا، قولىنى بىكار قىلىپ ئىقتىسادىي كۈچنى ئۇلغايتىش، فرانسىيىنىڭ غەربىي ياۋروپادىكى ئورنىنى مۇستەھكەملەش، شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا ئالجىرىيە ۋەزىيىتىنى مۇقىملاشتۇرۇپ، سەھرايى كەبىر نېفىتىنى كەڭ كۆلەمدە ئېچىپ، فرانسىيە ئىقتىسادىي تەرەققىياتىنى ئىلگىرى سۈرۈش ئۈچۈن مۇستەملىكە ھۆكۈمرانلىقى ئۇسۇلىنى ئۆزگەرتىپ، مەلۇم سىياسىي يول بىلەن ھەل قىلىش ئارقىلىق

ئۇرۇش يۈكىدىن قۇتۇلۇشنى جىددىي ئۈمىد قىلاتتى.
ئىككى گۇرۇھ كۈچلىرىنىڭ كۈرۈشى داۋامىدا دې گول
باشتىن - ئاخىرغىچە ئېنىق پوزىتسىيە بىلدۈرمەي، مۇجەل،
ئىككى بىسلىق گەپ قىلىپ، ھەرقايسى تەرەپلەرنى دې گولنىڭ
مۇددىئاسى بىزنىڭ تەلپىمىز بىلەن بىردەك ئىكەن، دېگەن خام
خىيالغا كەلتۈرۈپ قويدى. 1958 - يىلى 4 - ئىيۇن، يەنى
زۇڭتۇڭ دې گول خەلق پارلامېنتىدىن ھوقۇق ئالغان كۈننىڭ
ئەتىسى ئالجىرىيىگە بېرىپ، باش ۋالىي مەھكىمىسىنىڭ
بالكونىدا پەستىكى سانسىزلىغان ئاق تەنلىكلەر ۋە
مۇسۇلمانلارغا قارىغىنچە بارمىقىنى «V» شەكلىدە چىقىرىپ،
يۇقىرى ئاۋازدا: «مەن سىلەرنى چۈشىنىمەن!» دەپ توۋلىغانىدى،
پۈتۈن مەيداندا گۈلدۈرمامىدەك چاۋاك ۋە ئالقىش ساداسى
ياڭرىدى.

دې گولنىڭ كۆڭلىدىكىنى ئېيتقاندا، ئۇ فرانسىيىنىڭ
مۇستەملىكە ئىمپېرىيىسى ھۆكۈمرانلىقىنى جان تىكىپ
قوغدايدىغان ئىمپېرىيە تەرەپدارى ئىدى. لېكىن، ئىجتىمائىي
ۋەزىيەتنىڭ ئۆزگىرىشىگە ئەگىشىپ، ئۇ مىللەتلەرنىڭ
ئازادلىقىنى تەلەپ قىلىش ئېقىمىنى توسۇۋالغىلى
بولمايدىغانلىقىنى، فرانسىيە بىلەن ئالجىرىيىنى داۋاملىق «بىر
گەۋدە» قىلىمەن دېيىش رېئاللىققا ئۇيغۇن بولمىغان خام خىيال
ئىكەنلىكىنى ئېنىق كۆرۈپ يەتتى. شۇنىڭ بىلەن بىللە ئۇ
مۇستەملىكە ئۇرۇشى فرانسىيىنى سىياسىي، ھەربىي،
ئىقتىسادىي جەھەتلەردە تېڭى يوق ھاڭغا ئاپىرىپ
تاشلايدىغانلىقىنىمۇ كۆرۈپ يەتتى. شۇڭا، ئۇ تەختكە چىقىپلا بۇ
ئۇرۇشنى داۋاملاشتۇرماسلىق كېرەكلىكىنى تونۇدى.

پۈتۈن 1959 - يىلى ئىچىدە گېنېرال دې گولنىڭ
ئىستراتېگىيىسى مۇسۇلمان توپىلاشچىلارغا ئۈستۈنلۈك
بەرمەسلىك شەرتى ئاستىدا بارلىق ئالجىرىيىلىكلەرنى
ئاپتونومىيىنى كۆزلەپ ئالغا بېسىشقا يۈزلەندۈرۈشتىن ئىبارەت

بولدى، 1959 - يىلى سېنتەبىردە، ئۇ بىر قېتىملىق رادىئو - تېلېۋىزىيە سۆزىدە، تىنچلىق ئەسلىگە كەلگەندىن كېيىنكى تۆت يىل ئىچىدە ئالجىرىيىلىكلەرگە ئاپتونومىيە بېرىشنى ئۈچۈك ئوتتۇرىغا قويدى ھەمدە بۇ خىل ئاپتونومىيىنى ئايرىلىپ چىقىش، فرانسىيە بىلەن بىر گەۋدە بولۇش، فرانسىيە بىلەن زىچ ھەمكارلىقنى ساقلايدىغان ئىچكى ئاپتونومىيىدىن ئىبارەت ئۈچ يولدىن بىرنى ئەرەب تالاش دەپ ئىزاھلىدى. ئۇ ئالجىرىيە خەلقى ئۆز تەقدىرىنى ئۆزى بەلگىلەشتىن بۇرۇن ئالجىرىيىدىكى فرانسىيە ئارمىيىسىنى قايتۇرۇپ كېلىدىغانلىقىنى ئېنىق كۆرسەتتى.

بۇ سۆز فرانسىيىدە ئىنتايىن كۈچلۈك ئىنكاس قوزغىدى. ئەسلىدە دې گولنىڭ تەختىگە چىقىشنى ھىمايە قىلغان مۇستەملىكىچىلەر گۇرۇھى قاتتىق ئۈمىدسىزلىنىپ، ئەسەبىيلەرچە قارشى تۇرۇشقا يۈزلىنىپ، دې گول بىلەن ئۈچۈك - ئاشكارا تىركەشتى. 1960 - يىلى 22 - يانۋار دې گول بۇيرۇق چۈشۈرۈپ، ئاپتونومىيە سىياسىتىگە ئاشكارا قارشى تۇرغان ئالجىرىيىدىكى فرانسىيە ئارمىيىسىنىڭ قوماندانى مارشۇنى ۋەزىپىسىدىن ئېلىپ تاشلىدى. 24 - يانۋاردا مارشۇنى قوللايدىغان ئالجىرىيە مۇستەملىكىچىلىرى نامايىش قىلىپ «دې گولنى دارغا ئاسايلى»، «مارشۇنىڭ ۋەزىپىسى ئەسلىگە كەلتۈرۈلسۇن» دېگەندەك شوئارلارنى توۋلىدى ھەمدە كوچىلاردا بارگاھ قۇردى. پۈتۈن شەھەر ئىش تاشلاپ ۋە بازار تاشلاپ، قاتناش ئۈزۈلۈپ قالايمىقان بولۇپ كەتتى. ئارمىيە بولسا قول قوۋۇشتۇرۇپ قاراپ توردى ھەمدە پارىژدىن «يارىشش» نى تەلەپ قىلدى. بۇ، ئەمەلىيەتتە توپىلاڭغا سۈكۈت قىلغانلىق ۋە مەدەت بەرگەنلىك ئىدى.

دې گول ئاپتونومىيە سىياسىتىنى ھەرگىز ئۆزگەرتەيدىغانلىقىنى قەتئىي بىلدۈردى. 29 - يانۋار ئۇ ھەربىي كىيىم بىلەن تېلېۋىزىيىدە پەيدا بولۇپ، توپىلاڭ تارمار قىلىنسۇن، ھۆكۈمەت

ئۆز مەيدانىدىن قىلچە يانمايدۇ، دەپ بايانات ئېلان قىلدى. ناما -
يىش ئاخىر تىنچىتىلدى.

1960 - يىلى نوپاىىردا دې گول تېلېۋىزىيە نۇتقىدا تۇنجى
قېتىم «ئالجىرىيە جۇمھۇرىيىتى» دېگەن سۆزنى ئىشلەتتى.
ئارقىدىنلا 1961 - يىلى 8 - يانۋاردا ئالجىرىيىنىڭ ئاپتونومىيە
سىياسىتى توغرىسىدا پۇقرالارنىڭ ئاۋاز بېرىدىغانلىقىنى
جاكارلىدى، نەتىجىدە: 27 مىليون سايلىغۇچىدىن 21 مىليون
ئادەم ئاۋاز بېرىشكە قاتنىشىپ، بۇنىڭ %70 ى مۇستەقىللىقنى
ھىمايە قىلدى. 1961 - يىلى 22 - ئاپرېلدا ئالجىرىيىدە
تۇرۇشلۇق فرانسىيە ئارمىيىسىنىڭ سابىق قوماندانى شارل ۋە
سارران ھەمدە ژۇئول، زېئىل قاتارلىق يۇقىرى دەرىجىلىك تۆت
گېنېرال ئالجىرىيىدە ئاشكارا توپىلاڭ كۆتۈرۈپ، ھاكىمىيەت
ئورگىنى تەسىس قىلىپ، ھۆكۈمەت ھوقۇقىنى يولغا قويدى. بۇ
ھەربىي ھۆكۈمەت دې گول ھاكىمىيىتىگە ئېغىر خىرىس
قىلدى. لېكىن دې گول قىلچە تەۋرەنمىدى، ئۇ يانۋاردىكى
پۇقرالارنىڭ ئاۋاز بېرىشىدە ئىپادىلەنگەن كۆپ سانلىق خەلقنىڭ
ئالجىرىيىگە ئاپتونومىيە بېرىش ئارزۇسى، قانۇنلۇق ھاكىمىيەت
ئورنى ۋە ئۆزىنىڭ سىياسىي ئابروۋىدىن تولۇق پايدىلىنىپ، بۇ
قېتىمقى توپىلاڭنى كەسكىنلىك بىلەن تارمار قىلدى.

چېكىدىن ئاشقان مۇستەملىكىچى ئۇنسۇرلار ئۆز
مەغلۇبىيىتىگە تەن بەرمەي تەۋەككۈلچىلىك بىلەن يەنە
تېررورلۇق ھەرىكىتى قوزغىدى. فرانسىيە بىلەن ئالجىرىيىنىڭ
مەخپىي سۆھبەت ئورنى بولغان ئېۋئان شەھىرىنىڭ باشلىقى
ئۆلتۈرۈلدى، فرانسىيىنىڭ مەدەنىيەت مىنىستىرى مارلومۇ
قەستكە ئۇچراپ ئۆلگىلى تاس قالدى، دې گولنىڭ ئۆزى بولسا
تېررورلۇق ھەرىكەتلىرىنىڭ باش نىشانى بولۇپ قالدى. 1961 -
يىلى سېنتەبىردىن 1962 - يىلى ئاۋغۇستقىچە كۆپ قېتىم
توپىلاڭ ۋە دې گولنى تۆت قېتىم قەستلەپ ئۆلتۈرۈش ۋەقەسى
يۈز بەردى. 1961 - يىلى 8 - سېنتەبىر كەچتە دې گول زۇڭتۇڭ

مەھكىمىسىدىن كولۇنبېدىكى تۇرالغۇسىغا كېتىۋاتقاندا، ماشىنا يول بويىدىكى ساھىلغا يېتىپ كېلىشىگىلا نۇيۇقسىز كۈچلۈك ئوت ئىچىدە قالدى. قۇمغا كۆمۈپ قويۇلغان 90 قاداق ئېغىرلىقتىكى پارتلىتىش دورىسىنىڭ پىلتىسىگە ئوت تۇتۇشپ بولغانىدى، ھېلىمۇ ياخشى تېخنىكىلىق كاشىلا چىقىپ پارتلىماي قالدى. 1962 - يىلى 22 - ئاۋغۇستتا دې گول ماشىنا بىلەن كۇھىرال بازىرىدىكى ھەربىي ئايرودرومغا كېتىۋاتقاندا، بىر توپ ئادەم يول بويىدىكى بىر سېرىق سايىھەت ئاپتوموبىلىدىن زۇڭتۇڭنىڭ ماشىنىسىغا ئوق چىقاردى. شوپۇر سۈرئەتنى تېزلىتىپ، تەخمىنەن 100 يارد^① يۈرگەندە باشقا بىر توپ ئادەم توغرا يولدىكى بىر كۆك ماشىنىدىن ئوق چىقاردى، ئېتىلغان 150 پاي ئوقنىڭ 14 پېيى دې گولنىڭ ئالاھىدە ياسالغان «ستىروئىن» ماركىلىق ماشىنىسىغا تەگدى، بىر پاي ئوق دې گولنىڭ بېشىنى سىيىپ دېگۈدەك ئۆتۈپ ئارقا دېرىزىسىنى چىقىۋەتتى، يەنە ئىككى پېيى ئوق ئۆتمەيدىغان چاققا تېگىپ، چاقنى تېشەلمىدى. كېيىن ئۇ ئۆز ئەسلىمىسىدە: «لېكىن ... تەلەينىڭ شۇنداق ئوڭدىن كەلگىنىگە ئادەمنىڭ ئىشەنگۈسى كەلمەيدۇ، ھېچقايسىمىزغا ئوق تەگمىدى، شۇڭا دې گولمۇ ئۆز يولىغا راۋان بولۇپ ئۆز بۇرچىنى ئادا قىلىۋەردى!» دەپ يازدى.

1961 - يىلى فېۋرالدا باشلانغان فرانسىيە - ئالجىرىيە سۆھبىتى نەچچە قېتىم بۇزۇلۇپ، 1962 - يىلى 18 - مارتتا ئاخىر كېلىشىم ھاسىل قىلىندى، مانا بۇ ئېۋىئان كېلىشىمى ئىدى. كېلىشىمدە، ئالدى بىلەن ئىككى تەرەپ ئۇرۇش توختىتىدۇ، ئاندىن فرانسىيە پۇقرالىرى ئاۋاز بېرىش ئارقىلىق كېلىشىمنى تەستىقلايدۇ، ئاخىرىدا ئالجىرىيە خەلقى ئاۋاز بېرىپ ئالجىرىيىنىڭ مۇستەقىللىقىنى بەلگىلەيدۇ، دەپ بەلگىلەندى.

1962 - يىلى 8 - ئاپرېلدا فرانسىيە پۇقرالىرى ئاۋاز بېرىپ، 90% تىن يۇقىرى كۆپ سانلىق ئاۋاز بىلەن كېلىشىمنى

① بىر يارد 0.9144 مېتىرغا تەڭ.

تەستىقلىدى. دې گولنىڭ كەڭ قوللاشقا ئېرىشكەنلىكى ئۇنىڭ ئالجىرىيىگە قارىتىلغان مۇستەملىكە ئۇرۇشىنى توختاتقانلىقى، ئالجىرىيىگە بولغان مۇستەملىكىچىلىك ھۆكۈمرانلىقىغا خاتىمە بېرىش ئومۇمىي ۋەزىيەتنىڭ تەقەززاسى، خەلقنىڭ ئارزۇسى ئىكەنلىكىنى چۈشەندۈرەتتى.

شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا دې گول يەنە فرانسىيىگە قاراشلىق ئافرىقىدا: «مۇستەملىكىسىزلەشتۈرۈش» نى پەيدىنپەي يولغا قويدى. 1958 - يىلىدىكى ئاساسىي قانۇندا ئەسلىدىكى فرانسىيە فېدېراتسىيىسى فرانسىيە بىرلەشمە گەۋدىسىگە ئۆزگەرتىلدى. 60 - يىللاردا ئافرىقىدىكى فرانسىيىنىڭ بۇرۇنقى مۇستەملىكىلىرى ئارقا - ئارقىدىن مۇستەقىللىق جاكارلاپ، فرانسىيە بىرلەشمە گەۋدىسى ئىسمى بار، جىسمى يوق نەرسىگە ئايلىنىپ قالغانىدى. دې گول يەنە كونا مۇستەملىكىچىلىك سىياسىتىنىڭ ئورنىغا «ھەمكارلىق سىياسىتى» نى دەستىشكە، بۇرۇنقى مۇستەملىكە جايلار بىلەن ھەربىي، ئىقتىساد، مەدەنىيەت قاتارلىق بىر قاتار «ھەمكارلىق كېلىشىمى» ئىمزالاپ، فرانسىيە - ئافرىقا ئالاھىدە مۇناسىۋىتى ئورنىتىپ، فرانسىيىنىڭ ئافرىقىدىكى ئەنئەنىۋى كۈچى ۋە مەنپەئىتىنى يېڭى مۇستەملىكىچىلىك شەكلى بىلەن داۋاملىق ساقلاپ قېلىشقا مەجبۇر بولدى.

دې گولنىڭ ئۆمۈرلۈك ئارزۇسى ۋە يېتەكچى ئىدىيىسى فرانسىيىنىڭ چوڭ دۆلەتلىك ئورنىنى ئەسلىگە كەلتۈرۈش ئىدى. ئۇنىڭ «فرانسىيە ئۇلۇغ بولمىسا فرانسىيە بولالمايدۇ» دېگەن ھېكمەتلىك سۆزى بار. ئۇ ھاكىمىيەت يۈرگۈزگەن مەزگىلدە، ئالدى بىلەن پۇل مۇئامىلىسى ۋە مالىيە ئىسلاھاتىنى يولغا قويدى. ئاساسلىقى، ھۆكۈمەت چىقىمىنى ئازايتتى؛ 324 مىليارد فرانكلىق زايوم تارقاتتى؛ فرانسىيە بانكىسىدا 150 توننا ئالتۇن ۋە 300 مىليارد فرانك خەزىنىگە قايتتى. فرانسىيىنىڭ رىقابەت ئىقتىدارىنى كۈچەيتىپ، ئېكسپورتقا ئىلھام بېرىش،

تاشقى سودا ئەھۋالىنى ياخشىلاش ئۈچۈن، فرانكىنىڭ كۈرسىنى 17.55% چۈشۈردى. شۇنىڭ بىلەن تەڭ پۇل تۈزۈمىنى ئىسلاھ قىلىپ، يېڭى فرانك تارقاتتى. مۇشۇ سىياسەتلەرنىڭ تۈرتكىسى ئاستىدا فرانسىيىنىڭ تاشقى سودىسى ئىككىنچى يىللا ئوڭ بالانس بولۇپ، ئېكسپورت سوممىسى ئىمپورت سوممىسىنىڭ 1.24 ھەسسىسىگە باراۋەر بولدى. فرانكىمۇ بارغانسېرى كۈچەيدى، يەنە كېلىپ، سىرتقا ئېقىپ كەتكەن مەبلەغۇمۇ قايتىپ كېلىشكە باشلاپ، فرانسىيىنىڭ تاشقى پېرېۋوت زاپىسى كۆپەيدى. 1962 - يىلىغا كەلگەندە فرانسىيە بارلىق تاشقى قەرزنى ئۈزدى، ئۇنىڭ ئۈستىگە دۆلەت خەزىنىسىدىكى ئېشىنچا ئالتۇن ۋە ئامېرىكا دوللىرى 4 مىلياردقا يەتتى.

دې گولنىڭ يەنە بىر مۇھىم ئىقتىسادىي تەدبىرى — ئۇ ئالتە دۆلەت ئورتاق بازىرى قۇرۇش توغرىسىدىكى رىم ئەھدىنامىسىنى ئەمەلىيلەشتۈرۈپ، ئېچىۋېتىش سىياسىتى يۈرگۈزدى، فرانسىيىنىڭ تارىختىن بۇيانقى قورۇقچىلىق ئەنگەنسنى بۇزۇپ تاشلاپ، رىقابەت ئىقتىدارىنى ئاشۇردى، ئەينى ۋاقىتتىكى غەرب ئىقتىسادىنىڭ ياخشىلىنىۋاتقانلىقىدەك كاتتا پۇرسەتتىن تولۇق پايدىلىنىپ، ئىقتىسادىنىڭ يۈكسەلىشىنى ئىلگىرى سۈردى. شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا خەلقئارا رىقابەتنىڭ تۈرتكىسىدىن پايدىلىنىپ فرانسىيىنىڭ ئىقتىساد قۇرۇلمىسىنى تەڭشەپ، سانائەت ۋە يېزا ئىگىلىكىنىڭ زامانىۋىلىشىنى تېزلەتتى.

دې گول يەنە پەن - تېخنىكا ئىشلىرىنى، بولۇپمۇ ئاتوم، ئاۋىئاتسىيە، ئالەم تېخنىكىسى، ئېلېكترون قاتارلىق ئىلغار تېخنىكا ۋە ئىلغار سانائەت تارماقلىرىنى زور كۈچ بىلەن راۋاجلاندۇردى. 1958 - يىلىدىن 1965 - يىلىغىچە پەن تەتقىقاتى خىراجىتى 2 مىليارد 400 مىليون فرانكتىن 9 مىليارد 300 مىليون فرانكقا كۆپەيتىلدى. زور تۈركۈم پەن تەتقىقات خادىملىرى تەربىيەلەندى، 1958 - يىلىدىن 1965 -

يىلىغىچە پەن تەتقىقات تارماقلىرىدىكى خادىملار 23 مىڭ 700 دىن 58 مىڭ 100 گە كۆپەيدى، نۇرغۇن پەنلەردىكى نەزەرىيە ۋە ئەمەلىيەت تەتقىقاتى دۇنيا بويىچە ئىلغار سەۋىيىگە يەتتى. كىشىلەر فرانسىيىنىڭ مۇشۇ دەۋرىدىكى پەن - تېخنىكا تەرەققىياتىنى «ئالتۇن دەۋر» دەپ ماختاشتى. شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا دې گول يەنە ئامېرىكىنىڭ فرانسىيىنىڭ ئاچقۇچلۇق سانائەت تارماقلىرىغا سالىدىغان مەبلەغىنى تۈرلۈك يوللار بىلەن ئازايتىپ، ئامېرىكىنىڭ پەن - تېخنىكا كۈچىگە تايىنىۋېلىشىنى ئازايتتى، ئامېرىكىنىڭ فرانسىيىگە بولغان ئىقتىسادىي بېسىمىنى ئاجىزلاتتى ۋە ئۇنىڭدىن قۇتۇلدى.

دې گولنىڭ نەزىرىدە مىللىي مۇستەقىللىق ۋە چوڭ دۆلەتلىك ئورۇنغا ئېرىشىشتىكى كەم بولسا بولمايدىغان كۈچلۈك ئاساس مۇستەقىل مۇداپىئە، بولۇپمۇ مۇستەقىل يادرو كۈچى ئىدى. ئۇ ئاتوم دەۋرىدە ئەگەر مۇستەقىل يادرو كۈچى بولمىسا، فرانسىيە ياۋروپادىكى كۈچلۈك دۆلەتلىك، ئىگىلىك ھوقۇقلۇق دۆلەتلىك ئورنىدىن مەھرۇم بولۇپ، بىر گەۋدىلەشتۈرۈۋېتىلگەن ھەمراھ دۆلەتكە ئايلىنىپ قالىدۇ، دەپ قارايتتى. شۇڭا، ئۇ تەختكە چىقىپلا فرانسىيىنىڭ ئۆز كۈچىگە تايىنىپ، 4 - جۇمھۇرىيەت دەۋرىدە باشلانغان يادرو قوراللىرىنى تەتقىق قىلىپ ياساش قەدىمىنى تېزلەتتى. 1960 - يىلى 13 - فېۋرال فرانسىيە سەھرايى كەبىر قۇملۇقىدا تۇنجى ئاتوم بومبىسىنى پارتلاتتى، دې گول: «فرانسىيە ئۈچۈن تەنتەنە قىلايلى!» دەپ تېلېگرامما ئەۋەتىپ قىزغىن تەبرىكلىدى. ئارقىدىنلا فرانسىيە يەنىمۇ ئىلگىرىلىگەن ھالدا قۇرۇقلۇقتىن قويۇپ بېرىلىدىغان ئوتتۇرا مۇساپىلىك باشقۇرۇلىدىغان بومبا، باشقۇرۇلىدىغان بومبىلىق سۇ ئاستى يادرو پاراخوتى ۋە يادرو بومبىسى ئاتىدىغان ئىستراتېگىيىلىك بومباردىمانچى ئايروپىلاندىن ئىبارەت ئۈچ بىر گەۋدىلەشكەن ئىستراتېگىيىلىك كۈچ تەرەققىياتى پىلانىنى تۈزدى. تۆت يىلدىن كېيىن ئاتوم بومبىسىنى ئېلىپ ماڭىدىغان

«ئېزىتقۇ — IV» ناملىق بومباردىمانچى ئايروپىلانى مۇۋەپپەقىيەتلىك ياساپ چىقتى. 1967 - يىلى باشقۇرۇلىدىغان بومبا ئاتىدىغان «تەھدىت» ناملىق تۇنجى سۇ ئاستى يادرو كېمىسى سۇغا چۈشۈرۈلدى ھەمدە 1971 - يىلى رەسمىي ۋەزىپە ئۆتەشكە باشلىدى. 1968 - يىلى تۇنجى ۋودوروت بومبىسى مۇۋەپپەقىيەتلىك پارتلىدى. 1971 - يىلى فرانسىيە ئارمىيىسىگە تۇنجى تۈركۈمدىكى قۇرۇقلۇقتىن قويۇپ بېرىلىدىغان ئوتتۇرا مۇساپىلىك باشقۇرۇلىدىغان بومبا ئورۇنلاشتۇرۇلدى.

دې گول فرانسىيىدە مۇستەقىل يادرو كۈچى بەرپا قىلىش جەريانىدا ئامېرىكىنىڭ بېسىمىغا قەتئىي تاقابىل تۇرۇپ، ئامېرىكا بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ يادرو مونوپولىقنى بۇزۇپ تاشلىدى. 1963 - يىلى دې گول ئامېرىكىنىڭ فرانسىيىنىڭ مۇستەقىل يادرو كۈچىنى ئەمەلدىن قالدۇرۇش مەقسىتىدە ئوتتۇرىغا قويغان ئاتالمىش شىمالىي ئاتلانتىك ئەھدى تەشكىلاتى «كۆپ تەرەپلىك يادرو كۈچى» پىلانىنى رەت قىلدى ھەمدە ئامېرىكا بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقى ئوتتۇرىغا چىقارغان «يادرو سىنىقىنى قىسمەن مەنئى قىلىش شەرتنامىسى» نى قەتئىي توستى. دې گول مەملىكەت ئىچىدىكى يادروغا قارشى كۈچلەرنىڭ قاتتىق قارشىلىقىغا قارىماي، مۇستەقىل يادرو كۈچىنى تەرەققىي قىلدۇرۇش يولىدا ئېغىشماي ماڭدى. كېيىن، فرانسىيىدىكى ھەرقايسى گۇرۇھلار بۇ سىياسەتنى ئاخىر قوبۇل قىلدى.

دىپلوماتىيە جەھەتتە، دې گول: ئامېرىكا بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقىدىن ئىبارەت «ئىككى قۇتۇپلۇق ھالەت» نى بۇزۇپ تاشلاپ، مىللىي مۇستەقىللىقنى قوغداپ، چوڭ دۆلەتلىك ئورۇننى قولغا كەلتۈرۈشتىن ئىبارەت تۈپ ئىستراتېگىيە فاڭجېننى يولغا قويدى. ئۇ تەختكە چىققاندىن كېيىن سىياسىي، ھەربىي ئىشلار، ئىقتىساد، مۇستەملىكىلەردىكى كۈچ

دائىرىسى قاتارلىق جەھەتلەردە ئامېرىكا بىلەن تىغىمۇتىغ كۈرەش قىلىپ، فرانسىيىنى ئامېرىكا بىلەن تەڭ - باراۋەر بولغان مۇستەقىل ئورۇنغا ئىگە قىلىشقا پۈتۈن كۈچى بىلەن تىرىشتى. دې گولنىڭ ئامېرىكا بىلەن مۇستەقىللىق تالاش - تارتىشى ئالدى بىلەن شىمالىي ئاتلانتىك ئەھدىنامىسىدە ئىپادىلەندى. ئۇ تەختكە چىقىپ ئۇزاق ئۆتمەيلا شىمالىي ئاتلانتىك ئەھدى تەشكىلاتىنى ئۆزگەرتىپ قۇرۇشنى تەلەپ قىلىپ، ئامېرىكا، ئەنگىلىيە ۋە فرانسىيىدىن ئىبارەت ئۈچ دۆلەت يېتەكچىلىك ئاپپاراتى تەشكىللەشنى ئوتتۇرىغا قويدى، بۇنىڭدىن مەقسەت، فرانسىيىنى غەرب دۇنياسىنىڭ رەھبەرلىك ھوقۇقىدىن بەھرىمەن قىلىش ئىدى. بۇ تەكلىپ ئامېرىكا بىلەن ئەنگلىيىنىڭ رەت قىلىشىغا ئۇچرىغاندىن كېيىن، دې گول پاسسىپ چەكلەش تكتىكىسىنى قوللىنىپ ئامېرىكىنىڭ ئۇلىنى كولىدى. 1959 - يىلى مارتتا فرانسىيە ئۆزىنىڭ ئوتتۇرا دېڭىزدىكى ھەربىي فلوتىنى شىمالىي ئاتلانتىك ئەھدى تەشكىلاتىدىن چېكىندۈرۈپ چىقىدىغانلىقىنى جاكارلىدى. ئىيۇندا ئامېرىكىنىڭ فرانسىيىدە يادرو ئوق بېشى ساقلاش ۋە ئوتتۇرا مۇساپىلىك باشقۇرۇلىدىغان بومبا بازىسى قۇرۇش تەلپىنى رەت قىلدى. 1963 - يىلى ئىيۇندا يەنە فرانسىيىنىڭ ئاتلانتىك ئوكيان فلوتىنى چېكىندۈرۈپ چىقتى. 1966 - يىلى فېۋرالدا دې گول مۇخبىرلارنى كۈتۈۋېلىش يىغىنى ئۆتكۈزۈپ، فرانسىيىنىڭ شىمالىي ئاتلانتىك ئەھدى تەشكىلاتى ھەربىي ئىشلار بىر گەۋدىسىدىن چېكىنىپ چىققانلىقىنى جاكارلاپ، ئامېرىكىنىڭ فرانسىيىدە تۇرۇشلۇق ئارمىيىسىنى ئېلىپ چىقىپ كېتىشىنى، ھەربىي بازىلىرىنى بىكار قىلىشنى تەلەپ قىلدى، شۇنىڭدىن ئېتىبارەن فرانسىيىنىڭ مۇداپىئە مۇستەقىللىقىنى ئەسلىگە كەلتۈردى ھەمدە ئىتتىپاقىنىڭ ئىچىدە سىياسىي جەھەتتىن تولۇق مۇستەقىل ئورۇنغا ئىگە بولدى.

دې گول ئامېرىكىنىڭ سىياسىتى ۋە ھەربىي زومىگەرلىكىگە

قارشى تۇرۇپلا قالماستىن، ئامېرىكىنىڭ پۇل مۇئامىلە زومىگەرلىكىگىمۇ خىرىس قىلدى. 1949 - يىلى ئامېرىكىنىڭ ئالتۇن زاپىسى كاپىتالىزم دۇنياسىدا تۆتتىن ئۈچ قىسمىنى ئىگىلەيتتى. 1965 - يىلىنىڭ ئالدىنقى يېرىمىغا كەلگەندە ئامېرىكىنىڭ ئالتۇن زاپىسى 14 مىليارد دوللارغا چۈشۈپ، تەخمىنەن ئۈچتىن بىر قىسمىنى ئىگىلەيدىغان بولدى. ھالبۇكى، غەربىي ياۋروپا ئورتاق بازىرىدىكى ئالتۇن زاپىسى ۋە تاشقى پېرېۋوت زاپىسى 20 مىليارد دوللارغا يەتتى. بۇ خىل ئەھۋالدا، 1965 - يىلى فېۋرالدا دې گول ئۇرۇشتىن كېيىن ئورنىتىلغان خەلقئارا پۇل سىستېمىسى ئەمەلىي ئەھۋالغا ئەمدى ئۇيغۇن كەلمەيدىغانلىقىنى جاكارلاپ، ئۇرۇشتىن بۇرۇنقى ئالتۇن بىرلىك قىلىنغان پۇل سىستېمىسى ئورنىتىپ، ھەرقايسى چوڭ دۆلەتلەرنىڭ پۇلىنى باراۋەر ئورۇنغا ئىگە قىلىشنى تەشەببۇس قىلدى، بۇ ھال ئامېرىكا دوللىرى ئىمپېرىيىسىنىڭ ئۇلىنى تەۋرىتىۋەتتى. شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا فرانسىيە ئۆزىدىكى ئامېرىكا دوللىرىنى ئۈزلۈكسىز ئالتۇنغا ئالماشتۇرۇپ، ئامېرىكىغا تېخىمۇ قاتتىق بېسىم ئىشلەتتى.

دې گول فرانسىيە مۇستەقىل كۈچىنىڭ ئاجىزلىقىنى كۆرۈپ يېتىپ، «ھەممە دۆلەتلەرنىڭ ياۋروپاسى» نى بەرپا قىلىپ، «دۆلەتتىن ھالقىغان ياۋروپا» غا قارشى تۇرۇشنى ئوتتۇرىغا قويدى، «ياۋروپالىقلارنىڭ ياۋروپاسى» نى بەرپا قىلىپ، «ئاتلانتىك ئوكيان ياۋروپاسى» غا قارشى تۇرۇشنى تەشەببۇس قىلىپ، ئامېرىكا ئورناتقان غەربىي ياۋروپانى بىرلەشتۈرۈش ئەندىزىسىگە ئاشكارا قارشى تۇردى. ئۇ غەربىي ياۋروپا بىرلەشمىسىنى ئامېرىكا بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقى ئوتتۇرىسىدا مۇستەقىل تۇرىدىغان «ئۈچىنچى كۈچ» قىلىپ تەرەققىي قىلدۇرۇش، شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا فرانسىيىنىڭ بىرلەشكەن غەربىي ياۋروپادىكى رەھبەرلىك ئورنىنى تۇرغۇزۇش ئۈچۈن، ئامېرىكىغا قارشى تۇرۇش، ئەنگلىيىنى چەتكە قېقىش، گېرمانىيە بىلەن بىرلىشىش

فاڭجېننى قەتئىي يولغا قويدى. ئۇ فرانسىيە بىلەن گېرمانىيە ئوتتۇرىسىدىكى كونا ئاداۋەتنى مەردانىلىك بىلەن تاشلاپ، فرانسىيە بىلەن گېرمانىيىنىڭ يارىشىشىنى ئىشقا ئاشۇردى. 1963 - يىلى يانۋاردا فرانسىيە - گېرمانىيە ھەمكارلىق شەرتنامىسى ئىمزالاپ، فرانسىيە - گېرمانىيە ئوق مەركىزى بولغان غەربىي ياۋروپا بىرلەشمىسىگە ئۇل سالدى ھەمدە فرانسىيە - گېرمانىيە ھەمكارلىق ئەندىزىسى بويىچە فرانسىيە باش بولغان ياۋروپا ئالتە دۆلەت كىچىك سىياسىي ئىتتىپاقى قۇرۇپ، ئامېرىكا ئىزچىل تەشەببۇس قىلىپ كەلگەن غەربىي ياۋروپا سىياسىي گەۋدىسى بىلەن قارشىلاشتى. شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا ئۇ ئامېرىكا بىلەن پەۋقۇلئاددە مۇناسىۋەتنى ساقلاپ كېلىۋاتقان ئەنگلىيىنى ئامېرىكىنىڭ «ترويان ئېتى» ھېسابلاپ، ئەنگلىيىنىڭ ئورتاق بازارغا قاتنىشىشىنى ئىككى قېتىم رەت قىلىپ، ئورتاق بازارنى ئامېرىكا لايىھىلىگەن «ئاتلانتىك ئورتاق گەۋدىسى» گە غەرق بولۇپ كېتىشتىن ساقلاپ قالدى.

لېكىن، ئالتە دۆلەت كىچىك ياۋروپاسى تېخى دې گولنىڭ ئاخىرقى نىشانى ئەمەس ئىدى. ئۇنىڭ ياۋروپا سىياسىي قۇرۇلمىسى توغرىسىدىكى ئۇزاق كەلگۈسى ئىستراتېگىيىلىك تەسەۋۋۇرى ئالتە دۆلەت كىچىك ياۋروپاسىنى ئاساس قىلىپ، «ئاتلانتىك ئوكياندىن ئۇرالغىچە بولغان» چوڭ ياۋروپا بەرپا قىلىپ، يالتا يىغىنىدا قارار قىلىنغان ياۋروپانى ئىككى قۇتۇپقا بۆلۈپ ئىدارە قىلىش قۇرۇلمىسىنى ئۆزگەرتىشتىن ئىبارەت ئىدى. دې گول مۇشۇ تەسەۋۋۇرنى ئاساس قىلىپ، سوۋېت ئىتتىپاقى ۋە شەرقىي ياۋروپا «پەسەيتىش، يارىشىش، ھەمكارلىشىش» فاڭجېننى يولغا قويۇشنى تەرغىب قىلدى. ئۇ، سوغۇق مۇناسىۋەتلەر ئۇرۇشى ئامېرىكا بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقىنى ئۆز گۇرۇھىغا بولغان تىزگىنلەشنى كۈچەيتىش ئىمكانىيىتىگە ئىگە قىلدى، شۇ ۋەجدىن غەربىي ياۋروپا دۆلەتلىرىنىڭ ھەرىكەت ئىمكانىيىتى تارىيىپ، غەربىي

ياۋروپانىڭ خەلقئارا ئىشلاردا مۇستەقىل رول ئوينىشى توسالغۇغا ئۇچرىدى، دەپ قارايتتى. دې گول سىياسىتىنىڭ ماھىيىتى «قۇدرەتلىك، گۈللەنگەن، ھاياتى كۈچكە باي» كىچىك ياۋروپا ئارقىلىق شەرقىي ياۋروپاغا تەسىر كۆرسىتىش ۋە ئۇنى ئۆزىگە تارتىش، يارىشىش ئارقىلىق شەرقىي ياۋروپاغا تىنىچ سىڭىپ كىرىپ، شەرقىي ياۋروپا ھەتتا سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ تىنىچ ئۆزگىرىشىنى ئىلگىرى سۈرۈشتىن ئىبارەت ئىدى. ئۇ بىرىنچى قەدەمدە ئالدى بىلەن شەرقىي ياۋروپانىڭ بىرقەدەر چوڭراق مۇستەقىللىققا ئىگە بولۇشىنى ئىلگىرى سۈرۈپ، ئۇنىڭ مەلوم دەرىجىدە غەربىي ياۋروپا بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقى ئوتتۇرىسىدىكى يارىشىش ۋاسىتىسىگە ئايلاندۇرۇپ، غەربىي ياۋروپانىڭ ئىستراتېگىيىلىك شارائىتىنى ياخشىلاش، غەربىي ياۋروپانىڭ بىخەتەرلىكىنى كۈچەيتىش، ياۋروپانى «ئىككى قۇتۇپقا بۆلۈپ ئىدارە قىلىش» قۇرۇلمىسىنى ئۆزگەرتىش ئۈچۈن شارائىت ھازىرلاشقا كىرىشتى.

1966 - يىلى فرانسىيە شىمالىي ئاتلانتىك ئەھدى تەشكىلاتى ھەربىي گەۋدىسىدىن چېكىنىپ چىقىپ ئۇزاق ئۆتمەيلا، دې گول سوۋېت ئىتتىپاقىنى زىيارەت قىلىپ، غەرب دۆلەتلىرى ئىچىدە باشلامچى بولۇپ شەرق بىلەن غەرب يارىشىش سىياسىتىنى يولغا قويۇپ، «سوغۇق مۇناسىۋەتلەر ئۇرۇشى»دىن «سۆھبەت»كە ئۆتۈش ۋەزىيىتىنى ياراتتى. دې گول ئامېرىكا بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقى ئوتتۇرىسىدا تەڭپۇڭلۇق ھاسىل قىلىپ، فرانسىيە - سوۋېت ئالاھىدە مۇناسىۋىتى ئورناتتى ھەمدە ئۇنى ئۆزىنىڭ ئامېرىكا بىلەن تىنچمۇتىخ قاراشلىشىشىدىكى دەسمايە قىلىپ، فرانسىيەنىڭ ئامېرىكا بىلەن سوۋېت ئىتتىپاقى ئوتتۇرىسىدىكى ھەرىكەت ماكانىنى كېڭەيتتى ھەمدە فرانسىيە - سوۋېت ئالاھىدە مۇناسىۋىتىدىن پايدىلىنىپ غەربىي گېرمانىيىنى تىزگىنلەپ، فرانسىيەنىڭ ياۋروپادىكى ئورنىنى كۈچەيتتى.

دې گول دىپلوماتىيىسىنىڭ يەنە بىر مۇھىم تەرىپى

فرانسىيىنىڭ 3 - دۇنيادىكى تەسىرىنى ئەسلىگە كەلتۈرۈش ۋە كېڭەيتىش، ئامېرىكا بىلەن كەڭ ئارىلىق ماكان تاللىشىش بولۇپ، ئۇنىڭ ئاساسىي تەسەۋۋۇرى: ئافرىقىنى ساقلاپ قېلىش، ئوتتۇرا شەرققە قول تېقىش، شەرقىي جەنۇبىي ئاسىياغا يېڭىۋاشتىن قايتىش، لاتىن ئامېرىكىسىغا كىرىشتىن ئىبارەت. 1962 - يىلى ئالجىرىيە ئۇرۇشى ئاخىرلىشىش بىلەن بىر ۋاقىتتا، فرانسىيە يېڭى مۇستەملىكە سىياسىتىنى قوللىنىپ، ئافرىقىدىكى بېقىندى ئەللەرنىڭ مۇستەقىل بولۇشىغا قوشۇلدى، «ھەمكارلىق» نامى ئاستىدا ئافرىقا دۆلەتلىرى بىلەن ئالاھىدە مۇناسىۋەتنى ساقلاپ، فرانسىيىنىڭ ئەنئەنىۋى كۈچى ۋە مەنپەئىتىنى قوغداپ، ئامېرىكىنىڭ سىڭىپ كىرىشى ۋە فرانسىيىنىڭ ئورنىنى تارتىۋېلىشىدىن ساقلاندى. شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا دې گول «ئافرىقا ئارقىلىق ياۋروپانى بېقىش»قا، فرانسىيىنىڭ ئافرىقىدىكى تەسىرىدىن پايدىلىنىپ، فرانسىيىنىڭ شەرقىي ياۋرپا بىلەن غەربىي ياۋروپانىڭ رەھبەرلىك ھوقۇقىنى تالىشىشتىكى ئورنىنى كۈچەيتىشكە ئۇرۇندى. ئوتتۇرا شەرقتە دې گول فرانسىيىنىڭ بۇرۇنقى ئىسرائىللىيگە يان بېسىش سىياسىتىنى ئۆزگەرتىپ، ئەرەب دۆلەتلىرى بىلەن بولغان مۇناسىۋەتنى نۇقتىلىق راۋاجلاندۇرۇش ئارقىلىق فرانسىيىنىڭ ئوتتۇرا دېڭىز ۋە ئوتتۇرا، يېقىن شەرقتىكى تەسىرى ۋە رولىنى ئەسلىگە كەلتۈرمەكچى ھەمدە فرانسىيىنىڭ ئىقتىسادىي تەرەققىياتىدا زۆرۈر بولغان ئەرزان باھالىق نېفىتقا ئېرىشمەكچى بولدى. شەرقىي جەنۇبىي ئاسىيادا دې گول ئامېرىكا فرانسىيىدىن تارتىۋالغان ئۇرۇندىن مېھرىنى ئۈزلەلمەي، پۇرسەت تاپسىلا ئامېرىكىنىڭ تاجاۋۇزچىلىق سىياسىتىنى قاتتىق ئەيىبلەپ، ئامېرىكىدىن قوشۇن چېكىندۈرۈشنى تەلەپ قىلدى، خەلقئارا يىغىن ئارقىلىق ھىندىچىننىڭ تىنچلىقىنى ئەسلىگە كەلتۈرۈشنى تەشەببۇس قىلدى ھەمدە ھىندىچىننى بىتەرەپلەشتۈرۈشنى جېننىڭ بارىچە

تەرغىب قىلىپ ھەم ئامېرىكىغا زەربە بېرىش، ھەم 3 - دۇنياغا ياخشىچاق بولۇش ئارقىلىق فرانسىيىنىڭ ھىندىچىنىدىن قايتا ئورۇن ئېلىشى ئۈچۈن يول ئاچتى. دې گول لاتىن ئامېرىكىسىنىمۇ قولىدىن بەرمىدى، 1964 - يىلى سېنتەبىردە ئۇ لاتىن ئامېرىكىسىدىكى 10 دۆلەتنى شەخسەن زىيارەت قىلدى. جۇڭگو بىلەن بولغان مۇناسىۋەتتىمۇ دې گول ئاكتىپ ھەمكارلىشىش پوزىتسىيىسىنى ئىپادىلىدى. ئۇ 1964 - يىلى 27 - يانۋاردا غەربتىكى ئاساسلىق دۆلەتلەر ئىچىدە باشلامچى بولۇپ جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتىنى ئېتىراپ قىلدى ھەمدە باش ئەلچى دەرىجىلىك دىپلوماتىك مۇناسىۋەت ئورناتتى. بۇمۇ ئۇنىڭ ئامېرىكا بىلەن قارشىلىشىشتىن ئىبارەت مۇستەقىل دىپلوماتىيىسىدىكى مۇھىم بىر ھەرىكىتى ئىدى. چۈنكى، جۇڭگو ئازاد بولغاندىن كېيىن ئامېرىكا ئۇزاققىچە قامال قىلىش، ئىمبارگو يۈرگۈزۈش ۋە ئېتىراپ قىلماسلىقتەك دۈشمەنلىشىش مەيدانىدا تۇرغانىدى، كۆپ سانلىق غەرب دۆلەتلىرىمۇ ئامېرىكىغا ئەگىشىپ كەتكەنىدى. پەقەت دې گوللا دادىل يول تۇتۇپ، ئامېرىكىنىڭ ئىرادىسىگە قارشى چىقتى. ئۇ جۇڭگونى ئېتىراپ قىلغانلىقىنى جاكارلاش ئۈچۈن ئۆتكۈزگەن مۇخبىرلارنى كۈتۈۋېلىش يىغىنىدا جۇڭگونىڭ ئۇزۇن تارىخقا ئىگە قەدىمىي مەدەنىيىتىنى قىزغىن مەدھىيىلەپ، جۇڭگونىڭ خەلقئارادىكى مۇنازىرىسىز ئورنىنى ھەقىقىي ئېتىراپ قىلدى. ئۇ : «جۇڭگو ئۆزىنىڭ چوڭلۇقى، قىممىتى، ھازىرقى ئېھتىياجى ۋە كەلگۈسىدىكى كەڭ ئىستىقبالى بىلەن پۈتۈن دۇنيانىڭ بارغانسېرى كۆڭۈل بۆلۈشىگە ۋە ئەھمىيەت بېرىشىگە ئېرىشىدۇ» دەپ قارايتتى. شۇڭا ئۇ: فرانسىيە دۇنيانى راستچىللىق بىلەن ئېتىراپ قىلىشى كېرەك، يېڭى جۇڭگونىڭ مەۋجۇتلۇقىغا سەل قاراشقا بولمايدۇ، دەپ يەكۈن چىقاردى.

دې گول جۇڭگو بىلەن دىپلوماتىك مۇناسىۋەت ئورنىتىشتا كۆز ئالدىدىكى مەنپەئەتنىمۇ، كەلگۈسىدىكى ئىستراتېگىيە

مەسلىسىنىمۇ نەزەرگە ئالغانىدى. ئۇ، جۇڭگونىڭ ئاسىيادىكى رولى ئەڭ مۇھىم، جۇڭگو قوشۇلماي ياكى قاتناشماي تۇرۇپ ئاسىيادا ھەرقانداق مۇھىم كېلىشىم ھاسىل قىلىش مۇمكىن ئەمەس، چوڭ ئىش قىلىشۇمۇ مۇمكىن ئەمەس، دەپ قارايتتى. شۇڭا، ئۇ جۇڭگو بىلەن فرانسىيە بىۋاسىتە سۆھبەتلىشىش ئارقىلىق ۋېيتنام ئۇرۇشىنى فرانسىيىنىڭ كۆڭلىدىكىدەك سىياسىي يول بىلەن ھەل قىلىشنى ئۈمىد قىلاتتى. شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا ئۇ جۇڭگونىڭ ئامېرىكا، سوۋېت ئىتتىپاقى بىلەن قارشىلىشىشتىكى مۇھىم تەڭپۇڭلاشتۇرغۇچى كۈچ ئىكەنلىكىنىمۇ تونۇپ يەتكەنىدى.

دې گولنىڭ بۇ كەسكىن دىپلوماتىيە ھەرىكىتى جۇڭگو ھۆكۈمىتى ۋە خەلقئارا جامائەتچىلىكنىڭ ئومۇميۈزلۈك ياخشى باھاسىغا ئېرىشتى. 1964 - يىلى 3 - فېۋرال زۇڭلى جۇڭبىلەي سومالىدا فرانسىيە ئاخبارات ئاگېنتلىقى مۇخبىرىنىڭ سوئالىغا جاۋاب بەرگەندە: «گېنېرال دې گول رەھبەرلىكىدىكى فرانسىيە ھۆكۈمىتى بەزى دۆلەتلەردىن ئۆزگىچە پوزىتسىيە تۇتۇپ، جۇڭگو بىلەن دىپلوماتىك مۇناسىۋەت ئورنىتىشنى قارار قىلىپ، رېئاللىققا دادىل يۈزلىنىش، مۇستەقىل، ئۆز - ئۆزىگە خوجا بولۇشتا ئۈلگە تىكلەپ بەردى» دەپ كۆرسەتتى. جۇڭگو بىلەن فرانسىيىنىڭ دىپلوماتىك مۇناسىۋەت ئورنىتىشى جۇڭگو - فرانسىيە خەلقىنىڭ ئەنئەنىۋى دوستلۇقىنى ئەسلىگە كەلتۈردى ھەمدە ئەينى ۋاقىتتا خەلقئارادىكى زومىگەرلىككە قارشى تۇرۇش، ئامېرىكا بىلەن قارشىلىشىش كۈرىشىنى ئىلگىرى سۈردى. دې گولنىڭ ئۆزىمۇ جۇڭگوغا تەلپۈنەتتى، ئۇ ۋەزىپىسىدىن ئايرىلغاندىن كېيىن جۇڭگونى زىيارەت قىلىشنى ئورۇنلاشتۇرۇپ قويغانىدى، لېكىن تۇيۇقسىز ئالەمدىن ئۆتۈپ، ئارزۇسىغا يېتەلمىدى.

ئون ئىككىنچى باب غەربكە پاتقان قۇياش

1968 - يىلى ئەتىيازدا شىمالىي ئامېرىكىدىن غەربىي ياۋروپاغا ئارقا - ئارقىدىن قوزغالغان ئوقۇغۇچىلار ھەرىكىتى فرانسىيىگىمۇ يېتىپ كەلدى. پارىژدىكى نونتېل ئەدەبىيات ئىنستىتۇتىنىڭ ئوقۇغۇچىلىرى ئاۋۋال چاتاق چىقىرىپ، 22 - مارتتا مەكتەپنى ئىشغال قىلىۋالدى. 2 - مايدا ھۆكۈمەت پەرمان چىقىرىپ، نونتېل ئەدەبىيات ئىنستىتۇتىنى تارقىتىۋەتتى. قالايىمقانچىلىق ناھايىتى تېزلا پارىژ ئۇنىۋېرسىتېتىغا كېڭىيىپ، ۋەزىيەت تېزلا يامانلىشىپ كەتتى. 3 - مايدا فرانسىيىنىڭ نەچچە يۈز يىلدىن بۇيانقى تارىخىدا ساقچىلار تۇنجى قېتىم پارىژ ئۇنىۋېرسىتېتىغا كىرىپ، نامايىش قىلغان ئوقۇغۇچىلارنى تارقىتىۋەتتى، مەكتەپنى قامال قىلىپ، 600 ئوقۇغۇچىنى سوراق قىلدى، ئۇلاردىن ئىككىسى ئىككى ئايلىق قاماققا ھۆكۈم قىلىندى. ھۆكۈمەتنىڭ باستۇرغانلىقى ئوت ئۈستىگە ياغ چاچقانداك ئىش بولدى، پارىژدىكى ئوقۇغۇچىلار كوچىلارغا چىقىپ ساقچىلار بىلەن كەڭ كۆلەمدە توقۇنۇشتى. كېيىن باشقا ئۆلكە - شەھەرلەردىمۇ قالايىمقانچىلىق چىقتى. دې گۈل كوچىدا توپىلاڭ قىلىشقا قەتئىي يول قويمايدىغانلىقىنى بىلدۈرۈپ، ساقچىلارغا ياش ئاققۇزىدىغان گاز چېچىپ ئوقۇغۇچىلارنى تارقىتىۋېتىش توغرىسىدا بۇيرۇق چۈشۈردى. توقۇنۇشتا ئوقۇغۇچىلار تاش - توقماق كۆتۈرۈپ ساقچىلار بىلەن تىركەشتى، جەمئىي 360 نەچچە ئادەم يارىلاندى. 500 نەچچە ئادەم قولغا ئېلىندى، 100 دىن ئارتۇق ئاپتوموبىل كۆيدۈرۈپ تاشلاندى. 11 - مايدا باش مىنىستىر پومپىدۇ چەت ئەلدىكى زىيارەتتىن قايتىپ كېلىپ، ھەرىكەتنى يۇمشاق قوللۇق بىلەن

بېسىقتۇرۇشنى تەشەببۇس قىلىپ، كەچۈرۈمنامە ئېلان قىلىپ، قىسمەن ئوقۇغۇچىلارنى قويۇۋەتتى ھەمدە 13 - مايدا پارىژ ئۇنىۋېرسىتېتىنى قايتا ئېچىۋەتتى. لېكىن كېچىككەندى، ئوقۇغۇچىلار ئويۇشمىسىنىڭ رەھبەرلىرى ئىشچىلار ئويۇشمىسى بىلەن ئالاقە باغلاپ، 13 - مايدا ئومۇميۈزلۈك ئىش تاشلاشنى قارار قىلىپ بولغانىدى. شۇ كۈندىكى ئىش تاشلاشتا كىشىلەر «10 يىل بەك ئۇزۇن بولۇپ كەتتى»، «دې گول ئىستېپا بەرسۇن!» دېگەندەك روشەن سىياسىي تۈس ئالغان شوئارلارنى توۋلاپ، تىغ ئۈچىنى ھاكىمىيەت يۈرگۈزۈۋاتقان دې گولغا بىۋاسىتە قاراتتى.

24 - مايدا دې گول نۇتۇق سۆزلەپ، كىشىلەردىن خىزمەت ئورنىغا قايتىشنى تەلەپ قىلدى ھەمدە 16 - ئىيۇن ئۆزىنىڭ «قانىشىش» پىلانى توغرىسىدا پۇقرالارنى ئاۋاز بېرىشكە ئويۇشتۇرىدىغانلىقىنى ئوتتۇرىغا قويدى. بۇ قېتىم دې گولنىڭ نۇتقى ھېچقانداق ئىنكاس قوزغىيالمىدى، كىشىلەر ئۆزىنىڭ مەزمۇنى قۇرۇق، مەسىلىنى ھەل قىلالمايدىغان لايىھىسىدىن قاتتىق ئۈمىدسىزلەنگەنىدى. چوڭ ئىش تاشلاش داۋاملاشماقتا ئىدى. 27 - مايدىن باشلاپ ئىجتىمائىي كىرىزىس يەنىمۇ كۈچىيىپ سىياسىي كىرىزىسكە ئايلاندى. 28 - مايدا سول قانات ئىتتىپاقىنىڭ داھىيسى مىتران مۇخبىرلارنى كۈتۈۋېلىش يىغىنى ئۆتكۈزۈپ، ئەگەر دې گول ھۆكۈمىتى 16 - ئىيۇندىكى پۇقرالارنىڭ ئاۋاز بېرىشىدە مەغلۇپ بولسا، ئۆزى ئوتتۇرىغا چىقىپ ۋاقىتلىق ھۆكۈمەت تەشكىللەشنى خالايدىغانلىقىنى، سابىق باش مىنىستىر مۇندالىس - فرانس ۋاقىتلىق ھۆكۈمەتكە باش مىنىستىر بولىدىغانلىقىنى، ئۆزى زۇڭتۇڭ سايلىمىغا قاتنىشىدىغانلىقىنى جاكارلىدى. فرانسىيە كوممۇنىستىك پارتىيىسى ۋە باش ئىشچىلار ئويۇشمىسىمۇ «خەلق ھۆكۈمىتى» قۇرۇش شوئارنى ئوتتۇرىغا قويدى ھەمدە 29 - ماي نامايىش قىلىشقا چاقىرىق قىلدى. بۇ مۇھىم پەيتتە سىياسىي كىرىزىس

دې گۈلنىڭ بىردىنلا ئىز - دېرەكسىز يوقىلىپ كېتىشى بىلەن يۇقىرى پەللىگە يەتتى.

ئەسلىدە دې گۈل ۋەزىيەتنىڭ ئەڭ يامان تەرىپىنى نەزەرگە ئېلىپ، فرانسىيە كوممۇنىستىك پارتىيىسى ئۇيۇشتۇرغان نامايىشچىلار قوشۇنىنىڭ ئېلىسى سارىيىنى قورشىۋېلىشىدىن ساقلىنىش ئۈچۈن زۇڭتۇڭ مەھكىمىسىنى تاشلاپ كېتىپ، نامايىشچى ئاممىغا قۇرۇق ئۆيىنى تاشلاپ بەرمەكچى بولغانىدى. دې گۈل ئوبدان ئويلىغاندىن كېيىن، ئاۋۋال فرانسىيىنىڭ گېرمانىيىدە تۇرۇشلۇق قوراللىق كۈچىنىڭ باش قوماندانى مارشۇنى تېپىپ، ئارمىيىنىڭ ئەھۋالىنى بىلمەكچى بولدى. مارشۇ ئۇنىڭغا ئارمىيىنىڭ باشتىن - ئاخىر دې گۈلغا سادىق بولىدىغانلىقىنى بىلدۈردى ھەمدە گېنېرالنىڭ يەنىلا پارىژغا قايتقىنى ئاقىلانە ئىش، دەپ تەكىتلىدى. دې گۈل ئارمىيىنىڭ پوزىتسىيىسىنى بىلگەندىن كېيىن خاتىرجەم بولدى. ئۇ پومپىدۇغا تېلېفون بېرىپ، ئەتىسى ئىچكى كابىنېت يىغىنى چاقىرىدىغانلىقىنى ئۇقتۇردى ھەمدە باش كاتىپ تېرېغا تېلېفون بېرىپ: «نېمە قىلىش كېرەكلىكىنى ئەمدى بىلىدىم!» دېدى.

دې گۈلنىڭ يۇقىلىپ كەتكەنلىكى توغرىسىدىكى خەۋەر تارقالغاندىن كېيىن، ئۆكتەبىرلەر ئۇنى خىزمىتىدىن ئىستېپا بېرىشكە مەجبۇر بولدى، دەپ ئويلىغانىدى. 29 - ماي كەچتە مۇندالىس - فرانس، مىتران ۋە سوتسىيالىستلار پارتىيىسىنىڭ داھىيىسى موللىېر قاتارلىقلار يىغىن ئۆتكۈزۈپ، مۇندالىس - فرانسنى سول قانات ئىتتىپاقىنىڭ ۋەكىلى سۈپىتىدە ۋاقىتلىق باش مىنىستىرلىققا كۆرسەتتى. لېكىن، ئۇلارنىڭ ئۈمىدى يوققا چىقتى. 30 - ماي دې گۈل پارىژغا قايتىپ كېلىپ، چۈشتىن كېيىن پۈتۈن مەملىكەتكە رادىئو نۇتقى سۆزلەپ، ئۆز ۋەزىپىسىدە قالىدىغانلىقىنى، پارلامېنتنى تارقىتىۋېتىدىغانلىقىنى، لېكىن باش مىنىستىرنى ئالماشتۇرمايدىغانلىقىنى جاكارلىدى ھەمدە فرانسىيە

«ھاكىمىيەتلىك كوممۇنىزمنىڭ مۇستەبىتلىكى» تەھدىتىگە دۇچ كەلمەكتە دېگەندەك كىشىلەرنى ۋەھىمىگە سالىدىغان گەپلەرنى قىلىپ، جايلاردىكى خەلقنى ھەرىكەتكە كېلىپ ھۆكۈمەتنى قوللاپ، ھەرقانداق ئاغدۇرمىچىلىق ھەرىكەتلىرىنىڭ ئالدىنى ئېلىشقا چاقىردى. ئەمەلىيەتتە، كوممۇنىزمنىڭ تەھدىتى ئەسلا مەۋجۇت ئەمەسلىكى دې گولغا بەش قولىدەك ئايان ئىدى، لېكىن ئۇ كىشىلەرنىڭ قالايمىقانچىلىقتىن قورقۇش پىسخىكىسىدىن پايدىلىنىپ بۇ «كوزىر» نى ئوتتۇرىغا چىقاردى، شۇ كۈنى كەچتە دې گولچىلار چاقماق تېزلىكىدە نامايىشقا قارشى ھەرىكەت تەشكىللىدى. 1 مىليون كىشىلىككە يېقىن قوشۇن ھەيۋەت بىلەن ئۆملۈك مەيدانىدىن ئېلىسى «راھەتباغ» كۈچسىغىچە نامايىش قىلىپ دې گولنى قوللىدى. پارىژنىڭ سىياسىي ۋەزىيىتى ئۆزگىرىشكە باشلىدى، مەملىكەتنىڭ باشقا ئۆلكە - شەھەرلىرىدىمۇ ئەھۋال تېزدىن ياخشىلاندى، ئىيۇندىكى سايلامدا دې گولنى قوللاپ بېرىلگەن ئاۋاز 10 مىليوندىن ئېشىپ، دې گولچىلار پارلامېنتتىكى ئورۇننىڭ تۆتتىن ئۈچ قىسمىغا ئېرىشتى. شۇنىڭ بىلەن دې گول ماي كىرىزىسىدىن ئاخىر قۇتۇلۇپ، ۋەزىيەتنى قايتىدىن تىزگىنلىدى. ۋەھالەنكى، ماي ۋەقەسىدە ئاشكارىلانغان كىرىزىس ۋە زىددىيەت بۇنىڭ بىلەن ئاياغلاشمىدى.

بۇ قېتىمقى ۋەقە ماھىيەتتە فرانسىيە خەلقىنىڭ دې گول ھاكىمىيىتىگە بولغان ئۇزاقىتىن بۇيانقى نارازىلىقى ۋە بىزارلىقىنىڭ بىراقلا پارتلىشى ئىدى. دې گول يېڭىۋاشتىن خەلقنىڭ ئىشەنچىسىگە ئېرىشىپ، بىراقلا چۈشۈپ كەتكەن ئىناۋىتىنى قايتا تىكلەش ئۈچۈن 5 - قېتىم پۇقرالارنىڭ ئاۋاز بېرىشىدىن مەدەت تىلىدى. ئۇ 1969 - يىلى 27 - ئاپرېلدا فرانسىيەدە ئىككى خىل ئىجتىمائىي ئىسلاھات، يەنى بىرىنچى، جايلاردا ئىسلاھات يۈرگۈزۈپ، 21 چوڭ ئىقتىسادىي رايون ۋە كورىسكا ئارىلىغا يەرلىك مەمۇرىي ھۆكۈمەتلىك ئورۇن بېرىپ،

ئۇلارنىڭ ھوقۇقىنى كېڭەيتىش؛ ئىككىنچى، كېڭەش پالاتاسىنىڭ ئەنئەنىۋى قۇرۇلمىسى ۋە ھوقۇقىنى ئىسلاھ قىلىپ، يەرلىك پارلامېنت ئەزالىرى سايلاپ چىققان 173 نەپەر كېڭەش پالاتا ئەزاسى ۋە ئىقتىسادىي، ئىجتىمائىي ساھە ۋە مەدەنىيەت ساھەسىنىڭ 150 ۋەكىلىدىن تەركىب تاپقان مەسلىھەتچىلەر كېڭەش پالاتاسى تەسىس قىلىش توغرىسىدا پۇقرالارنى ئاۋاز بەرگۈزۈشنى قارار قىلدى. دې گول ئەگەر پۇقرالارنىڭ ئاۋاز بېرىشىدە مەغلۇپ بولسا، ئىستېپا بېرىدىغانلىقىنى ئېنىق جاكارلىدى.

1969 - يىلى 20 - ئاپرېلدا، يەنى پۇقرالارنىڭ ئاۋاز بېرىشىدىن يەتتە كۈن بۇرۇن، دې گول ئېلىسى سارىيىدىكى كىچىك زالدا جىيەنى پوپ فرانسىۋا دې گول رىياسەتچىلىكىدە ئۆتكۈزۈلگەن مىسساغا قاتناشتى. مۇراسىم ئاخىرلاشقاندىن كېيىن، ئۇ ئۆز ئۆيىدە بالىلىرى ۋە نەۋرىلىرىنى كۈتۈۋالدى. دې گول ئۇلارغا: «بۇ قېتىمقى پۇقرالارنىڭ ئاۋاز بېرىشىدە مەغلۇپ بولىدىغانلىقىمنى بىلەتتىم. مەن مۇستەقىللىق تەرەپدارلىرىنىڭ ئاۋازىدىن ھامان مەھرۇم قالمەن» دېگەندى.

دې گولنىڭ بىئوگرافى كروزيېر: «دې گولنىڭ تەۋەككۈلچىلىك ھەۋسى قىلچە سۇسلاپ قالمىدى، ئۇ ئوچۇق - ئاشكارا مەغلۇپ بولۇپ ئىستېپا بېرىشكە رازى ئىدىكى، ۋاقىتنىڭ ئۆتۈشى بىلەن سىياسىي سەھنىدىن جىمجىتلا چۈشۈپ كېتىشنى خالىمايتتى» دېگەندى.

پۇقرالارنىڭ ئاۋاز بېرىشى ئاخىرلاشقاندىن كېيىنلا دې گول كولونىيىدا ئۇنى يوقلاپ كەلگەن بۇرۇنقى ياردەمچىلىرى ئالدىدا تارىخنىڭ ئۇنى چېكىنىشكە ھۆكۈم قىلغانلىقىنى قوبۇل قىلىدىغانلىقىنى رازىمەنلىك بىلەن بىلدۈردى. ئۇنىڭ ئەتراپىدىكى بەزى كىشىلەر دۇمباقچىلىق قىلىپ: «سىزنىڭ چېكىنىگەنلىكىڭىز ئالىيجانابلىق. بۇ سىزنىڭ ئېسىل پەزىلىتىڭىزگە، شانلىق تارىخىڭىزغا مۇناسىپ كېلىدۇ»

دېيىشتى.

28 - ئاپرېل چۈشتە ئالائىن پوئېر كېڭەش پالاتاسىنىڭ باشلىقى سۈپىتى بىلەن جۇمھۇرىيەتنىڭ ۋاقىتلىق زۇڭتۇڭى بولۇپ تۇردى، دې گولنىڭ بارلىق مىنىستىرلىرى ئەسلىي ۋەزىپىسىدە قالدى. دې گول ۋەزىپىسىدىن ئايرىلىپ 48 سائەت بولمايلا، جورجى پومپىدۇ بولغۇسى زۇڭتۇڭ سايلىمىدا زۇڭتۇڭ نامزاتى بولىدىغانلىقىنى ئېلان قىلدى. دې گول ئۇنىڭغا ئۇتۇق تىلىدى.

دې گول ۋەزىپىسىدىن ئايرىلغاندىن كېيىن، سابىق زۇڭتۇڭ سۈپىتىدە بېرىلىدىغان يىللىق مائاشنى ئېلىشنى رەت قىلدى. ئۇ پۇلغا ئەزەلدىن قىزىقمايتتى. ئۇنىڭ ئۈستىگە ئۆزىنىڭ قەلەم ھەققى ۋە فرانسىيە دېھقانچىلىق مەيداندىكى كىرىمى تۇرمۇشىغا يېتىپ ئاشاتتى. دې گولنىڭ دۆلەتتىن قوبۇل قىلغان بىردىنبىر نەرسىسى قوراللىق قىسىم تەرىپىدىن بۇيرۇپ بېرىلگەن، بىر تېپىل كۈچىسىغا جايلاشقان تۈز ئۆگزىلىك كىچىك بىر يۈرۈش ئۆي بولدى.

1969 - يىلى 19 - ئىيۇندا دې گول كولۇنبېغا قايتىپ كېلىپ ئورۇنلىشىۋالغاندىن كېيىن، «ئۈمىد ئەسلىمىسى» نى يېزىشقا كىرىشتى. فرانسىيە دىپلوماتىيە مىنىستىرلىقىمۇ ئۇنىڭغا ياردەم بېرىپ، پېئىرلوئىس براۋن رەھبەرلىكىدىكى تەتقىقات گۇرۇپپىسىنى يانداپ بەردى.

دې گول ئەسلىمىسىنى يېزىپ بىكار بولغىنىدا چەت ئەلگە چىقىپ ساياھەت قىلىش خۇمارىنى تاشلىمىدى. 1970 - يىلى ئىيۇندا ئۇ ئىسپانىيىگە ساياھەتكە بېرىپ مادرىد ئەتراپىدىكى ئېل پارىدو سارىيىدا گېنېرال فرانكو بىلەن تاماقتا بىللە بولدى. ئۇ ساياھەت مەزگىلىدىمۇ يېزىقچىلىقىنى ئۈزۈپ قويمىدى. ئۇنىڭ 1958 - 1962 - يىللاردىكى ئىشلار يېزىلغان ئەسلىمىسىنىڭ 1 - تومى «گۈللىنىش» 1970 - يىلى نەشرىدىن چىقىپلا بازىرى ئىتتىك كىتابقا ئايلاندى. 2 - تومى «تىرىشىش» نىڭ ماۋزۇ

قويۇلمىغان ئىككى بايىنىلا تاماملىيالىدى. دې گول پىئېر لوئىس براۋنغا يازغان خېتىدە ئەسلىمىنىڭ 2 - تومى يەتتە باب بولىدىغانلىقى، ئۇنىڭ ئىككى بابىدا سىياسىي ئىشلار، ئىككى بابىدا ئىقتىسادىي ۋە ئىجتىمائىي ئىشلار، ئىككى بابىدا دىپلوماتىيە ئىشلىرى، ئاخىرقى بابىدا پەلسەپىۋى مەسىلىلەر يېزىلىدىغانلىقىنى يازدى، دې گول ئاخىرقى بابتا فرانسىيىگە، ياۋروپاغا ۋە دۇنياغا باھا بەرمەكچى بولغانىدى. ئەسلىي پىلاندا دې گول 1966 — 1969 - يىللاردىكى ئىشلارنى «ئاخىرقى نۇقتا» دېگەن نام بىلەن 3 - توم قىلىپ يازماقچى ئىدى.

ئەگەر دې گول تۇيۇقسىز ۋاپات بولۇپ كەتمىگەن بولسا، ئاسىيادىكى جۇڭگونى زىيارەت قىلىشى تامامەن مۇمكىن ئىدى. ئۇنىڭ جۇڭگوغا بولغان ھېسسىياتى چوڭقۇر بولۇپ، جۇڭگونى «تارىختىنمۇ قەدىمىي ئەل»، جۇڭگولۇقلار «ھەقىقىي كىشىلەر، ئىپتىخارلىق كىشىلەر» دەپ ئاتىغانىدى. ئۇ يېڭى جۇڭگو رەھبەرلىرى قولغا كەلتۈرگەن ۋە ئازادلىقتىن كېيىن قولغا كەلتۈرۈلگەن ئۇلۇغ مۇۋەپپەقىيەتلەردىن تولمۇ زوقلىنىپ: «پەقەت ماۋزېدۇڭلا تېگىشلىك ئابروۋى بىلەن جۇڭگونى چوڭ - چوڭ ئىشلارنى ئورۇنداش ئىمكانىيىتىگە ئىگە قىلالايدۇ، پەقەت ماۋزېدۇڭنىڭ رەھبەرلىكىدىلا جۇڭگونى ئەينى چاغدىكى تەرەققىي قىلىمىغان ۋە ھۆكۈمەتسىز ھالەتتىن قۇتۇلدۇرغىلى بولىدۇ» دېگەنىدى. ئۇ بېيجىڭغا كەلگەندىن كېيىن سەددىچىن سېپىلىنى كۆرۈشنى، جۇڭگو ئىنقىلابىنىڭ مۇقەددەس جايى يەنئەننى زىيارەت قىلىشنى، يەنە قەدىمىي پايتەخت شىئەنگە بېرىشنى، ئاندىن شاڭخەي، نەنجىڭ، گۇاڭجۇ قاتارلىق جايلارنى زىيارەت قىلىشنى ئارزۇ قىلغانىدى. ئۇ جۇڭگونى ئۇلۇغ ئەل، تارىخى ئۇزۇن، بايلىقى مول، زېمىنى كەڭ دەپ تەرىپلىگەنىدى. ئەپسۇسكى، تەقدىر ئىلاھى ئۇنى ھاياتىدىن بالدۇرلا جۇدا قىلدى، ئاخىر ئۇ جۇڭگونى زىيارەت قىلىش ئارزۇسىغا يېتەلمىدى.

1970 - يىلى 9 - نويابىردا دې گول يۈرەك كېسىلى

سەۋەبىدىن تۇيۇقسىز قازا تاپتى. ئۇنىڭ 80 ياشقا كىرىشىگە ئىككى ھەپتىلا قالغانىدى. قازا قىلىشتىن ئىلگىرى ئۇنىڭدا ھېچقانداق كېسەل ۋە بىتابلىق ئالامەتلىرى كۆرۈلمىگەن، قازا قىلغان كۈنىمۇ ئادەتتىكىگە ئوخشاشلا ئەسلىمە يېزىۋاتقاندى.

دوختۇر قىسقىچە تەكشۈرۈپ: ئارتېرىيە ئۆسمىسىدىن كېلىپ چىققان ئاشقازان ئارتېرىيىسى يېرىلىش، دەپ دىئاگنوز قويدى. گېنېرال قان تومۇرى تۇيۇقسىز يېرىلىپ كەتكەچكە ھوشىدىن كەتكەن، ئۇنىڭ چىرايى بىرنەچچە مىنۇت ئىچىدىلا تاترىپ، قوللىرىمۇ تەڭلا ئاقىرىپ كەتكەن، دوختۇرنىڭ ئېيتىشىچە، گېنېرال ئازاب تارتمىغان، ئۆلۈپ كېتىدىغانلىقىنىمۇ بىلمىگەن. دې گول خانىم باشتىن - ئاخىر ئۆزىنى تۇتۇۋالدى. ئۇ ھەر ۋاقىت ئەقلىنى يوقىتىپ قويمىدى. قاينۇسىنى باستى ھەمدە ئۆزىگە قاراشلىق تۇرغان ئىشلارنى بىر تەرەپ قىلىشقا كىرىشىپ كەتتى. ئۇ پوپ جوگايىنى پارىژدىكى گېنېرال بۇۋاسىيىغا تېلېفون بېرىپ، گېنېرال دې گولنىڭ ۋاپات بولغانلىقىنى ئۇقتۇرۇشنى ھەمدە ئۇ ئارقىلىق فىلىپ دې گولغا خەۋەر قىلىشنى تاپىلىدى، بۇ مىسسىئونېر بۇۋاسىيىغا: «قېيناتىڭىز تېخى ھېلىلا بىزدىن ئايرىلدى ...» دەپ خەۋەر قىلدى.

زۇڭتۇڭ پومپىدۇ ئەتىسى ئەتىگەن سائەت 8 يېرىمدا بۇ ئىشتىن خەۋەر تاپتى. چۈشتە ئۇ فرانسىيە خەلقىگە تۆۋەندىكىدەك رادىئو نۇتقى سۆزلىدى:

ئەر - ئايال قېرىنداشلار:

گېنېرال دې گول ۋاپات بولدى، فرانسىيە يېقىن ئادىمىدىن ئايرىلدى، 1940 - يىلى گېنېرال دې گول شان - شەرىپىمىزنى قۇتقۇزۇپ قالغانىدى. 1944 - يىلى بىزنىڭ ئازادلىققا ۋە غەلىبىگە قاراپ مېڭىشىمىزغا رەھبەرلىك قىلغان، 1958 - يىلى بىزنى ئىچكى ئۇرۇش ۋەھىمىسىدىن قۇتقۇزۇپ چىققانىدى، ئۇ بۈگۈنكى فرانسىيىنىمۇ ئۆزىنىڭ تۈزۈمىگە، مۇستەقىللىققا ۋە

خەلقئارادىكى ئورۇنغا ئىگە قىلدى.

پۈتۈن مەملىكىتىمىز بويىچە ماتەم تۇتۇلۇۋاتقان مۇشۇ پەيتلەردە، ھەممىمىز قايغۇ ئىچىدىكى دې گۈل خانىم ۋە ئۇنىڭ پەرزەنتلىرى، نەۋرىلىرى ئالدىدا ئۇنىڭغا تەزىم قىلىپ ھۆرمەت بىلدۈرەيلى. ھەممىمىز مىننەتدارلىقنىڭ ئۈستىمىزگە يۈكلىگەن مەسئۇلىيىتىنى دەڭسەپ كۆرەيلى. ھەممىمىز ئۇنىڭ بىزگە بەرگەن تەلىملىرىنى ھەرگىز يەردە قويمايىمىز دەپ فرانسىيىگە كاپالەت بېرەيلى. دې گۈل پۈتۈن مەملىكەت خەلقىنىڭ قەلبىدە مەڭگۈ ھايات.

10 - نويابىردا ئېلىسى سارىيىدا گېنېرالنىڭ دەپنە ئىشلىرى توغرىسىدىكى ۋەسىيىتى ئېلان قىلىندى. بۇ ۋەسىيەت بۇرۇنلا يېزىلغان بولۇپ، ئۆزگەرتىلىپ باقمىغانىدى. بۇ ۋەسىيەت ئەمەلىيەتتە 1952 - يىلى 16 - يانۋاردا دې گۈلنىڭ پومپىدۇغا ئۆز قولى بىلەن بەرگەن خېتىگە يېزىلغانىدى. خەت يېچەتلىنىپ، دې گۈلنىڭ ۋاپاتىدىن كېيىن ئېچىش بەلگىلەنگەن بولۇپ، ئەمدى خەتنى ئېچىش ۋاقتى كەلگەنىدى، خەتتە مۇنداق يېزىلغان:

دەپنە مۇراسىمىنىڭ كولۇنبىي چېركاۋىدا ئۆتكۈزۈلۈشىنى ئۈمىد قىلىمەن. ئەگەر باشقا جايدا ئۆلۈپ كەتسەم، جەستىم چوقۇم يۇرتۇمغا ئېلىپ كېلىنسۇن، ھېچقانداق نەزىر - چىراغ ئۆتكۈزۈلمىسۇن.

قەبرەم قىزىم ئاننا دەپنە قىلىنغان جايدا بولسۇن، كېيىن رەپىقەممۇ ئاشۇ يەرگە دەپنە قىلىنسۇن. قەبرە تېشىغا: شارل دې گول دەپلا يېزىلسۇن.

دەپنە مۇراسىمىنى ئوغلۇم، قىزىم ۋە كېلىنىم خۇسۇسىي ياردەمچىلىرىمنىڭ ياردىمى بىلەن ئورۇنلاشتۇرسۇن، مۇراسىم ئىنتايىن ئاددىي بولسۇن. ماتەم مۇراسىمى دۆلەت دەرىجىسى

بويىچە ئۆتكۈزۈلمىسۇن. زۇڭتۇڭ، مىنىستىرلار، پارلامېنت ۋەكىللىرى ئۆمىكى ۋە جامائەت تەشكىلاتلىرى ۋەكىللىرى قاتناشمىسۇن. پەقەت رەسمىي قاتناشسا بولىدۇ. ئەمما، ئادەم سانى كۆپ بولمىسۇن، ئورگېستىر مۇزىكا چالمىسۇن، ھەربىي مىزگانمۇ چېلىنمىسۇن.

چېركاۋ ياكى باشقا جايلاردا ماتەم نۇتقى سۆزلەنمىسۇن، ماتەم مۇراسىمىدا ئائىلە مەدەنىيەتلىرى، ئازادلىققا تۆھپە قوشقانلار ئۆمىكىدىكى سەپداشلارمۇ ۋە كولونېل شەھەرلىك پارلامېنت ئەزالىرىدىن باشقىلارغا ئورۇن قالدۇرۇلمىسۇن. ئەگەر فرانسىيىدىكى ئەر - ئايال قېرىنداشلار خالىسا، ۋاپاتىدىن كېيىنكى نامىغا شان - شەرەپ كەلتۈرۈش ئۈچۈن، مېيىتىمغا ھەمراھ بولۇپ ياتار ماكانىمغاچە ئۆزىتىپ بارسا بولىدۇ.

مەيلى فرانسىيىدىن ياكى چەت ئەلدىن بېرىلدىغان ھەرقانداق نام، دەرىجە، شەرەپ، مۇكاپات ۋە ئوردىنلارنى قوبۇل قىلىشنى رەت قىلىدىغانلىقىمنى ۋاپات بولۇشتىن ئىلگىرى دەپ قوياي. يۇقىرىقىلارنىڭ ھەرقاندىقى ماڭا بېرىلسە، ئاخىرقى ئارزۇيۇمغا خىلاپ بولىدۇ.

1970 - يىلى 12 - نويابىردا فرانسىيىدە دې گول ئۈچۈن ماتەم مۇراسىمى ئۆتكۈزۈلدى. بۇ كۈنى فرانسىيە زېمىنىدا ۋە چەت ئەللەردىكى بېقىندى جايلاردا دۆلەت ماتەم كۈنى قىلىپ ئومۇميۈزلۈك بەلگىلەندى. مىنىستىرلار ۋە دۆلەت مەجلىسىنىڭ ئەزالىرى ماتەم مۇراسىمىغا قاتناشمىدى. بىرقانچە سابىق مىنىستىر، تاجاۋۇزچىلىققا قارشى ئۇرۇش ۋاقىتتىكى دې گولنىڭ سەپداشلىرىلا كەنت چېركاۋىدىكى دەپنە مۇراسىمىغا ۋە شۇ جايدىكى چېركاۋ قەبرىستانلىقىدا ئۆتكۈزۈلگەن يەرلىكىدە قويۇش مۇراسىمىغا قاتناشتى. شۇ كۈنى فرانسىيىدىكى 40 مىڭ ئەر - ئايال جاي - جايلاردىن كولونېلغا ئۆزلۈكىدىن كېلىپ، گېنېرال دې گولنى ئاخىرقى قېتىم ئۆزىتىپ قويدى.

شۇ كۈنى نەچچە يۈز مىڭلىغان پارىژلىق چېلەكتە قۇيغاندەك يېغۇناتقان يامغۇرغا قارىماي ئېلىسى سارىيىغا بېرىپ، زەپەر دەرۋازىسىدا، يەنى دې گول بۇنىڭدىن 26 يىل بۇرۇن ھەربىي پاراتى كۆزدىن كەچۈرگەن جايدا گېنېرالغا سۈكۈتتە تۇرۇپ ئېھتىرام بىلدۈردى.

كىشىلەرنىڭ دې گولنىڭ ھاياتىدىكى تۆھپىسى بىلەن خاتالىقىغا بەرگەن باھاسى ئوخشاش بولمىسىمۇ، لېكىن مۇنداق بىرقانچە ئىشنى فرانسىيە خەلقى ئومۇميۈزلۈك ئېتىراپ قىلدى ھەمدە ئۇ تارىخ دەرسلىكلىرىگە كىرگۈزۈلدى:

دې گول فرانسىيىنىڭ شان - شەرىپىنى قوغداپ قالدى. فرانسىيىنى قۇتقۇزۇپ قالدى، فرانسىيە دېمەك - دې گول دېمەكتۇر.

ۋىشى ھۆكۈمىتى قانۇنسىز ھۆكۈمەت، چۈنكى پېتائىن ناتسىستلار بىلەن ئۇرۇش توختىتىش كېلىشىمى ئىمزالىدى. بۇ ھۆكۈمەت كۈرەشنى داۋاملاشتۇرماي تەسلىم بولدى، دۆلەت زېمىنىنىڭ يېرىمىدىن كۆپرەكىدىن ۋاز كەچتى ھەمدە كېيىن دۈشمەن بىلەن ھەمكارلاشتى.

دې گولنىڭ 1940 - يىلى 18 - ئىيۇندىكى مۇراجىئىتى ئۇنىڭغا «قانۇنلۇق ئورۇن» بەردى: شۇنىڭدىن كېيىن، ئۇ دۆلەتنىڭ قانۇنلۇق ھامىيىسى ۋە قوغدىغۇچىسى بولۇپ كەلدى، ھەتتا ۋەزىپە ئۆتمىگەن مەزگىلدەمۇ شۇنداق بولدى. دې گول فرانسىيە جۇمھۇرىيىتىنىڭ ئۇلۇغ شان - شەرىپىنى ئەسلىگە كەلتۈردى.

ئون ئۈچىنچى باب مەشھۇر شەخس، ھەربىي، يازغۇچى

دې گولنىڭ ئابروۋى ئۇ قولغا كەلتۈرگەن مۇۋەپپەقىيەتلەردىن ئۈستۈن تۇرىدۇ. ئۇنىڭ نامىدىكى سېھرىي كۈچىنىڭ تەسىرىگە ئۇچرىغان كىشىلەرمۇ بۇنى ئېتىراپ قىلماي تۇرالمىدۇ. ئەمەلىيەتمۇ شۇنداق. دې گول بىر ھەربىي سۈپىتىدە باتۇر ھەم ئۇرۇشقا ماھىر ئىدى، لېكىن ئۇنىڭدىن بۇرۇن ئۆتكەنلەر بىلەن سېلىشتۇرغاندا (بولۇپمۇ فرانسىيىنىڭ مەشھۇر ھەربىي قوماندانى ناپولېئون بىلەن سېلىشتۇرغاندا)، ئۇنى ئۇلۇغ ئىستراتېگىيىچى دېگىلى بولمايتتى. ئۇ بىر يازغۇچى سۈپىتىدە نۇرغۇن ئەسەرلەرنى نەشر قىلدۇردى، ئۇنىڭ بۇ جەھەتتىكى مۇۋەپپەقىيەتلىرى ئۇنىڭ ھەربىي جەھەتتىكى مۇۋەپپەقىيەتلىرىدىن ئېشىپ كەتتى. ئۇ ئەدەبىيات مۇنبىرىدىمۇ يۈكسەك ئوبراز تىكلەيدى. بىر سىياسىيىون نۇقتىسىدىن ئېيتقاندا، ئۇنىڭ ھاياتى پۈتۈنلەي ئوخشاشمىغان ئىككى باسقۇچقا بۆلۈنىدۇ. بىرىنچى باسقۇچتا، ئۇ كىشىلىك پەزىلەت ۋە دەسلەپكى سالاپەت جەھەتتە روھىي جەھەتتىن ۋە ئوبراز جەھەتتىن ھەقىقەتەن ئۇلۇغلۇقنى نامايان قىلغانىدى، لېكىن ئۇنىڭ دۇنيانىڭ ئومۇمىي ۋەزىيىتىگە كۆرسەتكەن تەسىرى تولىمۇ ئاجىز بولدى. ئىككىنچى باسقۇچتا، كاتتا ھوقۇقدارلارغا خاس سىياسىي ماھارەت ۋە تېخنىكىغا ئىگە ئىدى، كامالەتكە يەتكەن، قىل سىغمايدىغان تالانت ئىگىسى ئىدى. يەنىمۇ ئىچكىرىلەپ قارىغاندا شۇنداق دېيەلەيمىزكى، ئۇ سەزگۈرلۈكى، پەيتىنى تاللاشتىكى ماھىرلىقى، نوپۇزى ھەمدە پۈتۈن سورۇننى ئۆزىگە جەلپ قىلالايدىغان قالتىس ناتىقلىقى بىلەن مەشھۇر. ئۇ

دۇنيادا تەڭداشسىز ئارتىس ۋە ئەپسانە يازغۇچىسى ئىدى. ئۇ يۈكسەك ئوبرازى، قەتئىي ئىرادىسى ۋە مادارا قىلمايدىغان خاراكتېرى بىلەن خەلقئارا سەھنىدە ئىنتايىن زور تەسىر پەيدا قىلدى.

دې گولنىڭ قەتئىي تەۋرەنمەس قەيسەرلىكى ئۇنىڭ ھاياتىدىكى ئىش ئىزلىرىنى بىلىشتىكى ئاساسىي يىپ ئۇچى، مۇنداقچە ئېيتقاندا، ئۇنىڭ ھاياتىدىكى ئىش ئىزلىرى ئۇنىڭ خاراكتېرىنى ئوزۇق بىلەن تەمىن ئېتىپ، مەجەز - خاراكتېرىنى تاۋلىدى. دې گولنىڭ مەجەز - خاراكتېرىدا ئاددىي، يەنى كىشىلىك ھېسسىياتقا مۇۋاپىق تەرەپمۇ بار. ئۇنىڭ كېسەلچان قىزى ئانناغا بولغان ئوتلۇق مېھىر - مۇھەببىتى بۇنى تولۇق چۈشەندۈرۈپ بېرەلەيدۇ. ئۇ ئوبدان تەربىيە كۆرگەچكە ئەدەپ - قائىدىلىك ئادەم بولۇپ يېتىشكەن. ئۇ ئۆزىگە خەت يازغانلىكى ئادەمگە، ھەتتا ناتونۇش بولسىمۇ ئەدەپ بىلەن جاۋاب خەت يازاتتى. ئۇ ئۆزىگە تەقدىم قىلىنغان ھەرخىل كىتابلارنى ئوقۇپ چىققانىدى. بۇ كىتابلارنىڭ ئاپتورلىرى بۇنى بىلگەندىن كېيىن ھەم ھەيران قالدى، ھەم خۇشال بولدى.

ئۇنىڭ مادارا قىلماسلىقى بىلەن بىللە تەرسالىقمۇ بار ئىدى. ئۇنىڭ ئادەتتىكى كىشىلەرگە ئوخشاشمايدىغان ھەم ئۈزلۈكسىز چېنىقتۇرۇلغان خاتىرىسى ئۇنىڭ كونا ئۆچ - ئاداۋەتلەرنى ئۇنتۇپ كېتىشىگە يول قويماتتى. ئۇ كۆڭلىگە ئازار بولغان ئىشلارنى تولۇق ئەستە ساقلاپ، ھېچقاچان كەچۈرمەيتتى، لېكىن ئۆزىگە قىلىنغان شاپائەتلەرنى بولسا ئەتەي ئۇنتۇپ كېتەتتى. ئۇ ئۆزىنى تارىخ سەھنىسىگە چىقارغان چېرچىلغا ئالدى بىلەن مىننەتدارلىق بىلدۈرۈشى كېرەك ئىدى. لېكىن، دې گول بۇ ياش ۋەزىرىنى ئۆز ئەسلىمىسىدە ئاز - تولا تەرىپلەپ قويغاندىن باشقا، ئۇنىڭدىن قىلچە مىننەتدار بولمىدى. ئەمدى كۆڭلىگە تەگكەن ئىشنى، يەنى چېرچىلنىڭ فرانسىيە مەنپەئىتىنى ئەنگىلىيىنىڭ ھەمدە ئىتتىپاقداش دۆلەتلەرنىڭ

يېقىن شەرقتىكى ئىستراتېگىيىلىك تەلىپىگە بويىنىدۇرۇۋەتكەنلىكىنى بولسا كۆڭلىدىن زادىلا چىقىرىۋەتمىدى. ئۇ ئىتتىپاقداش دۆلەتلەرنىڭ ئۇنى نورماندىيىدە قۇرۇقلۇققا چىقىش پىلانىنى تۈزۈشكە قاتناشتۇرمىغانلىقىنى زادى كەچۈرمەي ئۆتتى، ئۇ نۇرغۇن يىللاردىن كېيىنمۇ قۇرۇقلۇققا چىققانلىقىنى خاتىرىلەش پائالىيىتىگە قاتنىشىشنى رەت قىلىش ئارقىلىق ئۆز ئۆچمەنلىكىنى ئىپادىلىدى. ئۇ روزۋېلتنىڭ ئىزچىل تۈردە ئۇنىڭ رولىنى چۆكۈرۈپ كەلگەنلىكىگە ئۆمۈر بويى ئاداۋەت ساقلاپ ئۆتتى. ئۇنىڭ بۇنداق قىلىشىغا ئورۇنلۇق تەرەپلەرمۇ بار. لېكىن، ئۇ شەخسىي ھېسسىياتىنى دۆلەتنىڭ سىياسىتىگە زىيادە ئارىلاشتۇرۇۋەتكەنلىكى بىلەن ھەر دائىم ئەيىبلەنشىكە تېگىشلىك.

قەيسەر، تىز پۈكمەسلىكىدىن باشقا، ئۇنىڭ دۇنياغا ۋە ئۆزىنىڭ دۇنيادا ئوينىغان رولىغا بولغان قاراشلىرىنى «ۋەھىي» دەپ مۇتلەق دەپ بىلىشمۇ ئۇنىڭ مىجەز - خاراكتېرىدىكى ئەڭ روشەن ئالاھىدىلىك. ئۇ ئۆز رولىنى خۇدانىڭ رولىدەك ھېسابلايتتى. ئۇ ھاكىمىيەت يۈرگۈزگەن بىرنەچچە يىلدا كۆپ قېتىم دۇنياغا بالايىئاپەت كېلىش ئالدىدا، مەن دۇنيانى شۇ بالايىئاپەتتىن قۇتقۇزغۇچى خۇدا، دېگەنىدى. 1958 - يىلىدىن كېيىنكى 10 يىللىق ھاكىمىيەت يۈرگۈزۈش جەريانىدا ئۇ بىرمۇنچە ھەقىقىي كىرىزىسكە دۇچ كەلدى، بۇ كىرىزىسلەر ئۇنىڭ نوپۇزىغا بىۋاسىتە خىرىس قىلغانىدى. لېكىن، «بېشىدىن كۆپ ئىسسىق - سوغۇق ئۆتكەن بۇ شەخس» بۇ خىل ۋەزىيەتنى تازا ئوبدان پۇرسەت دەپ بىلدى. ئەينى ۋاقىتتىكى ھايات فرانسىيىلىكلەر ئىچىدە دې گولدەك ئىنسانىي پەزىلەتنىڭ كۈچى بىلەن 1960 - يىلى يانۋاردىكى ۋە 1961 - يىلى ئاپرېلدىكىدەك خىرىسنى يېڭىلەيدىغان ئادەم چىقمىسا كېرەك.

تارىخىي جەھەتتىن ئېيتقاندا، دې گول ئىش تېرىپ تۇرمىسا

يېگەن ئېشى تېنىگە سىڭمەيدىغان ئادەم ئىدى. ئەگەر كىرىس تەبىئىي پەيدا بولمىسا، كىرىسكە تاقابىل تۇرۇش ئۈچۈن ئۆزى كىرىس پەيدا قىلاتتى. ئۇ مۇشۇ يول بىلەن ئەنگلىيىنىڭ ياروپا ئورتاق بازىرىغا كىرىش ئىلتىماسىنى ئىككى قېتىم ئىنكار قىلدى، يەنە شۇ يول بىلەن شىمالىي ئاتلانتىك ئەھدى تەشكىلاتى ئىچىدە ھەربىي بىر گەۋدىلەشتۈرۈشكە قارشى چىقتى، ئۇ 1966 - يىلى مارتتا فرانسىيىنىڭ بارلىق قوشۇنلىرىنى شىمالىي ئاتلانتىك ئەھدى تەشكىلاتىدىن چېكىندۈرۈپ چىقىدىغانلىقىنى قارار قىلىش بىلەن بۇخىل كىرىسنى پەللىگە يەتكۈزدى. دې گول مۇشۇنداق ئوبۇنلارنى ئويناپ، ئۆزىنى سەھنىنىڭ مەركىزىگە قويۇش بىلەن بىر ۋاقىتتا، يەنە باشقا بارلىق قوشۇمچە پېرسوناژلارنىڭ سىياسىي جەھەتتە قىممىتىنى قىلماسلىقىنى ئۈمىد قىلاتتى. بۇ ھال بىر تەرەپتىن ئۇنىڭ ھەربىي بولۇش سۈپىتى بىلەن تەرتىپ - ئىنتىزامنى ياخشى كۆرىدىغانلىقىنى چۈشەندۈرسە، يەنە بىر تەرەپتىن ئۇنىڭ سىياسىي پارتىيە تۈزۈمىگە ئۆچ ئىكەنلىكىنى كۆرۈۋالغىلى بولىدۇ، ئۇنىڭ سىياسەتۋازلارنى، بولۇپمۇ فرانسىيىدىكى پارتىيىلەرنىڭ ئۆز گېپىنىلا راست قىلىش، ھەتتا ئىدىيە جەھەتتە تۇتۇرۇقسىزلىق قىلىشتەك يامان ئىللەتلىرىنى كەمسىتىشمۇ بۇنىڭ ئىنكاسى.

گېنېرالنىڭ «مەن» دېگىنى ناھايىتى كەڭ مەزمۇنغا ئىگە ئىدى. ئۇ كىشىلەرنىڭ ئۇنى ھەممە سۆز، ھەممە سورۇن، ھەممە ئەسەرنىڭ مەركىزى دەپ قارىشىدىن ساقلىنىش ئۈچۈن ئىككى ئەپچىل چارە تاپقانىدى: بىرى، ئۇ ئۆزىنىڭ بارلىق نوقتىئىنەزەر ۋە ھېسسىياتلىرىنى فرانسىيىنىڭ دەيتتى؛ يەنە بىرى، ئۇ گويىا ئۆزىنىڭ ئەمەس، بەلكى تارىختا ئۆتكەن بىر شەخسنىڭ خىزمىتى توغرىسىدا توختىلىۋاتقان دەك، ئۆزىنى ئۈچىنچى شەخس تۈسىدە گېنېرال دې گول دەپ ئاتاش ئارقىلىق ئۆز خىزمىتىنى چۈشەندۈرەتتى. ئۇ بارلىق شەيئىلەرگە ئۆزۈم مەركەز دېگەن

نۇقتىئىنەزەر بىلەن قارىغانلىقى ئۈچۈن، قايتا ھاكىمىيەت بېشىغا چىققاندىن كېيىن ئۇنىڭ ئالدىدىكى 12 يىلنى بىر بوشلۇق دەپ قارىدى ياكى 4 - جۇمھۇرىيەت دەۋرىدە قولغا كەلتۈرۈلگەن كۆرۈنەرلىك مۇۋەپپەقىيەتلەرنى بىر پۇلغا ئەرزىمەس قىلىۋەتتى. شۇڭا، ئۇ 1958 - يىلى فرانسىيىنىڭ ئۆلكە - شەھەرلىرىنى كۆزدىن كەچۈرگەندە، ھېلىھەم 1946 - يىلىدىكى ئىشلارنى سۆزلەۋاتقاندا، بىز ئۇرۇشتىن كېيىن ئۆزىمىزنى ئەمدىلا ئوڭشاشقا باشلىدۇق، دېگەن گەپنى ئېغىزدىن چۈشۈرمىدى.

دې گولنىڭ ئۆزىنى دۇنيادا بىر دەپ ھېسابلىشى، فرانسىيە تۇشمۇتۇشتىن كىرىس ئىچىدە قالدى، فرانسىيىنى قۇتقۇزۇش زۆرۈر دەپ قارىشى ئۇنى «يا پۈتۈنلەي ماڭا بويسۇنۇڭلار، يا باشقا دانا تېپىۋېلىڭلار» دېگەن پوزىتسىيىدە تۇرۇشقا ئادەتلەندۈرۈپ قويغانىدى. ئۇنىڭ فرانسىيىنى مەن سوراۋاتقانكىنەنمەن، شۇڭا مېنىڭ چارەم بويىچە ئىش قىلىشىڭلار، يەنى ماڭا شەرتسىز بويسۇنۇشۇڭلار، ھەتتا مەندىن پروگراممىمۇ تەلەپ قىلماسلىقىڭلار كېرەك، ئۇنداق بولمايدىكەن، ئۆز بېشىڭلارغا چىقىپ ھالاك بولسىلەر دەپ قارىشىمۇ مۇشۇ ئىدىيىنىڭ تەسىرى ئىدى. ئەگەر كېيىنكىدەك ئەھۋال كۆرۈلسە، ئۇ كۆپ قېتىم ئېيتقاندا، ئۆزىنىڭ قاينۇلۇق ۋە غېرىبلىق ھاياتىنى قايتىدىن باشلايتتى. ئۇنىڭ سايلامنى ئەمەس، بەلكى ئومۇمىي خەلقنىڭ ئاۋاز بېرىشىنى ھوقۇق تۇتۇشنىڭ ئېپى قىلىشىمۇ مۇشۇ تۈپ پوزىتسىيىنىڭ ئىنكاسى.

دې گولنىڭ ئارمىيىدىكى كەچۈرمىشلىرى ئۇنىڭ ھاياتىنىڭ ئاساسىي قىسمى بولمىسىمۇ، لېكىن ئۇنىڭ كىشىلىك پەزىلىتىنىڭ ئايرىلماس بىر قىسمى ئىدى، شۇڭا ئۇنىڭ مۇھىملىقى دې گولنىڭ جەڭگاھلاردا ئېرىشكەن ئانچە مۇھىم ئەمەس شان - شەرىپىدىن ئېشىپ كەتكەنىدى. شۇنداق دېيىشكە بولىدۇكى، دې گولنىڭ ئارمىيىدە خىزمەت ئۆتىشى ئۆزىنى ۋەتەن

بىلەن بىر گەۋدە قىلغانلىقىنىڭ ئىپادىسى. ئۇنىڭ بىرگادا گېنېراللىق ئۇنۋانى باشتىن - ئاخىر ئىسپاتلانمىغان، ئۆزى فرانسىيىنىڭ شۇ چاغدىكى ھۆكۈمىتى تەرىپىدىن ئىككى قېتىم سىرتتىن ئۆلۈم جازاسىغا ھۆكۈم قىلىنغان بولسىمۇ، لېكىن ئۆزىنى بىر ئۆمۈر «گېنېرال» دېگۈل دەپ ئاتىدى. باشقىلارنىڭمۇ ئۇنى «زۇڭتۇڭ ئەپەندى» ئەمەس. «بىزنىڭ گېنېرال» دەپ ئاتىشىنى ئۈمىد قىلدى.

ئۇنىڭ بىر ھەربىي ئىكەنلىكى دېگۈلىنىڭ خاراكتېرىنى چۈشەندۈرۈشتە، ئۆزى ئېيتقاندا ئۇنىڭ ھوقۇق ئىگىسى ئىكەنلىكىنى نامايان قىلىشتا تولىمۇ مۇھىم ئىدى. چۈنكى، بۇلار سىياسىي جەھەتتىن قارىغاندا كەم بولسا بولمايتتى. سايىت كىيىر ھەربىي مەكتىپىدە ئوقۇغان مەزگىلدە ۋە ئوقۇش پۈتتۈرگەندىن كېيىن، شارل دې گولنىڭ رەھبەرلىرى ئارىسىدا ئۇنى ياقىتۇرمايدىغانلار كۆپ، ئۇنى ياقىتۇرىدىغانلار ئاز ئىدى. دېگۈلىنىڭ ھەربىي ئىشلار نەزەرىيىسى جەھەتتە ئوتتۇرىغا قويغان يېڭى قاراشلىرىدىن بىزار كىشىلەر ئۇنىڭ ئۆسۈشىگە يول قويماستىنلا جېنىنىڭ بارىچە ئۇرۇندى، ئەگەر ئۇ قولىقى يۇمشاق بولغان بولسا، ئۇ كاپىتان بولغاندىن كېيىن شۇنچە ئۇزاققىچە ئۆسەلمەي تۇرۇپ قالمىغان بولاتتى.

دېگۈل 1 - دۇنيا ئۇرۇشىدا كۆپ قىسىم ۋاقتىنى ئەسەرلەر لاگېرىدا ئۆتكۈزدى. بۇ ئۇنىڭ سەۋەنلىكى ئەمەس. ئۇ بىرقانچە قېتىملىق قىسقا جەڭدە غەلىبە قىلغاندىن كېيىن رېيناۋۇد ھۆكۈمىتىگە خىزمەتكە ئەۋەتىلدى. بۇ بىرنەچچە قېتىملىق جەڭدىكى غەلىبە ئەگەر فرانسىيە ئارمىيىسى ۋە دۆلەت بالايىئاپات گىردابىغا بېرىپ قالمىغان بولسا، دېگۈلىنىڭ زور مۇۋەپپەقىيەت قازىنىدىغانلىقىنى چۈشەندۈرىدۇ. ۋەھالەنكى، بۇ قېتىمقى بالايىئاپات دېگۈلغا تارىخىي پۇرسەت يارىتىپ بەردى. يەنە كېلىپ، ئۇ ھۆكۈمەتتە قىسقا ۋاقىت خىزمەت قىلغاچقا، ئاز - تولا سالاھىيەتكە ئىگە بولدى. ئەكسىچە، ئۇرۇش ۋاقتىدا لوندوندا

تۇرىۋەرگەن بولسا، پىكىر قىلىش ھوقۇقى بولمىغان بولاتتى. ئەگەر ئۇ 1940 - يىلى لائون مونكېلىن جېڭىدە ئۆلۈپ كەتكەن بولسا، ھەربىيگە مۇناسىپ نام بىلەن تارىخ سەھىپىسىدىن ئورۇن ئالالمىغان بولاتتى، ھەرقانچە بولسا بەزى كىشىلەرنىڭ ئۇنىڭغا چوقۇنۇپ قويۇشى، ئۇنى يىسراقنى كۆرىدىغان پاراسەتلىك ئادەم ئىدى، باشلىقىغا فرانسىيىدە ماشىنىلاشقان قىسىم بەرپا قىلىش توغرىسىدا تەكلىپ بەرگەندى، دەپ قويۇشى بىلەن ئىش تامام بولاتتى، خالاس.

ئۇ بىر يازغۇچى سۈپىتى بىلەنلا 1939 - يىلى ئۆزىنىڭ ھەربىي سالاھىيىتى بىلەن ئېرىشكەن شان - شەرىپىدىن يۇقىرى ئابروىغا ئېرىشىشكە ھوقۇقلۇق ئىدى. لېكىن، ئادەتتىكى كىشىلەرنىڭ قارىشىدا «شەمشەر» دې گولنىڭ دەسلەپكى چاغلاردىكى ئەڭ مۇھىم ئەسىرى ھېسابلىناتتى؛ مەلۇم مەنىدىن ئېيتقاندا، بۇ ئەسەر ئۇنىڭ بارلىق ئەسەرلىرىنىڭ ئەڭ مۇھىم قىسمى ئىدى. لېكىن، «شەمشەر» نىڭ مۇھىم ھېسابلىنىشى ئۇنىڭ قىممىتى ۋە مەزمۇنى جەھەتتىن بىر پۇتلىستىك ۋە ئەدەبىي ئەسەر بولۇشقا مۇناسىپ ئىكەنلىكىدىنمۇ ياكى ئاپتورنىڭ ئۆز كىتابىدا شەرھلىگەن پرىنسىپلارنى تولۇق ئىشقا ئاشۇرغانلىقىدىنمۇ؟ بەزى جەھەتلەردىن ئېيتقاندا، «شەمشەر» كىشىنى قانائەتلىنىدۇرىدىغان ئەسەر ئەمەس، چۈنكى بۇ ئەسەر ئاپتورنىڭ 20 - يىللاردا سۆزلىگەن ئۈچ نۇتقىنى تۈزىتىپ تولۇقلاش ئاساسىدا يېزىلغان، بۇ ئەسەردە نۇرغۇن تارىخىي كىتابلاردىن نەقىللەر كەلتۈرۈلگەن، لېكىن بۇ تارىخىي ئىبارىلەر ئەسەردىكى يۈكسەك دەرىجىدە يىغىنچاقلىنىغان ئىدىيىسىنى يورۇتۇپ بېرەلمىگەن. ئەسەرنىڭ ئۇسلۇبى روشەن، تىلى راۋان. ئەسەرنىڭ ئوتتۇرا قىسمىدىكى «مىجەز - خاراكتېر توغرىسىدا» ۋە «ئىناۋەت توغرىسىدا» دېگەن ئىككى باب 70 - يىللاردا كىشىلەرنىڭ دىققىتىنى بەكرەك قوزغىدى. بۇ ئىككى پارچە ماقالىدە دې گولنىڭ رەھبەرلىك پەلسەپىسى مۇپەسسىل

ئىپادىلەپ بېرىلگەن. دې گولنىڭ ۋەزىپە ئۆتىگەن چاغدىكى ھەرىكەتلىرى بۇ پەلسەپىنى تېخىمۇ گەۋدىلەندۈردى. لېكىن، مەلۇم مەنىدىن ئېيتقاندا، روشەنكى، ئاپتور ئۆز ئەسىرىنى ئەمەلىي ئېيتقاندا، روشەنكى، ئاپتور ئۆز ئەسىرىنى ئەمەلىي ھەرىكەت ئارقىلىق تاماملاپ، ئەسەرگە يېڭى مەزمۇن بەخش ئەتكەن. شۇڭا، 25 يىلغىچە ئوقۇرمەنلىرى چىقمىغان بۇ كىتاب 1959 - يىلىغا كەلگەندە كىشىلەرنىڭ دىققەت - ئېتىبارىنى قوزغىغان.

دەسلەپكى يىللاردىكى بىرقانچە ئەسەر ئارقىلىق ئېرىشكەن شان - شەرەپتىن ئېيتقاندا، دې گول كىشىلەرنى جەلىپ قىلىدىغان، تىلغا ئۇستا تارىخشۇناس، ئىجادىي قاراش ۋە ئالدىن كۆرەرلىككە ئىگە مۇتەپەككۈر سۈپىتىدە تارىخ سەھنىسىدىن ئورۇن ئېلىشقا مۇناسىپ، لېكىن دې گولنىڭ ھەقىقىي بۈيۈك ئەسىرى ئۇنىڭ «ئىلتىجا»، «ئىتتىپاقلىق» ۋە «قۇتقۇزۇش» تىن ئىبارەت ئۈچ تومدىن تۈزۈلگەن ئۇرۇش ئەسلىمىلىرىدۇر. دې گول بۇ كىتابلارنى ھاكىمىيەت سىرتىدا تۇرغان چاغلاردا زېھنىنى مەركەزلەشتۈرۈپ يېزىپ چىققان. كىتابتىكى بىر نۇقسان، دې گول ئاۋۋال بەزى پاكىتلارنى تاللاپ، ئاندىن ئۇلارنى ئۆزىگە پايدىلىق تەرەپتىن ئىزاھلىغان. بۇغۇ ئەسلىمە يازىدىغانلاردىكى ئورتاق ئىللەت، لېكىن دې گولدا بۇ خىل ئىللەت تېخىمۇ ئېغىرراق بولغان. شۇنداق دېيىشكە بولىدۇكى، دې گولغا ياققانلىكى نەرسىلەرنىڭ ھەممىسى تارىخ ھېسابلانغان، دې گولنىڭ دۇنيا ئىستراتېگىيىسى توغرىسىدا مۇكەممەل چۈشەنچىگە ئىگە ئىكەنلىكى ئۇنىڭ كىتابىدىكى بىر ئۆزگىچىلىك بولۇپ، بۇ دې گولنىڭ يېتەرسىزلىكلىرىنى تولدۇرغان. لېكىن، كىتابخانلارنىڭ سەمىگە سېلىپ قويۇش زۆرۈركى، ئاپتور شېئىرىي تىللار بىلەن تەسۋىرلىگەن نۇرغۇن ئىشلار — مەسىلەن، ئۇرۇش ۋاقتىدا چېرچىل، روزۋېلتلار بىلەن بولغان تىنىمىسىز توقۇنۇشلار — بۇ قېتىمقى ئۇرۇش

مۇساپىسىدىكى ئەرزىمەس كىچىك ئىشلاردۇر. دەر ھەقىقەت، بۇنى دې گولنىڭ ئۆزىمۇ ئېتىراپ قىلغان ھەمدە ئەپسۇسلانغان. كىشىلەر ئۇنىڭ ئەسلىمىسىنىڭ ئۇسلۇبىنى ماختىشىدۇ، بۇنداق ماختاش ئاساسىي جەھەتتىن توغرا. ئەسلىمە ھەقىقەتەن پاساھەتلىك تىل، يارقىن ئۇسلۇبتا يېزىلغان. مەسىلەن، «ئىلتىجا» نىڭ مۇقەددىمىسىدە ئاپتور فرانسىيىنى لىرىك شېئىرلاردىكىدەك يارقىن تىل بىلەن تەسۋىرلىگەن، ئۇرۇش ۋاقتىدىكى كاتتىۋاشلارنى، بولۇپمۇ چېرچىل بىلەن ستالىننى ئىنتايىن جانلىق سۈرەتلەپ بەرگەن. بەزى كىشىلەر، جۈملىدىن زۇڭتۇڭ لېيرون توغرىسىدا يۈزەكلا توختىلىپ: «بۇ دۆلەت رەھبىرىنىڭ ئىككى نەرسىسى كەم ئىدى: بىرى، ئۇنىڭ كالىسى يوق ئىدى، يەنە بىرى، ئۇنىڭ دۆلىتى يوق ئىدى» دەپلا ئۆتۈپ كەتكەن.

ئۆز ئەسلىمىسىنىڭ 2 - قىسمى. يەنى «ئۈمىد ئەسلىمىسى» نى تاماملاشقا يېتەرلىك ۋاقىت چىقىرالماغانلىقى دې گولنىڭ ھاياتىدىكى ئۆكۈنۈشلۈك ئىش. بەزىلەر ئەسلىمىنىڭ نەشرىدىن چىققان قىسمى «ئۇرۇش ئەسلىمىسى» گە يەتمەيدۇ، دېيىشىدۇ. بۇنىڭغا ئادىل قاراش كېرەك. شۈبھىسىزكى، بوۋاي ئۆز ئەسىرىنى ۋاپات بولۇشتىن ئىلگىرى تاماملاشقا ئالدىرىغان بولسىمۇ، مۇرادىغا يېتەلمىگەن. لېكىن باشقا جەھەتلەردە، كېيىنكى ئەسلىمىلىرىنىڭ سۈپىتى بۇرۇنقىدىن ئېشىپ چۈشسە چۈشىدۇكى قېلىشمايدۇ، كېيىنكى ئەسلىمىلىرىنىڭ تىلى تېخىمۇ ئىخچام، ساز بولغان، سىياسىيونلارنىڭ ئوبرازى تولمۇ جانلىق يارىتىلغان، جۈملىدىن، كېيىنكى بىلەن ئېزىنخاۋر، ماك مىللان بىلەن ئادېننا ئۇنىڭ قەلىمى ئاستىدا ئىنتايىن چىنلىق بىلەن سۈرەتلەنگەن. دې گولنىڭ بۇ ئەسلىمىسىنىڭ 1 - تومى «گۈللىنىش» نىڭ ئاخىرقى قىسمىدا ئۆزى ھاكىمىيەت يۈرگۈزگەن تۆت يىلدىكى مۇۋەپپەقىيەتلەر بايان قىلىنغان، لېكىن (مەغلۇبىيەتلەر تىلغا ئېلىنمىغان) بولۇپ، بۇنىڭدا ئىپادىلىگەن

تەكەببۇرلۇق ئۇنىڭ بۇرۇنقى ھەرقانداق ئەسىرىدىكىدىن ئېشىپ چۈشكەن.

گېنېرال ئەسلىدە ئەسلىمىسىنىڭ 2 - قىسمىنى تاماملاشقا ئالتە يىل كېتەر دەپ مۆلچەرلىگەن، لېكىن ئۇ خاتىرجەم ئولتۇرۇپ يېزىقچىققا كىرىشكەندە، ئىش خېلىلا تېز يۈرۈشۈپ كەتكەن، ناۋادا ئۇ 1966 - يىلىدىكى 1 - يەتتە يىللىق ۋەزىپە ئۆتەش مۇددىتى توشقاندا چېكىنگەن بولسا، بۇ ئەسىرىنى تاماملىغان بولار ئىدى. ئۇنداقتا ئۇ ئاخىرقى بىرنەچچە يىللىق ھاكىمىيەت يۈرگۈزۈش مەزگىلىدە سادىر قىلغان ئالدىراقسانلىق ۋە مەغلۇبىيەتلەردىن ساقلانغان بولاتتى. ئۇنىڭ سىياسىيونغا خاس ئوبرازى تېخىمۇ تاكامۇللىشاتتى ھەمدە ئۆز ھاياتىنى بىر يازغۇچى سۈپىتىدە مۇۋەپپەقىيەتلىك ئاخىرلاشتۇرغان بولاتتى. شۇڭا ئېيتىمىزكى، ئۇنىڭ جاھىللىقى ۋە مەنەنچىلىكى ئۇنىڭ تارىختىكى ئورنىغا نۇقسان يەتكۈزدى.

دې گۈلىزم ئەپسانىسىنى دې گۈل ئۆزى ياراتقان. ئۇنىڭ ئەگەشكۈچىلىرى بۇ ئەپسانىنى قوبۇل قىلىشنى خالايتتى ياكى قوبۇل قىلغانىدى، شۇڭا دې گۈلىزم بىر ھەرىكەتكە ئايلانغانىدى. بۈگۈن بىز تارىخ نۇقتىسىدا تۇرۇپ، دې گۈلىنىڭ بارلىق سۆزلىرى ۋە ئەسەرلىرىگە ئوبىيكتىپ ئۆلچەم بىلەن مۇئامىلە قىلىپ، ئۇنىڭغا بۇرۇنقىسى بىلەن كېيىنكىسىنى سېلىشتۇرۇش پۇرسىتى بەردۇق. مانا بۇلار بىزنىڭ تارىختىكى ھەقىقىي ئۇلۇغ قەھرىماننى ئېنىق تونۇشىمىزغا تېخىمۇ پايدىلىقتۇر.

دې گول يىلنامىسى

- 1890 - يىلى 22 - نوياىر لىلدا تۇغۇلغان.
- 1910 - يىلى ئۆكتەبىردە ساينىت كىيىر ھەربىي مەكتىپىگە كىرگەن.
- 1921 - يىلى ئاپرېل ئېغىننا ۋەندىرلو بىلەن توي قىلغان.
- 1937 - يىلى پولىكوۋنىكىلىققا ئۆستۈرۈلۈپ، مېتسىتىكى 507 - تانكا پولىكتا پولىك كوماندىرى بولغان.
- 1940 - يىلى ئىيۇندا رېيناۋد ھۆكۈمىتىدە دۆلەت مۇداپىئەسى ۋە قۇرۇقلۇق ئارمىيە مىنىستىرلىقىنىڭ مۇئاۋىن مىنىستىرى بولغان. 18 - ئىيۇن لوندوندا رادىئو نۇتقى سۆزلەپ، فرانسىيە خەلقىنى تەسلىم بولۇشقا قارشى تۇرۇپ، كۈرەشنى داۋاملاشتۇرۇشقا چاقىرىغان.
- 1943 - يىلى نوياىر «فرانسىيە مىللىي ئازادلىق كومىتېتى» نىڭ رەئىسى بولغان .
- 1945 - يىلى نوياىر فرانسىيە پارلامېنتى تەرىپىدىن ۋاقىتلىق ھۆكۈمەتنىڭ باش مىنىستىرلىقىغا سايلانغان.
- 1953 - يىلى مايدا سىياسىي سەھنىدىن چېكىنىپ، كولومبىغا قايتىپ پىنھان تۇرمۇش كەچۈرگەن.
- 1958 - يىلى 5 - جۇمھۇرىيەتنىڭ زۇڭتۇڭلۇقىغا سايلانغان.
- 1963 - يىلى ئىيۇل شىمالىي ئاتلانتىك ئەھدى تەشكىلاتىدىن چېكىنىپ چىققانلىقىنى جاكارلىغان.

- 1965 - يىلى دېكابر فرانسىيە زۇڭتۇڭلۇقىغا قايتا سايلانغان.
1966 - يىلى فېۋرال فرانسىيىنىڭ شىمالىي ئاتلانتىك ئەھدى تەشكىلاتى ھەربىي ئىشلار بىر پۈتۈن گەۋدىسىدىن چېكىنىپ چىققانلىقىنى جاكارلىغان.
1970 - يىلى 9 - نوپابر ۋاپات بولغان.

[General Information]

书名=法国的尊严—戴高乐 维吾尔文

SS号=40256061